

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

18 სექტემბერი 2009

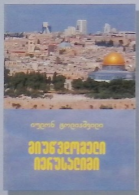
№19(97)

1516
2009

რუბენ დარიოს ნოველა
გია ლომაძის ახალი ბაბილონი
ლელა კოდალაშვილის ლექსები
მაია ჯალიაშვილი ზაზა თვარაძეზე
სამყარო ნოდარ გურაბანიძის თვალით
იოსებ ქუმბურიძე ზურაბ ლავრელაშვილზე

წიგნის თარო

ბანთაღმწერ ბანთაღმწერა	2	როსტომ ჩხეიძის გამოსვლიანი შეკრებულ
კავასია ბაჟინი, დვნი, ხაპლ	4	ნიკალაი ტრუბეცკოი კაპკასისის ხალხებისათვის
ჟსარეს-ნებარე	8	ხათუნა თავდგირიძე დანაბრნი და შექმენი (შოამზადა ნატა ვარაძამ)
პრუბა	9	გურამ მეგრელიშვილი ფოსტის ყუთი
	23	გია ლომიძე ახალი ბაზილონი
კიოზი	33	ლელა კოდლაშვილი ზღვარის ბარეში და სხვა ლექსები
ვერვის ბავაზი	36	ნატალია ორლოვსკაია საძარბოვლოს შესახებ ცნობები XVII საუკუნის ორ ინვალისურ პიესაში
კლასიკარი მემორიალი	39	გიორგი გოგოლაშვილი სიტყვა დედაქანა და ნიგინი „დედაქანა“
გამოსვარება	42	იოსებ ქუმბურიძე სინათლე სიგნალში (დაგვიანებული პირველი შთაბეჭდილება ზურაბ ლავრელაშვილის რომანზე „მღვიმარება“)
წიგნი და წიგნი	44	ნოდარ გურაბანიძე სამხარო თეატრალის თხაბლით
რამონტი	50	ეკა ბუჯიაშვილი მამაშური ლიტერატურის გზაგზა (ოთარ ჩხეიძის სტიპენდიანტები თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში)
კულტურა	54	ნუ გამოვიწვავთ თვითმკვლავლუბას
კომბია	55	კატო ჯავახიშვილი ფოთლისაპიანი გოგო და იანანა შუალამისას (ნიწო სადღობელაშვილის პოეტური კრებული)
	56	მია ჯალიაშვილი ბასურლის ტყვეობაში („ზაზა თვარაძის „სიტყვები“)
პასორა	59	ბაბუა ალუდაური იქნებ ფილმიც გადაიღო
უსურვი წიგნი	60	რუბენ დარეო უიტნილროპოსტილი (მექსიკური ლეგენდა)
გამოსვარება	62	თამარ ლონაძე „როცა მარტო ხარ საკუთარ თავთან“ (გია კობახიძის ლექსები)
მუსია	63	ფსიხილი მოსკოველი ცანსური

ორკვირული ჟურნალი
დამფუძნებელი „ილიონი“
მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41
რედაქცია - (995 32) 96-20-62
რეკლამა - (995 93) 65-93-68
გავრცელება - (995 77) 11-24-30
ფაქსი: (995 32) 96-20-62
E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი - მაკა ჯოხაძე
კრიტიკოსა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფარულია დიხინერი - მალხაზ იაშვილი
სტილისტ-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბაჯორება - თენგიზ რობიტაშვილი
ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი
გაერცელების სამსახური - ლევან კიკნაძე

გარეკანზე: კისტინის ხეობა, ბაბუა ალუდაურის ფოტოგრაფიული
კატო ჯავახიშვილი, ლიკა ტაბუაძის ფოტოგრაფიული

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 2 ოქტომბერს

როსტომ ჩხეიძის ბამოსვლაჲი უეკრანოდ

არჩილ მეფის
დოკუმენტური რომანი ლექსად

როდესაც არჩილ მეფის მხატვრულ ქმნილებას — გაბაასება თემურაზ ხისა და რუსთველისა* — გაღვივებულ მატანეად მოიხსენიებდნენ, მისი ფანრისა თუ პოეტური რანის ამგვარი განსაზღვრითი განზრახ კი არ ლამაზდნენ არ თხზულების მიმოხედვით დაკონტინებას, არამედ უფრო ღრმად ვერ წედეგობდნენ, ეგაა და ეხ, გარეგნულად კი მართლაც ჩამოსკავდა გაღვივებულ მატანეს და უფრო მარჯვად და ზუსტად განასაზღვრება სად ექმნება.

განზრახ არა, მაგრამ უნებურად კი მცირედდებოდა ეს ეგვიპტის თხზულება, რომლის მხატვრულ ზეგავლენა იქნებ თვით მეფე-პოეტსაც არ გაეცნობდა ჯეროვანად და ეგონა, გაბაასების განრის ქმნილება, ძველი მატანის გაღვივებულ ფერისაჲ მიმატებულ ახალ დროის მხატვრული გააზრება, რომლის უზიარესი ღირებულებაც ისაა, რომ ზღაპრისა და ნატიკისა კი არ ჩაბღუდებოდა ასამეგრეულულად, არამედ ისტორიულ რეალობას, და ბარემ ვეჭვდა და ვეჭვადფერი თვითთვის სახელოდ წარმოადგენს მკითხველის წინაშე.

ან იქნებ ძალიან კარგადაც მოიხსენებოდა ამ თხზულების მხატვრული შიამებუქდობაც და ზეგავლენაც და „გაბაასების“ ისე, სასტუაპორისოდ გაიბატნა და სათაურად, ეთომდა უფრო ჰგონის განზრახვა არც მჭიდრო, იქ, სივრცეებში მოპაექრე ურთი პოეტის მუხედულებანი გადმოვიტანე ფურცელზე მოცალეობის ვაჟს.

ეს მოცალეობის ვაჟი გაბლდნა, მიგელ დე სერვანტესი რანდელის რომანების წინააღმდეგ რომ შიამებოდა და ამ დანრის პაროდის მუქნას რომ ენარჩუნებდა და სხვას არავფერს, უნებურად გაარჩევა ის რკალი, რომელიც თვითონვე შემოაბაღურა საკუთარი თავისათვის და უფრო მეტს არც ენარჩუნებდა.

„დღის ითხოვ“ არაფერი აკლებდა იმით, მწერლის თვებ-პირული ჩინაბუნების სახელებს შორს რომ ვასცდა.

არც „თემურაზისა და რუსთველის გაბაასებანი“ უნდა დააკლებოდა რამე, თუკი ისიც ვასცლებოდა და საკმაოდაც ვასცლებოდა პირვანდელი განზრახვის ფარგლებს.

თავს ნატროშული ისტორიულ ენებში „ორივე სტრუქტურით მოხედული უკლები“ (ქვეთი მწერლობა, 2009, 13) იდევე ერთხელ რომ დაუბრუნდებოდა არჩილ მეფის ამ თავისებურად უნიკალურ ქმნილებას, მის ფანრობერ მარესაც საგანგებოდ ჩუქავდა, დაიწუნებდა „გაღვივებულ მატანეს“ მის მოხსენიებას და ამგვარ განსაზღვრებას შემოგვავაგზნებდა:

— უფრო უპრანია იქნებოდა, ლექსად დაწერილი დოკუმენტური რომანი გვეწოდებინა.

მახვილგონიერული დავკრევებანი და ღრმავაროვანი მსეულიბის ბოლოდება ამ დასკვნით, რომელიც იმდენადეგა მოლოდინელი, რამდენადეგა ლოგიკურად დასაბუთებულელი.

შემაკრებულად რომ ვაგაიბას, გეთამბებთი. არადა, ზუსტია. ხომ აქვს წარწერად აღექვანადრ პუშკინის „ევეგენი ინიე-გინს“ — „რომანი ლექსად“??

არჩილ მეფის „თემურაზისა და რუსთველის გაბაასებანი“ ასევე შეიძლება წავწეროს — „დოკუმენტური რომანი ლექსად“. თუმცა... „დოკუმენტურის“ დამატება შესაძლოა ასე აუცილებელიც არ იყოს.

თანამედროვე პროზა ბელეტრისტიკისაგან თანდათან გადახარა ფიქსინისაკენ — მხატვრულ გამოხატობას ისედაც შეეცაღვლა ყოფილი რეალობის უშუალო სახით გადატანა კომპოზიციურ ქარგაში, ისე, რომ აღამინათა სახელები პერსონაჲებად გარდასხეულების დროს შესაძლოა არც შეიცვალოს, ანუ პროტიკისა და პერსონაჲს ერთი და იგივე გვარ-სახელი ჰქონდეთ.

დოკუმენტური ფონი თვალმისაღებია თანამედროვე ქართულ პროზაშიც, ასე რომ, დოკუმენტური რომანების გვერდით არსებობს რომანები, რომელთაც მოეგონებათ ხელშეკრები დოკუმენტური ფონი, მაგრამ ამის გამო მათ დოკუმენტურ რომანებს არ უნდა ეძღვნებოდნენ. თუმცა, ცხადია, მათ მხატვრულ თავისებურებებზე მსჯელობისას საგანგებოდ გამოთარგმნე დოკუმენტური ფონის არსებობას — ამბებიან-პერსონაჲებანი.

ვითომ თითარ ჩხეიძის ანტიკლასიკური გადატარებულა* ან „ეთორი დავით“ ნაკლებ დოკუმენტურია, ვიდრე არჩილ მეფის დაგაასება თემურაზისა და რუსთველისა?

ამის გამო ამ რომანებს ათავსე არქვეშ დოკუმენტურს, თუმცა ყველა კრიტიკოსი თუ მკვლევარი საგანგებოდ უყვირდება და თვისხელების მათ ამ შარეს, როგორც ერთ ყველაზე მკვეთრ თვისებურებას თუნდა ამ რომანებისა.

ასე რომ, შემგვამი ანალიზის გარეშე დაბეჭდილებით ვერ ნუ განსაზღვრავდა არჩილ მეფის ამ უპიკურ თხზულების მიზანრის „დოკუმენტური რომანი ლექსად“ სჯობს თუ „რომანი ლექსად“... თუმცა მთავარი ისაა, რომ „გაბაასება თემურაზისა და რუსთველისა“ დოკუმენტალიზმით ჩვენს თანამედროვე პროზასთან იქნეს დიდ სულიერ ნათესაობას და დოკუმენტური პროზისა თუ დოკუმენტალიზმის ნაკდის სახელებების თუ წარმომავლობის გარკვევას უსათუოდ დავგვიტრდება არჩილ მეფის ეს უდავოდ შესანიშნავი ქმნილება.

სხვათა შორის, მოსალოდნელია ბიოგრაფიული რომანის ისტორიის დადგენის დროსაც გადასასინჯე გაგვიხდეს მისი სათავე, აქამდე პლატონ იოსელიანის ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა* რომ გვეყვებოდა მის დასაბამში. და თუ გიორგი მერულეს „პრემოდ ხანძობის ცხოვრებას“ დოკუმენტური პროზის ნიმუშადაც მივიჩნევთ და ბიოგრაფიული განრის დადასტურებადაც პაგიოგრაფიაში, მთლად რომანიც ვერ გვიწოდებია მოსთვლების გამო, თორემ შიამენი მასმტებითა და სივრცით უსათუოდ ნადავს ბიოგრაფიული რომანი.

მსჯელობისას კი უთუოდ დაჭირებუბათ მკვლევარებს გიორგი მერულეს პაგიოგრაფიული თხზულება სწორედ დოკუმენტური პროზის თვალსაზრისით, ისევე, როგორც ამ რკალსა თუ ნრემ ამიერად დაბეჭდილებით განრწმუნდა არჩილ მეფის „თემურაზისა და რუსთველის გაბაასებანი“.

თავს ნატროშული მთავის აღმოჩენათა ნყება კიდეე ჩართი ჩინებელი მიგნება შემატა, რომელიც, ცხადია, არ უნდა წავგავარგოდა, ვითომც ამისთანა მიგნებანი ჩვეულებრივი მოცელა იყოს.

ჟოქივე, ყველამ არც ვაგიაზარის „თემურაზისა და რუსთველის გაბაასებანი“ ამგვარი ენარობრივი განსაზღვრება და სხვა განსაზღვრება ამჯობობის.

მაინც უკეთესი დროა, რომ ეს მუთთანხმებულობა არ ვასცლებოდა მეცნიერების ფარგლებს და არ ამოეკრება პოლიტიკური სარწმუნო, როგორც ამ ორი ათეული წლის წინათ ჩაქოლეს თემურაზს დოიამული და ლეგან ბრგავა; როგორ თუ პაგიოგრაფია დოკუმენტურ პროზაჲ მოიხსენიეთო!..

სინათლე, რომელიც არასოდეს ძრავა

„ანა კარენინას“ ის წარმოდგენა ქუთაისის ლაღო მესხიმი-
ვილის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრში ისე-
დაც დაგვიტოვებდა დაიწყო - ნახევარ საათზე მეტს მაინც
ვლოცა მაყურებელი სცენის განათებას.

გადაწყვეტულვართ უშუქობას, მაგრამ იმ დღეს ელექტრო-
გადამცემი ხაზის აფეთქებამ მთელ დასავლეთ საქართვე-
ლოს გაასინჯა უშუქობის ბანა - დიღიღღზე თავცე ადგენი
მის ამოქმედებას, მუხლი არ ჩაუხრიათ, მაგრამ ასე ადვილიც
არ გახლდათ მისი დაბრუნება მწყობრში და, ბევრგვარ დაბრ-
კოდებას რომ შექმნიდა,
აგრ, სპექტაკლის დაწყე-
ბაც გაეჭიანურებინა.

შერე „ანა კარენინას“
მსვლელობის დროსაც გა-
მორთებულა ერთბაშად.

არადა, რაოდენ მღელვარე
და ექსპრესიული იყო ყო-
ველი სურათი და სცენა, და-
ძაბული, დამუბტული, აღ-
სავსე მახვილონიერული
რეჟისორული სცენებითა და
მსახიობური გაცვლებებით,
უმათრესი კი მისი დინამიზ-
მისათვის მარჯვედ მოგებუ-
ლი და ღრმად გახზრებული
ფორმა აღმოჩნდა - თითქოს
კონტრადიქციას ესწრაფებოდ
და სცენებსა და სცენებს შო-
რის გადაღებები უფრო ამხა-
ლებს გადასვლებს, მონანი-
კობის ახალი სცენის გამარ-
თებში. ცხადია ასეთ დროს
მსახიობები მხოლოდ კლდე-
სებდნენ არ უნდა შეეშო-
ლებინენ ავანსცენაზე, თუ მოულოდნელობა და გამოცოცხლე-
ბა, მოულოდნელობა და გამოცოცხლება ყოფილიყო, და კიდევ
- დარბაზში შემოკვირნი სხვადასხვა მზრიდან, გადაცვივნი და
არბინა სცენაზე, დეკორაციების მომზადების შემდეგ კი ასევე
იფანტებიან აქტი-კითი, მაყურებლებში ჩამორბინა და დერეფ-
ნებში იკარგებიან.

პირველად არ დაუდგამს გიორგი სიხარულიძეს ლე ტოლს-
ტის ეს რომანი, და თბილისში, მიხეილ თუმანიშვილის სახე-
ლობის თეატრში რვა წლის წინანდელი დადგმისას უკვე მიეკუ-
დასა სპექტაკლის იმ სულისკვეთებისა და შინაგანი აღნაგობი-
სათვის, რამაც „ანა კარენინას“ მსულელ ნაყოფებასა და სცენურ
ამბტუბებას განსაკუთრებული ხიბლი მიანიჭა. როდესაც და-
ინტერესდებოდა და მოიძიებდა, თუ როგორ ესახებოდა თეი-
თონ ავტორს ეს რომანი, აღმოჩნდებოდა, რომ „ანა კარენინა“
მწერალს თავის დღიურად მიჰყვანდა, ეს ფრაზა მთავრებდა რე-
ჟისორის და ერთგვარ კამერტონადაც იქცეოდა მისთვისაც და
მსახიობთა ანსამბლისთვისაც - თბილისშიც და ქუთაისშიც.

- თუ ჩვენი შეგობების, ახლოობების, ოჯახის წევრების,
ნათესავების შესახებ ყველაფერს თავს მოუფიქროს, კარგად
დათვისებდა როგორ იყო, რა დებოდა, რას განვიცდიდით
მათი მონაყოლით და რა გადაგზავდა ჩვენი ცხოვრების გზაზე,
თუ მოგახერხებთ ეს ყველაფერი ერთ ფოკუსში მოაქციოთ

ანა კარენინა (ენდი ძიძაძე)
ალექსეი ვრონსკი (გიორგი ზანგური)

და მივიტანით მაყურებელამდე ჩვენი დღიურის სახით, აღ-
ბათ ეს იქნება ამ სპექტაკლის წარმატების ერთ-ერთი უმ-
თავრესი საწინდარი, რადგან მაყურებელს აინტერესებს ის,
რაც დახურულ კარს მიღმა ხდება... ამ შემთხვევაში ჩვენ
სცენაზე ეს დღიურები გამოგვაქვს, - მომავალი სპექტაკლ-
ის მხატვრულ-რეჟისორ მონაშისი და მკაფიოდ ჩამოყალიბ-
დებოდა რეჟისორის მიერ და მსახიობებსაც საკმაოდ გუაფე-
სიღებდებოდათ თავთავის როლის ხორცსუნსში, მათუდეს,
გიორგი სიხარულიძე შემოქმედებით თავისუფლებასაც აძ-
ლევდა მათ, რათა თვითუფლებს თავთავის მოსაზრება შეემა-
ვა შეზღამ გემრის სახის, ხასიათის გასახსენლად, რეჟისორს
კი მართლაც იუველირის სიზუსტით აფეხენდა მათი დაკვირ-
ვებანი.

არც სპექტაკლის ხანგრ-
ძლივობას შეუმინდებოდა
რეჟისორი - ამხელა რომანი
ვერ ჩატეოდა ერთსა და ორ
საათში, ზედაპირული მონა-
ხაზი შეგვჩაქვოდა ხელთ
სადადგმო ზელოვნების ნი-
მუშის ნაცვლად - ეგ იქნე-
ბოდა და ეგ, ამიტომაც დაე
ოთხსაათნახევარსაც გადა-
ჭიმულიყო.

მაგრამ იმ დღეს უნებუ-
რად დაგვიანებით რომ და-
ნიყო?!

და, აი, ანახა (ენდი ძიძა-
ძე) და ალექსეი კარენინის
(დავით როინიშვილი) საკმა-
ოდ მწვავე საუბრისასაც
სცენა ჩამხრელებოდა.

არ იყო, როდემდე გას-
ტანს უშუქობა - რამდენიმე
საათს?.. იქნებ დიღამდეც...
ჩაიძალა და ეგაა... რა ვუ-
ყოთ, ჩამოღოდა სპექტაკლე-
ბი ბევრ ქვეყანასა და ქალაქში ბევრგვარი მიზნით და,
ეტყობა, „ანა კარენინას“ ახალი ქართული სცენური ვერსიის
ერთი წარმოდგენაც შეუმატებია იმ გულსატკენ წყებას ჩამოღ-
ლი წარმოდგენებისა... მთავარია, რომ მისი სცენური სი-
ცოცხლე აქ არ შენდებდა და ქუთათურ მაყურებელს კიდევ
არაერთხელ მოუწინა შეხედრდა ლეე ტოლსტოის რომანის
გმოკრთბინი.

თუქც... ეს რა ხდება - მაყურებელი დამლას არც ფიქ-
რობს, ტაში გადაიღოს პარტერსაც, ლოფებსაც და იარუქებ-
საც, გადატრულა მთელი დარბაზი და გრძობს, ერთი მაყუ-
რებელი არ, ერთიც არ გაუთხოშოვია სულისშემკრერელ მო-
ლოდინის, რომ სპექტაკლ აუცილებლად უნდა ჩამოაფერს,
მსახიობებმა დიდი თანადგომა უნდა იგრძნოს, რათა გამორ-
თულმა შუქმა არ იმოქმედოს დადგმის საერთო განწყობილე-
ბაზე, არ მოაუღლეს სიმძაფრე დრამატიზმს, არ გაუზდეს
ასეთი რეღმებით შესხამტიკილებული ფერები და შარბი არ
განინდეს მთლიან ქსოვილით.

ტაში ტაშად და დარბაზიდან რალაც დიდი და უჩვეული
სინათლე დაიძვროდა. ყოფილობაში ამას მომღღერი ტელე-
ფონის შუქს ვეძახით, და ეს ტელეფონები აინთებოდა პარ-
ტერშიც, ლოფებშიც, იარუქებზეც და ერთბაშად გადაიფიქ-
რებოდა უყუნეთი.

ეს ს შემზიხევაა, რომელც ვეღა ადამინი თვინი ავ-
ნებს გამოსავალს, რჩევა თუ შეგვლიანება არც სჭირდებათ,
და აქვს ერთბაშად იხუღა ხელგუნურ სხეთა ნეებაჲს... ეს არ
კმარად სუენის ასამოქმედებლად, მაგრამ რაღაც ისეთ
მონხადა, ავიღლად რომ იერ მოუტებინ სახელს, თუმც მუც-
ნობით თვალთაღილ შეიცვინ, რომ ხელგუნურ დიდი მოვლუ-
ნის შერწინა შეუქენი - მასურებელს ხელგუნურს, თუატრისა
და მასურებელს ერთსულუნების, ქალაქის კულტურულ
ცხოვრებამი დაძრული სასიკეთო ფერისცვალებისადმი
მსურველ თანადგომის...

დილმამდე გასტანს უშუქობა?
დაე იყოს დილამდე. აქედან უნდასავ არავინ მოიცვლის და
იქნება განუწყვეტელი ტამი და მოზილურ ტელეფონთა ციმ-
ციმი და ელვარება.

ეს მადლიერება იმ ნუთებისათვის, რასაც ანა კარნი-
ნას¹ მსეღვლინა განაცდევინებდა აქამდე.
ეს მადლიერება ვეღა სპექტაკლისათვის, რაც ახალი
მთავარი რეჟისორის ხელში დაიდგა.

ეს მადლიერება გიორგი სიხარულიძისადმი იმიტომაც,
რომ ქუთაისის თეატრი არა მარტო სპექტაკლთა დასადგმე-
ლად ნაშრომდგანა მთავარ ხელმძღვანელად გამოშუქების-
თანადე, არამედ კულტურის კრავდ, რომელსაც ისევე უნდა
მოეყარა თავი მწერლებისთვისაც და მეცნიერთათვისაც,
როგორც მახაბობებისათვის, და მთელი ქალაქის ცხოვრებ
ამ ქერის ირვალე შეენივთა. ეს გარემო არაფრისდოდებით
არ უნდა ყოფილიყო ერთი რომელიმე ფენის, ერთი რომელი-
მე თაობის, ერთი რომელიმე წრის - ვეღას თაობიხად უნდა
დაეღულებინა აქაურობა, ქუთაისელენსაც და ახლო თუ ში-
რეული ქალაქებისა და სოფლების მკვიდრთაც, რადგანაც
კულტურა ვეღასია და ერთი და სახელმწიფო კულტურაა,
სხვა კი არავერი, სახელმწიფოს შერწინუნება და გადარჩე-
ნად ამისთვის გვირდა - კულტურის თვითმყოფადნის არ
დაემტკიცოს საფრთხე, არ გაავიზუნდოვანდეს ჩვენი ეროვნე-
ლი ერთობა.

ამიტომ უნდა იყოს თეატრი კულტურის კერაც, სკოლაც,
ტანადი... და აგრ, ეს განზიხება ხელშეახები რომ გამზდარა,
ეს ვეღა თაობის, ხელობის, პოლტიკური შეხედულების
ადამინი ამიტომაც შეერულა ასე ერთსად და ერთობიც...

რაღაც სხვა სინათლე იღვრებოდა დანახიზად...
და თვალები რომ ამწევებოდა, თითქოს რაღაც ჩამყრო-
და, მიხედ-მოხედების შეგამწევი, რომ ვეღას ასევე მო-
ნისეღვლა თუ აბრქევიღებოდა მზერა, თვალბებ მოწო-
ლილმა ცრემლმა როგორც იცის.

ესეც ქუთაისურები, ჩემი ხალხი, რომელიც ამ წუთის ამ
გარემოში ამოცოთ თავი და აირვკლავდნენ იმ დიდ სულიერ
ინერციას, რომლის რწმინის გარემოც უწინაშე ბოდილად გა-
დარჩევა არიქნებოდა, მიზნობად თუ ემიგრანტობად საკუთარ
მინ-წალხე.

წალხე თუკი ხეღებით, ისედაც შესაწინავი სპექტაკლი რა
სალითა და ექნარსითი ვაგრძელებოდა შეუქის მოსვლის შემ-
დეგ - მახაბობთ საკუთარ თავს გადააქარბებდნენ და იმ გან-
საკუთრებულ შარავანდს შემატებდნენ იმდღევანდელ სანახო-
ბას, უწყველო ექსტაზი რომ ირეყოს, მთელი ნიქისა და უნა-
რის ბოლომდე დახასხას, მადლოფენის ნუთითი აფისილი,
...ესეც საბასუხო მადლიერება იმ სინაბლისათვის, რომ
მელსაც ვერადვირ, ვერაფერი, ვერაფერი აქრბის..

ყოფით ენაზე ეს უნდა განიხარებოდა, და რაოდენ სასუფე-
შოა, რადესაც ყოფითობაში დროდადრო იღვრებს ხოლმე
რაღაც გამოუტყმელიც და უსაზომოდ დაბაფიერულიც...

ცნობილი რუსი ენათმეცნიერი, თავიდი ნიკაილი სერგეის
ძე ტრუბეცკოი (1890 წ. მოსკოვი — 1938 წ. ვენა). მოსკოვის
უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული (1913 წ.). 1915-1916
წლებში ამავე უმაღლესი სასწავლებლის პრივატ-დოცენტი,
ხოლო 1918 წლიდან როსტოვის უნივერსიტეტის პროფესორი
იყო. მალევე ემიგრაციაში წავიდა, სადაც განსაკუთრებული
ნაყოფიერებით გამოჩნდებოდა მის სამეცნიერო შრომებშია,
რის შედეგადაც 1930 წელს ვენის აკადემიის წევრად აირჩია.

ნიკაილი ტრუბეცკოის ძირითადი სამეცნიერო ინტერესე-
ბი განისაზღვრება სლავური ენების ისტორიისა და უნაბ
ფონოლოგიური კვლევა-ძიებით. ამასთანავე, დანიტრესებუ-
ლი იყო კავკასიური ენებიოაც და, ზოგადად, კავკასიის
ისტორიითა და კულტურით. თავადი ტრუბეცკოი გამოირჩე-
ოდა საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ უკომპრომიზო
დამოკიდებულებით; თუმც არც, როგორც რუსის, მიჯგომ
მცირე ერებისადმი დიდად არ განსხვავებდებოდა რუსულ
«კლიოლოგიკაველი» იფლოლოგიისად. ვეცნიერო, ტრუ-
ბეცკოის ქვემოთ ნარჩოდგენილი სტაბია ჩვენი ჩრდილოდა
შეზობლისათვის დღესაც აქტუალურია, ჩვენთვის კი —
გასათვლისწინებელი.

ნიკაილი ტრუბეცკოი

კავკასიის
სალხებისათვის

ყოველი თესლები გარემომზდაგა მე,
და სახელთა უფლისათა ვეროფრ მათ
(რს., 117,10)

ამირკავკასიაში არსებობენ: სომხები, რომლებიც
მუდამ რუსული ორიენტაციისა იყვნენ და იქნებიან, იმის-
და მოუხედვად, თუ რა მთავრობა ეყოლებოდა რუსეთს.
სერიოზული სომხური სუპარატისტში გამოიციხულია.
სომხებთან შეთანხმება იოლია, მაგრამ მათზე იმდენს დამ-
ყარება შეცდომა იქნებოდა. ეკონომიკურად ძლიერ
სომხეთს ხელს უპყრია ამირკავკასიის ეკონომიკური
ცხოვრების ვეღა სადავე. ამავე დროს, სომხები პარზი-
ტი და მონა ერის ვეღა თვისებებს ატარებდნენ, რის გამოც
საყოფილო ანტიმათიის სავანს ნარჩოდგენენ, ხოლო
შეზობელ ქვეყნებში ანთიმათია სიძულვილთა გადაზრ-
დილი. მათთან სოლიდარობა მთელი ამ ანტიმათიისა და
სიძულვილის საკუთარ თავზე ნენვიის ტოლფასი იქნებო-
და. რეულეკიამდელი პოლიტიკის მავალით, როდესაც
რუსებს სომხებისადმი დარჩალო მომძებნედა და ამირკავკასი-
ის ვეღა სხვა ერთი კი აუმხედრდათ, გაკვეთილად უნდა
მივიჩნიოთ. ამავე დროს, რუსეთის მთავრობის დამოკიდე-
ბულებმა სომხებისადმი კავკასიაში რუსეთ-თურქეთის
ურითერთობებთან უნდა იყოს შეთანხმებულ.

ქართველებმა თებერვლის შემდეგ ავტონომიის უფლე-
ბათა აღიარებას მაინც მიადგინო და შეუძლებელია, მათ ამ
უფლებებში შეეპილო, მაგრამ რახან ეს მდგომარეობა
ქართული სუპერარბიზმის გარენის საბაბს იძლევა, მასთან
ბრძოლა რუსეთის ნებისმიერი მთავრობის ვალდებულე-
ბაა. თუკი რუსეთს ბაქის ნავთობის დაკარგვა არ სურს

(ურომლისოდაც საეჭვოა მოხერხდეს არა მარტო ამიერკავკასიის, არამედ ჩრდილოეთ კავკასიის შენარჩუნებაც), მან არ უნდა დაუშვას საქართველოს დამოუკიდებლობა. ქართული პრობლემების სიძნელე და სირთულე სწორედ ისაა, რომ ამჟამად უკვე პრაქტიკულიად შეუძლებელია ნაწილობრივ მაინც არ აღიარო საქართველოს დამოუკიდებლობა, ხოლო მისი სრული პოლიტიკური დამოუკიდებლობის აღიარება არაღირით არ შეიძლება. აქ გარკვეული მუხლებდური ხაზი უნდა იქნას არჩეული, თანაც ისეთი, რომ ქართველთა გარემოში რუსოფობიური განწყობილების გამოშვებივი არ გახდეს...

ნაციონალური საკითხის სირთულე ამიერკავკასიაში იმით იხრდება, რომ ცალკეული ხალხები ერთმანეთს მტრობენ. მტრობის საბაბთა ნაწილი აღმოფხვრებოდა კურიალურ-მრავალსაბარლამენტო სისტემისა და მასთან დაკავშირებული მართვის ტერიციის შემოღების შემთხვევაში. ამგვარი სისტემების კონსტიტუციური, მაგალითად, ცხოვრების მთელ რიგ სფეროებში მართვის დიფერენცირება არა ტერიტორიების, არამედ ეროვნებათა მიხედვით. ამით იმ დავების სიმწვავე შენელებოდა, რომლებიც ურთულყო მრავალხალხობის შიქონ მხარეების ამა თუ იმ ავტონომიური ერთეულების კუთვნილებასთანა დაკავშირებული. ასე, მაგალითად, ამგვარ მხარეთა სკოლებში სამეცნიერო ენების საკითხი მთელ თავის სიმწვავეს კარგავს: ერთსა და იმავე მხარეში არსებობს სხვადასხვა ენოვანი სკოლები და ყველ მათგანს განაგებს სახალხო განათლების შესაბამისი ეროვნული საბჭო. თუმცა, რასაკვირველია, არსებობს ცხოვრების ისეთი სფეროები, სადაც მართვა ბუნებრივად უნდა იყოს აბტული ტერიტორიულ და არა ეროვნულ პრინციპზე. უნდა გაუქმდეს არა მხოლოდ ძველი დაყოფა გუბერნიები, რომელიც შემთხვევით და შირად ხელეწიურ ნიშან-თვისებებს ეყარებოდა, არამედ სამ ძირითად ოლქად (საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი) დაყოფა ეკ. ამიერკავკასიის ულსი მცირე ოლქებად უნდა დაიყოს, რომლებიც მეტ-ნაკლებად შეესაბამება უწინდელ მხარებს, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ ამ ოლქების საზღვრები ურთო ზუსტად უნდა ემთხვეოდეს ეთნოგრაფიულ-ისტორიულ, ყოფით და ეკონომიკურ საზღვრებს.

ამერიკალიტური სახელმწიფოებრიობის ძველთაძველი დევიზი „დაყავი და იმტორე“ მხოლოდ იქ ივარგებს, სადაც სახელმწიფო ხელსუფლებას ანდა მმართველ ერს საეჭი აქვს მტრულად განწყობილი სხვა ერის მოსახლეობასთან. ეს პრინციპები გამოუსადეგარი იქ, სადაც სახელმწიფო ხელსუფლების ამოცანა საერთო მუშაობისათვის მმართველი ერისა და ადგილობრივ მცხოვრებელ ორგანულად გაერთიანება. ამიტომ არც კავკასიაში არ უნდა ეცადო ცალკეულ ეროვნებათა შორის არსებული უთანხმოებებისა და წინააღმდეგობათა აღმარება. თავის კუთხით დემოკრატიული კულტურისა და ყოფის მრავალსაბარებისა და მიუხედავად, საქართველო მაინც გარკვეულ ეთნოგრაფიულ ერთიანობას წარმოადგენს, რომელიც არ შეიძლება ხელეწიურად დაწანწილო. ქართული ენა, როგორც ეკლესიისა და ლიტერატურის ენა, ოდიოვანად საერთო იყო საქართველოს, სამეგ-

ლოვე აზერბაიჯანელებს თურქოფობური ორიენტაციის აარმეივნება, საქართველოში კი რუსოფობიურ განწყობილებებს წარმოქმნიდა. ყოველივე ეს გასათვალისწინებელია ამიერკავკასიულ ხალხებთან ურთიერთობის დამყარებისას.

ნაციონალური საკითხის სირთულე ამიერკავკასიაში იმით იხრდება, რომ ცალკეული ხალხები ერთმანეთს მტრობენ. მტრობის საბაბთა ნაწილი აღმოფხვრებოდა კურიალურ-მრავალსაბარლამენტო სისტემისა და მასთან დაკავშირებული მართვის ტერიციის შემოღების შემთხვევაში. ამგვარი სისტემების კონსტიტუციური, მაგალითად, ცხოვრების მთელ რიგ სფეროებში მართვის დიფერენცირება არა ტერიტორიების, არამედ ეროვნებათა მიხედვით. ამით იმ დავების სიმწვავე შენელებოდა, რომლებიც ურთულყო მრავალხალხობის შიქონ მხარეების ამა თუ იმ ავტონომიური ერთეულების კუთვნილებასთანა დაკავშირებული. ასე, მაგალითად, ამგვარ მხარეთა სკოლებში სამეცნიერო ენების საკითხი მთელ თავის სიმწვავეს კარგავს: ერთსა და იმავე მხარეში არსებობს სხვადასხვა ენოვანი სკოლები და ყველ მათგანს განაგებს სახალხო განათლების შესაბამისი ეროვნული საბჭო. თუმცა, რასაკვირველია, არსებობს ცხოვრების ისეთი სფეროები, სადაც მართვა ბუნებრივად უნდა იყოს აბტული ტერიტორიულ და არა ეროვნულ პრინციპზე. უნდა გაუქმდეს არა მხოლოდ ძველი დაყოფა გუბერნიები, რომელიც შემთხვევით და შირად ხელეწიურ ნიშან-თვისებებს ეყარებოდა, არამედ სამ ძირითად ოლქად (საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი) დაყოფა ეკ. ამიერკავკასიის ულსი მცირე ოლქებად უნდა დაიყოს, რომლებიც მეტ-ნაკლებად შეესაბამება უწინდელ მხარებს, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ ამ ოლქების საზღვრები ურთო ზუსტად უნდა ემთხვეოდეს ეთნოგრაფიულ-ისტორიულ, ყოფით და ეკონომიკურ საზღვრებს.

ამერიკალიტური სახელმწიფოებრიობის ძველთაძველი დევიზი „დაყავი და იმტორე“ მხოლოდ იქ ივარგებს, სადაც სახელმწიფო ხელსუფლებას ანდა მმართველ ერს საეჭი აქვს მტრულად განწყობილი სხვა ერის მოსახლეობასთან. ეს პრინციპები გამოუსადეგარი იქ, სადაც სახელმწიფო ხელსუფლების ამოცანა საერთო მუშაობისათვის მმართველი ერისა და ადგილობრივ მცხოვრებელ ორგანულად გაერთიანება. ამიტომ არც კავკასიაში არ უნდა ეცადო ცალკეულ ეროვნებათა შორის არსებული უთანხმოებებისა და წინააღმდეგობათა აღმარება. თავის კუთხით დემოკრატიული კულტურისა და ყოფის მრავალსაბარებისა და მიუხედავად, საქართველო მაინც გარკვეულ ეთნოგრაფიულ ერთიანობას წარმოადგენს, რომელიც არ შეიძლება ხელეწიურად დაწანწილო. ქართული ენა, როგორც ეკლესიისა და ლიტერატურის ენა, ოდიოვანად საერთო იყო საქართველოს, სამეგ-

ნიკაელი ტრუშველი

მარეობის მთლიანად ჩერების სურვილისამებრ შეცვლა, რა თქმა უნდა, შეუძლებელია, თუმცა კი კეთილშეზომილურ ურთიერთობათა დამყარება აუცილებელია. ამის მიღწევა ისევ სახალხო განათლების დანერგვით, სოფლის მეურნეობის დონის გაზრდითა და ჩერების საერთო ეკონომიკურ ცხოვრებაში ჩართვითა შესაძლებელია.

სოციალური წყობის მიხედვით, ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხები ორ ჯგუფად იყოფა: არისტოკრატიული (ყაზარ-დოკლები, ბაღყარები, ჩერქეზთა ნაწილი, ოსები) და დემოკრატიული წყობის ხალხებად (ჩერქეზთა ნაწილი, ინგუშები და ჩეჩენები). პირველ ჯგუფში უმაღლესი ავტორიტეტი არისტოკრატისაა ჰქონდა და ერის მთელი ორგანიზმი იერარქიულად იყო მხრული. მეორე ჯგუფში უმაღლესი ავტორიტეტი, ერთი მხრივ, უსუცესებს, მეორე მხრივ, კი მამამადიან სასულიერო პირებს ჰქონდათ. ბოლშევიკები სისტემურად მუშაობენ ორივე წყობის დასაშლელად. თუკი ისინი არ საქმეში წარმატებას მიაღწევენ, მაშინ ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხებს მასებისათვის ავტორიტეტული ჯგუფები და კლასები მოაკლდება. ამასთანავე, თავიანთი ხასიათიდან გამომდინარე, ეს ხალხები ამჟამად ავტორიტეტული ჯგუფების წინამძღოლობის გარეშე ყარაღების ველურ ბრძოლ იქცევა, რომლის სათავეში მოქცევასაც ნებისმიერი ავანტიურისტე შეძლებს.

ჩრდილოეთ კავკასია კახათა ოლქებსაც მოიცავს. ესენია თერგისა და ყუბანის ოლქები. თერგის ოლქში ნაციონალური საკითხი თითქმის არა დგას: კახაკები სხვა რეჟიმის ხალხებთან ერთად შეწყობილად ცხოვრობენ, თავს ერთნაირ უნდა აღიქვამენ, რომელსაც სხვა ერებს უპირისპირებენ. ყუბანის ოლქში კი პირიქით, ნაციონალური საკითხი ძალზედ მწვავედ დგას. კახაკები და არაადგილობრივი წარმომომის ხალხები ერთმანეთს მტრობენ.

აღმოსავლეთ და დასავლეთ კავკასიაში არის ოლქები, რომლებიც ბოლომდე არც ამიერკავკასიისა და არც ჩრდილოეთ კავკასიის არ შეიძლება მიეკუთვნოს, ესენია: აღმოსავლეთით — დაღესტანი, დასავლეთით კი — აფხაზეთი.

დაღესტნის მდგომარეობა ისეთია, რომ მას უეჭველად უნდა მიენიჭოს ადგილნომიის მრავალმხრივი უფლებები. ამასთანავე, დაღესტანი არაერთფეროვანია როგორც თავისი ეთნიკური შენაგდგენლობით, ისე ისტორიული დაყოფითაც. რუსეთის მიერ დამყარებამდე დაღესტანი მცირე სახანოებად იყოფოდა, რომლებიც ერთმანეთისაგან სრულიად დამოუკიდებელი იყვნენ და არც რაიმე ზემოდაპირ ხელისუფლების ქვეშედგარებოდნენ. ასეთი უმეტესი უწინდელი ტრადიციები დაღესტანში დღესაც შემორჩენილია. დაღესტნის ადმინისტრაციულ გაერთიანებას ხელს მლიერ უძლის საერთო ენის არარსებობა. წინათ საქმე იქამდე მიდიოდა, რომ ოფიციალური მიმონერა და საქმისწარმოება არაბულ ენაზე ხდებოდა, რუსული სამთავრობო განცხადებებშიც ამავე ენაზე კეთდებოდა. ადგილობრივი ენები შეტყობილად ბევრია: ანდის ოლქში, მდინარე ანდის ყოისუს 70 ვერსის დაყოფაზე 13 სხვადასხვა ენაზე ლაპარაკობენ; საერთოდ კი დაღესტანში 30-მდე ადგილობრივი ენაა. არსებობს რამდენიმე „საერთაშორისო“ ენა, რომლებიც სხვადასხვა

აულის ბინადარ მთიელთა ურთიერთობისათვის გამოიყენება. დაღესტნის ჩრდილოეთ ნაწილში ასეთი ენება ავარიული და ყუბურული, სამხრეთ ნაწილში კი — აზერბაიჯანული. როგორც ჩანს, ოფიციალურ ენად სწორედ ერთ-ერთი ასეთი „საერთაშორისო“ ენა უნდა გამოცხადდეს. სულერთი სწორედ ეს არაა ის, თუ რომელი მთავანი შეირჩევა ამ მიზნით. ყუბურული ენა „საერთაშორისო“ ენაა თითქმის მთელი ჩრდილოეთ კავკასიაში (კასპის ზღვიდან ყაზარდის ჩათვლით), აზერბაიჯანული ვაბატონებულია ამიერკავკასიის უმეტეს ნაწილში (შვეი ზღვის სანაპიროს გარდა) და აგრეთვე სომხეთის თურქულ ნაწილში, ქურთისტანსა და ჩრდილოეთ სპარსეთში. ორივე ეს ენა თურქულია. უნდა გაეთვალისწინოთ, რომ ეკონომიკური ცხოვრების ინტენსიფიკაციის დროს „საერთაშორისო“ ენების გამოყენება ისეთი მნიშვნელობას იქენს, რომ ადგილობრივ ენებს განდევნის: უკვე მოხდა დაღესტნის სამხრეთ ოლქების ბევრი აულის „გააზერბაიჯანებება“. საეჭვოა, რომ დაღესტნის ასეთი გათურქება რუსეთის ინტერესებს შეესაბამებოდეს. თუ მთელი დაღესტანი გათურქდა, მაშინ ხომ ყაზანიდან ანატოლიამდე და ჩრდილოეთ სპარსეთამდე თურქების ერთიანი მასა წარმოიქმნება, რაც სეპარატისტული და რუსოფობიული განხრის პანთურანული იდეების განვითარებისათვის საკეთილესი პირობებს შექმნის. დაღესტანი გამოყენებულ უნდა იქნეს, როგორც ბუნებრივი ბარიერი ევრაზიის ამ ნაწილის გათურქების გზაზე. საქმე შედარებით იოლადაა დაღესტნის ჩრდილოეთ და დასავლეთ ოლქებში. აქ ოფიციალურ ენად ავარიული უნდა იქნეს აღიარებული, რომელიც ისედაც მშობლიური ენაა ღუბინისა და ხოზუნის ოლქებისათვის, ხოლო ანდისა და ყაზიყუმუხის, აგრეთვე ნაწილობრივ დაღესტანისა და ზაქათალის ოლქებისათვის — საერთაშორისო ენაა. ავარიული ლიტერატურისა და პრესის განვითარებას ხელი უნდა შეეწყოს, ეს ენა ზემოქართული ოლქების ყველა დაწყებით სკოლასა და საშუალო სასწავლებელში უნდა ისწავლებოდეს, როგორც აუცილებელი საგანი.

უფრო რთულადაა საქმე დაღესტნის სხვა ნაწილებში. სამხრეთ დაღესტნის ტომებთან ყველანაშ დიდია კოორდული. მას, თითქმის მთელი კოორდის ოლქის გარდა, ბაქოს გუბერნიის სამურის მაზრის ადმინისტრაციისა და ყუბის მაზრის ჩრდილოეთი ნაწილი უკავია. დაღესტნის ამ ნაწილის არათურქული ადგილობრივი ენებიდან კოორდული ყველანაშ მარტივი და სასწავლად იოლი ენაა. იგი ახლოს ენათესავება ამავე რაიონის ზოგაერთ სხვა ადგილობრივ ენას. ამიტომ დაღესტნის ამ ნაწილში შეიძლება მისი „საერთაშორისო“ და ოფიციალურ ენად გამოცხადება. ასე რომ, დაღესტანი ორ ადგილობრივ ენას — ავარიულსა და კოორდულს — შორის აღმოჩნდებოდა გაყოფილი.

აფხაზეთში ოფიციალურ ენად აფხაზური უნდა იქნეს აღიარებული. აგრეთვე საჭიროა აფხაზური ინტელიგენციის განვითარების ნახალსება და მისთვის გაქართველების წინააღმდეგ ბრძოლის შევნების შთავაზება.

1925 წ.

თარგმნი
გიორგი ნინოძე

ხათუნა თავდგირიძე

დაანბრე და შექმენი

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვებული მდგომარეობა?
— როცა ღმერთი მიგატოვებს.
— სად ისურვებდით ცხოვრებას?
— სადაც მარადიული ზაფხულია, რომელიმე კუნძულზე, ზღვის ნაპირას ქობში, სარცხინელზე ლეღვის ფოთლებით ☺

— რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

— სიყვარული და ქმნადობა.
— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?
— ტომ სოიერი, ჰომო ფაბერი, ძერასა.

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— ლაო-ძი, ბობლიური სოლომონ მეფე, ბობლიური მსაჯული დებორა, კლეოპატრა.

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— პიკასო.
— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?
— ბეთოვენი.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მაკაცში?

— ქარიზმატულობას, ბრძოლისუნარიანობას, სულიერ სიღრმეს.

— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— ფიზიკურ სილამაზეს, სიბრძნეს, ენიგმურობას.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მომხიბლავი?

— ქველმოქმედება.
— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— მეცნიერება (სამეცნიერო კვლევები).
— თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— ხათუნა თავდგირიძე.
— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— ქმნადობა.
— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— ერთგულებას.
— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— ის, რომ ყველა ჩემი ნაკლი მომწონს.
— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— მეტადიზიკური.
— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— უბედურებაზე არ ვფიქრობ.
— როგორი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— ძალიან ლამაზი.
— თქვენი საყვარელი ფერი?
— მწვანე.
— ყვავილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?
— მაგნოლია.
— თქვენი საყვარელი ფრინველი?
— ფასკუნჯი.
— თქვენი საყვარელი მწერალი?
— ბორნესი, პავიჩო, მარკესი.
— თქვენი საყვარელი პოეტები?
— თავგორი.
— საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალბები?
— მედეა, მადამ ბოვარი.

საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?

— ჯერ ვერ ვიპოვე ☺
— საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

— ენა და რკი.
— საყვარელი სახელები?

— ეცეს, იემიმა.
— რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?

— ქორიკნობას, ცნობისმოყვარეობას და დილით ადრე ტელევიზიას.

— ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზისლი დაიმსახურა?

— ასეთი არააინა.
— საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი მეტ-ნაკლები აღტაცებისა?

— ტროას აღება ხის ცხენით.
— რეჟორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— ატომის დაშლა.
— ნიჭი, რომელსაც გინდათ ფლობდეთ?

— ნინასწარმეტყველების.
— როგორი გინდობდათ რომ მომკვდარიყავით?

— სიკვდილზე არ ვფიქრობ, არც სიბერეზე ☺
— თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

— მშვიდი, განონანსწორებული როგორც ყოველთვის.

— ქმედებანი, რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?

— ყველა შემთხვევაში შემწყნარებელი ვარ.
— თქვენი დევიზი?

— დაანგრიე და შექმენი, დაანგრიე და შექმენი...

— თუკი ოდესმე შეხვდებოდით ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ესთქვა?

— ჩვენ განუწყვეტელი ვსაუბრობთ.

გურამ მეგრელიძე

ფოსტის ყუთი

(12)

გაგ ზაენილი

14.04.04 ვის: პატრიკუმული რედაქციას, გაგ ზაენილი შეპირებული ნაწარმოების ნაწილს.

Attachment:

ვისი ლურსმნით?

(თვითგამოკვლევასათვის)

(ნაწარმოებს არა აქვს სიმართლის პრეტენზია. იგი წარმოადგენს რეალურობის, გამოწავლის, და ავტორის სუბიექტური განცდების ნაზავს. ყოველგვარი დამოხვევა შემთხვევითია, ხოლო ყოველი ისტორიული გახაზავება — სიმბოლოა და მიზნად თვითონავე კვლევას ეხმარება.)

ბრმა გაუთავებლად ლპარაკობდა, თუმცა მოხუცი ქალი დიდი ხანია წასულიყო. ალბათ დაღამდა არა? — იკითხა ბრმა და განაგრძო — ხოდა მეტი აღარადერი მშენია იმ კაცზე. იმ დღეს კი, გახსნეს, სამი დღით რომ ნავედო? გახურმა ნაცნობები მყავს და მათ მოსახაზებულბლად ვიყავი. იქ მომიყვინენ ავახაჯის შესახებ, რომელიც სხვის მაგივრად მოუკლავთ და რომლის მაგივრადაც წაზარეველი მოკლეს! ამ ამბის გახსენებამ რაღაც ჩაანწყეცა მინით. რა უღმერთოდ მოყვალით ის კაცი არა, ქალო? შენ ვეტყვი საიდუმლოდ და მე ბრმა აღარა ვარა წაზარეველმა მთხოვა, არავის უთხრა რომ ხედავო, მე კი მაინც გახარებული შევეარევი ქალქში და ვხედავ, ვხედავ-თქო ვეყვირილი. შედეგობებმა მაშინვე სათავისოდ გამომიყვინეს — აბა, თუ ხედავ, რა ფერის თმა მაქვსო და ასე შემდეგ. მე ვცადა ამებსნა, რომ ბრმა აღარ ვიყავი, მაგრამ სინედროზის ხალხმა, რაღაცა მაგეორი ძალით მოთავაზებეს ხალხს და ატყუებეს, ვითომც თვალითილი ხარო. ერთმა, მგონი უფროსი უხნა ყოფილიყო მათში, ევ წმინდა ფსიქოლოგიური ხერხებით, ის აპიპროზებს ამ იდიოტებს და აჯერებს, ვითომ ვამკურნაო. მაშინ გაგივ მივრედა მისი სახელი. მერე მე გამიშვეს და ერთ თვეში, დაკითხვაზე კვლავ დამიბრუნეს.

მაშინ, ხალხმა ერთად მეც ვიყავი და უაზროდ ვეყვიროდი: მოკვდეს, მოკვდეს-თქო, თუმცა, გუფიცები, წარმოედგინა არ მქონდა მას თუ ასამართლებდნენ. ვილაც მემამოხებო, მოიხრეს. ამ იუდას და მათეს პარტიამ არ გვეყოფოდა, ახლა ვილაც ახალი გამოჩნდა-მეთქი, თუმცა თავს ემართლებს, მოსაკლავად ვყვლა ცოფაო. პოდა, მტავებს ხელი და ისევ სინედროზის წინ აღმოყვინდა. ჩემს მარცხნივ იდგა წაზარეველი, ალბათ ერთი ხელის განვადენაზე, მაგრამ დაძინებულმა, ვერც კი გაუბედა მისკენ მიხედვა. იმ ხმამ, უფროსის ხმამ, კვლავ მკითხა, ბრმა ხარ თუ არაო და არა-თქო, რომ ვთქვი, სიამაყით ამეგუო გული, რომ რაღაცა მაინც შემეძლო ამ კაცისთვის გაემეკეთებინა,

დასასრული. იხ. „ჩვენი მწერლობა“, 18

მაგრამ მსახურმა, — ეგ განწირულია მაინც და შენც ზედ მიგაყოლებენ, რა ძალი გადგასო, მიზრჩულა. ვინა მყავს, ქალო, რომ ჩავებლაუჭე ამ დამპალ სიცოცხლეს და როცა მეორედაც მკითხეს ბრმა ხარ თუ არაო, — ბრმა ვარ-მეთქი. ამ კაცს თუ იცნობო და ბრმა ვარ და როგორ უნდა ვიცნო-თქო და გამიმეცს. გარეთ გამოსულს, გმირივით შემომეტყვიან და კითხვები დამაყარეს. ყელში ბოლმა მომანვა და ხმას ვერ ვიღებდი, — რა ვადადაბად ვთქვი ბრმა ვარ, მე ხომ ბრმა აღარ ვიყავი? მერე, ვინც ირველივ მოვიხილეთ, ვყვალს შევევედრე, ღმერთს ვაფიცვით, წუ ითხოვოთ მაგ კაცის სიკვდილს, უდანაშაულოა-მეთქი, მაგრამ ცემა დამინყეს და გავშედი. იქიდან პირდაპირ სასაუზმეში ნავედი. იმდენი დავლივი, სანამ უგონოდ არ დავთვერი და ქუჩაში არ გამაგდეს. დილაზედ საკუთარი წარწყვეტილი ხომ ვეგდე და დლითი, ალაღბებულე ავნივ ხელი და ტაქსმა გამიჭრა, უღვაშობიანი კაცი იყო, ნითური.

გ ხაზი ტრონლი მომინდა და ვიჭორე კიდევ, მძლოლო-თქო დავუძახე.

— მძლოლო, მძლოლო! — გავემეორე. თავი მოაბრუნა.

— იცი მძლოლო?!.. და რა გქვია სხვათაშორის-მეთქი და მიბასუხა. იცი, დღეს ერთ ადამიანს სიკვდილი მიუსაჯეს, იმან კი, ბრმა ვიყავი და თვლი ამიხილა-მეთქი. უტბად დაამაზურულა, არა გჯერა, არა-მითხე, რამდენმა, თუ ამას ღიბილი ერქვა. იცი იმ კაცის სახელიო, მკითხა და ვუთხარი და გამომონდა ახლი და ჩემი მარჯვენა მარჯვენი ყურზე დაიფო და არის თუ არა აქ ყურო, მკითხა. დავიბენი — იყო და არის-მეთქი ვუთხარი. ევ კაცი რომ დამაჭირეს, მეც იქ ვიყავი და მაგისმა მეგობარმა ყური მოაჭრა და მაგან გამიერთულაო, მოიხრა.

მერე ქალქგარეთ ნავედიო. მე ცოტა ფული მქონდა გადაიხსული, იმასაც შექნდა და დავლივი.

ქალო, ქალო, ნეტა მუნჯი არ იყო, შე ოხერო, ხმას მაინც გამცემდი. დაღამდა ნეტყ, თუ არა?

ბრმა წამოინა და უტბად გაახსენდა, როგორ ჩამოიარა აქ ერთხელ წაზარეველმა. ბრმამ მოწყალემა სთხოვა, მაგრამ როცა იმან თავზე ხელი გადაუსვა, ეს გალუვა. რამ ათქმევინა მაშინ, ვილაცა გამევილი იყო ხომ, მაგრამ, ამიხელ თვალებს, ჰკითხა. იმან — გინდა? — შეუბრუნა კითხვა. ბრმამ — ძაან, ძაან მინდა, ძაან — უთხრა და იმან აუხილა.

მთელი ცხოვრება სანანებლად მიეწეზაო, გაიფიქრა ბრმამ, თუმცა ერთი რამ ამშვიდებდა, რომ თარმე ერთგულ ხალხს მთავრეველთა წაზარეველი და ტაქსის მძლოლმაც, შენ რა გიჭირს, მე ხელიც მომწინდინეს ჩვენებაზე, ვითომ იგი თავს დამესხა მოსალავადიო, — მოიხრა.

ნეტყ რას შერება მალქოზი? რას და იმ დღის მერე, ვილაც კაცი რომ იოვა ქუჩაში, რომელმაც წაზარეველის სიკვდილი აუწყა, აღარც გამოფხიზლებულა.

საკუთარმა ნათესავმა განსწრა მალქოზი, გრომების გულისთვის; წამოდი, ერთი კაცია დასაჭერი და ფულს გადავიბიძინაო, უთხრა და წაიყვინა.

ბალში იყვინენ. ზამბრი ოდნავ ნერვიულობდა და ვისაც ვაკოცებ ისაა, სხვები გაუშვითო, — ამბობდა. რამტომაც

მამინ მალქოზმა გაიფიქრა, რომ ზამბრს უყვარდა ის კაცი და გაუკურნა კიდევ, თუკი უყვარს, რატომ გასცემსო.

ჯერ მთელი საათი უფიქრავდა, მაღალს და ორ დანარჩენს სულ ეძინათ. ნახარეველმა სამჯერ გააღვიძა ისინი. შუბლზე ოფლის მაგიერ სისხლი სდიოდა. სიწუმე იდგა, რომც გებზარა მინაც სიწუმე იდგა და მამინ ერთი ხანობა კი იფიქრა, ხომ არ ნახსურავს სახლშიო, მაგრამ ფულის შოენის სურვილმა წასძლია. მერე გარს შემოეხვივნენ. ნახარეველმა საკუთარი სახელი უთხრა და ესენი შიშისაგან მინახე დაემხნენ, ზამბრი კი მივიდა და აკოცა, რითაც ყველას ანიშნა რომ ის საბში არ იყო. ოთხი კაცი მივივდა და ზღაბორკლები დაადგეს. მალქოზი მიმორბოდა იდგა, მაგრამ მალაღმა მაინცდამაინც მას არ მოუტინა ხმალი და ყური არ მოათავსა? მალქოზმა ზღაბორკლე ყველა შეაერთა და ნახარეველს სამეფო მგობარი გაიქცა. შეპყრობილმა კი შეპორკლი ხელი მოუსვა ყურზე და გაუმრთელა. სხვები ისე იქცოდნენ, ვითომც აქ არაფერი მომხდარო და ცემა-ცემით ნაივანებს ნახარეველზე. მერე იმ ჩვენებებს ზიზღითრებს მალქოზს ხელი და როცა ფული მოუყარეს, ზიზღით კი მინაწილ თითით, მაგრამ მიხვდა, რომ მაინც გაერთია იმ ადამიანის ბედში.

ერთხელ ბავშვობაში, ვიღაც გაუბურბა აყვანილი ხარო და მას მერე რაღაცნაირად სეფდიანი გახდა. მამამისი ფეხბურთის გუნდს წერთინდა და მალქოზი ფეხბურთის უფლარი იტანდა. ისე გახდა ოცდახუთმეტის, ცოლზე არც ვეფიქრია. ყველაფერი ჰქონდა "საკუთარი" და ვერ სცამდა სხვისი ქვითი წყალს. დედა ადრევე მოუკვდა მკვრდის კიბითი, მამას კი, მეორე ცოლის მოყვანის უფლება აღარ მიესცა.

რადღაცნაირად პენენიკი კაცი იყო. მძაკიკებს ეცინებოდათ ხოლმე, როცა ვულის ზმიდნად საგარეხელს იღებდა და მანქანის სარკეში ივარცხნიდა თმას. მანქანის სიყვარულმა ტყაისი მძოლბა გადაანყვებინა, თუმცა მისი გარე ბიძაშვილი, ერთი ხანობა, სინდროისის წევრის მძილოდ სთავაზობდა ადვილს, მაგრამ რადღაცნაირად გული არ მოუნდევდა, შეიძლება იმიტომ რომ ბავშვობიდან ვერ იტანდა "განცალკეებულებს" და "შედლებებს", შეიძლება კი იმიტომ, რომ ისულ მათ მორჩილებას ჩასაჩივრებდნენ სახლში, თუ გართი. მერე კი, იმ გარე ბიძაშვილმა, ორიოდ გროშის გამო, ასეუ სამარცხვინო საქმეზე წაიყვანა და ცრუ ჩვენებებს მოაწვრინა ხელი. რადღაცნაირი მიზე იგრძნო, რომ იმის ცრუ მანქანისათვის სამაგიერო გადაეხდებოდა. ამ შიშმა ისე ანამა, ბოლოს უკვე მთელი არსებით ენდა რაიმე დამართნდა, რათა ეს მილოდინი გათავებულყო, თუმცა, სახლაც ყური მოკრა, თითქოს მეთევზეთა პარტიას ეტადავათ, რომ ნებისმიერი რამ მოეცემა, თუკი მათინიბოყო, მაგრამ ამაში, ნახარეველის მაგიერად გათავისუფლებული ყარაილი იტოპა-ბარბა რატომ მოკლესო, ფიქრობდა. და თუმცა იცოდა, რომ ეს თავად ამ უკანასკნელის აპრევიანი იყო, აკიატებულეს ელოდა, რომ რაღაცას დაარტყდნენ.

ბრისიგან რომ შემთხვევით გაიკო ნახარეველის სიკვდილთ დასჯის შესახებ, ცუდად იმ წუთსვე არ გამზადარა. რამოდენიმე დღე გადაამხულად სცამდა და როცა იმ გარე ბიძაშვილმა მოაკითხა და ამან განმარბულმა სასკენენად გაიჩინა, ვერ შეძლო და მხარზე თავი დაედაო და მწარედ ატირდა.

გარე ბიძაშვილმა არაფერი უთხრა, მაგრამ მალქოზი მიხვდა, რომ ისიც რაღაცას ნანობდა. ბაღში მომხდარი სინამდვილეო? — ეკითხებოდა მალქოზს და დაბნეული განუწყვეტლო რაღაცას იმეორებდა. თურმე იგი მეთვლურიების საიდუმლო უკეთებებს ესწრებოდა, სადაც ხმა გაერცლებულყო, თითქოს ნახარეველი გაკოცებულყო. მუნ ხომ გახსოვს მისი მეგობრები მამინ როგორ კაცი რომაა, ისიც იქ ტრიალებს გაამუდმებით, სულ მიკლუშული და თვლებმანთლებულია და ამბობენ, ისეთი უშიშარია, გაბედა და სინაგამაში იქადაგო. მე ვუყურებ ხოლმე, ისიც მიყურებს, მაგრამ ამკარად ვერა მცნებს, რადგან, რომ მცენის აღბათ გამოქვლავანაკვებო.

იმ საღამოს, როცა ნახარეველი მძევლებთან ერთად მიიყვანეს, ჩვენ ეხოში ცეცხლთან ვთბებოდით. ეგ მალალი, [ხანასი] მხასურმა შემოიყვანა და ჩვენთან ერთად იდგა. მალიან ნერეულობდა, რადგან არც დალა, არც ქამა, პოდა, ტაძრის მოსამსახურე რომაა — როდი, ის გოგო გადაეკიდა, გინდა თუ არა ნახარეველის მეგობარი ხარო. ის მალალი განმარბულყო უარობდა, არ ვიცნობ მაგ კაცს, ნათესავეს ველადები, იროდლოში მივდივარ და შესასვენებლად გაუჭრდიოთ. მე მამინეე გამახსენდა, ვიცე იყო. იმ არსულბოში ნესიარად ვერ დავიამსოვრე, მაგრამ მერე სახე აღვიდგინე, თან კილცე ჰქონდა და ბიჭებს ვუთხარი: ეგ ნამდვილად ერთ-ერთი ნახარეველის მეგობარიაგანი იქნება-მეთოქ. იაკობიც მივიდა და ჩააცივდა, ვიცინე, ბაღში ნახვალად რომ ამოიღო, ის ხარო. მალალი გაბარაზებული ნამხობდა და ქალების მხარეს წავიდა. ბიჭებს მალევე მიაიწინყდათ ის და სმა განაგრძეს, მაგრამ მე მუნ გამახსენდი, განა ვერ დავიანებ როგორ გაგამრთელა ნახარეველმა ყური? და რადგან ისედაც უწინარი სახე ჰქონდა, ცუდი ადამიანი არ უნდა ყოფილიყო და ვიფიქრე, ავადგები და, თუ ეს მალალიც ადამიანმბედა, მცეცებში ერთი ნაცნობი მყავს, მოვასყვიდინებ და გავაპარებ-თუქ (რა ვიცოდი მაშინ, რომ ის კიედილით დასჯას უპირებდნენ და ვინ გაგვაპარებინებდა, ვიღაც მანანწალა კი არ იყო!); პოდა, მივიდა იმ მალაღთან გამოვიყვანე და, ვიცე ვინცა ხარ, ცუდი არაფერი მინდა შენთვის, უბრალოდ, სასწარმოვდ მოკრბე ფული შენს მეგობრებში და მაგ კაცს გაგვაპარებოდა-თქო რადღაცნაირი ეჭვის თვლით დამაძვექრდა და ხელი ამიკრა, გოთი ხარ, ვიღაცა ხარ, რას გადაამიკიდო. მაშინ კი ვიფიქრე, ერთი პირობა, იქნებ მართლა ვეცდები-მეთოქ, მაგრამ ახლა რომ ენახე, ხომ ვიცანი? ხელი ამიკრა და ახლა, რადღაცნაირად გაემშვა, იქით გაიხებდა, სადაც ნახარეველი ჰყავდათ ვაშაგებს, გაიხებდა, თვალბიდან სისხლი ნამოუვიდა და გართუ გავარდა. მამინეე მუნ გამახსენდი, ვინატრე, ნეტა აქ იყოს, რაღაცას მოუხერხებდი-მეთოქ, მაგრამ იმ კაცის ბედი აკი გადაწყვეტილი ყოფილა? რადი ხომ იყო, როდი? რომ გიგოე პარტიარი სასწარმოუმკმედილო, ვეცდნენდ არ მომორბედა. ვარის-კაცებს მღერი და პური მოუტანა და ახლოს მიაშვებინა თაკი. ვერე ამბობდნენ, ავადმყოფი დედის სამკაული მოუტანა და სიხოვა, ვანიკურნაო.

ნაზარეველი კი, ისეთი მშვიდი იყო, ალბათ ეგონა ვაუ-
შვებდნენ (თუმცა მისი მეგობრები ამბობდნენ, ინიხანსარ-
მეტყველი თავისი სიკვდილი და გაცოცხლებამ) და როდის
მთელი საათი ესაუბრა.

მერე ზამბრი მოვიდა. შორიდან უყურებდა მას. ნაზა-
რეველს არც ზიზღი, არც გაბრბაზება, არც წყენა არ ემშინე-
ოდა, თავისკენ მიუხედავ, მაგრამ ზამბრი არ მივიდა. იაკობი
გაუბუბუდა და აფე, მაგ კაცმა გადასცა ნაზარეველი-მეთქი,
ეუთხარი. ყველანი ზიზღით აღვიცნენ და გავიყვანეთ,
ხელკეტებით ვცემოთო, თქვეს. ერთი პირობა, ჭკუაში
დამიჯდა ეგ აზრი (ღმერთო მამატიე და ვიცოდი ფული
რომ მისცეს და ვიფიქრე ნავართმეთ-მეთქი), მაგრამ
მერე შევშინდი, რომ ჩვენც დაგვაბუბუბებდა მღვდელ-
მთავართანი, რომელიც რაღაცეა კარგი თვლით უყურებდა,
მაგ გველს და გადავიფიქრეთ.

მერე პრეტორიაშიც წავიყვანეს და დავეკარაღეს
გვეყვარა მოკალი, მოკალი იგიო. პილატეს (როგორც
ამბობენ, ძალიან მერყევი კაცო ყოფილა) გადაწყვე-
ტილებს მიღება უფროსო. არ ვიცო, ჩვენმა ყვირილმა
გაჭრა, თუ ხანანის გაუღენამ, მაგრამ პილატემ თავდაპირ-
ველი გადაწყვეტილება (ამბობდნენ მისი გამგება სურსო)
გადაწყვიტა და ის კაცისმკვლელი პარადა გაათავისუფლა.
მერე ჩვენც დავიშალეთ და სახლებში წავიდიო. ვავიგე,
ზოგი დარწმუნდა და მელოტე მოამდეთ გაკოვლია მათ.

როდემ თქვა მერე, დასჯეს საიდუმლოთი ხანანი
ესნებოდაო. ხანანის მსახურზე და მასზე ამბობენ, საყ-
ვარლები არიანო და ალბათ მართალიცაა — აბა, საიდან
გაიგებდა ამდენს, არა?

როდემ კი მართლა ხანანის მსახურისაგან გაიგო ყვე-
ლაფერი, რადგან ნამდვილად საყვარელი ყოფნენ. რამ-
დენიმე დღის მერე უამბო კაცმა დაწერილებით სიკვდილი,
როცა ერთად იზენდა და ქრატის შუქზე საუბრობდენ.

მსახურმა თქვა:
ჩემს პატრონთან რომ მოვიყვანეს იგი, უკვე ყველა
ამბობდა, სიკვდილით დასჯეს უპირებნო, მაგრამ
ბოლომდე არავეთ იყო ამაში დარწმუნებულნი.

ხანანს გადაწყვეტილი ჰქონდა მისი მოკვდინება,
თუმცა, რაკი ოფიციალური მღვდელთმთავარის სი კი არა,
მისი სიმე იყო, ვაგავაზუნა ნუროდით, სადაც უპირებნებდა
(კი არ სთხოვდა, უბრძანებდა) ეს კაცო სიცოცხლეს უნდა
გამოსაბლმოთ, თორემ მთელი ერი დაიღუპებო.
მღვდელთმთავარს ემინია სიმამრის, ეს ყველამ იცის,
მაგრამ თეთონაც არანაყლებ სულდა ნაზარეველი და
ამიტომაც იყო, ის ღამე ცივ მინახე მჯდომს რომ გაატარე-
ბინა. შენ რომ ამოხვედი და მოხვდა, იმას რამე უშვებდი,
თორემ ვისაც არ ეზარებო, ყველა ამცირებო, იმ წუთას
გადაწყდა მისი მოკვდინება. არადა, ახლა ვფიქრობ
ზოლმე, იმ დღეს სინედრიონის იმ ნევრებსაც რომ
მოენდებოდნენ, ვინც მონაწილეობა არ მიიღო გასამარ-
თლებში, ნაზარეველს სიკვდილი ასცდებოდა. ვითომ ხომ
თავი შეიკავეს, მაგრამ ეს თავის შეკავება იგივე თანხმობა
იყო.

ხანანი დადესნრო სასჯელის აღსრულებას. ჩვენ
საიდუმლოდ წავედით და შორიდან ვუყურებდით ყვე-
ლაფერს. ნაბრძანები გეკონდა, ყველა იქ მყოფთათვის
გვეთვალთვალა და მერეც, თუკი დასაფლავებებს მიინ-
დომებდნენ, მორიგეობით გვედარაჯა.

რამდენადაც მე ხანანს ვიცი, მაგონი იმ კაცის
სჯეროდა; სჯეროდა, მაგრამ რაღაცა აკაებებდა ეს
ელიარებინა, ან არ სურდა, რადგან სწორედ მისი იდეა
იყო...

ძალიან ეშმაკი კაცია ხანანი და სხვათაშორის, ძალიან
მკვდენც. ხუთი თითოეტი იცის კანონი, მაგრამ,
რადაცნაირად, ისე მოხდა, რომ რაკი კი დაგვგმა ნაზარე-
ველს სამტროდ — სასარგებლოდ გამოუვიდა.
როდო, მე ვიცო, რომ შინც ჩემ-ჩემად დადიხარ
მეთევზეხებთან და გუბუბუბები, მოერიდე მათ არა იმიტომ,
რომ რწმენა არ დაეარგა, პეროდე გაცეცხლებული დას-
დეგს მათ და შესაძლოა რამე დაგაბრალონ და ტყუილად
გაუბუბუბო შესაძენებში.

ამბობდეს, პეროდეს დედას, წყალში უშოენია ნაზარე-
ველი, იგი, როდის? ჩველთა ელგება რომ მოახლო პეროდეს
მამამ, სწორედ იმ წელს. იმ ღამის მერე პეროდეს უმცროსი
მამა, ორი წლის იემბა, ძილში გაიგუდა და როცა ნაზარე-
ველი იპოვეს, შვილივით ზრდებოდა. მერე ესტროლოგებს
უნინანსარმეტყველებათა პეროდეს დადიხარისთვის, რომ
ნაშვილები ბიჭი მის ნინააღმდეგ აღდგებოდა, რასაც
კაცის რისხვა გამოუწუწევია და ნაზარეველის მოკვლა
განუზრახავს, ნაზარეველი კი ევეტიტემე გაპარულა და
რამოდენიმე წლით გადაიშალა.

როდო ყველაფერს გაუცაცოცხლები ისმენდა, რაც კი
ნაზარეველს შეუბუბოდა. ამიტომ თუ იყო, რომ იმ საიდუმ-
ლო შერებებსაც მეთევზეხებთან, უდიდესი რისკის ფსად
ესნებოდა და ყველაფერს იწერდა, რასაც კი მასზე ყვე-
ბოდენენ.

მისი იდეების გაზიარება დაუნყია როდის ძმასაც,
რომელიც რომაული ლეგიონში ჩაენდა და ახლა პილატეს
ცნებოდა მსახურობაში.

და-ძმა, დეიდის მემკვიბით ამყარებდნენ მიმონერიო
კონტაქტს, თუმცა ტელეფონიც ჰქონდათ და ერთსა და
იმავე ქალაქში ცხოვრობდნენ. ეს მიმონერა იმუდამ
გამოიფონდა და ორივეს მონსონდა.

იგულდა მოულოდნელად წავიდა ჯარში. უნივერსიტეტ-
ში სწავლობდა, მაგონი ისტორიის ფაკულტეტზე, როცა
მესამე კურსელმა, თავი დანებდა ყველაფერს, კონსარია-
ტში გამომსახდა და ვილაიკის მაჯივრად გაუშვეს
შორეულ ქალაქ ქორაზინში. სამხედრო ნაწილი ქალაქგარ-
ეთი იყო გასაღებელი და იგულდაცოც მირითადად
სამხედროებან ჰქონდა საქმე. იმ იმითი დღეებში, როცა
ქალაქში უშვებდნენ, ნაწილიდან არ გამოდიოდა და
ზედამხედველის ცოლთან, ოციოდენ წლით უფროს ქალთან
რჩებოდა. ქალი დღევანდელი ექცეოდა და თან კაცსაც
დანატრელი იყო, ამიტომ იგულდა მიზნეს ვერ ხედავდა
ქალაქში წასასვლელად. ზედამხედველმა ყველაფერი
იცოდა მათი ურთიერთობის შესახებ, მაგრამ გასაგები
მიზნის გამო ხმას არ იღებდა კი არადა, თეთონ რომე-
ლიმე სხვა ოფიცრის სახლში რჩებოდა. ზედამხედველი არ
იყო ბოროტი კაცი, ყოველ შემთხვევაში, იგულდაცოც
მანასავით ექცეოდა და მისივე რეკომენდაციით მიიღეს
ბიჭი ცენტურიაში.

ქორაზინიდან იერუსალიმში გადაიყვანეს; თავიდან,
ცოტა ამრეზით უყურებდნენ, მაგრამ მერე, რაკი გაიკეა,
რომ იგულდაც იერუსალიმელი ყოფილა, მეთქი პატივის-
ცემით ემპრობოდნენ, მითუმეტეს, რომ ცენტურიაში

ძალიან კარგად ექცეოდა მორჩილ, საქმისმოყვარე, უშიშარ ყმაწვილს.

ნაზარეველის იდეების შესწავლა, როგორც როდიმ წერილებზედაც ვაიკო, სახელების აღსრულებამდე დაუნყია იტუჟდას. რომელიღაც ბარ-რესტორანში გაუცნია ახალ-გაზრდა მდიდარი კაცი, რომელიც თურმე ფხვდაფხვ დაუყუბოდა ნაზარეველს. ახალგაზრდას ნათანი ერეკლე, (მამამისი სინედრონიის წერილ ყოფილა) ჩვენს სახლშიცაა ერთხელ ნამყოფი და სწორედ მაშინ ვგვიცანიო. თურმე ნათანს და ნაზარეველს ბევრი უსაუბროთა იმ ღამით. რაღაც ისეთი მომეჩენი სიმშვიდე ჰქონდა, შეუძლებელია მისი გავლენის ქვეშ არ მოქცეულიყავიო, უყვებოდა იტუჟდას. თითქოს ის ღაპარაკობდა და მისი სიტყვები მის სახეულს კი არ შორდებოდადენ, თვით მასშივე რჩებოდნენო. როცა ის რამეს იტყოდა, ყველა სიტყვა ჩემს ცნობიერებაში ცოცხლდებოდა და ნარუშულდ კვლავ ტოვებდაო. მერე, სამარიაში ყოფნის დროს, თავი შეუხსენებია ნაზარეველისთვის და უთხარია ერთ-ერთ მის თანამაზრუნველ მიუელ. მაშინ ორმოცამდე ადამიანი რაღაცა ეჭვის თვალთი მიყურებდა, თითქოს ჩემში სადღო კაცს ვერ ხედავდნენო, მაგრამ ნაზარეველს მშვიდად უთქვამს: — იყავი, თუკი გასურს, მაგრამ რაც გაქვს ის აღარ გეკუნება და რაც არ გაქვს, იმას შეიძენო.

მე მაშინვე მივხვდი, რასაც ვუღლისხმობდა, მაგრამ ვაკვირებულნი სახე მივიღე და იმანვე ამისხნაო: — რაც შენთვის ყველაზე ძვირფასია, რასაც ყველაზე მეტად ეტყობა, რითაც ყველაზე მეტად ამაყობ, — ის დათმეო.

ნათანმა, უშაღ ჩემი სახლი, მანქანა, თუჯი და საზოგადოება წარმომიგდა თვალწინო, მაგრამ მაინც ვკითხო: — კი მაგრამ, რა უფუო ამ ყველაფერს? თუ თქვენ გინდათ, თქვენთანაა ვარ და ჩემი, იგივე თქვენთანაა, მაგრამ თავდაბრილ ნაზარეველს უთქვამს — არაო, ვინმე შენთვის სულერთებს მიეცი, ჩვენ ყველაფერი გავცესო. და რას მივიღებ სანაცვლოდ და არც არაფერი, შეიძლება პირიქით — ბევრმა ზურგიც შეგაქციოს, ვისაც მისცემ, შეიძლება იმან ღამე აღარ გვათვინოს, მაგრამ, სამაგობოდ შენ, იმ შენი სახლის საკუთრება აღარ იქნებო. და მამაქმე-მეო? მამაქმეს ხომ ყველაფერი ეს აქვს და მისთვის არ გითხოვია არაფრის დათმობა-მეთქი და მამამენს რაც აქვს, იმაზე არაა დამოკიდებული და შენ კი — ხარო. მერე მიჩვენა ვიღაც ახალგაზრდა მხანგარი, რომელიც თაივის ბრწყინვალე კარიერა, და ცოდნა გვერდზე გადადო და მე მომეცაო. მიეცი ანას გინდა შენი ქონება, გინდაც სამყურ მეტი, ამისათვის ვგ სამიში აღარაა, რადგან დაკარგვის არ უნებია, შენ კი, შენ დაკარგვის ვეშინიო, მითხრა და გაქუშდა.

ნათანი უყვებოდა იტუჟდას, რომ მას მერე ცეცდილობ მოწყვლების გაცემა ვისწავლო ისე, რომ უპირატესობის განცდა არ მქონდეს, მაგრამ ყველაზე მეტად თავმდაბლობა მიჭირსო. იტუჟდას ურჩევია — მაგაზე საერთოდ ნუ იფიქრებ და ბევრად აჯობებს ცეცადო, ჩუმიდ გაიღო მოწყვლება, ნაკლებად დაიცავჯებიო.

ასე რამ, იტუჟდა ნათანს დამეგობრებია და ნაზარეველის იდეების გაზიარებაც დაუნყია.

მერე, მეც იქ ვიყავი, მეტოტე მიაზუო, სწერდა როდის; როცა ნაზარეველმა ძლივს ამოატარია ფეხარი და მთელი ეს ხალხიც ამოვიდა, ცომა არ იყოს, გამიკვირდა, რადგან კი

ვიცოდი ვიღაც რევოლუციონერს რომ სჯიდნენ, მაგრამ ამდენი ცნობისმოყვარე და გულშემატკივარი თუ მოყვებოდა, არ მეგონაო.

აიგულს უფროსს, რაკი დაუნახავს, რომ ამდენი დანი-ტერესებული ადამიანი მოგროვდა, ფულის თანა გადაუნყვებია და ნაზარეველის დამკვირბებზე მოწა დააუნყებია. მსურველები ჯერ ცოტა, მერე კი უამრავი ყოფილა. ერთმა კი, სულაც, ლურსმნების დაჭედილი უფლება იყდა და ამჟამად გაემართა ქვით ხელმო. მაშინ ვნახე იქ ნათანიო; გაფითრებული იდგა და იმ შედეგის ისეთი ზიზლით უყურებდა, თუ ზიზლს რამე ძალა აქვს, აუცილებლად მოაკედინებდაო. მე ხელი აუწვიე და მოუხუმე და ისიც, შემოფითებული მოვარდა და მეითხა აქ რას აკეთებო. მე ფორმაზე დავირჩევი ხელი და აი, სამსახურში ვარ-მეთქი, ვუთხარიო; იცი ვინაა ეს კაციო, მეითხა და ტირილი დაიწყო და მეც ყველაფერს მიხვდითო. მერე ფული ამოიღო და დაუთვლელად ჩამიდო მუშუმი და იმ შესს უფროსს უთხარი, ნულარ ტანჯავს, დროს მოაკედინოს და ხალხს ნუ ამკვირებინებსო. მე გადავეცი ფული ჩემს უფროსს და ის ახლა ხალხს ბედრია და ყველა მი-მოფანტა, თუმცა ბრბო ისედაც დამლილი იყო უკვე, რადგან ნვიმას იწყებდაო.

ჯგერზე ვაკრულ ნაზარეველს, რაკი ვიცოდი ვინც იყო და რაკი მის საიდუმლო მიმდევრად მიმანება თაეი, მურჩანი დღინო მივანოვდე ტიცილებებს შესასწუბუტებლად, მაგრამ არ მსესა და ლოცვა ვანაგრძობო. ძლიერ ნვიმდაო. ისე ნვიმდაო, ნაზარეველის ტანსაცმლისთვის მოთამაშე ფარისკაცებიც კი მოფარებულნი წაიხედნენ და დაგრიბო მხოლოდ მე, ნათანი, მენაშულმოსასხამინაი, თავდაპირველი კაცი, ნაზარეველის დედა, მგონი დეიდედა და ვიღაცეა კაცი, რომელიც ძალიან შავდა და სიკვდილისიგლისო. რაღაცა მსურდა გამეკეთებინა ნაზარეველისთვის და ახლა წყაღე მივანოვდე და მგონი, უფრო ხათრით მსესაო. ძალიან იტანჯებოდა, ძალიან, რადგან ოდღის დასჯერად სისხლი მოსდოდაო. ათმეთაურსაც კი გული მოუკვდა მისი ტანჯვის დანახვაც და ახლა მან შესთავაზა მურიანი დღინო, მაგრამ ნაზარეველმა კვლავ უარი განაცხადაო. მერე შავმოსასხამინამ დაუძახა მეთაურს, რაღაცა უთხრა და მეთაურიც გაჭიმულ გაშოიქცა და მირბანა შუბით ფერდ ვანმეგმირა ნაზარეველისთვის, რათა ეს ტანჯვა დამთარებულყო და სიკვდილი დამგვარყო. მე ჩავთვალ, რომ ეს უკანასკნელი სამსახური მაინც შემიძლო სიკვდილისიგლისთვის გამეშინა და შუბი ავიღეო. რომ მივთხოვდი, თავი დახრილი ჰქონდა და აღარც შემიხებდა, ისე ვადგევი შუბი ფერდო. არ შურებულა, მაგრამ სისხლი კი თქირალით ნამოვიდა და შუბის წერიით ახლა შუბლი ავიწვიე და მიხვებ — მეკლარი იყოო. თვალები ბოდა დაწრევიდა, მაგრამ თითქოს მიყურებოდა და მუებებოდა, რატომ მკლავ, რატომ მკლავ ვეო?

იმ დღიდან ცენტურებიდან ნამოსვლა იტუჟდა ნაზარეველის მეგობრებს მიუკვლავია, რომელიც სახელი გადაურქმევიათ მისთვის და ოსები უწოდებიათ. ახლა, ხან რომელი და ხან რომელი ქალაქიდან იწერებოდა და თანაც ისეთ რამეებს, რომდის ხან არც სჯეროდა. ნაზარეველის მეგობარია ერთი, მიცვალელებებს აცოცხლებს, არადა, დასჯის დღეებში უარყოფია იგი. დღედაღამ ტრისი და ისე ტრისი, თვალეშიდან სისხლი სდის და უპეე-

ბი და გუგები სულ წითელი აქვსო. შუალამისას, მამლის ყვირლზე მუხლებზე ეცემა, მოთქვამს და საკუთარ განდგომას იზანებოს. მამნი, ნაზარეველს გამოუხედავს და ისეთ სინაულს და ტკივილს დაუყენებია ამის გულში, სურდა ეყვინა, რომ იცნობს, იცნობს ამ კაცს და მტეიც, მისი თანამოაზრეა, მასთან ერთად იყო ბაღშიც, მაგრამ შეემთხვა და ვარეთ გაქცეულა.

ერთი კიდევ, მისი საყვარელი მეგობარიო, ოთხი დღის მკვდარი გაუცოცხლებიაო ადრე ნაზარეველს. მასზე ამბობენ უკვედვიაო. თურმე ხან მოწამელს, ხან ცუცხლში ჩაადგეს, ხან წყალში დახრჩობა დაუპირეს, მაგრამ არ ქვებო.

როდის აფრულდება ამეების წაკითხვისას და ყველაფერს ინერდა მანამ, სანამ ნაზარეველს თანამზარეველობაში არ დასდეს ბრალი და არ გაამართახეს. როდემ ვერ გადაიტანა დასჯა და მოკვდა, თუმცა მანამდე როდის ჩაწერებში გაჩნდა ასეთი წინადადება: — „ღებეიამ, დღეს, მარიამნას მოკვლა სცადა, მაგრამ ქალი გადარჩა. სუსანა ქრისტიანებთან გაიქცა.“

მხატვარი ნინო ზაალაშვილი

მომხდარი რომ ჩვენს წინ გაცოცხლდეს, უნდა დავიწყოთ სახელიდან — მარიამნა. ეს ქალი მღვდელთმთავრის კანონიერი მეუღლე და ხანანის შვილი იყო. ხანანი ცნობილი გახლდა თავისი მკაცრი ხასიათით და რა გასაკვირია, რომ შვილსაც განსაკუთრებული შეთვალყურების ქვეშ ზრდიდა, მარიამნა მზიარული გოგო იყო. მამის დასანახად თუ მწუხარე სახე პქონდა და მარხულობდა, როცა თავს მარტო დაიგულებდა, სასწაულებრივად გარდაიქმნებოდა და ათავჯარ სისულელეს აკეთებდა. ცამეტწილისამ პირველად მონია მეზობლის ბებერად უფროსი ასაკის ბიჭებთან ერთად ჰამიო.

საერთოდ, მასთან უკვე ყვირილობის ასაკს გადაცილებული ბიჭები უფრო ურთიერთობდნენ, ვიდრე თანატოლები. მეგობარი გოგოები მხოლოდ იმიტომ ჰყავდა, რომ მარტო არავის დაენახა ბიჭებთან, გოგოებც იმიტომ შეგვობრებოდნენ, რომ მარიამნას თაყვანისმცემლები მათაც აწევიერებდნენ.

მარიამნა ყველაფერს ნებას რთავდა ბიჭებს, მაგრამ როცა საქმე ძალიან მთავარზე მიდგებოდა, აჩრებდა და მკაცრი სახით იმორებდა თავიდან. ბიჭებს ეს უფრო ახლებედათ და მერე უკვე ერთმანეთს დაეროდნენ ზოლში.

მარიამნა ორჯერ არასოდეს აძლევდა შანსს ერთსადამიამვე პიროვნებას და უკვე ახლის მკლავებს მინ-

დობილი, ელოდა. ბიჭები შანც ბიჭები იყვნენ, რალაცას ვერ ხვდებოდნენ — იმას, რასაც მიხვდა მარიამნას კანონის მასწავლებელი, რომელმაც თამაში აღარ დაუწყო თოთხმეტი წლის გოგოს და გააუპატორა. მარიამნამ პირველივე გიჩზე მიიღო სიამოვნება და მას მერე აღარც გაჩრებულა. მისთვის არ არსებობდა სუსეს და ძლიერი მამაკაცი ისევე, როგორც მინაური და უცხო.

სამი თვის ფეხშიმე, ხანანთან დაასმინეს. გაცოცხლებული ხანანი დამნაშავეს ეძებდა, მაგრამ დამნაშავე უკვე რომში, იზიდა ტაძარში საჯაროდ გმობდა თავის რწმენას. ხანანი მღვდელთმთავრობდა მაშინ და ამ ამბის გაზმარება რაკი არ სურდა, სირცხვილის მოშორების მიზნით თავის ყველაზე უმნი მსახურს შესთავაზა ქალიშვილი ცოლად. მსახური დაიბნა, რადგან ვერ დაიჯერა, როგორ მისცემდნენ ასეთ ქალს მისწარის, მამამ უთხრა, რამე ხინჯი ექნება, შეიძლება ნამუსახილია და იმიტომ ვთავაზობო, მაგრამ არაფერი გიჭირს, მამამ უთხრა, შენ სხვა ქალს მაინც არავინ გამოგატანსო.

ასე გახდა კიაფა ხანანის სიძე, ხოლო მარიამნამ

პირველი საქორწილო ღამე სხვასთან გაატარა. კიაფა დაითრეს და დააძინეს, ის სხვა კი სულაც არ იყო საპყარი და არც ცოლვის ემონოდა.

კიაფამ აღიარა შვილი, რომელიც ორ თვეში მოკვდა, მარიამნამ კი ყველა მსახური გაიცინო. ამასობაში დიდი სინდროონის წევრად აარჩევინა ხანანმა და ხმები დაიწოდა, თავის ადგილას ამ საპყარს გადაულოცავსო. მთელი სინდროონი და ხანანის სახლიც, კიაფას დასცინოდა: ეგრქაინი გონჯი, ყველამ იგემა მაგის ცოლი, მაგის ვარდაო.

მარიამნა კი, რაც ასაკში შედიოდა, მით უფრო ავტორცი ხდებოდა და მისმა ვნებამ კაცებიდან ქალებსა და ბავშვებზე გადაინაცვლა. მისი საყვარლების ჩამოთვლა შირს ნავეყვენს, მაგრამ ცნობილია ერთი საყურადღებო ფაქტი, რომ ერთ-ერთ ნეველებზე, მარიამნას გაუცენია პოლატე ერთთავად ნარკოტიკზე ყოფილია გადართული და აღბათ ყურადღება არც მიაქცია ცოლის ჩივილს.

მარიამნა კი, ხან საჩუქრებს უგზავნიდა ქალს, ხან ურცხვად და უტიფრად სწირდა წერილებს და საყურადღობის სთავაზობდა. პოლატეს ცოლი ძალიან სუსტი და გაუღებრყვილო ქალი იყო და ხშირად მოძალადის კოცნას და ხელის მოხვევას სიმორცხვით ვერ უნუნდა წინააღ-

მდგომარეობა, რაც მარიამნას თანხმობის ნიშნად მოუღია და მისი მხარეებით, ერთ-ერთ მორჩეულ ნაწარმად, ითახება შუქუცხვილი და კახა შემოუხვია.

მას მერე, თურმე, პილატეს ცოლი ყველაზეაირად ირიდებოდა მარიამნას და ან მოზაურობადა ან სულ სახლში იჯდა. მარიამნას ჯაშუშები მოუგზავნია პილატეს ცოლისთვის, იქნებ ვინმე საყვარელი ჰყავდა და მანტაური მოუწყო, მაგრამ ჯაშუშებმა სულ სხვა ამბავი მოიტანეს — ქალი ვიღაც მარლატანს გადაეკიდა, მის შეურებებს ესწრებდა და თავს იმის მივსებდა უწოდებდა. მარიამნას თავიდან ყურადღება არც მოუქცევია ამ ამბისათვის, მაგრამ როცა ნახარვევლი შვიკერეს და გასასამართლებლად ჯერ პილატეს, მერე მეროლეს, მერე კი კვლავ პილატეს მიმგვარეს, გაახსენდა და იფიქრა, რის ამ ამბავს სათავისოდ გამოიყენებდა და ქალს მარიამნი მისწრა, თუკი ჩემს საყვარლობას დათანხმდები, იმას იფიქრა, თუ არა და სოკველით დასვა არ აცდებია. ქალი ჭოჭმანობდა თურმე და ზოგიერთი დადამცემით, საკუთარი მოძღვრისათვისაც უკითხავს რჩევა. აღბნა მასუბნი ნათელია, რადგან შედეგად ნათელია, თუმცა ზოგი ამბობს, მარიამნი მინაც ვერაფერს შეცვლიდა, რადგან ხანანს ყველაფერი წინასწარ ჰქონდა გადაწყვეტილი და მღვდელთმთავარი უზრალოდ აღმსრულებელი იყო. ასეა თუ ისე, პილატეს ცოლი იმ ამბების მერე სახლად გაქველდა.

მარიამნი პირადად არ იცნობდა ნახარვევლს, ნახახიც არ ჰყავდა, ისე მოსთხოვა ქმარს მისთვის სასიკვდილო განაჩენი გამოეტანა.

მეორე ვერსიით, მარიამნამ ნახა ნახარვევლი და მის ცდუნებასაც შეეცადა (ამ აზრს მომხრენი იქიდან გამოდიან, რომ მარიამნი ყველა განსახეულს ნახულობდა ვინაღაც ღამით), მაგრამ თითქოს ვერ შეუბედია მისთვის რამეს კადრება, უბრალოდ, ათიოდ წუთი მორიდან უყურებდა და მერე მღვდელი მოუგზავნია, თუ გქმნია, გაგაპარებო. არაუად იცის რა უპასუხეს, რადგან მარიამნი თავისთან მიზრუნებულა, ნახარვევლი კი გაუმათრახებიათ.

ეს ვერსია გამოიწვინა უფრო ჰვავს, თუმცა, არცაა გამორიცხებული, რომ ისეთ გარყვნილ ქალს, როგორც მარიამნი იყო, განსაკუთრებული თინა არ გასჩენიდა იმ კაცის საცოთუნებლად, ვინც ღმერთობას ჩემულობდა; მეორეს მხრივ კი, ცნობილია, რომ ამ ამბების მერეც, როდის ჩანანერებიდა საყვარულად ვგებულობთ, რომ მარიამნი თავისი ჩვეული ხერხებით ცდილობდა ვინმე სუსანას ცდუნებას, რომელიც ვიღაც ლეგისა ცოლი იყო. ლეგისა ახლათ ვეღარ აიტანა მარიამნას თავგებობა (რომელიც, როგორც ამბობენ, ქმრისთვის თვალწინვე ეარმიყებოდა მათივე ცოლებს) და მისი მოკვლა სცადა. ლეგისა, საყვარულად, სინდრონის ერთ-ერთი წევრი უნდა ყოფილიყო (სხვათადად ვერც მოახერხებდა ქალის საძინებელში შესვლას), მაგრამ შეიძლება ვინმე მსახურთაგანიც იყო, ან შეიძლება მარიამნას სათესავიც კი ყოფილიყო.

ან ის ინიციატის შემდეგ, მარიამნას სახელი აღარსად ნახს. ითქვა, თითქოს ის ჭროლოებისაგან მომკვდარიყო (თუმცა დაზუსტებული ისიც არაა, ჭროლოები მიადარის თუ არა?) ასევე შეიძლება რომიმ გაიქცა ვიღაც ახალ-გაზრდა რომაელთან ერთად, ან ერთი სხვა ვერსია, იგი თითქოს ეგვიპტის უდაბნოში განმარტობდა, კიდევ სხვა ვერსიით კი, შეიძლება მარიამნი ნახარვევლის მგომბარი განმდარყო, რადგან ანტიოქიელ ძმთა ჩანანერებში

მოიხსენება ვინმე იერუსალიმელი მარიამნი, მდიდარი ნარმოზობის ქალი, ვინაც ყველაფერი უარყო და ხარხახსთან ერთად ქადაგებს.

მოკლედ, ასეა თუ ისე, მარიამნი იმ დღიდან საერთოდ გაერა თვალთვალდგინდა და მასზე მეტი აღარავის სენია.

მღვდელთმთავარი კი, სასჯელის აღსრულების დღიდან დაიქცა. როცა მისი სახლი ბრბოსავან დაჯიკრულდა და ნახარვევლი მელოტ მთისაკენ წაიყვანეს, სინდრონის დანარჩენმა წევრებმა ღვინო მოითხოვეს და ქეთის აპირებდნენ, მაგრამ მღვდელთმთავრის სულში სამშინლმა უფსკრულმა და სასონარკვეთამ დაისადგურა; იჯდა თავის მწვანე საგარძელში და უაზროდ აცეცებდა თავს. მერე იმას მოუხმო, ვინაც სიკვდილის დასჯის წინააღმდეგ მისცა ხმა და გვერდით მოსვა:

— მოთხარი, რას ფიქრობ იგზოა ნახარვევლებზე? ის, ვინაც სიკვდილის დასჯის წინააღმდეგ მისცა ხმა, მჭყუნვარე იყო და თავდაპირველად თითქოს მოუღელდნენ, მაგრამ მღვდელთმთავრისთვის ძალიან საჭირო სამი სიტყვა თქვა. მღვდელთმთავარმა გაიკვირვასავეთ, სცადა ნარბეტი ზეგანია, მაგრამ ნარბეტიც დაღლილი ჰქონდა თითქოს, რადგან ისეთი საწვავი სახით შეგებდა იმას, ვინაც სიკვდილის დასჯის წინააღმდეგ მისცა ხმა, თვითონვე შეეცოდა საკუთარი წარმოდგენილი თაი.

მღვდელთმთავარმა მანამდე იცოდა, რომ იგი, ვინაც სიკვდილის დასჯის წინააღმდეგ მისცა ხმა, კეთილად იყო განწყობილი ნახარვევლის მიმართ.

— ხალხი ვინაც მერე და სჯობს გაგამათრახოთ და დაამართლო, ამბობდა ის, ვინაც სიკვდილი დასჯის წინააღმდეგ მისცა ხმა, მაგრამ მაშინ მისმა ერთმა აზრმა ვერაფერი გადაწყვიტა. ახლა კი, დღეს, როცა იმან, ვინაც სიკვდილი დასჯის წინააღმდეგ მისცა ხმა, საკუთარი თავისთვის ასეთი საბნში სამი სიტყვა თქვა, მღვდელთმთავარმა მტკივნეულით დაძმანა ისედაც უწონ სახე და გვერდით გაიხრდა. მან მშვენიერად იცოდა, რომ ნახარვევლი ღმერთი იყო, მაგრამ არადაც დახებულად მიქმედებდა. ჯერ ფიქრობდა, თუკი ღმერთია, თავს მინაც დაიხსნისო, მაგრამ მერე აღიარა, რომ ყველაფერი თავის გამართლება იყო მხოლოდ.

როცა მის წინ იდგა ნახარვევლი და ამცირებდნენ, მღვდელთმთავარი თვალემში უყურებდა მას და ცდილობდა მაშინ შიში ან ზიზღი აეოქითხა, მაგრამ ის იდგა და სიყვარულით უყურებდა მათ.

მღვდელთმთავარმა ჰკითხა მაშინ: — რატომ არ უარყო შენმანამ მომართულ ბრალდებებს? ნახარვევლი დუმდა.

მღვდელთმთავარმა კვლავ ჰკითხა: — გაფიცებ ცოცხალ ღმერთს, თქვი, ვინ ხარ შენ?

ნახარვევლმა კი, აწურულმა, როგორც ბავშვმა სტუმრებთან, მაგრამ მშვიდმა, როგორც წიგნმა თაროზე, შეხება მღვდელთმთავარს და უპასუხა: — მე ვარ ის, ვინც ვარ!

მღვდელთმთავარი შეძინდა. ყველანი მას უყურებდნენ და შეიძლება მისი გაორება გამელავნებულყო, ამიტომ სრულიად გამიზნულად, მაგრამ ვითომ აფეტქით შემოხიბა საშობი ტანზე, თავსაც გადააყარავა, და აყვირა: — რაღად გვინდა მონებები? საკუთარ დანახულს თვითონ მოწონებს. გამოუტანეთ სასჯელი და ყველაფერი, ვინც კი ოდნავ დაეჭვდება, მართლად ღმერთი ხომ არაა ეს თვითმარტვიო? სიკვდილი ელის!

ნაზარეველი სიყვარულით უყურებდა, მაგრამ მღვდელთმთავარი თვალს არიდებდა და მისკენ ზურგიით მდგარმა ბრძანა, გაეყვანათ!

მერე, მიიღო ღამე თვალი არ მოუხუტავს. გათენებებს ელოდა და პილატზე აყარებდა იმდეს — ის მაინც არ გამოუტანს განაჩენს და გაათავისუფლებსო. იცოდა, პილატეს ევაკრებოდა მათი რჯულები და ხალხიც და ასეთ „კანონისამრევს“ სიყვადლით არ დასჯიდა. მღვდელთმთავარმა ისიც იცოდა, მეთოხედმთავრის ცოლი, ნაზარეველის შვირებებს რომ ესწრებოდა საიდუმლოდ და იქნებ ქალმაც უჩირინოს და გაათავისუფლებინოსო, ფიქრობდა. და რაკი იცოდა რომ პილატე ისეთი ჯიუტი და თავისნათქვამა კაცი იყო, ვისაც ნარკოტიკის მეტი არაფერი აინტერესებდა, შავით თითზე ნაწერი გაუჯავშა — გიბრძანებ, ნაზარეველის სასიკვდილო განაჩენი გამოუტანო.

მოკლედ, მღვდელთმთავარმა მშენიერად იცოდა ვისაც გამოუტანა სასიკვდილო განაჩენი, მაგრამ სინდისის ქვეყნის მოუხედავად, არც უცდია რამე ეღონა. ის კი არა-და, მისივე მოთხოვნით, ნაზარეველის საღვალათთან ოთხი შვიარადებული მცველი დააყენეს, რომლებმაც აკლდამა დაღვრეს და ყველა მომსვლელს აუკრძალეს მასთან მიახლოებაც კი.

მერე, როცა ერთი მცველი გულგახეტილი მოვარდა მღვდელთმთავართან და „ნაზარეველის სხეული გაქრო“, თითქოს ამასაც ელოდაო, ისე მიიღო ეს ამბავი და ბრძანება გასცა, გუმავტე მოესწათ, სამარხში საიდუმლო შესასვლელი გაეთიხრათ და ხალხში ხმა დაეფიქრო, ნაზარეველის მეგობრებმა წუმად მოიპარეს სხეული და ქორებს ავრცელებენ, ვითომ გაცოცხლდნო. თავიდან არ იცოდა, რატომ გასცემდა ასეთ ბრძანებებს, მითუმეტეს, რომ ხანანი აღარაფერს ითხოვდა და აღარც სინდერიონის სხვა შედეგებს ახსოვდა ნაზარეველი. და ალბათ ვასაკვერი უფრო იმიტომამა მისი ასეთი გულმოდგინება, რომ ნაზარეველის მოკვდენიდან სწორედ ერთი კვირის თავზე, მღვდელთმთავრობამ გადადგა და დედამისის სოფელში გადასახლდა.

სიკვდილის დასჯის დღეს კი, როცა იმან, ვინაც სიკვდილის წინააღმდეგ მისცა ხმა, უთხრა — ის ღმერთი იყო და ამით თითქოს მღვდელთმთავარს სანანებლად გაუხადა საქმე, ამ უკანასკნელმა კიდევ ერთი საბოლოო ბოროტების ჩადენვა განიზრახა და ბრძანება გასცა, ხალხში ხმა გაეკრეფა ღეინათ, თითქოს ნაზარეველის თორმეტციე მეგობარმა ჩვენება მისცა ვაკუთარი მასწავლებლის წინააღმდეგ. სინდერიონს ძალიან მოეწონა ეს გადაწყვეტილება, რადგან შორს გამოხზული ეჩვენათ იგი, მღვდელთმთავარმა კი ზაბარი მოაყვანიდა და ყველაფერი დაწერილობით გამოკითხა დაწარჩენ თერთმეტზე.

ზაბარი ისე ხალისიანი აღარ იყო, როგორც გუშინ. ის ფულიც უკან მოიტანა და მაგიდაზე დაუყარა მღვდელთმთავარს...

ნაზარეველი უზარმაზარი საათის ქვეშ იდგა და ხელებზემომყოფი, სანთელს ჰგავდა. პილატემ წამით გაპარა მისკენ მზერა და გაითიხრა: — ღმერთებო, სანთელს ჰგავს, ეს ადამიანი, რა ეწინა?

მერე უცნაურად შეინძრა და ნაიურჩულა: — რა არის ქვემარტება?

ნაზარეველი დუმდა.

პილატემ ზურგი შეაქცია მას და განაგრძო: — მე განაჩენს არ შეეცვლი, გაიგე? განა ვერ შეეცვლი, — არ შეეცვლი, რადგან... ძიძიმედ სუნქედა, რადგან... ვერ გხედავ შენში ამის სურვილს, თუმცა, გასსოვდეს, რომ... მე დაზუსტებით ვიცი, რომ თუკი ღმერთები, ღმერთი დაუშვებს, მღვდელთმთავარი შენს სიკვდილს მოითხოვს, გამათრახებიც იქნებე. შენ სიკვდილით დაგსჯიან, გესმის, და ჩემი ნილაც შენზედა ამაში. მე არ ვიცი, საიდანაა გაქვს ამხელა სიმშვიდე, მაგრამ რაღაც... მოსულედ...

პილატე გაიუმდა და ფანჯრიდან გადახედა ეზოში შვირებილებს.

— შენი სიკვდილის შემდეგ, საჯაროდ ვალარებ შენთან მეგობრობას და ალბათ, იმ დროისათვის მართლაც მთელი გულით მეყვარები, როგორც შენ გიყვარვარ ახლა. მე გადავდგი თანამდებობიდან, თუმცა ამას წინმსწლობა აღარც ექნება. მე, პილატეს გაეღიმა, როგორც კეისრის ცოლის ნათლული, ეგრევე არ დამსჯიან სიკვდილით და რომში გამასამართლებენ; იქ, მეორედაც ვალარებ შენთან მეგობრობას და მომიხვნიან სიკვდილს. მერე, კეისრის საიდუმლო დავალებით, შემომთავაზებენ სანამბლავს, რაზეც უარს ვიტყვი. საიდუმლოდ მომიკვნიენ თავს, პილატე გამიწარულდა თითქოს, ჩემი ცოლი მოსყიდის ჩირისნებს, ჩემს სხეულს გამოისყიდიან და დამარხავენ საგვარეულო სასაღვალავო, მამარემის და სანყალი დედაქმნის გვერდით.

პილატე შემოიბრუნდა: — ალბათ, ამის მერე მაინც შემიძლებს შენი მეგობრები, მენს არ შევლას და იქნებ, გაეცინა, იქნებ წინდანდაც კი შემრაცხოს!

ნაზარეველი დუმდა.

— ცენტურიონი! — ტამი შემოკრა პილატემ. ცენტურიონი თითქოს ოთახში იყო, ისე სწრაფად გაჩნდა იქ.

— ასი მათრახი დაარტყი ისე, რომ აი, იქ მდგომთავან ყველამ დაინახოს ეს, გესმის?

— სუსტია, ვერ გაუძლებს! — ცენტურიონმა თვალთვალში გაუყარა თანამდებობას, მაგრამ უშალ დახარა მზერა და ნაზარეველი წინ გაიადო.

ამბოვნე, გამათრახების შემდეგ, ხალხის დიდი ნაწილი სახლში გაქცეულა, მაგრამ სინდერიონს სხვები მოუსყიდია და ძლივს მოსულიერებულ ნაზარეველის სიკვდილს მოთხოვინთ, ეზოში ყვირილი აუტყვიათ.

პილატე, როგორც ყოველთვის, გათეთრებული თვალებით და გაფითრებული სახით წარმდგარა ხალხის წინაშე და გამოუცხადებია: — ამ დღესანაწილად, ნესის თანხმად, ერთ-ერთს ორი დამამაჰვიდნი, გამომოცემთ თქვენ. ნება თქვენია, ვისაც ამოირჩევთ — ის გადაირჩება.

აჰა, იეშოა-ბარაბა, კაცისმკვლელი, მძარცველი და მოძალადე, კაცი ყოვლად უყვარესი და ბოროტი, კაცი თქვენწიარი და აჰა, იეშოა ნაზარეველი, აქ მყოფი, თქვენი სინდისი, რომელსაც ბრალი ვერაფერიმ დავდე, გამათრახებული და დამცირებული, აირჩიეთ!

(13)
გვგ ვანილი
16.05.04 ვის: პილატე

გურაც ნარკოტიკის გავლენის ქვეშ იყო, მაგრამ ცდილობდა არ შეეჩინა და თავს მალდა არ სწევდა.

მაგრამ უარესად ბოხოქრობს. მღვდელთმთავარი წერილს წერილზე გვიტანვის თხოვნით, თუ მოთხოვნილი, რომ „იძის“ საუფლებო ყურადღება არ მოაკლდეს ჩვენს ხალხსა. შიშობს, შესაძლოა (შეგობრებმა) მოიპარონ და წინასწარ-მეტყველების თანახმად, გაცოცხლებულად გამოაცხადონ. როგორც სინედრიონის შეკრების ოქმებიდან გავიგეთ (ოქმები იხილეთ დანართში), იმისათვის ჰრალი რაღაც სისულელის გამო ნაუყენებიათ, თითქოს მან ღმერთობა დაიბრალა, თუ რაღაც ამისგავრი. სახატილოა, ამ ხალხის აზროვნება. როდის გავაღწევთ ბებდან?

2) ჩვენ ვუბრძანეთ შემოიყვანათ ნაზარეველიც და ავაზაკიც. ნაზარეველი თეთრ მოსახსამში ისე გახვეუ-ლიყო, თითქოს თავს დამტყდურ ბუბუბუბას ამით ემაღე-ბათ. ავაზაკი ამყავად იდგა და თუმცა იგრძნობოდა, რომ ამ სიამაყის უკან შიში იმალებოდა, მაინც პატივისცემით განვეყურეთ მის მიმართ.

— აღიარებ, თუ არა ყველაფერს, რაზეც ხელს გადებენ, ბარბა? — ვკითხეთ. მან კი, ლამაზი სახისათვის შეუფერებელი კბილები გამოაჩინა და აზრი აქვს კი უარყ-იფასო, გაიცილა.

ჩვენც გავგეცინა მის თავებდობაზე და ახლა ნაზარე-ველის მიუგებრუნდით, რომელიც სახეთელით იდგა მარ-ჯვნივ და რაღაც ნაშით მოგვეჩვენა, თითქოს მართლა სახეთელით ანათებდა.

ყველანი მისკენ მიბრუნდნენ, მაგრამ ჩვენ რატომღაც ვერ შევძელით დალაპარაკება, ცოტა ხნით ჩუმად ვიყავით და მერე-ღა ვკითხეთ:

— რაში გდებენ ბარბა?
ნაზარეველი თავდახრილი იდგა და დუმდა.

— მაშ, შენ ხარ ის, ვინც მეფეს უწოდებს თავს?
— შენ ამბობ! — მისი ხმა ისეთი მოულოდნელი იყო!

რატომღაც გვეგონა, რომ მუნევი იქნებოდა.
— შენი ხალხი ათას რამეს გაბრალებს, თუკი გამოართვებ თავს, გაგათავისუფლებთ!

ის დუმდა.
რაღაც ნაშით, გაგებრადით მასზე. ისეთი შთაბეჭ-დილება დაგვრჩა, თითქოს არაფრად გვაგებდებან ან არ გვიხმებდნენ, მაგრამ მალევე დაგმწვინდით და კვლავ მივმართეთ:

— ჩვენც ცოლი, კლავდიკა პომპულა, რომელიც ყვე-ლაზე მეტად გვიყვარს, ვთხოვს, რომ გაგიშვათ, მაგრამ მისი თხოვნაც კი ვერაფერს გადანაყვებს, თუ რაშით არ დაგვებმარე, გესმის?
ის დუმდა.

— და მაინც, ჩვენ გვაქვს ძალა გაგათავისუფლოთ ან მოკლათ და ვერაფერს ალუდგება წინ ჩვენს სურვილს, თუკი გვიინდა!

— არავითარი ძალა არ გქნებოდა, მაღლიდან რომ არ მოგცემოდან, ამიტომ მას, ვინც ჩემი თავი ვადმოტყა, უფრო დიდი ცოდება აქვს. მათ არ იციან, რას სწაიან.

— ხომ ხედავ, რომ პატიოსანი კაცია, გაუშვი უფალო, უდანაშაულოს სისხლს მძიმე სატარებელია.
გავგეცინა ბარბას ამ სიტყვებზე, ბარბასაი, ვისაც ორმოცდაერთი უდანაშაულო ჰყავდა მოკლული და გაუ-პატიურებული.

— შენ ამბობ მაგას, იეშოა-მეკლდო? და ნუთუ მართლა გულით იტყობი იგივეს, რომ გავგეო, რომ თქვენ

ორიდან ერთი უნდა გაეთავისუფლოთ? ბარბამ კვლავ გამოაჩინა საშინელი კბილები და თქვა: — გიჟი კი არა ვარ, უფალო!

ჩვენ ვუბრძანეთ გაეყვანათ ბარბა და მარტო დავრ-ჩით ნაზარეველიც.

— გვისჩნება, კეთილო კაცო, ექვსი წელია ამ ქვეყანაში ვართ და მიგვხდით, რომ ვერაფერი სიკეთე ამ ხალხს გულამდე ვერ დადის. გადასახადები შეუშუშორეთ, მათ რელიგიას პატივს ვცემთ, წელიწადში ათ ადამიანს, თვით რომის მოქალაქეობასაც კი ვაძლევთ, მაგრამ მაინც, წერ-ილს წერილზე ავგაზიან კეისართან და გაუმადლობას გვწამებენ. ახლა იმასაც გვეუბნებიან, თუ შენ გაგათავისუფლებთ, კეისრის ორგულობას დაგვენამებენ და არარსებულ შეთქმულების მოთავედ დაგვასახლებენ შენ, ჩვენ კი, შენს ბელშემწყობად და...

— რა ტვირთიც გინდა შეგვხდეს, იცოდეთ, რომ ღმერთი იმაზე მეტს არ გამოგზავნის, რისი ატანაც შენ არ შეგიძლია. რაც გინდა მოხდეს, იცოდეთ, რომ ღმერთი ყვე-ლაფერს მოგიკლებს, თვით ჩემს მოკვდინებასაც კი, თუკი მოინანიებ გულით.

ჩვენ ძალა მოვიკრიბეთ და აჯდებულად ვუთხარობ: — შენ მართლა წინასწარმეტყველებით საუბრობ, კეთილო კაცო, მაგრამ, ვეჭვობ, იცოდეთ რა გელოდება თუდნადაც საამ საათში.

— მე მომსკლდები და ეს გარდაუვალია, თუმცა ამქვეყნიური სამეფო მაინც არაა ჩემი.

გავგეცინა, რადგან უკვე გადაწყვეტილი გექონდა, გაგებოდა იგი.

— საში დღის შემდეგ გაგვიხსენებ და თუკი შეძლებ, მიგე და პატიოსნით დღევანდელი საუბარი.

მას გაუსიხ არ ვაუციხა და გბრძანეთ, გაეყვანათ.

გადაგვეციტეთ, გაგებოდა, მიუხედავად იმისა, რომ ის შესაძლოა თანამდებობის ფასადაც კი დაგვეგდომოდა, მაგრამ ცდა ღირდა მისი თავდაჯერებულობის ვასაფან-ტავად.

რაღაც ნაშით ვიფიქრეთ, იქნებ გვაიძულა ამ თავისი ვითომ წინასწარმეტყველებით საწინააღმდეგო ნაბიჯი გადაგვედგა და სიცოცხლე გვეუტყებინა მისთვის-თქო, მაგრამ რაკი გადაგვეციტეთ — გადაგვეციტეთ.
ვუხმეთ მსახურს და ვუბრძანეთ იეშოა საიდუმლოდ გაეთავისუფლებინათ და ხალხისათვის მეორე გადავიტყა.

— რომელი მათგანი? — გვეკითხა მსახურმა.
— იეშოა!

— რომელი იეშოა, უფალო?
გავგეცინა, ირონიკა იყო — ორივეს იეშოა ერქვა, ორივე ნაზარეთიდან იყო.

— თეთროსოსახიანი!

და მაინც, სინდისი გვეჩვენდა და გული საშინლად გვიცემდა. შევედით საძინებელში და ვუთხარობ: — ძვირფასო, შენი ნება აღსრულდა, გაეთავისუფლეთ ნაზარეველი. ისიც ერთ-ერთი ცრუ მესისათგანი აღმოჩნდა, რადგან საკუთარი სიკეთლე იწინასწარმე-ტყვეობდა, თუმცა, საინტერესო ადამიანი კი იყო. ჩვენთან დავიბრძე, თუ გვესტუმრა, რომელიც მივიპატიოთ, გინდა? კლავდიკა ჩუმად იყო და იცრემლებოდა. მერე მკერდზე მოგვეყრნოდ და გვიპირუნულა: — ის ღმერთია, გესმის?

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ისეთი დამაჯერებელი იყო მისი ტონი, შევიძარით და ოთახიდან გამოვევარდით.

ის დღე და მეორეც გვეძინა, სანამ ქალუდია ოთახში არ შემოგვიერთდა და თამაგპილიშმა და სახედსაიგებლმა, მატყვარაო, არ დაგვცახა. ყველაფერი წვლოდით, გარდა იმისა, რაც ქაბაძე მოგვიყვა:

— ნაზარეველი პრეტორიის ეზოდანვე ცემა-ცემით გაუყვანია ბრძოლა.

შენგან გამოგლიტოს, ძალა გამოლოვდა და შუა გზაზე ნაქცევლა. ოფლის მაგიერ სისხლი სდიოდა მუხლიდან და პირგამბრალს ერთი კი ამოუკვერსია — "წყალი", მაგრამ ზიზლითა და შიშით ატანაილ ბრძოში ერთი არ აღმოჩენილა ისეთი, ვინც მისთვის წყლის მინოდეხას გაბედავდა.

მელოტ მთაზე ხალხი დიდხანს არ დარჩენილა, რადგან საშინელი წვიმა წამოსულა და თანაც საინტერესოც აღარაფერი იყო.

მისი ყოველი სიტყვა რატომღაც ლურსმანივით გვესობოდა გულზე და ერთადერთი კითხვა გვეტყობოდა მხოლოდ თავში: — კი, მაგრამ, როგორ, როგორ?

როგორ აქ:

ნაზარეველი გუმაგებმა იმავე საკანში მოათავსეს, რომელშიც იეშოა-ბარაბა იყო. ბარაბამ უკვე იცოდა, რომ ხალხმა მისი გათავისუფლება აირჩია, ამიტომ მშვენიერ ხასიათზე იყო და სიმღერაც კი წამოიწყო, არადა მას აზრადაც კი არ მოუვიდოდა აქამდე, რომ გაათავისუფლებდნენ, რადგან დღეს ისეთი ხალხმა მოითხოვა მისი გაგება, ვისი შვილები, ცოლები, ძმები, ნათესავები, ერთი ვერცხლის გულისთვის შეგადე მოკლული.

რეკა დავიჭირეს, ბარაბა მზადა იყო ყველა თანაშრახველი დავსახლებდინა, ოღონდ ამით რამე შედავით მიიღო და სიკვდილს ასცდებოდა და დასახელება კიდევ, მაგრამ ისინი შეტაკებმა დაღუფლებდნენ, ასე რომ მთელი ბრალი მხოლოდ მასზე გადავიდოდა.

იეშოა-ბარაბა ქვისმთლელების უბანში დაიბადა, აქვე, იერუსალიმში, თუმცა მას ყველა რატომღაც პროვინციულად, ნაზარეველად თვლიდა. დედამისი, ცნობილი მეცადე, ერთ დროს მენუსლასცხებზე ყდიოდა და სწორედაც მაშინ ჩაისახა გაურყვეველი კამიანისაგან ბარაბა.

იეშოა-ბარაბა ცნობისმოყვარე ბავშვი იყო, სასაცილოდ დიდი თავი და თვლები ჰქონდა, ამიტომაც დაარქვეს იეშოა — ბავაყი, მაგრამ მას აზრადაც არ მოსდოდა გაბრაზება, რადგან გულუბრტყელი იყო.

თითხმეტკი წლისა, დედამისის წყალობით, ამბოხებულ იოდა არიუდის ძის ხალხში მოხვდა და მიეგმი გაიხიზნა. იოდა დედამისის საყვარელი და მისი ყველაზე ახლო მეგობარი იყო.

მერე, ერთ დღეს, დედა მოკვდა, მაგრამ იეშოას დიდად არ განუცდიდა.

როცა იუდას რაზმი გაანადგურეს, მეთაურები კი დაიჭირეს და სიკვდილით დასაჯეს, ამბობდნენ, მათ დაჭირებნი იეშოას ხელიც ერიაო. არაფერ იცის, მართალი იყო ეს თუ ტყუილი, მაგრამ ერთი რამ ცხადია, იეშოას საინდინად ფული გაუწინდა და იერუსალიმის შექმნელთა უბანში ჰაბარა სახლიც იყდა. შეიძლება ეს სულაც

ამბოხებულთა გადანახული ფული იყო, რომლის არსებობაც იუდას მხოლოდ იეშოას (როგორც უახლოეს მეგობარს) ვაძინებ? ასეა თუ ისე, იეშოამ სახლიც იყდა და ცოლიც მოიყვანა, რომელმაც ტყუპი ქალიშვილი გაუჩინა.

იეშოას დიდხანს არ უცხოვროს მშვენივად. ერთ დღეს, ნაცრობი შემოკვედა და სახლის გამოვიდა მოწინა, რათა მოსამართლეები მოესყიდა.

იეშოა გარეუბანში გადავიდა და ლთობას მიჰყო ხელი. ცოლს მუდგად დამორცა, სახლიდან გაავიყო იმ მოტივით, რომ "მათი გადახკიდე, წესიერად ვეღარ იცემოდა და მათხოვარივით დადიოდა". იეშოას მართლაც უყვარდა გემოვნებით ჩაცმა და კარგად ჩაცმული, სანამ გაიცინებდა, კარგი შესახებავიც იყო, მაგრამ მაინც ამკარად თვალში გვეცმობდა მისი ცარიელი გამოხედვა, ცივი სახე და ჯიბგირის, თუ მოთამაშის თითები.

ფულისხათვის, პირველად, ამ ხუთიოდე წლის წინ მოკლა ქალი და მას მერე, არაერთი ადამიანი გამოუსალმებია სიცოცხლისათვის. იერუსალიმში უკვე იეშოათი აზინებდნენ ბავშვებს, როგორც თავის დროზე პეროვად დიდი! მაგრამ იეშოა მოუხელთებელი იყო, თუშეც აკი ბოლოს გააბეს კიდევ?!

პილატესთან გულადი კაცის როლს თამაშობდა, თორემ, სინამდვილეში, შიშისაგან ლამის საქმელზეც უარი ეთქვა. და როცა ხალხმა მისი შეტახებული დაყვირა, მიხვდა, რომ ყველაფერი ჯერ არ დამთავრებულყო.

როდესაც ნაზარეველი მასთან საკანში შეავადეს, იეშოა ჯერ არ გააკარა, შორიდან შეათვალიერა და მერედა გამოეხარებოდა:

— რა უნდათ თქვენგან, თქვე უბედურო? მამ, ღმერთობას ირემებთ, არა? ეგ კი მაგრად მოგოდიქრებოდა, პი-პი! რა პატივმოყვარეობაა, რა სიამაყეა — ღმერთობა! აი, მე მაგალითად, მე რიგითი ადაზაკი ვარ, კაცისმკვლედი და მოძალადე, მაგრამ კი არ ვყვირო — ამის გამკეთებელი ვარ, იმის გამკეთებელი ვარ-თქო, პირიქით — ყველას თავს ვაცოდებ და ზედაც, აკი დამიფსადა — სიცოცხლე მარუქეს! თქვე კარგო ადამიანო, გადავუთქვია, ცტახ ხინთ მაინც, არა ვარ ღმერთი, ერთი ჩვეულებრივი გიჟ ვარო, გაგანათრახებდნენ, გაგავადებდნენ ვარეთ და... თმძე, პირნიცაში, მაშინ მე დანსჯიდნენ სიკვდილით და არც ეგ მანყოფიდა, მოკლედ...

მისმინეთ, სად არიან თქვენი მეგობრები? მიგბატოვის განა? ეგრეთ, ძმანო, გაჭირვების დროს, ყველას თავისი თავი უყვარს, თუმცა მათ ადგილას მეც (და ალბათ თქვენც) ასევე მოვიტყუდო.

თქვენ, იხნებ მართლა წინასწარმეტყველები ხართ? აკი სიკვდილით უნდა დაგასჯონ და მე მაინც, მე მაინც გამომხილებთ, სანამ აღსრულდებით, ცრუობდით თუ არა?

ნაზარეველმა თავი ასწია და სუფთა თვლებში მიავიწრო იეშოას.

ბარაბა შეცბა.

— კარგი, კარგი, კარგი, ზო, მე კი მჯერა, მაგრამ, მთავარია იმით, ზო, აი, იმით...

ბარაბა უარესად შეცბა, თვალები დაუეინროვდა, თითქოს ახლა დანიანო, ხარბად შეათვალიერა პატიმარი და ხმა დაუმდებდა.

— თქვენ... თქვენ, აკი მაინც სიკვდილით უნდა დაგსაჯონ და საბოლოოდ ქენით ერთი სიკეთეც, გაფიცებთ ცოცხალ ღმერთს, მარტოეთ...
და ნახარველმა საკუთარი თეთრი მოსახსამი მისცა ბარბაზს.

ჩემი ფოლდერები (My folders)

(17)
ნანარმოები

როგორ ბ):

(მაგრამ ვერ, დოქტორ ჰაუფმანის მიერ 1957 წელს აღმოჩენილი, პალატეს დღურების გბრაული ვერსია):

1) მეორე დღეც, ცუდადაა კალუდია, აღბათ ამინდის ბრალა. რა უცნაური სიმშვიდეა გარეთ, არადა ორი დღის წინ, ლამის დაუნგრიათ აქაურობა ადგილობრივებს.

ხანანმა წერილი გამომიგზავნა, სადაც დანერგვით იყო აღწერილი ნახარველის ცხოვრება. ხანანი ცუდად არ ახასიათებს მას, "პატიოსანი კაცი იყო, მაგრამ ჩვენ ადათ-ნებსებს დაუპირისპირდა მას შემდეგ, რაც განათლება ეკუთვნის და შუა აზიამ, თუ ჩინეთში მიიღო. მეც მცოდნეობდა იგი საედილისათვის, მაგრამ განა უზგოებ-ის არა ერთი კაცი მოკვდეს ერისათვის, ვიდრე მთელი ერი დაიღუპოსო?"

ხანანი არ არის უტიფრო კაცი, აღბათ სამარულიანად მოითხოვა ნახარველის დასება, თუცა, რას გაიკვივ?

[დაკითხვის] ოქმები, რომლებიც ხანანმა გამომიგზავნა, ყურადღებით ნავეითებ და როგორც მივხედი, მთელი დედა დაწინა სახელიდან, ანუ ნახარველმა საკუთარ თავს ისეთი სახელი უწოდა, რამაც ყველა აღაშფოთა (ამიტომაც, გასაკვირი არ იყო? — იუფას სექტას არ გამოუწვევია აზბელა აურზაური, რაც ამ ეილაცის ერთმა სახელმა).

ხანანი საუკეთესო წარმომადგენელი იქნებოდა სენატში.

2) ორივე განსასჯელი თითქმის ერთი ასაკის იყო. ერთი, უფრო სუსთად ჩაცმული, რომელიც თავი არც აუნეკია და მეორე, სულ თვალეში რომ მიყურებდა, თუმცა ბოროტი გამოხედვა ნამდვილად არ ჰქონია. ორივე დღემდე და პრაქტიკულად პასუხები არც გაუციათ.

ორივეს ერთი სახელი ერქვა, ორივე ერთი მხარიდან იყო, ოღონდ, ერთი ავაზაკი და მეორე კი — ცრუ წინასწარმეტყველი, მაგრამ პატიოსანი კაცი.

მე ნაფუთობე მათ ბრალდებში, თუმცა თავის მართლება არც ერთს არ უცდია, უბრალოდ, ავაზაკმა დაიჩოქა და როგორც მე მივხედი, უფრო მე მეორე პატიმრის მისამართით თქვა: — ყველაფერს ვინანებ, დე, მიმეზღოსო.

მეორეს კრიტიკე არ დაუძინავს და რაკი მე კლაუდია მელოდებოდა, დიდად აღარ ჩაეძიებოდა და პეროდესთან გავაზავნე განსასჯელად, თუმცა მალევე უკან მოიყვანეს. სიმატლვე ვთქვა, ორივე პატიმარი სანაყალი კაცის მონაბეჭდილობას სტოვებდა და გამიჭირდა განაჩენის გამოტანა, ამიტომ ისევე ხალხს მივანებ მათი განსჯა. ხალხმა ავაზაკის გაათავისუფლება და მეორის სიკვდილით

დასჯა მოითხოვა. ადამიანურად, თითქოს შემეცოდა იგი, მაგრამ აღბათ მეორე რომ აერჩიათ, მასზეც იგივეს ვიფიქრებდი, მოკლედ, ერთი გავუშვით, მეორე კი — მოაკვინეს; მაგრამ რატომ ვერ ამას — საინტერესოა, რომ ამ ამბობდნ მესამე დღეს, ჩემთან მოვიდა ხანანი, შემეფიქრებელი, ფერ-დაკარგული და გაუთავებლად ერთსა და იმავეს გვიხაზოდა: — აღსდგა აღსდგა!

მე ვცავედ გამერკვია, რა ხდებოდა. დაბნეულად და გაურკვეველად, მაგრამ მაინც ამისხნა, რომ ის, ვინც მათ სიკვდილით დასაჯეს, გაცოცხლებულა. მე, რა თქმა უნდა, არასერიოზულად მოვეციედი ამ საკითხს (ოპ, ეს მუშერული მითოლოგია — თანაც გაზაფხულს რომ დაამთხვიეს!) და ვცავედ დამერწმუნებინა, რომ რაკი მათი რომელიღაცა წმინდა წერილი (ისევე და ისევე მუშერების და ევიპტელების გაელენა) ამ ფაქტს წინასწარმეტყველებდა, შესაძლოა იმის თანამზრახველებმა მოიპარეს ცხედარი და ახლა ამით სპეკულაციებენ, მაგრამ ხანანმა თავი გაიკვივა, ჩემი ხალხი მეცნა საფლავის მცველადო.

ხანან, ის კაცი სუნთხავს ძმამ დათხინდა გროშების გულისათვის და განა შენი მცველების მოსყიდვა რა ელირებოდა, რომ ცხედარი მოეპარებინებინა-მეთქი?

და აქ საოცარი რამ მიიხრა ხანანმა, თუცა ახლა ეს ფაქტი, ცოტა არ იყოს, საეჭვოდ შეჩვენება, რადგან როცა ვედამწერი რომს უფურცდ, როცა ვიცი ვისი ნახელავიცაა ყველაფერი, ვფიქრობ, იქნებ ეს ყველაფერი — ნახარველის აღზევება (ზეიმით შემოსვლა), მერე შეპყრობა, მერე სიკვდილი დასჯა და მიერ (ვითომ) აღდგომა, იქნებ ყველაფერი ეს დაგვეგზოი იყო, რათა ორივეს მოქალაქეობაც კი ერწმუნათ მისი, როგორც ახლა, როცა ფიქრობენ, რომ ქალაქი, მათი დღერთის რისხვამ გადაწვაო?

შესაძლოა ეს ყველაფერი ჩემი ვარაუდია, მაგრამ რატომ გაათენა ორი დღე და ღამე ნახარველის საფლავთან ხანანმა?

და ისევე როგორ ბ):

როცა დამიჭირეს, უსამართლოდ მიმანდა ყოველივე და დარდისაგან ლამის მოკვდე კიდევ. უსამართლოდ! კმ, ორმოცი ადამიანის სიცოცხლე მაღვეც კისრება და უსამართლოდ! მაგრამ თურმე ერთი საკუთარი, დამბალი, საზოზარად და პატარა სიცოცხლეც კი ბევრი ყოფილა სხვების ცხოვრების გამოსასყიდედ.

შიშშიღმა და პროტესტმა არ მიშველა — არავის ვადარდებდი, არც დაუძლვლიათ ჭმან, თუმცა ერთი დადებითი მხარე მაინც ჰქონდა ამ შიშშილს — გონვედ დამწმინდა, უფრო საღად აზროვნება დაეინყე, თანაც დაემშვიდდა და ეს კი, უმთავრესი იყო ჩემთვის.

სასკალოოა პირდაპირ — ჩემმა ყველაზე ერთგულმა და საყვარელმა მეგობარმა გამცა და დღემდე ვერ გაუტყვევია — რატომ? საინტერესოა, მაგრამ რატომცაა სულაც არ ებრაზობდი მასზე. არა, გაფიქრებიათ კი ვერ ვკვირვებ, არათუ რამე ბოლმა ჩავიღო გულში... იქნებ, იქნებ სახელაც სიღრმეში, მსურავა კიდევ, რომ ბოლოს და ბოლოს ჩავავარდნილიყავი?

პალატე არაა ცუდი კაცი, ოდნავ გონებაგაფანტულია მხოლოდ, მეცხედა თუ არა, შევატყვე, რომ არც მისმენდა და აღარც შეხვდია თავის მართლება.

ხედები არა, იმ ძირითად თემას რომ ვაფორმებთ და ათას რამეს რომ ვუვები, მიმიძის იმ ამბის გახსენება, მაგრამ თქვენთვის, ალბათ უფრო საინტერესო მოსახმენი იქნება.

როცა ჩემთან საკანში შემოიყვანეს, ყურადღებით დაფათოლორე და ვერაფერი აღვიწინე მასში ისეთი განსაკუთრებული, რასაც მასების მღელვარების გამოწვევა შეიძლო. ერთი ჩვეულებრივი, ვიტყვი, ძალზედ ჩვეულებრივი კი, ეზრალი იყო. ასეთები მრავლად არიან, თუკი მიმოიხედავთ. არანაირი განსაკუთრებული ნიშანი, რითაც მის დამაზნაოვრებას შეძლებდით — არ გააჩნდა, ან ნათარევი, ან სახის ნაკეთების ფორმა, ან სიმალე — არაფერი! სასტიკად ნანამები, როგორც კი შემოაგდეს და ფოლქანზე დააგდეს, არც განძრულა და გულალმა ინვა. თვალბში ცრემლი პქონდა — ეს იმიტომ შევამჩნიე იმ ნახევრადმინერალში, რომ მის სისხლით დაფარულ ხეხულზე, ვარსკვლავითი ცვაგებდა ერთადერთი ნვეთი ცრემლი მარჯვენა თვალზე.

ეს რა გიქმს, იმ სახიზრებამა-მეთქი, ვიყვირე და თვით მეც კი, კაცოსკველდ იეშოას, გულში არ გაბოძლო და თვალი ავა-რიდე.

ღმერთი დასჯის, ღმერთი გადაუხდის მათ სამაგიეროს, ადამიანის ასეთი დამციოებისათვის, აღმოშხდა მე, მან კი ხელით მიმიძ და როცა გვერდით მოუფეჭეტი, ძლივგასაგონად აღმოთქვა: [— შეილი გყავს ბარაბა?]

ჯერ გამოიკირდა მეტსახელი საიდან იყოდა, მერე კი უცბად გადამიკირდა: — კი, და რატომ მეკითხები?

[— შეილმა რომ დაგამციროს ბარაბა, სასიკვდილოდ გაგიმეტოს და მერე მიგატოვოს, სამაგიეროს რითი გადაუხდები?]

ჩემი თავი ვერაღრთი წარმოვიდგინე დამციოებულ მამად, მაგრამ გამახსუნდა ჩემს მიერ ნაცემი მამაჩემი, მტვერში და სისხლში ამითხივარი, როგორც ყოველთვის ნაწავი და ატირებული, ცალ მკლავზე დაყრდნობილი და მეორეთი ჩემი მონატრული: — რატომ მკლავ, შეილო, იქნაო?

ეს არ იყო არც საყვედური, არც შიში, არც რისხვა — ეს იყო უანგარო სიყვარული შეილისადმი და სიყვარულით სიკვდილისადმი მზადყოფნა.

პრინც პრატინის პრინია ისმანილ კარინს

აღბანელი მწერალი ისმანილ კადარე პრინც პრეტინის პრეტინის 2009 წლის ლაურეატი გახდა ლიტერატურაში. თურქის რეზიუმეში ნათქვამია, რომ როგორც „მთხრობელი, ესისტი და პოეტი, კადარე აღბანური ლიტერატურის მწვერვალია, თანაც — თავის ფესვებს მოუწყდარამა — სახტურები არად ჩააგდო და ტოტალიტარიზმის მონინალმდეგეთა რუპორად ქცეა“.

ისმანილ კადარე 1936 წელს დაიბადა ქალაქ გიროკასტროში, სწავლობდა ტრანის უნივერსიტეტსა და მოსკოვის გიორკის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტში. რამდენიმე წელი აღბანეთის პარლამენტის დეპუტატი იყო. 1990 წელს პოლიტიკური თავშესაფარი ითხოვა საფრანგეთში, თუმცა მალევე განაცხადა უარი ემიგრანტობაზე აღბანეთის პოლიტიკურ ცვლილებათა გამო. მას შემდეგ დროს საფრანგეთსა და საშობლოს შორის ანაწილებდა.

კადარე პოპულარობა მოუტანა 1963 წელს ტრინიში გამოსულმა რომანმა „მკვდარი არმიის გენერალი“, რომელიც 1970 წელს ითარგმნა ფრანგულად. მას მოჰყვა რომანები „ურჩული“, „ციხე-სიმაგრე“, „ქრისთია ქვაში“, „სუსხიანი ზამთარი“ და სხვა. მისი წიგნები 40 ენაზეა თარგმნილი.

2005 წელს ისმანილ კადარე ბუქერის პირველი საერთაშორისო პრემიის ლაურეატი გახდა.

წამოყვანე პატიმარი და ერთადერთ ნაფლეჯ ქოლოფზე დასვი. სუნთქვა უჭირდა, მაგრამ თქვა: — [და მაინც, ღმერთს არ ეჯავრებით, ღმერთს უყვარხართ და მიერედაც კი, მეორედაც კი მზად იქნება თქვენგან (თქვენთვის) ენაშის].

მერე ღოვდა დაიწყო, მე კი ათასი რამე მიტრიალებდა თავში. ამ კაცთან საუბარში სიცოცხლე ისე შემეშვარდა, სიკვდილის აუტანელი შიში დამეწყო. ვარდენ კი გაუთავებლად ისმოდა: — ბარაბა! ბარაბა! ბარაბა!

ალბათ მთელი სამი საათი ილიცა, იქნებ გონება არეულიც იყო მობალეული უბედურებით? რატომღაც, მაშინ ჩავთვალე, რომ მასზე მეტად მე ვიყავი

სიკვდილისათვის მზად და ამ აზრმა ძალა და მხენობა შემემატა. მზარხე ხელი დედად და ნამოვყენე. შემზარავი შესახედი იყო მისი ნაგვეში სხეული და რღავა წამს, ისიც კი გავიფიქრე — ნეტავ აზრი აქვს კი? — გადარჩება? მაგრამ ეს თვითდასხნის სურვილი უფრო იყო, ვიდრე სალი აზრი, რადგან სხვა გადაწყვეტილება რომ მიმეფო, განა არ დამტანჯავდა იმაზე უფრო, რომ ღირდა, ცდავ მაინც ღირდა?

ფხვზე წამოვყენე და ყოველგვარი ახსნადანმარტების გარეშე ვთხოვე მოსახამები გაეცეკაოთ-მეთქი. მან პირულად ჩამხედა თვლებში და მეთხა: — ჩემი მეგობარი ხარ, იქნაო? არ ვიცი რატომ,

მაგრამ ვუპასუხე — არა, უფალო.

მან კი, თავზე ხელი დამადო და სანამ მოსახამს გაიძრობდა მითხრა: — ვერაინი შესვამს იმივე ფალას, რომელსაც მე [თუ ხევიდან არაა!] მოსვიცი და გამოვირედა რატომ არ დაინტერესდა, თუ რატომ ვთხოვე, მან კი ლოცვა განაგრძო.

ხალხი არ ცხრებოდა, ნაზარეველის სიკვდილს მოითხოვდა და მეც და მასაც მშენიერად გვესმოდა, რომ პრიციპში, მისმა გამოჩენამ სიკვდილისაგან მიხსნა და ძნელი იქნებოდა ჩემთვის ნაჩუქარი სიცოცხლის შურება. მცველმა კარი გააღო და დაიძახა: — ნაზარეველი გამოვიდეს!

დავდა წამი, როდესაც ნაზარეველის მაგიერად მე უნდა გადაეცემოდი ხალხს განსასჯელად და ეს წამი ალბათ უსამეველოდ გაინელა, რადგან მცველმა ჩამომღაც მას შეხდა და გალიზიანებით ივითხა:

— რომელია იეშოა ნაზარეველი?

— მე ვარ! — აღმოხდა და მისაკენ მიეტრიალდი, მან კი მშვიდმა, როგორც კრავმა მინდორზე, შემოგვებდა და ლოცვა გახადოძი.

ყველაფერი დაიმსხვრა ჩემში — ჩემი სიამაყე, ჩემი ცრადიდესლოვნება, ჩემი სურვილი და ჩემი გამძლეობა. მან განიმტა, გასითი, თვალი და დაუხამამებლად გამიმტა და ნება დამბოძო, თავი შეეწინრა მისთვის, ვინც თავს ღმერთს უწოდებდა.

ძნელი მივყვე იმ განცდებს, რომელმაც მაშინ ჩემში დაივანეს, მაგრამ ეს დაახლოებით იყო: — გავივრება, იმედგაცრუება, შიში, რომ ყველაფერი დასრულდა, სინანული სიტყვებისათვის — „მე ვარ“, ზიზღი საკუთარ მეტიწრობაზე, ზიზღი ნაზარეველის მიმართ და აუტანელი ტყუილი, რომ თურმე ერთი პატროსანი ადამიანიც კი აღარ დარჩა და რომ ღმერთად იტყუებოდა.

მცველი პირქუშად მიმაცოდებდა ბნელ ტალანში, გარეთ კი ხალხი ყვიროდა: — მოკვდეს, მოკვდეს იგი!

თვალნინ წარმოიშვა ნაზარეველის ნანაშენი სხეული და გაეთქურა: — ალბათ ელარ გაუღო და... და ნამომცდა: — მე არა, ის იეშოა ნაზარეველი! მაგრამ ნამომცდა კი?

— ღმერთო დიდებულო, კი არ ნამომცდა, — შეგნებულად ვთქვი, ოღონდ ვითომ... ვითომ იცოცხლებიარად მოვიტყუდი, რომ შემინააღმდეგებოდა და ეცვირა: — არა, ევ კი არა, მე ვარ ის, ვინც უნდა მოკვდესო. მე დავიჩემებდი — არა, მე ვართო, მცველი დაიბნოდა; მე ვეტყვი ნაზარეველს — ნება მომიტე, ეს მინაც გაუაკეთო შენთვის, შენ კი... არაპირდაპირ, მაგრამ სადღაც სიღრმეში ხომ მიჭიატებდა — გმირი ბარბაძე, ვინაც თვით ნაზარეველი იხსნა, მისთვის უნაში!

და აქ ფარდა აეხდა ყველაფერს, რადგან ყოვლად-შეგნებულად და ხმამაღლა გავიმოხრე: — მე ვარ იეშოა, ძე ნათანისა და არ ძე იოსებისა, თქვენ შეგეშალათ, ვინც თქვენ გჭირდებათ, ის საკანში დარჩა. ეს არაა ჩემი მოსახსანი, ეს წუ მოგატყუებო!... და ამის მეტი აღარაფერი მახსოვს, რადგან გონება დამეხინდა და ყვირილი აეტიტე. მერე შუბის ტარი, იატაკზე ხოხვა და სინათლე, და სინათლე და გუშავი თავზე: — ნადი იეშოა, პილატე სიცოცხლეს გრქუნის, ოღონდ არ დაგავინყდეს, რომ წინსწარმეტყველებიც ცდებოანი! სამ დღეში გელოდებ. ნადი და წელიარ იყებდები, თორემ მეორედაც ველარ გადაგატარებენ.

და მე ვნახე იგი მელტო მთაზე, მშვიდი, როგორც კრავი მინდორზე, ერთი ნეთი ცრემლით შარჯენდა თვალზე, რომელშიც კიაფობდა ცოცხალი სიტყვები: — არავის ძალუძს იმავე ფილის შესმა, რომელსაც მე შეესვამ, თუ ზევიდან არაა!

იცოდა, იცოდა!

(18)
სანავეე ყუთი (Recycle bin)

დანართი
შეკრებისა და მონმეთა დაკითხვის ოქმები:

ცველიუმების (ღვთის მოსახელეთა სექტის) ნვერი — იოაკიმი:

„დაღესანულამდე სამი კვირით ადრე, თვითმარქვია, თავის ხალხთან ერთად მოვიდა დიდ ტაძარში და საუბარი დაიწყო. მე და ჩემმა თანამომცემებმა, საჭიროდ ჩავთვალეთ მისი შეკრება და აურზაურის თავიდან ასაცილებლად (თვითმარქვია და მისი ხალხი შეიარაღებული დადიოდნენ), ცვავეთ სიტყვივად შეგვეჩერებინა იგი და მოეწინავეთ, ნება დაერთო ჩვენთვის, მოგვესმინა ღვთისმსახურება, მან კი, ყვირილი ატიტე, რომ ვინც არ მოუსმენდა, დაილუპებოდა, ხოლო ვინც მოუსმენდა, გადარჩებოდა. მაშინ, ჩვენმა ძმამ — დანიიელმა მშვიდად პითხა: — კი, მაგრამ ჩვენი წინაპრები აბრაამი და სხვანი დაიხოცნენ და შენ როგორღა გეპირდები საუკუნო სიცოცხლესო?! ამავე თვითმარქვიაზე გვიპასუხა, რომ აბრაამს უბაროდა, რომ მას იხილავდა და რაკი მიხილა, გაიხარაო. ჩვენ მივხედით, რომ ის არათუ თვითმარქვია და ცრუ, შემლილიც იყო, მაგრამ მე საჭიროდ ჩავთვალე შეკრება მისთვის სახელი, ვინც ჯერ ორმოცი წლისაც არ იყო და აბრაამს კი იცნობდა.

თავებმა ყოვლადგაუგონარი რამ გვიპასუხა: — მან განაცხადა, რომ მისი სახელია [ ].

ჩვენ მისი ადგილზე ჩაქოლვა გადავწყვიტეთ, — ის კი თვალს მიეფარა.“

ვინმე აბრაამი:

„მოდიოდა ჩვენთან და მოვეწინავედა მრუშობისაკენ, გარეწინებისაკენ, კერპთაყვანისმცემლობისაკენ, ლაღატისაკენ, სიძულელისაკენ. მისი ნასკვის შემდეგ, სოფლის ხალხი ბოროტით იესებოდა და ხდებოდა მკველოლები, ძარცვა და ძალადობა.“

ვინმე ელია:

„ერთი საღამოს მოვიდა ჩემს სახლში თავის ხალხთან ერთად. საკუთარი ყურით გავიცოცხე, როგორ უხმობდა თავის მეთაურს — არმანს, მერე ჩემს ღორებს რალაცა შეულოცა და უფსკრულში გადაჩენა, მე კი გამაფრთხილა, თუკი ვინმეს მოვუყვებოდი ამის შესახებ, სიკვედილით დამსჯიდა.“

ვინმე სერონა:

„მოვიდა ჩემთან ახალგაზრდა კაცი და მითხრა, რომ მისი შეგობარი თანხას გადამიხიდა, თუკი ხმას გავკერელებდი ხალხში, თითქოს მან უკურნებელი სენისაგან განმკურნა.“

ვინმე ბრამი:

„საჯაროდ ვაცხადებ, რომ როგორი ბრმაც ვიყავი დედის შეულოდნი, ისეთივე ბრმა ვარ ახლაც; მაგ კაცს საერთოდ არ ვიცნობ იმტომ, რომ ვერ ვხედავ.“

ვინმე იულინი, ჯარისკაცი:

„დავალებული მქონდა თვალყური მედევენების მისთვის და მისი შეგობრებისათვის. რამდენდაც ჩემთვის ცნობილი იყო, იგი ქადაგებდა არა მარტო რწმენის, არამედ სხვა რალაცვების შესახებაც, კერძოდ, მრავალჯერ მოვისმინე, როგორ განაცხდა, რომ საჭიროა შევეწყვიტოთ გადასახადების გადახდა და საჭიროა მასობრივი ამბოხება. მგონი, ვილაც შეკავშირებასაც ახსენებდა.“

ვიწმინე ნათანი:

„ჩემი შვილი გამოაჯანმრთელა, მაგრამ დანამდვი-
ლებით შემოდოლა ეთქვა, რომ ბნელ ძალებს უზმობდა,
რადგან მარჯალჯერ მინახავს, როგორ აღელვებდა ზღვას,
ასევე მოუზმობდა სულებს.“

ვიწმინე კარტაფილუსი:

„ვანასკუთრებით უკანასკნელ თვეებში მოუმატა
ღმერთისა და ხალხის გმობა, ამობობდა, თითქოს სამი
ღმერთი, იგივე ერთი ღმერთი ყოფილიყო.“

ზამბრი:

„მე მოვუსმინე ჩემს წინ დაკითხულებს და ვადას-
ტურებ, რომ ყველაფერი აბსოლუტური სიმართლეა.
ყოფილა შემთხვევა, როცა მე თვითონ მომხსენიდა მავანი
და მავანი, რათა ჩვენივე სასარგებლო ხმები
გაეგრძელებინათ.“

მე არ მალაპარაკებს არც შურისძიება, არც ზიზღი,
არც პატივმოყვარობა. მე ვაძლევ ჩემს ნების იმიტომ,
რომ ერთადერთ ვარ ჩემი რწმენის, ჩემი ერის, ჩემი სინდის-
ის და აბოლომაც, უკანასკნელი სამი წლის მანძილზე,
ნაზარეველს სულ თან დავეყვებოდი.

ის ჩემი ნახევარძმაა. მამაჩემმა მისი დედა მოიყვანა ჩვენს
სახლში, როცა დედაჩემი, სალომეა, გარდაცვალა თავისი
სიკვდილით, სამოცდაბუთი წლის ასაკში. მაშინ მე სამი წლის
ვიყავი, მამაჩემი ოთხწლიანი. მალევე ის დაიბადა და მოხდა
ისე, რომ მამაჩემმა ის და დედამისი უცხოეთში წაიყვანა,
მერე თვითონ მომრუნდა და მიცვალა. დაზუსტებით ვიცი,
რომ ის ეგვიპტელ ქურთმებთან ცხოვრობდა გარკვეული
დროის განმავლობაში, მაგრამ მასზე მაინც იუდა გოლინიტ-
მა და მათი მარგოლატმა იქონიეს გადამწყვეტი ვაჟული.

ამ სამი წლის წინ, ის შეხვდა აქლემისტყავიანს, რომელთან
თათბირის შემდეგაც თავი ღმერთად გამოაცხადა. მე მოუ-
წოდებდი ჩემს ნახევარძმას, რომელიც ძალიან მიყვარს, რომ
თავი დაეტყუებინა ამ ქვეყნისათვის საზიანო საქმისთვის, მაგ-
რამ ისინი მოკლეთ დამემუქრინენ. დაზუსტებით ვიცი, რომ
ხელ მზადდება შვიარაღებელი ამბოხი ჩვენი დედაქალაქში,
რომლის დროსაც აპირებენ ხელისუფლების შეცვლას. ნაზა-
რეველი თავის ხალხს კარგ თანამებრძობებს პირიღება.

მე ყოველგვარი ანახაურების გარეშე თვანამშრომ-
ლობა ხელისუფლებასთან, რაც გათხოვთ შემდეგში გაი-
თვალისწინათ.

„შზადა ვარ ყოველივე ზემოთქმული, ნაზარეველის
და მისი ხალხის თანდასწრებითაც გაგიმეორა.“

შეკრების ოქმები (საიდუმლო ნაწილი):

„აშკარაა, რომ იგი ძალიან კარგად იცნობს კანონს და
წინგებს, რადგან შესანიშნავად იყენებს ალეგორიებს.
მავალითად, მისი დედაქალაქში შემოსულა, კარგად
დაგეგმილი ღონისძიებაა, რათა გამართლდეს დაეით
მეფის ცეკვა კიდობნის წინ.“

„ეს კაცი ღვთისგან არაა და რაკი ღვთისგან არაა,
მამასადაც — ეშმაკებანაა. ნამოუდგენელი ღმერთთა
ადამიანის სახე მიიღოს და, თუმცა, ზოგიერთი ჩვენგანი

ამტკიცებს, რომ ღმერთი ერთხელ უკვე განკაცდა მელქი-
სედეკის სახით, როდესაც ჩვენმა მამამ აბრაამმა ფურები
დაბნა მას და ძღვენი მიართვა, ჩვენი საერთო აზრი, რომ
იგი განკაცდული არიბინა.“

„... და თუ მაინც, იგი მართლა რომელიმე განკაცებული
აღმსდგაროვანია (თავად იგი მოსეზე მოუთითებს), მაშინ
სჯობს ჩვენი შეცდომით მოკვდეს იგი, მხოლოდ კაცი, ვიდრე
ერი ნარწყმდეთ!“

„ჩვენი შეგობრები, ღვთის მოსახელეთა ორგანიზაცი-
იდან, გვთავაზობენ, მივიღოთ აზრი, რომ იგი განსვენულ-
ბული მთავარანგელოზთავანია...“

„ბატონებო, რომ ნახვიდეთ უცხოეთში, დატოვით
ცოლი შინ და მობრუნდეთ გლამაზებული, მორთულ-
მოკაზმული, ტკბილმთუბარი და საკუთარი ცოლის
გამოცედა და ცდუნება სცადეთ, მან კი სილა გავანათ და
სახლიდან გაგაგლოთ, განა უკმაყოფილო დარჩებით ანთი
და განა ორმაგად არ შეიყვარებთ მას? ასე, რომ დაცე,
მოკვდეს იგი და თუკი ჩვენ ვცდებით, ღმერთი გვაა-
ბიტიებს.“

ოქმზე მინაწერი (სავარაუდო თარგმანი):
„იგი განკაცებულია, მაგრამ ხალხი დასათვის მზად
არაა, სჯობს მისი გაცხადებულა გადაიდგოს“

ზოგიერთი ამოცანა პირთა შემდგომი ცხოვრების შესახებ (მოკლე დახასრულები):

ზამბრი — თავი ჩამოხიჩრა.
პილატე — საბოლოოდ იგი მაინც გაათავისუფლეს
თანამდებობიდან, მოვალეობის ცუდად შესრულების
საბაბით. უკანასკნელ წლებში ხელი მიჰყო მემუარების
წერას.

კარტაფილუსი — შემდგომში მოიხსენიება იოსებად.
ნაზარეველი თავგამოდებული მეგობარი გახდა.

ხანია — ამ ამბების მოხდენიდან ორ კვირაში
გაუქინინარდა.

როდი — გამათრახების შედეგად დაიღუპა.
იეჰუდა — რამში გადავიდა სამსახურში, მოქალაქეო-
ბა მისცეს, მაგრამ მალევე უარი თქვა და იერუსალიმში
დაბრუნდა.

ნათანი — სახლიდან წავიდა. რომელიღაც მონასტერში
ბერებს შეეგდლა. უკანასკნელი ცნობებით, კაბოსანი
მორჩილი იყო.

ლუბია — დააპატიმრეს და ეკვიპტეში გადასახლეს.
სულანა — მონაზვნად აღიკვეცა, ოპტიონს უღამბონი.
მარიამა — საეჭვო პერსონაჟია. იგი, სავარაუდოდ
არც არსებობდა, რადგან, ჯერ ერთი არსად მოიხსენიება,
მეორეც — საეჭვოა მღვდელთმთავარს ცოლი ჰყოლიდა,
რადგა შეეცდომა. ცნობილია მარიამა, მხედართმთა-
ვის ცოლი.

იეშოა-ბარაბა — უცნობია მისი ასავალ-დასავალი,
თუმცა, ზოგიერთი გადმოცემით, ნებაყოფლობით ეცვა
ჯვარს ვიღაც ქრისტიანის სანაცვლოდ.

კლუდია პომპულა — საქართველოში გადაიხვეწა.

გია ლომაძე

ახალი გაბილონი

არსებობარი ლიდერი

როცა იგი მოლოდინადობის ქალაქში ჩამოვიდა, მას უცერად შეეძინდა ამ ევება ქალაქის. პატივმოყვარეობა, მისი ერთადერთი იარაღი და ფარი, საოცრად სუსტი, უბადრუკი ეჭვნა იმ მიზნის მისაღწევად, რაზედაც არაერთი ღამე ფიქრობდა იქ, სადაც, შავ-თეთრ მთებში შექმნილ სოფელში.

ტანად ჩაა, ქროლათალებიანი, დაბადებიდან მჭეხერი თითი. ნითელი გრძელსახელიანი პერანგი და უსახელი, მწვანე ვარდისფერ და თეთრზოლებიანი პულოვერი ეცაკუხიანი თუთიყუშს გაედა, ეგზოტიკურ ჩიტს. ზოგი გამკლელი ამკარა ღიმილით ათვლიერებდა. იგი გრძნობდა ამ ღიმილის მიზეზს და არასრულფასოვნების კომპლექსმა, რომელიც იქ, მთაში გაუხარებლად თვლემდა სადაც, სულის სიღრმეში, უცერად გაიღვიძა, პატივმოყვარეობას გადაეგრინა და ბოლმის გორგლად დაბვიია გულს. მტრული გახდა ქალაქი, რომლისკენაც ასე მოილოტეოდა.

ხალხმრავალი ტროტუარის კიდეზე იდგა, ხელში პოკაუ ეჭირა, რომლის ჩაცმა არ უნდოდა, ვინაიდან სრული გრენებოდა ახლა. პიჯაკის გულის კიბეში კოლმეურნობის ვიზა-მიმართვა ედო სასოფლო-სამეურნეო ინსტრუქტორი ჩასაბარებლად, მაგრამ არც აპირებდა იქ მისვლას — სოფელთან მტკიცედ და საბოლოოდ განწყობა კავშირი უკვე. იგი პოეტად თვლიდა თავს, დარწმუნებული იყო თავის პოეტობაში და ასევე დარწმუნებული იყო, რომ ამ გარემოებაში ხელოვნება იყო ერთადერთი საშუალება ირგვლივ მყოფთა დასამარცხებლად და ამ დიდი მტრული ქალაქის დასაპყრობად. იყო, რომ მტკიცდ უსიამო იერო და გატრენობა ჰქონდა, მაგრამ ისიც იცოდა, რომ პოეტები ერთადერთი არიან ამსყარობში, ვისაც ეს შეეით; უფრო მეტიც, უცნაურობასა და იდუმალების მისტურური შარვანიდ აგათა — სტანასთან კავშირის დასტური...

უნივერსიტეტში ჩააბარა ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე. ვერ რეტორთან შეიღნა რაღაცენიარად, საკუთარი ლექსები ნაუკითხა და კოლმეურნობის მიმართვაზე უნივერსიტეტში მიღების რეზიუზივცია დაადებინა. მისლები გამოცდები ჩააბარა და აქ შიავრო შთავარის, რასაც ამ ქალაქში მისი ტოლების უზრავლესობა უფლებულყოფდა, აუფასურებდა, ფლანგავდა — დროს! არ უნდა დეეკარვა არც ერთი დღე, საათი, წუთი და ნაში, არ უნდა ჰქონოდა თავისუფალი დრო, არ უნდა დაიმორჩილებოდა სხულის მოთხოვნილებებსა და ჩივილს, უნდა დაექვემდებარებინა დროის მინდარება, დაემორჩილებინა იგი... და იგი წერდა, კითხულობდა, უბის წინვაკი ივისებოდა ელასიკოსებისგან ამონერლი ფრაზებით, ციტატებით, შესაბამისად ევსებოდა გონება სხვათა ნაფიქრალითა და გამოცდილებით. იზეპირებდა

მითოლოგიურ, ტერმინოლოგიურ, უცხო სიტყვათა ლექსიკონებს.

იგი ნაკითხი გახდა, რამაც მისი არასრულფასოვნების კომპლექსისგან და პატივმოყვარეობისგან ლოგიკურად გამომდინარე, ირინი-ულობა, ცინიკურობა შესძინა; ჯერ გაუმხელელი, მაგრამ გამზადებული, ჩასაფრებული, შემართული...

სტუდენტული ცხოვრებაზე უარი თქვა; გამოეცენა უნდაო, განეც დგომა თანატოლთაგან და დაედა კოდეცოცდათ მანეთად თვეში სადაც, ლოტკინის მთაზე ნახევრად სარდაფში. ბინის ქირაზე ცოტათი მეტი ყოველი თვის პირველ რიცხვში ჩამოჰქონდა მისი სოფლის ავტობუსის მიღოლს, მისივე შორეულ ნათესავს. ფულს იქ, მთაში მარტოდ დარჩენილი ქალი — დედაპისი უგზავნიდა; უძილო, ფიქრიან ღამეებში ქსოვდა წინდავის, ხელთათმანებს და ასევე მასზე ფიქრით ყიდა მერე გზისპირას, შვე ქანდაკად ქვეულთ, უღელტეხილზე ამვლელ-ჩამვლელ ეგზოტიკური სუვენიერების მოყვარულ ტურისტებზე.

მეგობარი არ ყავდა. ვინაიდან თვითონ იყო საკუთარი თავის ერთადერთი მეგობარი. ასაკობრივ ლტოლვას ქალებისადმი გონებაშივე თრგუნავდა ფიქრით, რომ მერე აინაზღაურებდა ყველაფერს, როცა აიძულებდა მათ, ეცნოთ იგი, ელიარებინათ მისი უპირატესობა იმ წარმოსადეგ, ცარიელ, პრიმიტიულ ვიგინდარებზე, რომლებსაც ახლა ამჯობინებდნენ. მაგრამ მაინც ვერ უტოვდა სხუელს და საოცარი სიმამგე მოუვლიდა ხანდახან, ლამაზ წყვილს რომ დაინახავდა და ღამით თავის ნახევრად სარდაფში მწოლს უწინდებოდა სურვილი, მძაფრი, როგორც მგლის ყმული, გაეუპატორებინა ყველა ღამაზე ქალი...

სამიოდ წლის შემდეგ გამოაქვეყნა პირველი ლექსები, ჩვეულებრივი — უჩვეულობის პრეტენზიით. ერთი წლის შემდეგ პოეტური კრებულები გამოცვა — თუმა პატრიოტიზმი (ხელოვნური ინანიზმი მინაიკთა ხელში). ოფიციალურმა კრიტიკამ ქარბორბალსავით გდაფარა მის პირველ წიგნს, ღამის სისტემის მტრად შერაცხეს იგი, რამაც დაუყოვნებლივ უძისინა მკითხველი და თავყანისმცემელთა ჯარი. ერთხელ ვიღაცამ მიაცილა სახლში და მისი ნახევრად სარდაფი იხილა და დაუყოვნებლივ შეიქმნა, გაერცვლა მითი ახალგაზრდა, ნიჭიერ, უანგარო პოეტზე, რომლისთვისაც არაფერი არსებობს მინიერი. შემოიქილდნენ, ხელმონერები შეავროვის მისთვის ერთობაიანი იზოლარებული ბინის გამოყოფაზე ქალაქის ახალ უბანში. შედეგად მიადწიეს, მაგრამ მან ბინაზე უარი განაცხადა საჯაროდ, სახალხოდ იმ მოტივით, რომ „ბოლშევიკებისგან“ არფრის მიღება არ სურდა. მიტინგომანიით და მანიფესტაციებით დაბან-

გულმა ბრბომ ხელში აიტაცა თავისი უკვე საყვარელი პოეტი...

და იგი ალაპარაკდა: ჯერ ძენნად, დაფიქრებულად (ყველა სიტყვა გააზრებული, გადამონერილი უბის ნიგ-ნაკიდან), მერე კი,, მიტიგამიანიის ზრდასთან ერთად, მძაფრად, აღმფოთებით და რისხვით, ზომიერად გაჯერებული დემაგოგით და პოპულიზმით.

იგი ეგზალტირებული ბრბოს ნაწილად იქცა, ოღონდ ერთ-ერთ მთავარ, გაკერპებულ შემადგენელ ნაწილად. უცერად წარმოქმნილი უთვალავი ეროვნული კომიტეტის თუ ორგანიზაციის წევრი გახდა, თანდათან ჩამოყალიბდა, შეიქმნა საყოველთაო შიშობარის ერთ-ერთი ლიდერად...

და უერად, თითქოს საათი მონიწივე, ძილის წინ მომართული და ყურზე მიდებით შემონმებული, გაღვიძებამდე დროის რომელიღაც მონაკვეთში უხილავი, გაუფგებარი მიზეზით გაჩერებული, იგი ვაჩერდა — გარდაიცვალა ძილში, ბრეზენტის გასაშლელ სანოლზე ლეკვივით მობუზული, ჭრალი, სიფრიფანა სახნის ქვეშ. ადრე დილით მემანენე ქალმა, როცა ჩვეულებრივ, სარდაფის ჩასასვლელში სუფთად გარეცხილი ქილა არ დახვდა, ჯერ დაუძახა თავის ერთგულ მუშაკს, მერე კარი შეღო და პირველმა ნახა მიცვალებული...

მერე კი შემუნებელი სახლის პატრონი, დილიდანვე დაღლილი, ცხოვრება-გამბრებელი უბნის ინსპექტორი, სასამართლო სამედიცინო ექსპერტიზის მანქანა და გზა მორგისაკენ სიკვდილის მიზეზის დასადგენად, შუშვდკ კი მონაცხილური ქალადი, გარდაცვალების მონიშნა — საბოლოო ანგარიშსწორება სახელმწიფოსა და მოქალაქის შორის...

***

დიდხანს ეძებდა მისი გზებზე ნახეტალიები, თეთრი ძაღლივით ტალახში ამოძუნძული ავტობუსი ქალაქის ერთ-ერთ საავადმყოფოს. ორნი იყვნენ მანქანაში: მძღოლი (ბანჯგვლიანი ხელებით საცქის ჩაფრენილი, ავტონისპექტორის მუშაეებით დაშფრთხალი: „სად გამეცხვა ავტობუსი, ბატონო? ასეთ საქმეზე ვართ ჩამოყალიბდნი...“) და შავი ვანდაკი — პოეტის დედა; გაოცებული, კალათში ჩაწყობილი გამოშრალი, ჩირქებისგან დასვენებული ზღვებით.

ნაბადში გაბვეული, გამხდარი, მჩაბტე, ცივი, გაკვეთილი და სიკვდილის მიზეზუდადგენილი (გულის უქმარისობა!) იდო ავტობუსის უკანა სავარძელზე. თუთან ადამიანი ეფდა — დედა, ერთადერთი, ვისაც უყვარდა და როგორც ყველა დანარჩენმა, არ იცოდა, თუ როგორი იყო იგი სინამდვილეში, სანამ ცოცხალი იყო. პატარა ბიჭი რომ იყო, ჩუმი, წყნარი შვილი, ეგ იცოდა მხოლოდ...

იგი კი ინვა ნაბადში გაბვეული ავტობუსის უკანა სავარძელზე. ინვა ცივი და გამეშებული და პირველად არ ცხვენოდა დედამისთან ერთად საზოგადოებაში ყოფნისა...

თეთრი ავტობუსი ნელა მიიკვლევდა გზას, გასასვლელს ეძებდა დიდი ქალაქის ქუჩათა ლაბირინთიდან;

გასასვლელს მაღალი სახლების გადაღმა, შორს სილურჯები აღმართული, გორიზი ამაყი შავ-თეთრი მთებისკენ.

ხარი

რძის პროდუქტების მაღაზიაში იაფფასიანი ყველი მიიღეს. ხის კასრებით დატვირთული საბარგო მანქანა ჯერ კარებთან არ იყო მიმდგარი, რომ ყველის მსურველთა რიგმა ჩამოყალიბება დაიწყო ყველის სექციის დახლიდან მაღაზიის შესასვლელის გავლით, გარეთ, ქუჩაში. რიგში მდგარი მოქალაქეები ხარის ცნობისშეყვარეობით ადევნებდნენ თვალყურს კართან მოჯავჯვრო მალაზიის მუშებს.

— ყოველ მომხმარებელზე ორი კილოგრამი მთავრება — განუცხადა რიგში მდგომარ რძის პროდუქტების მაღაზიის დირექტორმა. ამ გადაწყვეტილებამ რიგის თავში აშკარა უკმაყოფილება და პროტესტი გამოიწვია, ხოლო ბოლოში კმაყოფილება და მონიშნება დაიმსახურა. რიგის უკან მდგომი მოქალაქეები ნეიტრალურნი იყვნენ და ყოველგვარი ემოციის გარეშე აღიქვეს ეს გადაწყვეტილება.

ყველი თავს კასრები სატვირთო მანქანის ძარიდან ჩამოცალეს, მაღაზიაში შეაგორეს და ათიოდ ნუთში კარებში ცვლიფნის პარკებში ჩაწყობილი ორ-ორი კილოგრამი ყველის პირველი ზედწიფი მფლობელებიც გამოიშენენ, რამაც რიგში მდგომთა გამოცოცხლება და აურიაშეღება გამოიწვია.

სოღადღებამ, მოყვანის მიმართ სიყვარულმა დაიხადგურა ყველის მსურველ მოქალაქეთა სულეზში. ნაცნობობაც გამოიძებნა ერთმანეთში, დაიწყო მიკითხვა-მოკითხვა, ვამოკითხვა, ძველი დროც დაიხსენეს, მომავლის იმედებიც დაიხსა. ერთი სიტყვით, ყოფითმა იდილიამ დაიხადგურა.

მაღაზიიდან გამოსულ ყველნაყიდ მოქალაქეთა ნაკადმა საგრძნობლად იმატა, რამაც შეეფოთება გამოიწვია რიგში მდგომთა შორის.

— მთელი მაღაზია ყველზე გადაირთო, სამი გამყიდველი მუშაობდა — დაამწვიდა აღუღველებლი ხალხი კარებში გამოჩინებლად დირექტორმა. — შესვენების გარეშე ვიმუშავებთ! — ამ განცხადებამ კი ლამის ექსტაზში ჩაყარა მოქალაქეები.

შუადღემდე რიგი ტაბაბლურად, კონვეიერულად მოძრაობდა. კაცზე ორი კილოგრამი — შვიიდადა და წყნარად, ყოველგვარი ექსცესისა და ვენებათაღვლების გარეშე. მაგრამ უცერად უკიდურესად შეიცვალა მდგომარეობა, როცა გარეთ ხმა დაირხა, ყველი თავდებაო. რიგი შემჭიდროდა, აიძარა, საურბრელი შეწყდა, ავი დემილი ჩამოხდა, შეიცვალა დამოკიდებულება მაღაზიიდან გამოსული ყოველი ყველმეშენილი მოქალაქის მიმართაც. რიგში მდგომნი მტრული, კლასობრივი სიძულვილით განხმსვალული, ეჭვიანი მჭრელი აცილებდნენ მალაზიიდან გამოსულებს და ისინიც ხელში მუხანათურად გამჭირვალ ცვლიფნის პუკეთა და ორ-ორი კილოგრამი ყველით, თავჩაღუნულნი სწრაფი ნაბიჯებით ევლდებოდნენ რძის პროდუქტების მაღაზიის შემოგარენს.

— თითო კილოგრამი თითო კაცზე! — გაისმა მონოდემა რიგის ბოლოდან, რაც დაუყოვნებლივ აიტაცა რგამმა და ჯაჭურით რვაქციით ქუჩიდან მაღაზიის შესასვლელის გაკლით დახლმდე, ხოლო იქიდან მაღაზიის დირექტორამდე მიიტანა.

მოუხედავად რიგის დასაწყისში მდგომთა ცხარე პროტესტისა, სრულიად რიგის მოთხოვნა გაითვალისწინეს და გადანიკეტებლბაც უმრავლესობის სასარგებლოდ მიიღეს, რითაც დედლი რიგში ჩაცხრა, მავრამ დაძაბულობა ვერ მოიხსნა და სულ რაღაც ათიოდ წუთში რიგში მდგომნი ლამის ერთმანეთის მოსისხარ მტრებად იქცნენ. ყოველი მოძრაობა, გამობედევა, სიტყვა მძაფრი უარყოფითი რვაქციის გამომწვევად ფაქტორად იქცა და, როდესაც ეტემა, უნდობლობა, ლეგარმლიანობამ უკიდურეს ზღვარს მიაღწია, რიგის ბოლოში გამიზარი, საშუალოზე მაღალი ახალგაზრდა კაცი გამოჩნდა. თეთრი გრძელი მოსასხამის მსავალი ლაბადა ეტევა, ხშირი, ნახლისფერი, შუაზე გაყოფილი თმა მხრებზე უფარავდა, თავი მაღლა ეჭირა, მსუბუქი, ნელი ნაბიჯით გაცდა რიგის ბოლოში მდგომთ.

— საო, ახალგაზრდაე?! — შეუძახა ვიღაცამ. ახალგაზრდა კაცს არც გაუგია შეძახილი. ისევ ისე ნელა და თავანუული მიდიოდა მაღაზიის შესასვლელისკენ.

— სად მოდის? გააჩერეთ! რიგში ჩადგეს! — აიძვარა, ახმურედა, ბილსა და ბალღამი გადმოახიხია რიგმა.

რიგის შუამდე მისული ახალგაზრდა კაცი უეტრად შედგა, მიზრნდა, მწვანე თვალბებით მშვიდი მჭერა მოავლო რიგში მდგომ მოქალაქეებს, ფერმკრთად სახეზე უცნაური ღიმილი დათამაშებდა.

— უნდა დავრეკო. — თქვა ჩუმად და გზა განაგრძო.

— რაო, რა მიწადო? — იფიქრა რიგმა. — დარეკო თუ უნდა, ქუჩიდან დარეკოს. ტელეფონების მეტი რა დგას ქუჩაში? აფერისტია, თაღლითია ვიღაცა! გააჩერეთ, არ გაუშვათ!

ახალგაზრდა კაცი ვიუტად მიინედა ნინ. მოუხედავად კარში მდგომი მოქალაქეების მცდელობისა, ხელით შეჭერებინათ, თითქოს მათ შორის გაიარა, მაღაზიაში შეღწიხა, იქაური რიგში მდგომთაც გაცადა და დახლთან გამეშებულ გამყიდველთან გაქრდა.

— შეიძლება დავრეკო. — ჰკითხა სასნორს მიჩრებულ გამყიდველს. — დარეკვა მინდა, ვერ დამარტყნიებთ? — გაუშერა ახალგაზრდა კაცმა.

— იქეთ! — თავი გაიქინა გამყიდველმა. — ტელეფონი დირექტორის კაბინეტშია, იქიდან დარეკე.

— გეაღბობი, აქედან დავრეკავ! — თქვა ახალგაზრდა კაცმა; მშვიდი ღიმილით მოავლო მჭერა დაეჭებულ და ავად გარინდულ მოქალაქეებს, უბეში ხელი ჩაიყო, იქიდან ბრინჯაოს პატარა ზარი ამოიღო, თავს ზემოთ აღმართა და ხელი გაიქინა.

წკრილა, სუფთა ბგერება გაკვეთა ავი სიჩუმე და განდევნა იგი მაღაზიის დაბაზიდან. ახალგაზრდა კაცი ზარის რეკვით დაიძრა გასასვლელისკენ.

მისივდა გამეშებულთ, თავგანდობილი რიგის გასწვრივ და მიუხეობთ ადამართულ ზარს ანკარუნებდა. წკრილა ბგერებისგან შერბეული ჰაერი ტალღბივით ევლებოდა რიგში მდგომ ადამიანებს და ყოველი ბგერა, ყოველი

ტალღა თითქოს ზოდმის, სიძულელის, შურის, ეჭვის ნიღბს ხდიდა, აძრბობდა სახეობიდან თითოეულ მათგანს და ყოველ სახეზე ინდიფიდალური განმეორებლობის, უნიკალურობის ნიშანი იკვეთებოდა.

გრმედომიანი, მწვანეთვლებიანი, თეთრლაბადიანი თუ თეთრნოსასხამიანი ახალგაზრდა კაცი რიგის ბოლოში გავიდა და ისევე უეტრად, შეუქმნიელად გაქრა, როგორც გამოჩნდა. ზარის წკრილა ხმა თანდათან მიინაგლა და მაღლა ჰაერს შეერია.

ექვემოთ კი, რძის პროდუქტების მაღაზისათან, მღუმარე რიგი დარჩა ისევე ერთმანეთისგან განცალკევებულ ადამიანებად ქცეული და ასევე ცალ-ცალკე ჩაფიქრებულ საკუთარ თავზე და რაღაცა უფრო მთავარზე, უცნაურზე, ჯერ მეუცნობსა და გაუაზრებელზე.

თვალნათლივი მაგალითი

სახელმწიფო ცირკის შემოვარენში განლაგებულმა ოპოზიციურმა ძალებმა დიდი აურზაური და ზრიალი ატყეს: „მთავრობის სახლიდან რვაქციული ქუჩური — „მუხა“ გვესროლეს და მშვიდობიან მანიფესტანტებს შორის არაიან დაჭრეს და დახოცილნი, ძირითადად ბავშვები, ქალები და მოხუცები“.

მთავრობა იძულებული გახდა სპეციალური განცხადება გაეცეთებინა ოპოზიციის მხრიდან მორიგი პროუკაციის მსახებ, მაგრამ, როგორც ყოველთვის, ვერავინ დააჯერა; პირიქით, ქორბემა, მოქემა-მოქემა, პროტესტმა და საზოგადოებრივმა მღელვარებამ კიდევ უფრო მომატა.

— ეს რა ხდება, რა ამბავი ატყეს, ბატონო პოლკოენიკო? — ჰკითხა კაპიტანმა ვალერი ჭანკოტაშვილმა სახმელეთო ჯარების სარდალს. — როდის იყო „მუხა“ სამ კოლომეტრზე ისროდა?

— აბა? — შეხედა კაპიტანს ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობამდე და ხელისუფლებაში მოსვლამდე ღმონიანის ქარხნის ჩამომსხმელი საამქროს უფროსმა, ამგამად კი სარდალმა, პოლკოენიკმა ჭაჭუ ბაზუხაიამ. — რა იცი შენ?

— როგორ, რა ვიცი?! — გაიკვირვა კაპიტანმა ჭანკოტაშვილმა. — მაგის მეტი კი არაფერი მიკეთებია საბჭოთა ჯარში.

— იმპერიულ ჯარში! — შეუსწორა სახმელეთო ძალების სარდალმა.

— მაგის მეტი რა მიკეთებია იმპერიულ ჯარში? — მიილო შენიშნა კაპიტანმა. — „მუხა“ ანუ ერთჯერადი გამოყენების ყუმბარმტყორცნი „რპგ-18“, 150-200 მეტრზე ისვრის მხოლოდ; ესე იგი, მისგან გასროლილი ჭურვის მოძრაობის ტრაექტორია მაქსიმუმ 200 მეტრით შემოფარვლება. მთავრობის სახლიდან ცირკამდე კი, სადაც მავანი დგანან, სამი კოლომეტრია.

— რა იცი შენ?

— გაზომილი მაქვს, ბატონო. ჩვენი მიტინგებისას სულ მაგ გზით დავდიოდი და მანძილი ვცვლა სახელმწიფო ობიექტს შორის სულ ნაბიჯ-ნაბიჯ მაქვს გაზომილი. ჩვევა მაქვს ასეთი.

— უყურე შენი! — გაუხარდა პოლკოვნიკი ჭაჭუ ბაბუხადისა. — შენ არსად დამეკარგო დღეს. — ხელი გაუწოდა და მაგრად ჩამოართვა კაპიტან ქანკოტამოსს.

იმვე საღამოს სამთავრობო სიანდორმატო გავა-
ცემის ტელედიქტორმა საპარადო მუნდირში გამონყო-
ბილი სახმელეთო ჯარების სარდალი, პოლკოვნიკი ჭაჭუ
ბაბუხადისა ცოცხალ ეთერში წარუდგინა ტელემეაყურე-
ბლებს.

— მეგობრებო! თანამემამულენო! — ყოველგვარი
მისაღმებისა და ზედმეტობების გარეშე დაიწყო ჭაჭუ
ბაბუხადიამ. — ეგრეთ ნოდებელი, დემოკრატიული
ძალების, სინამდვილე-
ში კი კრემლის აგენ-
ტების უტიფრობამ, თავ-
ებდობამ, მატყუარო-
ბამ, არამზადობამ და
პროუოკაციებმა ყოვე-
ლგვარ ზღვარს გადა-
აცილა. მონობაში და-
ბადებულ და გაზრდ-
ილ, კრემლის საძოვ-
რებზე მიშვებულ ნაბ-
ირს არ სურს თავისუ-
ფლება და დამოუკი-
დებლობა. თავისუფ-
ლება ხომ „ლომთა ხვე-
დრია“! მაგრამ ისინი
და მათი დამკვეთები
კრემლიდან ვერასდ-
როს დააჩოქებენ თა-
ვის უფლების თვის
მებრძოლი ვინ არიან
ისინი? მე გეკითხე-
ბით: ვინ არიან ეს

მხატვარი სოფო ელიაშვილი

კაცუნა-მარიონეტები, ცირკთან რომ შეგროვილან? ხომ
არ უნდათ, ჩვენი მრავალტანჯული ქვეყანა ისევ კოჭუ-
სიტურ ცირკად აქციონ? ცირკის „როფიკებიით“, ანუ
„კლოუნებივით“ მასხრად აიგდონ ჩვენი სულმნათი
წინაპრების წმიდათა-წმიდა სახელები? ვინ არიან ეს
მართლაც და ცირკის ტაქომასსრები? ვინ უდგას მხარში ამ
ტაკომასსრებს, ნარკომანებს, კომინალებსა და დეკლა-
სირებულ ელემენტებს? ვინ და კრემლის ხსენით გამოკე-
ვილი, გასუქებული, ეგრეთ ნოდებული, ინტელიგენცია
ნითულ პროფესურასთან ერთად! — ექსტაზში შესულმა
სახმელეთო ჯარების სარდალმა პოლკოვნიკმა ჭაჭუ
ბაბუხადისმა უფრო მოითქვა, წყლით სავსე ჭაჭა ბოლომდე
დაცალა, რის შემდეგაც შედარებით დამცხრალი ხმით
განავრძო:

— მეგობრებო! თანამემამულენო! ის, რაც ამ
არაკაცებმა ჩაიდინეს სამი დღის წინ, ყოველგვარ ზღვარს
ცოლდება. თქვენთვის კარგადაა ცნობილი, რომ ჩვენმა,
ხალხის მიერ ერთსულადიანად არჩეულმა პრეზიდენტმა,
ერთი კვირა მისცა მემამბოხეებს გონს მოსაგებდ და სანამ
გვიან არ არის, ჭკუებზე მოსახვედლა. ყველა სახ-
ელმწიფო, საბრძოლო შენაერთმა მიიღო პრეზიდენტის,
ანუ ქვეყნის უმაღლესი მთავარსარდალის ბრძანება, დაიც-

ვან სამკილომეტრიანი დისტანცია ცირკთან დის-
ლოცირებულ მემამბოხეებამდე; რასაც განუზრვლად
ვასრულებთ თითოეული ჩვენგანი. ეგ კი არა, მილიცი-
ასაც, ანუ სახოვადიუბრივი ნესტრიგის დამცველებსაც
აეკრძალათ მათთან მიახლოება. პრეზიდენტის ამ
გადანყებულების მიზანი ნათელია — ჩვენი დიალოგზე
ვინცვეთი ოპოზიციისა. მაგრამ, ვინაიდან მათ საღამოსაც
არაუფრო აქვთ, აი, რა მოიძოქმედეს ამ არაკაცებმა სამი
დღის წინ: პროუოკაციის მიზნით თვითონვე ესროლეს,
ეგრეთ ნოდებელი, მუხა თავის მიერვე შეკრებილ,
მოტყუებულ ადამიანებს, ესროლეს მოხუცებსა და
უმანკო ბავშვებს, ეს-
როლეს სამშობლოს მო-
მავალ თავისუფლებს,
რითაც თვითონვე გა-
მოიპყარავეს თავი.

როგორც ზემოთ მო-
გახსენეთ, ჩვენი პრე-
ზიდენტის ბრძნული
გადანყებულებით,
ჩვენ და, ეგრეთ ნოდე-
ბულ, ოპოზიციის შეიარ-
აღებულ ზროვას, სა-
მკილომეტრიანი ნეოტ-
რალური ზოლი გეჟ-
ოფს და თუ როგორ ეე-
სროლეთ ამ პროუოკა-
ციებს სამი კლო-
მეტრის სიშორიდან „მუ-
ხა“, ამას თვალნათ-
ლივ, სამავალითოდ
აჯიხსნით ჩვენი შეიარ-
აღებული ძალების
წარჩინებული ოფი-

ცერი, კაპიტანი ვალერი ჭანკოტამოვილი.
სახმელეთო ჯარების სარდალმა პოლკოვნიკმა ჭაჭუ
ბაბუხადიამ მარჯვენა ხელი კადრსმილა გაიმჭირა, ხელს
ტელეობიექტივი გაყვა და ტელემეაყურებლების წინაშე
სრულად საბრძოლედ ეკიპირებული კაპიტანი ვალერი
ჭანკოტამოვილი წარსდგა, თავზე მუხარადით, კოჭუ-
ფლურებულ ფორმით, ქამარზე დაკიდებული პისტო-
ლტის ზუდი და მხარზე გადებული ხელის რეაქტიული
ყუმბარმტყორცნით — „მუხით“.

— კაპიტანი ჭანკოტამოვილი! — მიმართა სარდალმა
ოფიცერს. — წარუდგინე ტელემეაყურებებს „მუხა“ და
აუხსენით მისი დაწინაურება, გამოყენების წესი და
საბრძოლო პარამეტრები!

— არის! — მუხარადთან ხელი მიიტანა და ქუსლებში
გაატკაცუნა ვალერი ჭანკოტამოვილი. „მუხა“ მხრიდან
ჩამოიღო, მკურდზე მიიბჯინა და ტელეობიექტის
მიუშვირა.

— ეს არის პორტატული რეაქტიული ყუმბარმტყორც-
ნი, — დაიწყო კაპიტანმა. — „რპ-18“. ეგრეთ ნოდებელი
მუხა ინდივიდუალური საბრძოლო იარაღია, გამოყენებით
ერთჯერადაა; მისი ყუმბარა კუმულატიურია და
აფეთქებისას ავითარებს 2000 გრადუს ტემპერატურას

ნულს ზემოთ, ცელსუსით, რა თქმა უნდა. ყუმბარის მამოძრავებელი ძალა რეაქტიულია და ნაშში 115 მეტრ სიქქარზე ავითარებს. ყუმბარმტყორცნი საბრძოლო მდგომარეობაში ორ კილოგრამაა და ექვსას გრამს იწონის. მისი სიჩქმე საბრძოლო, გაბლილი მდგომარეობაში მეტრი და ხუთი სანტიმეტრია. სროლის მაქსიმალური სიძორე, ანუ ყუმბარის მოძრაობის მაქსიმალური ტრექტორია 200 მეტრია. „რპგ-18“ ანუ „მუხა“ ნარმატებით და ექვეტურად გამოიყენება ყველა სახის ჯავშანმანქანისა და ტანკის წინააღმდეგ, აგრეთვე მონინააღმდეგის ცოცხალი ძალის გასანადგურებლად და ხანძრის კერების გასაჩენად.

ახლა კი, ძვირფასო ტელემეაყურებლებო, გავწევნებთ, თუ როგორ ხდება გასროლა. — კაპიტანმა ვალერი ჭანკოტაშვილმა ყუმბარმტყორცნის სამიხნე, იგივე საბრძოლო მზადყოფნაში მოყვანის მექანიზმი შეაყენა.

— აი, ხედავთ, ნითელი ნათურა აინთო. — თითო მინაინა ცალთვალმოჭუტულმა კაპიტანმა. — რაც იმას ნიშნავს, რომ იარაღი სრულ საბრძოლო მდგომარეობაშია. ნათურა ოცდახუთ ნაშს იციმციმებს კიდევ. ეს მოძრაი ობიექტის დასამიზნებლად გამოყოფილი დროა. მებრძოლი, ანუ მსროლი სწორედ ამ ოცდახუთ ნაშში უნდა ჩავტვიოს. თუ ამ გამოყოფილ დროზე ადრე ამოლო ობიექტი მიზანში, შეუძლია სასხლეტის თითი გამოკრას, თუ არადა, ისეა მონყობილი, რომ ოცდახუთი ნაშის ვასკლის შემდეგ თავისთავის გასკრის რეაქტიული ჭურჭს და თავის საქმეს გააკეთებს. აი, ხედავთ, როგორ ციმციმებს ნათურა? იგი არ იციმციმებდა, იარაღი დატენილი რომ არ იყოს; ანუ ეს ციმციმი იმას ნიშნავს, რომ ყუმბარმტყორცნი, რომელიც ხელში მიჭირავს, დატენილია, სრულ საბრძოლო მდგომარეობაშია და დარჩენილ ათ ნაშში თავისთავის გასკრის!

— რას შერებთ, შე ოჯახქორი?! — მთელი ხმით იღრიალა სახმელეთო ჯარების სარდალმა ჭაჭუ ბაზუხაძემ. — გუხოვავ?! დანეკითი!!!

რეცისონმა ტელეკამერა სარდალსა და დიქტორზე გადართო. პირველი აკოვლებული დიქტორი ქალ დანავა მაგიდის ქვეშ იატაკზე, შემდეგ გაფითრებული პოლკოვნიკი მიუწავ გვერდით.

— ფანჯარაში გაისროლე! ფანჯარაში! — მოისმა მაგიდის ქვეშოდან მისი ყვირილი.

თავზე ყურსაცემანაშობცმული, რეალობას მონყვეტილი ტელეოპერატორი პროფესიული სიმშვიდით და სისუსტით ავიქსირებდა ყოველივეს და ტელეობიექტის მზერა ისევ ვალერი ჭანკოტაშვილზე გადაიტანა, რომელიც აქეთ-იქით ტრიალებდა მომართული „მუხით“. ეტყობა, ფანჯარას ეძებდა, მაგრამ ტელესტუდის დახურულ, შიდა პავილიონში იმყოფებოდნენ, დახშულ სიერცემი

ტელეეთერში გამაყრუებელი გრუნები გაისმა და გამოსახულება ტელეკამერაშიდან გაქრა „რპგ-18-მა“, ანუ „მუხამ“ თავისი დანიშნულება თვალნათლივ დასამაგალიერად შეასრულა.

როგორც შემდეგ გაიკვია, კაპიტანმა ვალერი ჭანკოტაშვილმა, სულ ბოლო ნაშს მიავიზო ფანჯარას და ყუმბარმტყორცნის ლულა იქით მიუშვირა. ეს ფანჯარა

სატელევიზიო მრავალსერიანი ფილმის — „ოჯახური ბუდის“ დეკორაციის შემადგენელი ნაწილი გახლდათ და პავილიონის ბოლოში იყო გაკეთებული. „მუხამ“, როგორც კაპიტანმა ვალერი ჭანკოტაშვილმა განუმარტა ტელემეაყრებელს, „2000 გრამული ტემპერატურა განავითარა“, რის შემდეგაც „ოჯახური ბუდის“ მედლი ინტერიერი ცეცხლმა შთანთქმა.

ტელევიზიის შენობაში სასწრაფო ევაკუაცია გამოცხადდა. სტუდიაში ხანძარი სამი საათის შემდეგ იქნა ლოკალიზებული, მერე კი — ლეკვიდირებულა. საბედნიეროდ, ყველაფერი უმსხვერპლოდ დამთავრდა

საინფორმაციო გამოშვების პროგრამამ სახავშეო გადაცემების პავილიონს შეაფარა თავი. ტელემეაყრებელი კი თვალნათლივმა მაგალითმა კიდევ უფრო დაარწმუნა, რომ „მუხა“ ანუ „რპგ-18“ მეტად სამიში, ყოვლისდაამანგრეველი იარაღია.

მატა პარი

— დავიჭირეთ, ბატონო მთავარსარდალო, დავიჭირეთ! — რიგითი ქემოკლივ გაჭიმულიყო კარებში; გაჭიმულიყო იმდენად, რამდენადაც ამის საშუალებას მისი დაბალი, ვანიერი ტანი იძლეოდა. თავზე მუზარადი ეტურა, რომელიც აქარად იქვეთებოდა გადაღებელი ნითელი ვარსკვლავის კონსტრუქციები; მუზარადის ქვეშოდან კი გრძელი, ბოლოში გაბრწყლებული ცხვირი და წერილი თვალები მოუჩანდა. ყვირილი, გამჭვარტლულ-გაქონილი დაბამული ქურთუკი ეცევა, მხარზე უდიერად მოვადლო კალამნიკოსი ავტომატი. დაბამული ვალიფე შარავლით და ფეხებზე ნითელი ფერის „ადიდასებით“ მართლაც გაგდა თავის მეტსახელს — „იხვს“.

— ვინ დააკავეთ? — სიტყვა „დააკავა“ დამარცვლით ნარმოთვება მთავარსარდალმა, რათა გასაკვირ ყოფილიყო ყველასთვის, რომ ისა და მისი ხალხი კი არ იჭყრდნენ ვინმეს, არამედ აკავებდნენ. ადაჭრა“ მთავრობისა და მილიციის პრეროგატივა გახლდათ, სამხედროები კი აკავებდნენ მხოლოდ.

— მატა პარი დავიჭირეთ დეაკავეთ, ბატონო მთავარსარდალო!

— მოიყვანეთ! — მოკლედ მოჭრა მთავარსარდალმა. სქელ, უხეში შალისგან ნაქსივ სეტიტრში გამომწყვდეული მსუქანი ტანი ტყავის ქაშერებს — საღლიტებს შეებოჭა და ილეთელი ტყავისავე ბუდეეობს, სტეკინის სისტემის ორი პისტოლტი ჩაუდებულყოფი, თითქმის ყავარჯენები.

დემოკრატიული ძალების მთავარსარდალს კვირაზე მეტი იყო, რაც მთავრობის სახლი მთავრობიანად ალყაში ყვავდა მომწყვდეული და ყოველდღივ, ყოველ დილით, იურსა და იმავდ დროს, მთავრობის სახლის ეზოში გვერდითა შესასვლელიდან მდდრობითი სტესის ერთი და იგივე ნარმოდადგენელი შედიოდა. როდის და რანაირად გამოვიდა იქიდან, არავის უნახავს. მებრძოლებმა მოუხელთებულ ქალს შეტახებულ „მატა პარი“ შეარკვეს.

რიგითმა ქემოკლიძემ ოთახში ჰქრულ, კუბოკრულ შალში ჯვარდინად გადახვეულ-შეფუთული შუახნის შავგურმანინ ქალი შემოიყვანა. მას ორივე ხელში გრძელტარხან ცოცხი ჩაებულედა, ხელებზე ცალთითა, ყვითელი ტილოს ხელთათმანები ეკეთა.

მთავარსარდალმა „მატა პარი“ შეათვალღერა. ქალს თავშლის ქვემოთ, თავის ერის ტრადიციისამებრ, რამდენიმე ქვედაკბა ეცვა.

— მდაა — მთავარსარდალმა ჩაის ჭიჭიდან სამარკო კონიაკი მოსვა და ქემოკლიძეს გადახვდა.

— გოგოებო არავინა მანდ?

— არიან, ბატონო მთავარსარდალო!

„მატა პარი“, იგივე ზარემბა კაკლოვეა, მეშვიდე თაობის მეფეოვე, უხმოდ იდგა შუა ოთახში, ცოცხის ტარს ორივე ხელითა და ნიკაბით დაწყურდნობლი.

— გაიყვანე, გაჩხრიკონ! — ბრძანა მთავარსარდალმა.

ოროდ წუთში კარშიმღმა გაურკვეველი ხმები გაისმა, კიდევ ერთი წუთის შემდეგ კი ოთახში რიგითი ქემოკლიძე შემოვარდა, რომელსაც თვალბანანებული და ცოცხმე-მარაული მატა პარი შემოჰყვია. ქემოკლიძე მთავარსარდალის მაგიდასთან მიდგმული გრძელი სათათბირო მაგიდის კუთხეში მიყუცა.

— რა ხდება აქ? — ფეხზე ნამობხა მთავარსარდალი და უნებურად მარჯვენა ხელი იარაღზე წაივლო.

— ვინ არი შპიონი? ზარემბა შპიონია? შპიონი და გოთვერანი შენა ხარ? — მიახალა ზარემბა კაკლოვეამ მთავარსარდალს. შავი თვალებიდან ღამის ელვას აკვეცებდა.

— ქალბატონო! — ხმას აუწია მთავარსარდალმა.

— ქალბატონი სახლში გეყოლებას — არ ცხრებოდა ქალი. — ვინ არი შპიონი? მე მუშა, მშრომელი ადამიანი ვარ! — ცოცხი აღმართა და ქემოკლიძისკენ გაიწია. — ქალბატონო! — იგივე ხმით გაიმეორა ქალმა. — ქალბატონი კი არა ზარემბა ვარ, კაკლოვეა ვის იქირავ? ზარემბას იქირავ, მუშა ადამიანს?

— ეს აღმოაჩნდა. — ჩაერია ქემოკლიძე და მთავარსარდალს გახეტში გახვეული მომცრო ფუთა დაანახა.

— რა არის შიგ? — იკითხა მთავარსარდალმა.

— არ ვიცი, ბატონო მთავარსარდალო! უნებართვოდ ხომ არ გავხსნიდი?

— მატა აქეთ! — მთავარსარდალმა ფუთა ჩამოართვა, მაგიდაზე დაადო და გახუთი შემოცალა: შავი პურის ყუა, ორი მოზრდილი თავი გაფცქნელი ხახვი, ასევე გაფცქნელი ერთი კიბილი ნიორი იყო გახუთში გახვეული.

— რა გინდოდა იქ? — ჯიქურ კითხა მთავარსარდალმა ზარემბას და თავი მთავრობის სახლისკენ გაიქინია.

— როგორ, რა მინდა? — გაიკვირა ზარემბა კაკლოვეამ. ზედმართული ცოცხი დაუშავა. — მე იქ მუშაობ, გვი, გვი

— რა დროს დაგვია, ქალი? — იფეთქა მთავარსარდალმა. — ვერ ხედავ, რა ხდება? ტყვია რომ მოგხვდეს? პატრონი არ გყავს?

— პატრონი შენ არა ყავს. — მოუჭრა ზარემბა კაკლოვეამ.

— აბა, აბა! — ხმა ამოიღო ქემოკლიძემ.

ზარემბა კაკლოვეამ დამცინავი, გამანადგურებელი მზერით დახედა ქემოკლიძეს.

— ყველა სერის, სერის. — მიუბრუნდა მთავარსარდალს. — „ბიოკუბი“ ყრის, „პაჩუბი“ ყრის, ქალადები ყრის, ნავეი ყრის! ზარემბა კი გვის, ყოველ დღილი გვის! — განაცხადა ბოლოს.

— რა დროს დაგვია, ქალი? — გაუმეორა მთავარსარდალმა.

— დაგვის დრო ყოველ დღილსაა. — განუშარტა ზარემბამ. — მე რო არ დაგავო, აბა მთავრობა შენ დაგავო? — იკითხა გამომწვევად.

— შენ ნუ დარდობ, ქალბატონჯან, ამ მთავრობას უშინდავ დავგვიო და გავხვეტავ. — თქვა მთავარსარდალმა და უფერად გაშინარულდა. — ნაღი ახლა სახლში და ყველას, ნაცნობსა თუ უცნობს გადაეცე ჩემს მაგივრად, დემოკრატიული ძალები და დემოკრატიული ფრონტი გვის მთავრობას-თქო! — თეხის-მონოდებდა განაგრცო და ჩამოაყალიბა თავისი ნათქვამი მთავარსარდალმა.

ზარემბა კაკლოვეა უხმოდ, ამკარა ექვით, უნდობლობით უყურებდა ორივე იღლიაში პისტოლეტებგანრილ კაცს.

— ცოცხი დაგოვო? — იკითხა ბოლოს.

— რა? ცოცხი? — სიცოლი ნასცდა მთავარსარდალს.

სიცოლი რიგითი ქერმოკლიძეც აპყვა, თანაც უფრო ხმაშალა.

ზარემბა კაკლოვეა იდგა და ისევ უნდობლად უყურებდა ახარხარებულ მთავარსარდალსა და რიგითს.

— ცოცხი, უპ, ცოცხი!.. — სული მოითქვა მთავარსარდალმა. — აი ჩემი ცოცხი! — „სტეჩკინი“ ვაირო მარცხდა იღლიდან და ხელში შეათამაშა. — იცა როგორ გვის! — შეეკითხა ზარემბას.

ამოღებულ იარაღის დანახვაზე ქალი უკუსვლით დაიძრა პარსკენ.

— მიცა, მიცა, ნუ გეშინია შენნაირებს არა გვის ჩემი ცოცხი. — მთავარსარდალი მაგიდის უკან დადგმული დიდი ზომის მაცვირისკენ მებრუნდა, გამოალო და შეზღოლი ძეხვის მოზრდილი გადანაჭერი, ცელოვანში გახვეული, გაუსხელი ჰოლანდიური ყველის თავი, რამდენიმე „სსიკინი“, ხუთი-ექვსი ქოლა თევზისა და ხორცის კონსერვი გადმოიღო. ყველაფერი ეს კონიაკის ცარიელ მუყავს ყუთში ჩაყარა, შემდეგ მაგიდისკენ შემობრუნდა, ხახვი, ნიორი და პური ისევ გახუთში შეხვია და ისინიც ყუთში ჩაალავა.

— გაიტანე! — ყუთზე ანიშნა ქემოკლიძე. — ეს ქალბატონს ჩენგან. მანქანით ნაიყვანეთ სახლში!

ზარემბა კაკლოვეა და იღლიაში ყუთამოღებულ რიგითი ქემოკლიძე ოთახიდან გავიდნენ.

***

მეორე დღეს, ადრე დღილი, მთავარსარდალს მოახსენეს, რომ მატა პარი ჩვეულებისამებრ შევიდა ალყამეორტყმულ მთავრობის სახლში ეზოს დასაგველად.

— შეწყვიტეთ სროლა! არ ისროლოთ მანამ, სანამ არ დაგვის და არ წავა! — ბრძანა მთავარსარდალმა. მისი ნათქვამი მთავრობის დავისა და გახეტის შესახებ მთელი ქალაქისთვის იყო ცნობილი უკვე და „შატა პარი“, ანუ მეგობრულ ზარემბა კავალთა, ნებისთი თუ უნებლიეთ, მისი თანამებრძოლი გახლდათ.

პაროლი

დემოკრატიული ძალები თავისი ჭრელი სამხედრო ფორმირებებით ცირკთან და მის შემოგარენში იყვნენ დისლოცირებული. იარაღი საკმაო ჰქონდათ, ტყვიანამალი აუარებელი, დღედაღამ ჭამდნენ, სვამდნენ და ისრადნენ. როგორც სამოქალაქო პირებს ჩვევიათ, სროლა ეხალისებოდათ და არც არავინ უშლიდათ; პირიქით, დემოკრატიული ძალების მთავარსარდალიც და ასევე სამხედრო შტაბის უფროსიც ამ გაუთავებელ კაკაფონიას მონიშნალმდგის ფსიქოლოგიური დამუშავებისა და მასზე ზემოქმედების საშუალებად მიიჩნევდნენ.

იქიდანაც ისროდნენ, მოავრობის სახლიდან, მაგრამ კანტიკუნტად, ეინადიან ალყაში იყვნენ მოქცეულები და მესამე მხარე, ანუ გაუქმბელი ქვეყნის — სსრკ შეიარაღებული ძალების გენერალ-სპეკულანტები თავისი გადატყობილი სანაშობებიდან ვერც იარაღს აწვდიდნენ და ვერც ტყვიანამალს.

გვრთნი მოედებული, დემოკრატიული ძალების მემშვიდე ბატალიონი ნოედნის კიდზე მდგარ დიდ საცხოვრებელ კორპუსთან იყო განლაგებული. ბატალიონის წევრებს სახლის ყრუ კედელთან, პატარა სკვერში, ბავშვთა სანათამო მოედანზე, სატანგლებს შორის კოცონი დახეთო; გრძელ, მუქმწვანე იარაღის ყუთზე არაყი, ლუდი, ღვინო, პური, ყველი, ძეხვი, კონსერვები დაიბევაივნინათ და ყისაც რა უნდოდა, იმას ჭამდა და სვამდა. ხოლო თვით საგუშაგო პოსტი ოციოდ მეტრში ზღის ბუჩქებში ჰქონდათ მოწყობილი; ექვსი ქვიშით საცხე ტომარა, ხელის ტყვიამტრქევი და ორი ჯარისკაცი, რომლებიც ყოველ საათში იცვლებოდნენ. საგუშაგოდან მთელი მოედანი ჩანდა — უკაქვოლად და გარეგანაბრების ბოძებზე შერჩენილი დამპირებისგან ალგა-ალგ განაშობული (თითქოს შავ-ყითელი ფარდავი გადაფარებული).

იარაღის ყუთთან, სუფრანზე კი ცილიობდნენ ნაკლები ეხზაურათ, მაგრამ ნასვამებსა და შესაბამისად, ეგზალტირებულებს, კონსპირაციულობა არ გამოსდითოდათ.

მემშვიდე ბატალიონი მთლიანად ქალაქელი მოხალისეებგან შედგებოდა და მისსახლეობის თითქმის ყველა სოციალურ ფენას წარმოადგენდა — ასაკობრივი ამპლიუდითი ჩვიდმეტრიდან სამოცდახუთ წლამდე.

დისციპლინის საერთოდ არ ცნობდნენ. ვისაც როდის მოესურვებოდა, მაშინ ტოვებდა ბატალიონს, მიდიოდა სახლში ან სადმე, მხოლოდ მთხოვის ცნობილ საქმეზე. ნასვლის წინ მეთაურს აფრთხილებდნენ მხოლოდ; ნებართვის კი არ სთხოვდნენ, არამედ, უბრალოდ აფრთხილებდნენ. ბატალიონში ხელცარიელი არავინ

ბრუნდებოდა; ვინ იცის, საიდან და როგორ, ზოგს რა პროდუქტი მოჰქონდა, ზოგს — რა სასმელი. ყველაფერ მოტანაღს კი იარაღის ყუთზე აწყობდნენ საერთო სარგებლობისთვის. არცთუ იშვიათად, ბატალიონიდან უფითი წასული მსუბუქი მანქანით ბრუნდებოდა და გულგრლოდ ავადმდე განჯანის ანაფებს მანქანისავე კაპოტზე. ესეც საერთო სარგებლობისთვის. დიდი გამჭირაობა არ ჭირდებოდა იმის მიხედვრას, რომ მოყვანილი მანქანა სხვისი იყო.

მიუხედავად ანარქიზმისა და არადისციპლინირებულობისა, ბატალიონის წევრები მეთაურის დავალებებს დიდი მონდომებით და რალაცნაირი ეგზალტირებული სისხლისით ესრულებდნენ; ჯერ-ჯერობით მათთვის ყოველთვის კარგობისა და დროსტაბეების მშვენიერი საშუალება გახლდათ.

იარაღის ყუთთან შუა ქვიშ იყო, როცა გუშაგმა პოსტების სუთონი ჯარისკაცი მოიყვანა; სრულიად ეკიპირებულს თავზე მუზარადი ეხურა, თითქოს მხრებზე ედგა. მუზარადზე გადადებული ისთელი ვარსკვლავის კონსტრუქტი იკეთებოდა. გრძელი, ნაცრისფერ-საცელიანი კამუფლირებული ქურთუკი ტყავის მანძით გადაეჭრა და მარჯვენა მხარზე გადაკიდებულ მისიინის სისტემის გრძელი შაშხანა ქამრით ორად გაყოფილ სხეულს უფერო დაბალს აჩენდა.

— საფლავი! ტყევი მოიყვანა. — უმატაჟა ყუთის თავში მდგომ ასულლის მეთაური გუშაგმა. — პაროლზე არ გვიპასუხა!

საველინმა, იგივე გენო რამშიველიმა, ქალაქის ერთ-ერთი ძველი უბნის ავტორიტეტულმა პირმა, რომელმაც ჯარი და არნა კომუნიკაციებიდან თუ იცოდა მხოლოდ, ექვითი მეთავლიერა მოყვანილი. მხარზე გადაკიდებული შაშხანა აშკარად არ ეთანხმებოდა ტყევიობის სტატუსს.

— პაროლი! — მოკლედ მოჭრა.

გუშაგის მიერ მოყვანილმა ჯარისკაცმა სუფრას და მის წევრებს თვალის მოაველო და მზერა პასუხის მომლოდინე საველინზე შეაჩერა.

— რის პაროლი, ბატონო? ხალხი არა ხართ? ერთი არაყი დაბოლოდინეთი! — თქვა უცებ სხეულთან შედარებით მოულოდნელად მაღალი ხმით.

სუფრა ახმაურდა, დაძაბულობა მოიხსნა, სანამ უცნობის ვინმე ჭქას მიაწვდიდა, საველინმა თავისი ჭქა გაუნოდა.

— სიმწარე გვაშოროს ღმერთმა, კარგად იყავით! — დაილოცა ჯარისკაცი და არაყი გადაქრა.

ჭქა დადგა თუ არა, რამდენიმე ხელმა ყველი, ძეხვი და პური მიანოდა. ადგილიც გაუთავისუფლეს საველიონის გვერდზე. ჯარისკაცმა თავზაზანად მოიხსნა მადლობა, მუზარადი მოიძრო და თითქოს დაბადების მონშობა წარადგინა: იყო წლის თუ იქნებოდა, მოკლედ შეკრეჭილი შავი თმით, შავი თვლებით, ქურთუკის სრული საყველოდაც წვერილი კისერი მოუჩანდა. შაშხანა მხრიდან მოიხსნა, ჩამოვარდა და თოფი მუხლებსუა ჩაიდგა.

— რა უნებელი ხარ? — კითხა საველინმა.

— საჩინველი ვარ, გოფრძი ბაბილოძე, საჩხერის ბატალიონის რეგითი! — უპასუხა ჯარისკაცმა. — დაზურვავზე გამოგვიშვებს სამი კაცი.

— მერე?

— რა მერე? თქვენ რა დაზევება გინდათ, რამეს მაღაღეთ თუ? — აშკარა ვაკვირვებით შეუბრუნა კითხვა.

იარაღის ყუთთან მსხდომი ჩაეცინათ.

— მართალი ხარ, ძმაო. ზვენი დასამალი არაფერი გვაქვს! — საველიჩმა თავისი ასეულის წევრებს გადახედა. — იქ რა ამბავია? — მთავრობის სახლისკენ გაიქინა თავი. — რას ფიქრობენ, არ უნდა მიხედნენ წასვლას?

— მე ვინ მკითხავს? ისე ბიჭები ამბობენ, თვითონ პრეზიდენტს წასვლა უნდა, მაგრამ სხვები არ შევრებიანო... ჩვენი კი გვეუბნებიან, მალე დახმარება მოვაო. — გოადრძი ბაბილოძემ სუფრაზე მსხდომთ მოვლო თვლი.

— მაგათ არავინ დაეხმარება ანო — საველიჩმა ჭიქა შეავსო და გაუწოდა.

— ასე მგონია მეც. — გოადრძი ბაბილოძემ ჭიქა ჩამორთვა და ფეხზე წამოდგა. — ჩვენს ქვეყანას გაუმარჯოს! — ჭიქა აწია. — დღერთმა ჩვენს ქვეყანაში პაროლი ნუ დაგვაჭირვოს ნურასდროს!

იარაღის ყუთთან სიმუქე ჩამონვა, პატარა ჯარისკაცის ბოლო სიტყვებმა აშკარად გავლენა მოახდინა. ყველამ საველიჩს მიაპყრო მზერა, რომელიც ჩაფიქრებული უყურებდა გოადრძი ბაბილოძეს.

— ჩვენიც ხომ არ დარბობ? — კითხა ცოტა ხნის შემდეგ. — ვადმოდი ჩვენიან.

— არა, პატრონო, ვერ ვადმოვალ. ფიცა მიქვს დადებულ ეროვნულ ჯარში; რომ ნამოგვიყვანეს, დროშაზე დაავაივებო! — გოადრძი ბაბილოძე ისევე ფეხზე იდგა. — გამიმეება?

— ნაი! — საველიჩი ისევ ჩაფიქრებული იყო. — ნაი, ოღონდ სახლში ნაი, საჩხერეში. რა გინდა ან აქ, ან იქ?.. საქმელ-სასმელი გაატანეთ! — მიუბრუნდა სუფრის წევრებს.

რამდენიმე ხელმა დაუყოვნებლივ ჩაანყო ცელოფნის მოზრდილ პარკში არაყი, ლუდი, ძეხვი, ყველი და კონსერვის რამდენიმე ქოლა.

— დიდი მადლობა, კარგად იყავით! — საჩხერის ბატალიონის რიგითს — გოადრძი ბაბილოძეს შაშხანა ისევე მხარზე გადაეკიდა, თავზე მუზარდი ეხურა, მარცხენა ხელში კი სურსათ-სანოვავით სავსე ცელოფნის პარკი ეჭირა. დიმილით მოვლო მუხარა იარაღის ყუთთან მყოფთ, შებრუნდა და მოუდინსკენ წავიდა...

— სახლში ნაი, საჩხერეში! მოკიდე ხელი შენი ძმაკაცებს და ნაი! — დადავლსა საველიჩმა. — მატარებლები ჩვეულებრივად დაიბან!

გოადრძი ბაბილოძე მოზრუნდა, ხელი დაუქნია ყველას და მოდანზე შეფენილ შუქ-ჩრდილებს გაუყვია.

იარაღის ყუთთან — სუფრაზე, სმა-ჭამა გაგრძელდა. „კაი ტიპი იყო!“ — თქვა ერთმა.

— აი, ესე აკრიფეს სოფელ-სოფელ პატარა ბიჭები და ხელში თოხები დაატყორცეს! — თქვა მეორემ...

თითქმის ყველამ გამოთქვა თავისი აზრი, საველიჩი კი იჯდა, სიკარტს ეწეოდა და ჩაფიქრებული დასცქეროდა სივარტის ნაშენებთან სავსე თუნუქის ქილას — საფერფლეს...

***

დილით მეშვიდე ბატალიონის მეთოხე ასეულის მეთაური გენო რამიშვილი ისე წავიდა სახლში, რომ არც ბატალიონის მეთაურისთვის და რაც სხვა არავისთვის უთქვამს რაზე; არც იმ დღეს დაბრუნებულია და არც მეორე დღეს...

ერთი კვირის თავზე მეშვიდე ბატალიონში ვიღაცამ ამბავი მოიტანა: რესტორან „ქალაქურში“ მთავრალ საველიჩი — გენო რამიშვილი, მთელი დარბაზის გასაკონადა ყვიროდაო, იმ ხალხის დედა ვატყრე, საკუთარ სამშობლოში პაროლს რომ დაანესებს ადამიანებს შორისო...

დიდი ქალაქის პატარა სტუმარი

ბექო აფციაური, თვრამეტი წლის, სამთავრობო ჯარის რიგითი, შუადღისა მოკლეს.

კედელს მიყრდნობილი იჯდა სხვებთან ერთად მთავრობის სახლის შიდა ეზოში და კონსერვის გახსნილ თუნუქის ქოლაში პურს ფრთხილად აწობდა, თითები რომ არ დაეცვარა. მადიანად ილუქებოდა, მთლიანად მიწოდებოდა თევზის კონსერვს და მან პურს, როცა ქოლა ხელიდან გაუვარდა. ტყვიან კედლის ქონგურზე ასხტდა, თავში მოხვდა და ჯარისკაცის გულში დაასრულა თავისი გზა, დაასრულა რა ბექო აფციურის თვრამეტწლიანი მოუღწინება სიცოცხლეში და მისი ხანმოკლე, ერთთვიანი სტუმრობა დიდ ქალაქში, რომელშიც პირველად იყო. მითანი რაიონის ერთ-ერთმა პრეფექტმა ჩამოიყვანა ის და ათიოდე მისი ტოლი, მთა-მთა, სოფელ-სოფელ შეგროვილები; ჩამოიყვანა საკუთარი ერთგულების დასამტკიცებლად და მთავრობის დასაცავად.

კედელს ზურგიტ მიყრდნობილი ბექო აფციურისთვის ყურადღება არავის მოუქცევია, ყველას ეგონა, რომ ბექოს ჩაეჩინა და შემდეგ, როცა მეთაურის ბრძანება გაისმა, ხლო ბექო აფციური, როგორც ყოველთვის, ყველაზე სწრაფად არ წამოხტა ფეხზე, მაშინდა მოაციტეს ყურადღება ჯარისკაცის უსულო, გამებუხულ სხეულს. ირგვლივ შემოვიხინენ და მდუმარედ უყურებდნენ. ექიმ-იც მალე მოვიდა, საძილე არტერია გაუსინჯა, პატარა სარკეც მიუტანა ცხვირთან, მერე წამოდა და მზერა-არიდებულ უხმოვად გაეცალა იქაურობას.

მეთაურის ბრძანებით, ბექოს პატარა, მზატე სხეული დაერბო, სარდაფში ჩაიტანეს, სადაც ვრცელი სასაბლო დარბაზის გვერდზე დიდი მაცივარ-საკნები იყო განლაგებული. ჯარისკაცს ხელები, ფეხები და ნიკაპი ბინტი გაუტერეს, იატაკზე ფარავა გაშალეს და ფრთხილად დაასვენეს ჭირბოიან სიცოცხლე. ვიღაცამ ყავისფერი, ნიკელის საეკეტებიანი, ბექოსავით მსუბუქი ჩემოდანი მოიტანა და ფეხებთან დაუდგო.

ბექო აფციურის მეთაურმა კარგა ხანს ატრიალდა ჯარისკაცის პირადობის მონიშნა ხელში. მერე დაიხარა და მიცვალებულს გულისკენი მიწადა, ფრთხილად შეუვარა ლლი, თითქოს ეგნობდა, არ გაევიტებინა და

ჩქარი ნაბიჯით გავიდა მაცვივრიდან. ყველანი მიყენენ. მაცვივრის დიდი კარი უხმოდ დაიკეტა.

ფარი და მახვილი

კალამნიკოვის სისტემის ავტომატების ტკაცვატკუცს მსხვილკალობრიანი ტყვიამფრქვევების გრავანი აზავებდა, რასაც შიგადაშინგ შაშხანის მჭახე ხმა კვეთდა, ხოლო ყოველი ხუთნუთიანი ინტერვალით სამოცდახუთმეთ-მილიმეტრიანი ქვემეხი ყვფდა. ორივე მხარე ისროდა. ესროდნენ ყველაფერს — უძრავსა და მოძრავს, სულიერსა და უსულოს

თავდაზანხმელნი დემოკრატიას ამკვიდრებდნენ, თავდაშეკლნი — დემოკრატიას იცავდნენ, ანუ, მარტივად და გასაგებად: ერთნი ძალაუფლების მოპოვებას ცდილობდნენ, მეორენი კი იცავენ შენარჩუნებას და, რა თქმა უნდა, როგორც ყოველთვის, ორივე მხარე ხალხის, დემოსის კეთილდღეობის სახელით მოქმედებდა. დემოკრატია — დემოკრატია: ფარი და მახვილი ერთად!

მთავრობის სახლისწინა მოედანზე კი, ერთმანეთისგან ათიოდე ნაბიჯის დაშორებით, იმავე ხალხის ორი წარმომადგენელი ინვა მტკრიან ასფალტზე — ოციოდე ნიღს ბიჭები. ერთს სამხედრო ფორმა ეცვა, რომელიც სრულად ჰქონდა, ხელენი ტანზე მიეკრა, ქუსლები ერთად, როგორც ბრძანების „სწორად!“, შესრულებისას, თეალები ღიად დარჩნოდა, გაყინული, გაკრივებული მზერით გასცქეროდა დად ქალაქზე დამოხილ ცას.

მეორე მოკლული გვერდზე გადახრლიყო, ორივე ფეხი მოეხარა, რაც უდავოდ მინიშნებდა, რომ ტყვია მუცელში მოხვედროდა. თეალები დაბუჭდოდა, მარჯვენა ხელში შავი, ნაესლევი თაღფაქი ქუდი ჩაებლუვა, ჯინსები და დაბამბული, ნაცრისფერი ქურთუკი ეცვა, ფეხზე კი კონტრასტული, ტყავის ყვივილანაზებიანი, შინდისფრად მზზინავი ფეხსაცმელები — „ინსპექტორები“.

პირველმა ბოლომდე დაიცვა თავისი წილი დემოკრატია, მეორემ კი თავისი წილის დამკვიდრება ვეღარ მოასწრო და ინგენე ერთმანეთისგან ათიოდე ნაბიჯის დაშორებით ტყვიებსა და ყუმბარების დღეგამში.

ორმხრივი სროლა უეცრად შეწყდა, უცნაური სიჩუმე ჩამოვსა. მოედანზე ხანმოშუალი წველი გამოჩნდა: ქალი და კაცი. უჩვეულოდ მოძრაობდნენ, თითქოს არც ქებოდნენ ქეაფენილს. კაცს გრძელი, შავი პალტო ეცვა, ორმისი მშალდი საყვლი თეთრი შრფით შევერა; ქალს თეთრი ფერის, კაპიუმონიანი, დათბილი ლბაბად ეცვა, ყელი მუკი შარფით შეეფუთა, ოქროსფერი, ხშირი თმა მხრეზე უფარავდა და გადახდილი კაპიუმონი აფესო.

წველი მოედნის შუამდე მივიდა. მოკლულ ჯარისკაცთან დახანრა ორივე. ქალმა შუბლზე ხელი იმაოუსვა ზემოდან ქვემოთ, უშუბლად ნიკაბამდე — თეალები დაუბოლა. კაცმა იქვე დაგდებული ეროვნული დროშის ნახვეი აიღო და გვაშს სახეზე დააფარა. მეორე მოკლული გულადმა ამოაბრუნეს. ქალმა მიმოხიდა,

შემდეგ ყელიდან შარფი მოიხსნა და მიცვალებულს თავი სათუთად მუხუტია. მერე წამოდგნენ, წელში გაიზარდნენ და მთავრობის სახლისკენ მიბრუნდნენ. ჩუმად, უტყვად უყურებდნენ ავი იდუმალებით მოზნარად მუშგმამს-ხერეულ ფანჯრებს. შემდეგ თავდაშხმელებისკენ შებრუნდნენ, სახეების ნაცვლად თითქოს ფთერი წიღებები და თეალების ქროლში უძირო, უსასრულო სევდა და ნუხილი.

სანიტარული დღე

ეკრთ ნოდებულმა, დემოკრატულმა ძალემა ქალაქის საპკრობლე აიღეს.

არავის გაუჩვენია წინააღმდეგობა — ციბის ადმინისტრაციამ თავისი ზედამხედველნიანად გაქცევა მოახდა და მოასწრა, და რახან ყველა საკნის ვახადები ციბის უფროსის კაბინეტში, მანდავზე, თვალსაწირო ადგილას იდო, არავის მოხვლია თავში აზრად მაიო ძებნა — არ ჭირდებოდა...

კრიმინალურ სამყაროში საუკუნეების მანძილზე დამკვიდრებული იგრატიული მდგომარეობის მიხედვით, პირველები საკნებიდან კანონიერი ტურდები გამოვიდნენ თავის ამფსონებთან და „ექსისანებთან“ ერთად ყოველ მათგანს ციბის ეზოში მსხუტუკი მანქანა ელოდა. ციბის არისტოკრატისი ხელში „აობილანტნიები“ და სხვადასხვა რანგის ავტორიტეტები ეზიარნენ თავისუფლებას, შემდეგ „კიდალინიები“ და თალითები, მერე „ფაშის-ტები“ და საყოფაცხოვრებო დანამაულზე მსხდომი, მერე სხვადასხვა წერტილმან დანამაულზე, ფაქტობრივად, არაფერს გაბო მსჯავრდებულნი და სულ ბოლოს, საპკრობილემ თითქოს ამოფურთხა მცველები, ავაზაკები, მოძალადეები, მანიაკები, პედერასტები და ათასი ჯურის ვიკიბიან-ნაიბრები. დემოკრატული ძალების სამხედრო შენაერთებმა ამ უკანასკნელთა სახით საიმედო შეესება მიიღო, რომელსაც დემოკრატისიათვის მებრძოლთა რიგებიდან უნდა განედგნა დემოკრატული ილუზიებით ატაცებული იდეალიზმი — მისასეს-რულელება და უკვე გამოყენებული მოქალაქენი; უზრუნველყო, ხელში აიღებდა ძალაუფლებას შენარჩუნება, დამკვიდრება ჭირდებოდა და ეს შეესება იდეალურად გამოდგებოდა საამისოდ; თუხოს: „რეკლუციაცზე ფიქრებზე და აკლემებზე იდეალისტები, სარგებლობენ კი — ნაიბრლები!“ ძალაში შევიდა.

— დღემად ქალაქი ვახადებით სანიტარულ დღეს! — ბრძანა დემოკრატული ძალების მთავარსარდალმა. — არავითარი მიტინგი! არანაირი მანიფესტაცია! არანაირი დანდობა ყოფილი ხელისუფლების მხარდამჭერთა მიმართ! ხალხი, მოსახლეობა დაილალო, დაიქანცა ამ გაუთავებელი მიტინგებითა და ლოზუნგებით, მივცეთ მოქალაქეებს საშუალება მშვიდად მუშაობისა და დასვენებისა!

ქალაქში განვითარებულმა შემდგომმა მოვლენებმა კი კიდევ ერთხელ დაადასტურა ის მარტივი ჭმშმარტება, რომ უხსნარად დროიდან ყოველთვის სისადავლ ხალხის კეთილდღეობის სახელით კეთდებოდა მუდამ.

ძალაქელავი

გვამებს ფოტოსურათებზე მშვიდი, გამჭვირვალე და დაწმენდილი მზერა შერჩენილია.

— რომელიმე ამოცანაზე? — ჰკითხა გამომძიებელმა გიზო ბურჯანაძეს, ოცდაჩვიდმეტი წლის ინჟინერ-მშენებელს.

— აი ეს. — სამიდან ერთ-ერთი ფოტოსურათი გაუნოდა და გამომძიებელს გიზო ბურჯანაძემ.

გამომძიებელმა სამივე ფოტოსურათი გამოართვა, ამოცნობილს დახედა. — დარწმუნებული ხართ? — თვალბში შეხედა გიზოს.

— კი, ეგ იყო.

— დანარჩენი ორი? — გამომძიებელი მავიდას მიუჯდა და დაკითხვის სუფთა ოქმის შექცევა დაინახო.

— მაგათი სახების დანახვა ვერ მოვასწარი. სამი რომ იყვნენ, ეგ კი ნაღდად ვიცი.

— საიდან იცი, რომ სამი იყვნენ?

— ჯიხურეთთან რომ მივედი, სამიოდ მეტრში იდგნენ, შორიდანვე შევინიშნე.

— კარგი, მეუფ?

— სამი ბოთლი არაყი ვიყიდე ჯიხურში, ერთი ძეხვი და ერთიც ზეთისბილი. მანქანასთან რომ მივედი, მაგან, — მაგინდა ზე დადებულ ამოცნობილ ფოტოსურათს დახედა გიზო ბურჯანაძემ. — სიგარეტი მოხოვა და როცა ჯიხურში ჩავიყავი ხელი, მაშინ ჩამარტყეს უცნიდან რაღაც თავში. მერე არაფერი მახსოვს.

— არაყი დაგვხმარათ? ქუჩაში არაყინ იყო?

— არა, გონს რომ მოვედი, ჩემი მანქანა აღარადა იყო, ჯიხურში დავიკეტათ უკვე.

— რატომ არ განაცხადეთ მილიციამში?

— რა ვიცი. არაფრის თავი არ მქონდა, პირდაპირ სახლში წავიდა.

— მერე?

— არაფერი. ამ დილით ტელევიზორში აჩვენეს ჩემი მანქანა და მოვედი.

— მანქანის ტექნიკური პასპორტი თან გაქვთ?

— კი. — გიზომ ჯიხურდან საბუთები ამოიღო და გამომძიებელს გაუნოდა.

— თქვენ სახელზეა არა? — იკითხა გამომძიებელმა საბუთების გაცნობის შემდეგ.

— ცოლის სახელზეა. მინდობილობაც მანდ არის.

— ვხედავ. ქორწინების მოწმობა თან გაქვთ?

— სახლში გვაქვს, მაგრამ ჩემს პასპორტში ხომ არის აღნიშნული?

— არ არის საკმარისი. მაგის საფუძველზე მანქანას ვერ გაგატანთ. ქორწინების მოწმობის და მეუღლის დაბადების მოწმობის ნოტარიალურად დამოწმებული ასლები უნდა მოგვტანათ. მანქანის შექმნის ცნობა თუ გაქვთ, სულ კარგი და, რა თქმა უნდა, განცხადება უნდა დაწეროთ.

— მანქანის ნასყიდობის ხელშეკრულება გვაქვს. როდის მოვიტანო?

— რაც მალე, მით უკეთესი. ოქმიც მერე შევავსოთ.

— ამათ რა მოუვიდათ? — ფოტოსურათებს დახედა გიზო ბურჯანაძემ.

— მოინაშლენ. — თქვა გამომძიებელმა. — თქვენმა ნაყიდმა არაყმა დახოცა სამივე. თქვენს მანქანაში ვიპოვეთ ესენივე და არყის ცარიელი ბოთლებიც. ექსპერტის დასკვნაც არის უკვე. რაღაც მხამისგან იყო არაყი დამზადებული. ისე, ბედი მაქვსო, შენ უნდა თქვა, მშაო! მერეოდა ხარ დაბადებული აი!

გიზო ბურჯანაძემ ხმა ვერ ამოიღო. გაოგნებული დასცქეროდა ფოტოსურათებს და თანდათან იაზრებდა, რა ელოდა მას და მის ძმაცაცს — ვაჟა ბურჯულს არყის დაღლივის შემდეგ, ამ ფოტოსურათებზე ასახული არაფორმალური შეიარაღებული დაჯგუფების სამ წევრს რომ არ დაეცაზღებინა და მანქანა არ წაერთმია მისთვის.

***

სალამოს გიზო ბურჯანაძე და ვაჟა ბურჯული გიზოს სახლში, ლუჯიაში სუფრასთან ისხდნენ, ჭაჭის შინახაზე არაყს სვამდნენ და მოზნადირონ ეგ ზალტირებულესს სასმელი არ ეკიდებოდათ. მერამდენედ ულოცავდნენ ერთმანეთს სასწაულებრივ გადარჩენას.

— აბა, კაცო! — ამბობდა უკვე მეცხრედ თუ მეათედ ვაჟა ბურჯული — ჯგუფში, მხარბეჭიანი, შავწარბებგადაბმული, წვერებიანი კაცი. — არც შენ და არც მე ზომა ხომ არ ვიცით, სამივე ბოთლს დავცვლიდი აი!

— აბა, აბა! — ეკვრს უკრავდა გიზო.

— მილიციაც სალო!

— თათს მანეთი მივეცი ბიჭებს, არაფრის თავი არ მქვს და უჩემოდ ისადილეთ და დილით-მეთქი.

— კია გეძინა. რა ქნა მგავათაც? არეულია ზარის შემდეგ, ძალი ბატონის ვერ ცნობს. ვერ ხედავ, მილიციებში „გლახოკიანი“ რკინის კარი დაკიდა ყველამ.

— აბა, კაცო? პირდაპირ მითხრა გამომძიებელმა: დროზე გაიყვანე მანქანა, თორემ მაგათი ძმაცაცები მოგეადგიბიან „ბეტეკით“ და აიკლებენ აქაურობასო.

ნუნუმ, გიზოს მეუღლემ შემწვარი კარტოლიი შემება სუფრას. ჯერ კიდევ შთაბეჭდილების ქვეშ იყო და გაოგნებული მთვარეულივით დააბიჯებდა. ტელეფონი განუწყვეტილი რეკავდა და ყოველი ზარის შემდეგ მის ქმარს თავსვადამხდარი ამბის მოყოლა უხდებოდა. ისევ დაარეკა ტელეფონმა და ნუნუ ყურმილის ასალეება გაეუდა.

— ვაჟა, იცი, კაცო, — არყით სავსე ჭიქა აწია გიზო ბურჯანაძემ. — მოდი ამ ჭიქით იმათი შესანდობარი დავლიოთ.

— ვისი „იმათი“, კაცო?

— აი, დალოკულების, მანქანა ვინც წამართვა.

— შოო, მაგერი რომ არა, მშაო — ხელი ჩაიქნია ვაჟამ.

— შეუნდით ღმერთმა! — თქვა გიზო ბურჯანაძემ და ჭაჭა სულმოუთქმელად გადაკრა.

— ამინ! ღმერთმა შეუნდოთ! ჩვენს მაგივრად დაილოკუნე, აბა?! — ვაჟა ბურჯულს კიდევ უნდაოდა რაღაცის თქმა, მაგრამ ისევ ჩაიქნია ხელი და სასმელი გადაკრა.

გიზო ბურჯანაძე და ვაჟა ბურჯული ქალაქელები იყვნენ, ნამდვილი ქალაქელები.

უკვე იმდენი ხანია იბეჭდება და იმდენად უხვად ეან. თეთრი ლექსები, რომ მალე ვერღობრი იქცევა ტრადიციულ ლექსად, სალექსო ფორმისადმი ამ მოძალანეს თავისი ფსიქოლოგიური ფაქტორები აქვს... მაგრამ ხშირ შემთხვევაში იმდენად აგრესიულია ეს მოძალანე, რომ წინება განცდა — შემოქმედთა კასტად პოეზიის გამყინვარება გადაწყვიტა. არაფერიც არ გამოვა აქედან, რადგან ღრმა ადამიანური განცდები და ემოციები ბუნებრივია მაინც იპარებიან „სამიმი“ ზონიდან, მაინც აღწევენ ჩვენს გულუბანზე და მაინც აჩენენ საფიქრალს. ამის თვალნათელი ნიშნები დღეა კოდალაშვილის ტექსტებში განზობიერებული ნარმოხსახეებია. ამ ტრადიციურ უღმრთობისა და სიცუერის გამს რა თქმა უნდა ნდობით განგანჯიყობს თუნდაც ეს ღრმა და ფილოსოფიური შეკითხვა: „ეს სიზმარი ერთობა ცხადით, თუ ცხადს სჭირდება სიზმარი როგორც ერთადერთი ნამდვილი მონივე“.

მის მკითხველი ძირითადად როგორც პუბლიცისტს, ესეისტსა და პროზაიკოსს ისე იცნობს. სასიამოვნოა, რომ ხანგრძლივი პოეზიის მერე კვლავ უბრუნდება პოეზიის სანახებს (აქ ნელზე მეტია ლექსი არ დაუბეჭდავს). დღევანდელი პუბლიცისტიდან უხვად შეიძლება არარაფინირებული, მნიშვნელოვანი სტროფების მოხიზება... მართო ის განცდა რად ღირს, რომ ამ იძულებითი დევნილობის, საყოველთაო გადაადგილებათა თუ აღიარების გამს ფეხს არ იცვლის თავისი მწუხარე სამშობლოდან. მისი სამშობლო მისი საღაროა: „ჰოდა დაგსახლდი იმ ყულაბაში... ერთადერთი, ყველაზე მსხვილი ტქროს მონტეცასაიტი“. ისეთი ვამი დგას, მარალად ტქროს ფასი ედება ჩვენს გამძლეობასა და სამშობლოში ყოფნას.

ლელა კოდალაშვილი

ძილი ნებისა

რით ვეღარ გამოვალნივ,
 რით ვერ დასრულდა ეს ფაციფიფი —
 აქ ყოფნიდან იქ მყოფობაში,
 ყოველ ღამით რომ მივუვადებ ხოლმე სხეულს და ვამბობ —
 აბათ, თქვენი, სიზმრებო,
 ჩემი ტანი, ჩემი გონება და ჩემი გული.
 გაბარებთ და დილით ისევ უცნებელი დამიბრუნენთ,
 მანდ ნუ დაიტოვებთ,
 არ გაატანთ იმით,
 ვინც მერე იქ დაჩრენას მომთხოვს აქ დაბრუნების
 სანაცვლოდ.
 რადგანაც ვიცო,
 მუხავ გამოყოფენ — სულს იქ დატოვებენ, სხეულს კი
 ცხადში გადმოსივრია.
 რაც იქაური სინამდვილეა, იმას აქ თურმე ბედი ჰქვია.
 აქეთ ვერაფრით ვერ გადმომაქვს იმ სიზმრების
 იეროვლიფი.
 აქაურ ხმასაც ვერ ვანვდენ ხოლმე ჩემს იქითა თავს.
 რომელი ცხოვრება უფრო გრძელია,
 სიზმრის თუ ცხადის.
 ეს სიზმარი ერთობა (ცხადით,
 თუ ცხადს სჭირდება სიზმარი, როგორც ერთადერთი
 ნამდვილი მონივე.
 იქაურ ამბებს ებნე აკონინებს,
 იქ ახახამს ღამებდა...
 და რომელია სინამდვილე,
 რომელი ერთი ბიოგრაფია მოვეყვებითეი ნარდგომისას.
 სიზმარში ვცხოვრობ,
 იქვე ურცხვად ვლაღატობ ცხადს და
 ამცხოვრებაგამოცდილ გულსაც იქვე ვტოვებ.
 და ეს ღალატი (ცხადში უფრო ერთგულს მდის, უფრო.
 უბრალოდ ერთგულს,
 არ ვიცო, რისი...
 გადმონერლი სიზმრების როლს კი აქ ვასრულებ.
 ან უბრალოდ არტერია ვარ საიქიოდან საექაოში,
 გააქვს და გამომაქვს სისხლი და ჭორი, მაგრამ მაინც
 ვერაფერს ვხდები.
 და როცა უკან დასაბრუნებელ გზებსაც სიზმრები

გადაბირებენ,
 თითოეულ დღეს ფეხებთან მიმაყრევენებენ,
 და გამაცემინებენ ჩემს ერთადერთ საიდუმლოს —
 როგორ ნაევაე ჩემ სიზმრებთან ჩემივე ცხადი,
 მაშინ ბოლოჯერ ვეჭყვი ჩემ თავს — ძილი ნებისა.
 და სიზმრებიდან გადმოყოფილ ტოტს,
 როგორც ჩემი სიცოცხლის ექოს,
 თვალს გავაყოლებ.

დაბრუნება ქვაში

რატომ ვერასდროს ვერ თბებიან სახლის აბლოს
 მიყრლი ქვები.
 თითქოს ფანჯრიდან ჩვენთან ერთად გადმოყარესო,
 ცოტა ხანს გვეყოფნის გამოყოფილი სუნი და სიბოო.
 მერე კი ჩვენ-ჩვენ ადგაღს ვაშოლობთ, ცოტას თვითონ
 ჩავეკრდებით,
 ცოტათი სხვა ქვებს ჩავაგოჩებთ.
 მდგრადები ვხვდებით.
 ლოდებივით ვიზრდებით და ვყრივართ გზადგზა.
 ყოველი ნელი თითო ბზარით ჩაღრმავებაა საკუთარ
 თავთან,
 რომელსაც ისე ვირგებ-ვიხდენთ,
 როგორც შვილი თავის მამის ბებერ ორწულს.
 იმ სახლიდან გადმოყოფილ ლოდებში ვსახლდებით და
 მერე ლოდებს თვითონ ვისახლებთ.
 და ზედ გარსად ვეჭმასნებთ.
 იმ ბზარებში ჭკვიანდებიან ახალ-ახალი ყლორტებიც —
 ერთმანეთისგან ვმტკრიანდებით.
 ერთმანეთის თესლს ქარი შემთხვევით თუ ჩაგვაცლის
 აბლაღუდგამმულ ნაპრაში,
 სადაც ისევე, როგორც ასაკმიწუსულ ქალის საშოში,
 გულუბრყვილოდ აღმოჩნდება მზადყოფნა მსწარფლი
 განაყოფიერების.
 თითქოს ამდენი საუკუნეა,
 მიჩვეული არ იყოს ხან თესლის სიბერნეს, ხან ქ მუცლის
 უნაყოფობას.
 გარემო მხოლოდ ლოდის სიბი კედლებია.
 სიბნელე ზოდავს ხან სიმშვიდეს, ხანაც — ზიფათის
 მოახლოებას,
 იზრდება ყლორტი.

მისი ფესვი ევას ასაკის როსკიპია –
 საზიდან ფაშვი გამპირივით სქირდება სისხლი – თავისზე
 მიმივ საზლაური,
 რომ გადარჩეს, რომ იბატონოს, რომ შეიყვაროს.
 (კა ღამენი ჩანს, რამდენსაც იტყვს ჩვენი თვალბეი).
 ყლოდ კი თანდათან ეხვევა გული.
 ყლორტები კი ბუდის საძიებლად ამოიანს და მალევე
 ხმებიან.

მხოლოდ ზოგიერთი, როცა ლოდის ბზარები იკეტება,
 იქ მოეჭევა და არც ტენება, არც ფერს იცვლის –
 ცოცხალს ჰგავს და ცოცხალი არაა.
 მკვდარსა ჰგავს და მკვდარი არაა.
 რადგან იმ სულსაც
 ამოხდომის მაგიერ მიგნით იბრუნებს.
 და ღამეებსაც თავის თავში ათენებს.
 გარეთ კი სიზმრებს თუ ააოთქლებს,
 დარდებმა რომ არ დაუხეტოის საფეთქლებს ღეროები.
 მერე გზას ეხლართათ, ლაბირინთს ვთხრით იმ

სიმციფემი

და ზოგ ზაგებით ვაგრძელებთ სიარულს,
 ერთმანეთის სიყვარულს ფესვებს რომ არ დავაბიჯოთ,
 გვერდი აუვართოთ.

რომელზე რომელი ცოდვა მნიფდებოდა ნლების
 მანძილზე, ამას ველარ ვთვლით.
 და რომ ახლა უნდა გაავასინვოთ ქუსლებსი,
 სარვევლას თუ რა სიკეთის მოგთა შეძლებია.
 მიფდევით და ჩვენი თავიც მორჩილად მიგაგვედეს.
 და ბზარებზე ხელებს ვიფარებთ, სიცოცხლე რომ არ
 დაგვცდეს შემთხვევით.
 და ორქოფობის ქაირ უბერავს,
 და ბზარებმორქული ლოდის ნაპრალი მიწით იცვება.
 და სახლს დაეძებთ, როგორც რძით საფე ქაქუსს.
 ქაქუდან კი შეაფე რძე ნეეთის.
 ლოდები ხავს ეჭიდებიან,
 ჩვენ ხავს ვაბიჯებთ და ცრემლებს ვადნით.
 ჩვენი გულისძგერა ლოდისძგერად გადაიქცა.
 ზღვას რა ხანია დაავინყვად ისევ მოქცევა –
 იქნებ რომელიმე დაითანბმოს და შეთიროოს,
 და გაამხელინოს ლოდებს სიმართლე,
 გაამხელინოს ლოდებს სიმართლე.
 გაამხელინოს ლოდებს სიმართლე.
 დადვივართ და თითო ქვიანდ თითო მკვდარი
 გულისკრეფით ვერთობით.
 რამდენსაც ვიღებთ, ზუსტად ორი იმდენი რჩება.
 და მერე სიტყვებს გამოსავლად მებრუნებით
 მნიშვნელობებს ვარქმევთ,
 ბოლოსინა ტალახიან ნაფებურს ვეძებთ და
 და ქვეში ვბრუნდებით.

აქვ-არატი ჩანს სახლში

მე ვარ ამ სახლის მბრძანებელი,
 რომლის ფანჯრები ქუჩის ნამტვრევს,
 მე ჩემელი სახლის საზურავს
 და ჩემი სახის სამ ნეთხებდს ერთდროულად ირეკლავს და
 ყოველდღიურ კოლაქს მინაბავს.

და ხანდახან, ძალიან რომ არ მომწყინდეს,
 საზურავზე კატას ამატებს.
 ხოლო სახლი უამრავი სიტყვებით ივსება.
 მე კი ამ სიტყვების მბრძანებელიც ვარ, რადგან ვიცი,
 აქ, ამ კედლებს შორის,
 კუთხე-კუთხულეში
 ბინადრობენ ჩემი საუბრები, რომელიც არ შედება ჩემსა
 და თქვენს შორის,

ან — თქვენს შორის.
 სიტყვები, რომლებიც არ აღგმობდათ თქვენ,
 ან თუნდაც — მე.
 ამოოხრებოც, რომლისგანაც თავი შეიკავებ,
 ან — მე შეიკავებ.
 ბგერები, რომლებიც არ ვიცივლე,
 ან — თქვენ არ იცივლეთ,
 მოძრაობები, რომელიც ვერ შევასრულე,
 ვერც თქვენ ვერ შეასრულეთ...

ეს ყველაფერი ნელა-ნელა გროვდება და ავსებს ოთახს,
 ეს ყველაფერი, უკვე რა ხანია, მკერდამდე მწვდება,
 ეს სიტყვები ლამარაკს მთხოვენ,
 ამ სიტყვებს უნდათ, მცენარეებად აღმოცენდნენ.
 ჩემი ფანჯარა კი მაკაირ მუდმივობით მახედებს
 თავის თავში, სადაც კატაც კი გაიშვიათდა
 რადგან გარეთ თუ გავიხედავ,
 მაინცდამაინც განსხვავებულს ვერაფერს ვერ
 შემომთავაზებს.

სამაგიეროდ ამ ყველაფერს ხმაძალა ისერიან
 ციხეები, საავადმყოფოები და სამშობიაროები.
 ნასროლები კი ქვევები ცვივა, მათ ხომ სულელ
 დაცემამდე დალიეს...

მე ვარ ამ სახლის მბრძანებელი,
 ნელ-ნელა და ფერებ-ფერებით
 ვზრდი და ვხარებ
 ვზრდი და ვხარებ...
 სასაფლაოებს კი
 გაოცებით კიდევ ერთხელ
 პირდაღებულებს
 სუყველაფრის მოთმენა უნევთ.

გაპიხადა

ის ტანსაცმელი, მოსართავები —
 ერთმანეთზე რომ ვიცვამდი, კიდევ ვიმატებდი,
 ვიფუთებოდი,
 ვიმაღლებოდი,
 ძლიერღვივობით ვირგებდი ტანზე,
 ზოგი მიჭერდა, სისხლს მიჩერებდა.
 ზოგიც ისე ხალვათად მედგა,
 შემძლო მიგნით შეგუბდებულყოფავი და მეცხოვრა.
 და ასე დაბურულს,
 ვაბუშვივით შენიღბულს და თვალბეგამოუჩვენელს
 (რომ დაედოიოდ ამ ქალაქი უკონტურო და გადღაბნილი),
 უბოდიშოდ მანმენდდა ტანს მთელი ქალაქი.
 და აღარ ვიცივდი, რომელი იყო ჩემი ამბავი,
 რომლისთვის რა უნდა გამეხადა, რა ნაწილი ჩემი
 სხეულის

მომეშვიშელებინა და შემეგებებინა,
რა მეყვია, რა მიმეყვია,
რა მომეთმინა,
რა კიდევ - არა.

ახლა კი,
როცა ყველაფერი ისე შემომაცვდა,
ალაფ-ალაფ ისე გავეშვილდი,
როგორც ხე, რომელმაც
წინასწარ არ იცის, რომელი მხრიდან დაუბერავს ქარი
და მერე
რომელ ფოთოლს აანწყვეტს და რომელს დატოვებს.
და იქნებ სულაც არ უხარია
ეს უმისამართო მოტივტვლება,
ეს მორთულობის კონკებადქვეული ნაგლეჯი,
იქნება რისი გამორენა,
ან იქნებ რისი დამალვა უნდოდ — ცულდანარტყამი
მერქნის თუ

ჭიებისგან გამობრული ტოტის...
და ბოლო-ბოლო გავიხადე!
ამოვიმართე.
არც თუ ისე სუფთა პროფილით,
რომელიც რომელიღაც ჩემი წინაპრისგან უსასრულოდ
გადმოინელა —

ახლა კი ვიხდი.
თხელი მზრებით
და ლავიწის საიდუმლო, მუქი ჩრდილებით —
შათაც ვიშორებ.
ორი მოტორტმანე ტალღით მკერდის ადგილას,
რომელსაც პირველს უნდა გაეძლო სუსხისა და
ქარებისთვის,

პირველ ნაოჭებად რომ შეიჭმუნინდა ამ ტორტმანს
და მერე, თანდათან,
ეს შეკავენაჲ ჭკნობადაც კი დაუფედებოდა.
ვიხდი ნელსაც, ნარსულაყვიდულს, მაინც ცოტათი
დაძაბულს,
და შესაბამისად არც ისე დამყოლს.

მუცელს, რომელშიც, თუკი თესავდი, უკვე რამდენი
საუკუნეა,
აუცლებლად აღმოცენდებოდა ხან ნაყოფი,
ხან სარეველა...

და მე — ასეთი აღარაფერი
გეპატივებით იქ,
სადაც ყოველი შეხვედრა
უდრის გამოერებას.
იქ, სადაც ქვიშის საათი ბოლომდე იცლება და
სანამ ხელახლა ამოგაბრუნებ,
მეც ხელახლა მივარდრობ გრძელ კიბეზე,
რომ კიდევ ერთხელ გაემიჯრო ის სხეული,
სხევებმა რომ უკეთ მოირგეს და დაინანილეს,
საკუთარ თავსაც ვეღარ ვთამაშობ
და ზემირად ვამბობ ჩემი ტანსაცმელივით გახუნებულ
სიტყვებს,

რომ მათ ჩემს ტურებს იქით
იგრძონო, როგორ იქნენ გრძნობებად.
ბორკილახსნილები როგორ გაიქცენ სხვადასხვა
მიმართულებით,

როგორ დაკრათ მზის სხივებმა და
სიცოცხლერასახლებულებმა
არც კი იციან, რომ საათის მრგვალი კონტური,
ისევ ჩემთან დააბრუნებს თითოეულ მათგანს —
ამ ცხრაკლტული გამომანყვედვს, სადაც ისევ
გაუფთო ყავლი,
და სიკვდილისპირას ისევ მისულებს,
ხელახლა გახებჩე თავს და
გავაცოცხლებ.

ზღვარის გარეშე

აი, ესეც მე —
არც ისე მკრთალი და სისხლნაკლები.
დამაკერდი — ეს ჩემი თვალბნია,
რომელთაც ვინ აღარ გაუცილებიათ,
ოღონდ კი თვითონ დარჩენილიყვნენ,
ამ თვალბნს, ერთი შეხედვით რომ ყველას მოგონონ
და მათი ყველა თქვენ-თქვენ ამბავს ინახავთ,
ვისთვის არ შეუყრათ ტყუილი ცხელი ქვიშასავით
რათა სხვისთვის აენვათ სახე.
და მაინც ისე იმზირებთან,
თითქოს ახლახან გაიღვიძეს და მზერის გასწორება
უჭირთ მზისათვის.
შემხედე,
კარგად შემხედე ამ თვალბნზე.
ისინი ისევე გღალატობენ,
როგორც გლეხს — ამინდი
ან მემანქანეს — საჭე, როცა
ამ საჭეს უნდა გადააყვს ათასობით სხვადასხვა
სიცოცხლე

თავისმხრივი ღალატების და თავისმხრივი
სიყვარულების

და რისი აღარ...
თუმცა კი ფასი იციან ერთგულების
ამ თვალბნმა, რომელთაც გამოიგონეს გამოსავალი
ხელებისთვის,
ხელებმა თითები გაიჩინეს გამოსავლად
და ყველა ერთად
ყველა ერთად
ასრულეს მოძრაობის რიტუალს
სახელად „ტყუილი“.
იტყუებთან ჩემს მავებზე მოიისფრო არტერიებიც
რომ ვითომდა სისხლი მიჩქვს სადალაც გულისკენ.
არარიტმულად ცემს ჩემი გული,
არარიტმულად იმართლებს თავს და
პულსს მიჩქარებს.
სად გადავმალე
ამ წლებების ფასად
მოსყიდული გზა
სიმართლემდე,
ანდა ტყუილი, როცა ასე დიდ ხანს ძველებმა,
იქნებ სიმართლე
იქნებ სწორედ,
სწორედ ეს არი...

პრობლემა

დაბადებამდე ვიცოდი ალბათ, რომ ასეთი იქნებოდა – თიხის ყულაბასავით. დაბადებამდე მომეცა საქმე – ხან მოთმინებით, ხან ცრემლებით, ხან გულგრილად, ხან ჯადოქრობით, ხან ისე თმენით გეხვრიტა და მექოლა, გეხვრიტა და მექოლა ის, რაც კვავდა თანდათან უფრო დამაბნევლს, თანდათან უფრო შემაშინებლს. რაც ჩვენი ამბავებით უსასრულოდ გრძელდება და უსასრულოდ იცვლის სახეს – ხან უსაშველოდ ახალგაზრდაა – სისხლი უდღუს, ხან მოხუცია, ხანაც ბრმა და ხან კი ბავშვიც კი. და რატომ-მეთქი. რატომ მივინვეთ ნინ, რატომ ფქვარობთ სახეცვლილებებს, რატომ ვიქქარებთ-თქო გულებს,

ან რატომ ვეკოლა, თუ შენ ისევე უნდა გახვრიტო. და იმ ნახვრეტში მერე უნდა გაიჭედოს მთელი ქალაქი. მერე ის ქალაქი ნაკუნ-ნაკუნ, დაუზიანებლად, სხედასხევაგვარი დოზის სიფრთხილით უნდა გამოვზიდო, და უკვე მერამდენედ ქუჩებს თავ-თავისი ადგილი მიუჩინო, და ადამიანები განავაცალკეო, რადგან ასე უფრო იოლია იმ ქუჭრუტანაში ჩემი დასახლება,

რადგან ასე ჩემს ტანსაცმელს ქარები ვერ მოერევინა-მეთქი და ვერ დაუნაწილებენ გამოდევნილი ქალაქის ქუჩებს. შოდა დაეხასხადი იმ ყულაბაში ერთადერთი, ყველაზე მსხვილი ოქროს მონეტასავით. ალაგრე ნახვრეტებს ეკოლა რადგან მძიმე ვარ და ჭრელი ქარები ვერ დამჩრავ და გამიყოლებენ

იმ ქალაქში სახეტიალოდ... თუმც კი მსტუმრობენ ეს ქარები, მე კი ვმასპინძლობ, თან ჩემი თიხის სამყოფელსაც თამბაქო თამბუხ სწორედ მათი წყალობით არის, რომ ვანიავებ, ფეხს კი... არ ვიცვლი

პროზის გზავნა

ნატალია ორლოვსკაია

საქართველოს შესახებ ცნობები XVII საუკუნის ორ ინგლისურ პიესაში

ინგლისური რენესანსის დროინდელ დრამატურგიაში მოქმედების გადატანა სხვა ქვეყნებში ხშირი მოვლენა იყო. ევროპის ტერიტორიის გარდა, სცენაზე ნაჩვენები ამბები ვითარდებოდა უფრო შორეულ ადგილებში, მათ შორის აღმოსავლეთის ქვეყნებშიც. პიესებს აღმოსავლურ მასალებზე წერდნენ როგორც ნაკლებად ცნობილი, ასევე განთქმული ავტორები. ლ. უონი თავის ნაშრომში აღორძინების დროინდელ ინგლისურ დრამატურგიაზე გეანუდის აღმოსავლურ თემატიკასთან დაკავშირებული პიესების სიას, რომელშიც შედის ორმოცდაათამდე დასახელება. ამის საფუძველზე შეკვლევაში ასკენის, რომ „ელისაბეთის დროინდელი ავტორების ინტერესი ამ საკითხისადმი ფრიად მნიშვნელოვანი იყო“. აღმოსავლური თემატიკა ჩნდება ინგლისურ დრამატურგიაში მისი განვითარების დასაწყისიდანვე; ლ. უონის მიხედვით, პირველი პიესა ამგვარ სიუჟეტზე დაიწერა 1579 წელს. აღმოსავლური მასალების გამოყენება გრძელდება შემდგომშიც, 1642 წლამდე, როდესაც რეკოლუციის პერიოდში პარლამენტის განკარგულებით თეატრალური ნარმოდევეები საერთოდ აიკრძალა.

აღორძინების დრამატურგის განვითარების დასასრულს ეკუთვნის ორი პიესა, რომლებიც ერთგვარად დაკავშირებულია საქართველოსთან.

ჯონ დენემი (1615-1669) ლიტერატურის ისტორიაში შევიდა როგორც ლირიკული პოეტი, მაგრამ მის კალამს ეკუთვნის აგრეთვე ერთი პიესა „The Sophy“, რომლის მოქმედება მიმდინარეობს სპარსეთში. მასში გამოყენებულია ტომას ჰერბერტის აღმოსავლეთში მოგზაურობის აღწერა, რომელიც იმ დროს კარგად ცნობილი ნაშრომი გახლდათ. პირველად 1634 წელს გამოქვეყნებული, ეს ნიგნი ოთხი წლის შემდეგ ხელახლა გამოიცა ინგლისურად და მერე ითარგმნა სხვა ენებზეც. ფრანგული გამოცემის წინასიტყვაობაში დიდი ქებით არის დახასიათებული მოგზაურის ჩანაწერები, რომლებშიც მოიპოვება ზუსტი ცნობები აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორიიდან და ამავე ქვეყნების თანამედროვე მდგომარეობის შესახებ. ტ. ჰერბერტი გაემგზავრა ინგლისიდან 1626 წელს, ინაუ-ლა ბეგერ ქვეყანა, განსაკუთრებით საფუძვლიანად აღწერა სპარსეთი და ინდოეთი. სპარსეთში ინგლისელი მოგზაური იმყოფებოდა შაჰ აბასის მეფობის ბოლო წლებში

და თავის ნიგნში იძლევა ვრცელ მასალას მის ხასიათსა და მხარეთულობაზე: „შაჰ აბასი გარდაიცვალა ჩვეს წასვლამდე ცოტა უფრო ადრე“ — აღნიშნავს ავტორი, რის შემდეგ აჯანმსმას ხასულ პერიოდს და წერს შაჰ აბასის შეილიშვილზე, რომელიც ტახტზე ავიდა შაჰის გარდაცვალების შემდეგ.

მხატვრული ლიტერატურისათვის შერბერტის ნიგნიდან ყველაზე სასარგებლო აღმოჩნდა შაჰის ოჯახური ამბებისა და მისი შვილების დაღუპვის აღწერა. პატივმოყვარე და ცბიერი აბასი საკუთარ ვაჟიშვილებში მტკიცებებს ხედავდა და ეჭვის თვალით უყურებდა მათ საქმიანობას. დენემის პიესებში გამოყენებულია შერბერტის მიერ აღწერილი ამბავი, თუ როგორ დააბრმავეს შაჰის ბრძანებით მისი ერთი შვილი, კარგი მხედართმთავარი. ამის შემდეგ აღმოფთვებული და თითქმის ჭკუიდან გადასული ახალგაზრდა შურისძიების მიზნით აბრმობს თავის პატარა ქალიშვილს, რომელიც შაჰისთვის უსაყვარლესი არსებდა იყო. ამის შემდეგ გაუბედურებული მამა სევამ სანამალავს და კვდება. სწორედ მისი ვაჟიშვილი შაჰ აბასის გარდაცვალების შემდეგ ხდება საპარსეთის მმართველი.

დენემის პიესის მთავარი გმირი არის შაჰ აბასი. ტრაგედიის დადებითი გმირად გამოყენილია შაჰის ვაჟიშვილი — მირზა. თეატრალური ნარმოდგენის მოთხოვნილებებიდან გამომდინარე, დენემს შეუკეს ცვლილებანი შერბერტის ნიგნიდან აღებული მასალისთვის. მამა — თავისი შვილის მკვლელი, არ იქნებოდა ტრაგედიის დადებითი გმირი და არ გამოიხვევდა მაყურებლის თანაგრძობისა. ამიტომაც ამ ტრაგიკული ამბის დასასრულს პიესამ შეცვლილია. პრინცი ფიქრობს შურისძიებაზე, რათა სამაგიერო გადაუხადოს მამას, იგი აპირებს თავისი ქალიშვილის მოკვლას. მაგრამ კეთილშობილი გრმობები იმარჯვებს და უდანაშაულო გოგონა ცოცხალი რჩება.

პიესის პერსონაჟები მკვეთრად იყოფიან თავიანთი თვისებების მიხედვით: კეთილშობილი პრინციის გვერდით არიან მისი ერთგული მეგობრები; ყველაზე უარყოფითი ფიგურად წარმოდგენილია მუფის ფავორიტ პალი, რომელიც ცდილობს დაღუპოს მირზა და არწმუნებს მეფეს, თითქოს იგი მოქმედებს მამის წინააღმდეგ, სინამდვილეში კი თვითონ პალი ცდილობს ხელში ჩაიგდოს ხელისუფლება: იგი სანამალავს აძლევს როგორც მირზას, ასევე თვით მეფეს. პიესის ბოლოს გამოიხვევინა პრინციის მეგობრები და ერთგული ჯარისკაცები, რომლებიც დააბატონებენ ბოროტმოქმედს და საპარსეთის მეფედ მირზას პატარა ვაჟიშვილს გამოაცხადებენ. ეს ბოჟი ნახებენია პიესის მოქმედ გმირთა შორის და მის სახელებთან მხერხილია: „პრინცი, რომელიც ახლა მეფობს საპარსეთში“.

პიესის მოქმედ გმირებიდან საყურადღებოა ერთი კაროსკაცი, სახელად სოლიმანი, რომელიც დედით არის ქართველი: Son of the Georgian lady. საქართველოზე და ქართველ ქალებზე მოიპოვება მასალები იმვე შერბერტის ნაშრომში, რომელიც ნათქვამია, რომ საქართველოს სახელწოდება — ეორგია — წარმოიშვა ქვეყნის მფარველის წმინდა გიორგის სახელიდან, ხოლო იმ ადგილას, სადაც ლაპარაკი არის შაჰის ოჯახზე, ავტორი წერს, რომ მისი ორა ვაჟიშვილის დედები არიან ქართველი ქრისტიანი ქალები.

სოლიმანის სახეში კომიკური და ტრაგიკული ელემენტები თავისებურად გაერთიანებული. ცნობილია, რომ ინგლისელი ავტორებს ხშირად შეუჭრინდა ტრაგედიების ტექსტში კომიკური ელემენტები, რაც სრულად ნებადართული იყო კლასიციტურ დრამატიკაში. დენემის პიესის დასასრულს სოლიმანი არაობს მაყურებლის ხუმრობით და სასაცილო რეპლიკებით. მაგალითად, იგი ნაწილობა, რომ ომი დამთავრდა, რადგან კარზე მოადგენენ კრედიტორები ვალების გასტუმრების მოთხოვნით, მაგრამ მომდევნო მოქმედებებში მისი როლი იცვლება. შაჰ აბასის კარის მიმე ატმოსფეროს ფონზე სოლიმანი ნამკვინება „ზედმეტად დამჯერი, გულგრილყოფილი, პატიოსანი ადამიანი, რომელიც ევრ ერკვევა სასახლის ინტრიგებში. მირზას ერთგული მომხმრე, სოლიმანი პირდაპირ აფრთხილებს მეფეს, არ დაუფეროს ცილისწამებას, რომელიც შეისრულია მისი შვილის წინააღმდეგ. ამით ის გააღიზიანებს მეფის ფავორიტს პალს და აღმოჩნდება ციხეში, სადაც იტანს სამიწელ ნაშენებს. სოლიმანი კვლავ გამოდის სცენაზე მეზუთე მოქმედებაში მეფესა და მირზას გარდაცვალების შემდეგ. ახალარქული მეფე, ვაიგებს რა სოლიმანის ამბავს, გამოაცხადებს, რომ დააჯილდოვებს მას ერთგულებისა და პატიოსნებისათვის: Thy faith and honesty shall be rewarded.

როგორც საერთოდ იმ დროს აღმოსავლური თემებზე დაწერილ ნაწარმოებებში, პიესის ადგილობრივი კალაოროტიკა მეტად პირობითია. დენემის თხზულებათა წინასიტყვაობით თ.პ. ბენქსი აღნიშნავს, რომ XVII საუკუნის მაყურებელი აღქვამდა პიესას როგორც ნაწარმოებს თანამედროვე ინგლისის ცხოვრებაზე: მისთვის საპარსეთის მბრძანებელი შაჰ აბასი ქმნიდა თავისებურ პარალელს ჩარლზ პირველსათვის, რომელიც აგრეთვე ცუდი მრჩეველების გავლენის ქვეშ იმყოფებოდა.

მხატვრული თვალსაზრისით პიესა ორიგინალობით არ გამოირჩევა, იგი აგრძელებს უკვე ჩამოყალიბებულ ტრადიციებს. ბენქსი ხედავს მასში შექპირისა და უფრო გვიანდელი დრამატურების გავლენას; მისი აზრით, დასაფასებელია ნაწარმოებში გამოთქმული მუსაზრებები პოლიტიკისა, მორალის და ფილოსოფიის საკითხებზე. ს. ჩუ დენემის ტრაგედიაში ხედავს მესიხურის გავლენის კვალს. მკვლელია მოსონის ნაწარმოების სტილი და მოქმედების განვითარება, რომელიც იპყრობს მაყურებლის ყურადღებას.

მეორე ნაწარმოები, რომელიც დაცემებულია საქართველოს თემათთან, არის პიესა „ანდრომანა“, რომელიც პირველად დაიბეჭდა 1660 წელს. მისი შექმნის ზუსტი თარიღი დადგენილი არ არის. აღსანიშნავია, რომ მის ტექსტში ნახსენებია ზონ დენემის ზნობთ განხილული პიესა, რომელიც დაბეჭდილი იყო 1642 წელს. ეს ადასტურებს, რომ „ანდრომანა“ შეიქმნა მომდევნო წლებში. აგრეთვე დაუდგენელია პიესის ავტორის ვინაობა. ვარაუდობდნენ, რომ მისი შემქმნელი უნდა ყოფილიყო ჯეიმზ გეორგი — თვანდელი რენესანსის ცნობილი დრამატურული. მაგრამ დაუდგენელია მკვლევარები უარყოფენ ამ მოსაზრებას. ე. ენდროუსი ამ პიესისადმი მიძღვნილ სტატიაში პირდაპირ აღნიშნავს, რომ „პიესის ავტორი უცნობია“.

მოქმედება პიესაში „ანდრომანა“ ხდება იბერიაში. იმ დროს ევროპაში უკვე არსებობდა ცნობები ძველი საქარ-

თველოს შესახებ, თარგმნილი იყო საბერძნეთისა და რომის ისტორიკოსთა ნაშრომები, რომლებიც შეიცავდნენ მასალებს ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებზე. ამას გარდა საეკლესიო ლიტერატურაში, შემდეგ კი ლექსიკონებსა და ცნობარებში, შევიდა ლექსები იმის შესახებ, თუ როგორ დამკვიდრდა ქრისტიანობა იბერიაში. 1611 წელს ლონდონის სცენაზე დაიდგა ფრ. ბომონტისა და ჯ. ფლერის პიესა „ამდე და არა მეფე“, რომლის მთავარი გმირიც არის იბერიის მეფე.

მაგრამ ამაზე უფრო ადრე, XVI საუკუნის 80-იან წლებში, იბერიის თრმა გვხვდება ცნობილი მწერლის ფილიპ სიდნის რომანში „არკადია“. სწორედ ეს პასტორალური რომანი წარმოადგენს განსაზღვრული პიესის წყაროს. სიდნის არა აქვს გამოყენებული რაიმე ისტორიული მასალა, მაგრამ ავტორის გეოგრაფიული მიუთითებები საკმაოდ ზუსტია. მკვლევარ დ. კონდლის თავის ნივთში მოაქვს სიდნის წერილი, რომელიც შერეული თავის რომანთან დაკავშირებით მიუთითებს თრმეტლიუსის მიერ გამოყენებულ გეოგრაფიულ რუკაზე. მასზე ნაჩვენებია იბერიაც, სადღე მრავალი თავგადასავლის შემდეგ მოხვდებოდა რომანის გმირები.

„არკადიაში“ გავრთიანებული არამდინიძე მოთავსდასავლო ამბავი. რომანის ერთ-ერთი გმირი არის იბერიის პრინცი პლანგუსი, რომელიც იძულებული იყო დაეტოვებინა სამშობლო ბოროტი დედინაცვლის გამო. ეს სიუჟეტური ხაზი სიდნის აღბეჭდილი აქვს III საუკუნის ბერძენი მწერლის ქელიოდორუსის რომანიდან „ეთიოპიკა“, რომელიც ცნობილი გახდა ევროპაში XVI საუკუნეში.

პიესაში „ანდრომანა“ მოქმედება ვითარდება იბერიის სამეფო კარზე. ტექსტი არ შეიცავს არავითარ ისტორიულ ცნობას, მაგრამ თვითონ იბერია მრავალჯერ ნახსენებია: პლანგუსი არის მთელი იბერიის იმდე (linguis... in whom the spreading hopes of all Iberia grow), ხელისუფლება მას უნდა ეკუთვნოდეს (linguis, Iberia shall be thine) და სხვა. ისევე როგორც სიდნის რომანში, პრინცი პლანგუსი ნაჩვენებია როგორც ვაჟთკაცობისა და კეთილშობილების განსახიერება. იგი შურთაცხუფილია მამის მიერ, მაგრამ მაინც ასრულებს ყველა მის ბრძანებას. ომის დროს პლანგუსი გმირულად იბრძვის და იმარჯვებს, თუმცა მისი მონაღალმდეგე ვაჟი გაცილებით უფრო მრავალრიცხოვანი და ძლიერია.

პიესაში მკორდება ქელიოდორუსის რომანიდან აღებული სიუჟეტი. დასაწყისში პლანგუსის მამა — იბერიის

მეფე ნაჩვენებია როგორც კეთილშობილი ადამიანი და ქვეყნის კარგი მმართველი. მაგრამ მერე მას მოწინააღმდეგე ვაჟიშვილი საყვარელი — გათხოვილი ქალი ანდრომანა, მამა და შვილი მტოკეები ხდებიან. ანდრომანა — გარეგნულად ულამაზესი ქალი — პიესაში ნაჩვენებია როგორც ბოროტების განსახიერება. რათა დედოფალი გახსნას, იგი კლავს თავის ქმარს. შემდეგი, უკვე როგორც დედოფალი, მზადება ულამაზესი მეფეს და ისევე ცდილობს დაუბლოცდეს ახალგაზრდა პრინცს. პლანგუსი, როგორც პატროსანი ადამიანი, აღმოფთვებულია მისი საქციელით და უარყოფს მის სიყვარულს. ამის შემდეგ ანდრომანა ფიქრობს მხოლოდ შურისძიებაზე. იბერიის მეფე მთლიანად მისი გავლენის ქვეშაა, უჯერებს მის მიერ გავრცელებულ ცილისამბებს და მიუსის ბოლოს კლავს საკუთარ შვილს.

სიდნის ნაწარმოებთან შედარებით „ანდრომანა“ განიერივე უფრო მუქი ფერებით. რომანში „არკადია“ პლანგუსი გაიქცევა იბერიიდან და ცოცხალი რჩება. პიესაში კიდევ უფრო დემონური თვისებებითაა დაჯილდოებული მთავარი გმირი ქალი. რომანის მიხედვით ანდრომანა არაა დამნაშავე ქმრის სიყვარულით, პიესაში კი სწორედ მან მოაწყოვს მკვლელობა. უკვე როგორც დედოფალი, ანდრომანა მოკვლევინებს პლანგუსის საუკეთესო მეგობარს, შემდეგ კი თითი მფრცხვება ყველაზე ნაკლებ დამაბეჭებელს პიესის ბოლო მოქმედება, რომელიც იღუპება ნაწარმოების ყველა მთავარი გმირი, თვით ანდრომანას ჩათვლით.

კომპოზიციითა და მხატვრული თავისებურებებით პიესა „ანდრომანა“

წარმოადგენს თავისი ეპოქის ლიტერატურის დამახასიათებელ ნიმუშს. გვიანდელი რენესანსის პერიოდი გამოიხატავს მოქანისტური იდეალების კრიზისს, ოპტიმიზმისა და მშობლიური იმედის ნაცვლად ლიტერატურულ ნაწარმოებში ნაჩვენებია ქვეყნის უსამართლობა და ბოროტება, რომლის წინაშე ადამიანი უძლურია და რომელთა მონაღალმდეგ ბრძოლა შეუძლებელია. სიდნის დაუმთავრებელ რომანში ბოროტი ანდრომანა იღუპება, მაგრამ კეთილშობილი პლანგუსი ცოცხალი რჩება და მეთვალყურე დარწმუნებულია, რომ მისი თავგადასავალი ბუნებრივად დამთავრდება. ტრადიციით „ანდრომანა“ კი იღუპება ყველა, როგორც ბოროტი, ასევე კეთილი გმირიც.

მართალია, არც „არკადია“ და არც მის საფუძველზე შექმნილი პიესა „ანდრომანა“ არ შეიცავს რაიმე ისტორიულ მონაცემს, ისინი მაინც ადასტურებენ, რომ ძველი იბერია ცნობილი იყო ალორმინების დროინდელი ინტელსული მწერლებისთვის.

ჯილდო აზროსამიკიელ მხარალ-ღებუტანს

2009 წლის ლიტერატურული პრემია „IMPAC“-ის, უმცირესი ჯილდო პროზაული ნაწარმოებისათვის (100 000 ევრო), 35 წლის აფროამერიკელ მწერალ-ღებუტანტ მაიკლ ტომასს ერგო.

პრემიით აღინიშნა მისი რომანი „დაცემული ადამიანი“. ეს რომანი გახლავთ „ნოიორკ თაიმსმა“ 2007 წლის საუკეთესო ნივთის ათეულში შეიტანა. „დაცემული ადამიანის“ მთავარი გმირი ზოსტანში მცხოვრები აფროამერიკელი, რომელიც თეთრკანიან მეუღლეს უყავს. მამაკაცი ღრმა კრიზისშია: ოჯახის გადასარჩენად (მათ შორის შვილი ყვავთ) სასრები უნდა მოიპოვოს უმცირეს დროში.

1996 წელს დაარსებული „IMPAC“-ის არსებობის მანიძლე მაიკლ ტომასს მესამე დეპუტატანტია, ვინც ეს პრემია მოიპოვა.

გიორგი გოგობაშვილი

სიტყვა დედაენა და ნიბნი „დედაენა“

იაკობ გოგებაშვილის „დედაენის“ გამოსვლამდე და შემდეგაც რამდენიმე ქართული საანბნე ნიბნი იყო საკმაოდ უბრალო და, ზოგიც, გრძელი სათაური: სულხან-საბა ორბელიანი — ანბანი პირველად სასწავლო ყრმობათვის; ივანე კერესელიძე — ანბანი ახალ მოსწავლეთა ყრმობათვის; ალ. ნათაძე — ბავშვის მოკეთე; რაფიელ ისარნიშვილი — პირველი ნიბნი წერა-კითხვის სასწავლებლად; ლუკა ჩომახიძე — ქართული ანბანი; ანთიმოზ ჯუღელი — ყმაწვილის საკრე, ანუ წერა-კითხვის სასწავლო ნიბნი;

იაკობ გოგებაშვილი — ქართული ანბანი და პირველი საკითხავი ნიბნი... და 1876 წელს გამოდის ნიბნი სხარტი

და ორიგინალური სახელწოდებით: „დედა ენა“. თუმცა პირველი გამოცემის სათაურს ახლავს განმარტება — „ანუ ანბანი და პირველი საკითხავი ნიბნი“; უცხო სათაურს ახსნას დასჭირდა. მერე, როცა ბუნებრივ სახელად იქცა მკითხველისათვის „დედა ენა“, განმარტება მოეხსნა:

1912 წლის [იაკობის სიცოცხლეში ბოლო, 33-ე] გამოცემა, მოგვხსენებთ, ორ ნიბნად გამოვიდა:

დედა ენა პირველი ნაწილი ქართული ანბანი „ქართული ანბანი“ და „საკითხავი ნიბნი ანბანის შემდეგ“ არის არა განმარტება „დედა ენისა“, არამედ სათაურები ცალკეული ნაწილებისა.

ის ფაქტი, რომ პირველ გამოცემას განმარტება დასჭირდა, იმით უნდა აიხსნას, რომ სიტყვა **დედაენა** მშობლიური ენის მნიშვნელობით იაკობ გოგებაშვილის შექმნილია. **დედა-ენა** (ორთავიერაფის თაობაზე ქვემოთ მოგახსენებთ) მიზნობრივად შეიქმნა საანბნე ნიბნისათვის ისეთი ქართული სიტყვების ანალოგიით, როგორიცაა **დედა-მინა**, **დედა-ბოძი**, **დედა-ბურჯი**, **დედა-ქალაქი**, **დედა-აზრი**. იმდენად მარჯვედ იყო შექმნილი ეს სახელი, რომ იგი სწრაფად გავრცელდა და ამკვიდრდა ქართულში **ქართული ენის**, **მშობლიური ენის** სინონიმად.

არის კი ასე? ვფიქრობთ, კი:
1876 წლამდე თავად იაკობ გოგებაშვილიც **დედაენის** მნიშვნელობით სხვა გამოთქმებს გამოიყენებს: **ქართული**

ენა, **სამშობლო ენა**. „ბუნების კარის“ პირველ გამოცემას (1868 წ.) გარეკანზე აწერია:

ვინც რომ **სამშობლო ენას** იყინყებს და არ ეძებს, ძრიელ კარგვც რომ იყოს, ნაყოფს ვერ გამოიღებს.

სამწუხაროდ, 1876 წლამდე იაკობს კრიტიკულ-პუბლიცისტური წერილები ცოტა აქვს, მითუმეტეს, ისეთ თემაზე, ამ გამოთქმის (დედა-ენა) გამოყენების საჭიროება რომ ჰქონოდა. 1876 წლის შემდეგ კი **ქართული ენის (მშობლიური ენის)** მნიშვნელობით ჩვეულებრივ **დედა-ენას** გამოიყენებს. ერთი ამონარიდი:

„ღმერთი არის მეუფე გულის, და მხოლოდ გულია. ის მხურვალე გრძნობა, რომელითაც ადამიანი მიმართავს უფალსა, გამოხატება მხოლოდ **დედა-ენით**, იმიტომ, რომ მხოლოდ **დედა-ენა** არის ენა გულისა, გრძნობისა. სხვა ენა აქ ყოველად უძლურია. მხოლოდ **დედა-ენაზედ** შეიძლება ილიოვოს ადამიანმა გულმხურვალედ... დიად, მხოლოდ **დედა-ენა** არის ენა სულისა და გულისა, ყველა უცხო ენანი კი არიან ენანი მესხიერებისა“ (1888 წ.)

სავალისებო ფაქტი: „დედა ენის“ ყველა გამოცემას (1912 წლის ჩათვლით)

დედა ენა ორ სიტყვად აწერია. კრიტიკულ-პუბლიცისტური წერილებში იაკობი ამ სიტყვას ჩვეულებრივ დეფისით წერს — **დედა-ენა**. ასევე წერს სიტყვებს **დედა-მინა**, **დედა-ქალაქი**, **დედა-აზრი**... ეს თავისთავად საინტერესო საკითხი ახსნას საჭიროებს. ერთ სიტყვად მოიაზრებენ (დეფისით წერენ) **დედა-ენას** ილია და აკაკიც... დღევანდელი ნორმის მიხედვით, ერთად ინერება — **დედაენა**.

დასტურად იმისა, რომ **დედაენა** იაკობის შექმნილი სიტყვაა და აქედან გავრცელდა სხვაგან, ილიას და აკაკის მაგალითებს მოვიყვანო.

ჩვენ საამისოდ შეძლებისდაგვარად გადავიკითხეთ 1876 წლამდე დაწერილი ილიას კრიტიკულ-პუბლიცისტური წერილები. სიტყვა **დედაენა** არ შეგვხვედრია; ამ მნიშვნელობით სხვა გამოთქმები გამოიყენება:

რამდენიმე ამონარიდი წერილიდან „ორიოდე სიტყვა...“ (1861 წ.):

„გრეთ უფრო ენად ვნახეთ **ჩვენი საყვარელი ენა**;“
„აკაცმა როგორ უნდა გამოიმეტოს თავისი **დედ-მამის ენა** ისე...“

„არა მარტო ესწავლობთ იმათს მშვენიერს ლექსებში **მშვენიერს ენას**...“

„ჩვენ ყველანი **ქართული ენის** ხმარებაში ცოდილინი ვართ...“

„ჩვენ კი მშობელ მამასაც არ დაუთმობდით **ჩვენ მშობლიურ ენის** მინასთან ვასწორებებს...“

„იქნება ამ სტატიაში ბევრი შეესცოდეთ ჩვენს საყვარელ ენასა...“

„ჩვენი ქართული ენა ისე გვიყვარს...“

„ჩვენ ჩვენი ენის დამცირებამ დაჯავნებინა...“ და მისთანანი.

1877 წელს დაწერილი ოთხვევრდიანი წერილიდან „ვიცინით თუ ვიტროთ“:

„აქ ქართულ ენას პირველი ადგილი ექირება სხვათა შორის“

„ქართულის ცოდნა გულს აუსუფებს...“

„და მინც კიდევ ქართულს არ ახსავლიან...“

„ამის გამო მინც ქართულს ენას სემინარიაში სავალი ექნებაო...“

„ჯეროვანი ვაზ მიეცემოდა ქართულ ენას...“

„ქართულის ენისათვის დრო არა ჰქონდეს...“ ხაზგასმულ სიტყვებში ყველა შემთხვევაში კონტექსტის მიხედვით მშობლიური ენა იგულისხმება, ანუ დედაენა. იაკობის „დედა ენა“ ამ დროს ახალი გამოსუღია...

ცოტა მოგვიანებით გამოქვეყნებულ წერილში (1881 წ.) „ნ-ნ იანუხის წერილის გამო“ ილია მშობლიური ენის მნიშვნელობით მხოლოდ დედაენას გამოიყენებს. ერთი ამონაბრძოლი:

„ვევლიან, დიდი და პატარამ, შვიტყოს და გაიგოს, რა ლაყუა დედა-ენა სკოლისათვის საერთოდ და საეროებისათვის სასურთ. ჩვენ რომ ვერც ვაგონებთ და უკანდაუბრუნებლად ვთხოვლობთ დედა-ენისათვის სრულს და დაუბრუნებელს ზნას სახსარულელში, — ვე მარტო დედა-ენის სიყვარულით არ მოვალდებობთ და ენატრულობთ იმიტომაც, რომ უდედა-ენოდ გონების გახსნა ბავშვისა ყოვლად შეუძლებელია. მაშინ სკოლა გონების გახსნის სახსარი კი არ არის, გონების დაზავებისაა, გონების დაშეშება, დათრუფებისაა, გათახსირებისაა, — და განა ეს სასურველია ვისთვისმე? შემთითყვანილიდან ეხადია, რომ დედა-ენა ცნობილია არამც-თუ უყეთეს და აუცილებლად სახსრად, რომ სკოლამ თავისი დანიშნულება აასრულოს, არამედ უპირველეს საგნადაც, რომელიც ბავშვს უნდა შეისწავლოს და იცოდეს“. ამავე წერილში ილია უშინსკის, კომენსკის და სხვათა ამონაბრძოლის თარგმანისას მხოლოდ დედა-ენას გამოიყენებს...

კიდევ ერთი ცნობილი აზრი ილიისა: „ქართველისათვის „დედა“ მარტო მშობელი არ არის. ქართველი ლეიძლ ენასაც „დედა-ენას“ ეძახის, უფროსს ქალაქს — „დედა-ქალაქს“, მკვიდრს და დიდ ბოძს სახლისას — „დედა-ბოძს“, უდიდესს და უმაგრეს ბურჯს — „დედა-ბურჯს“, სამთავრო აზრს — „დედა-აზრს“. გუთნის გამგებლად მამაკაცსაც-კი „გუთნის-დედას“... ილიამ დედაენა მსგავსი სტრუქტურის სხვა სიტყვათა გვერდით დააყენა ჩვეულებრივ... ეს 1898 წელს დაწერა...

პოეზიაში ილია ზუთფერ გამოიყენებს სიტყვას დედა-ენა ლექსში „ორხმიანი საბახლნლო ოპერეტი“, იაკობ გოგბათაშვილს ათქმევინებს:

„დედა-ენა მიჩს სახელად...“ „დედა-ენითა წერთნა ყრმისა...“ „დედა-ენა პირველადე...“ „დედა-ენა მით არს კარგო...“ „დედა-ენას სთხრიდეს...“ ლექსი 1894 წელსაა დაწერილი.

იგივე ვითარება არის აკაკი წერეთელთანაც: იაკობის „დედა ენის“ ავტოსულამდე ამ სახელს აკაკისთან ვერ ვხვდებით;

„ქართულზედ რომ ხელს იღებენ“...

„ქართულ ენას არად ხდიან...“ (1861 წ.)

„მათა ქუიანურმა აზრებმა და მათთანაც ქართული ენის ზემდინეებით ცოდნამ გამაქვირგა...“ (1867 წ.)

„არ ვთაკილებოდეს ქართულ ენას...“

„ვერ ქართულად არ იცო...“ (1868 წ.)

1876 წლიდან კი, „დედა ენის“ გამოსვლის შემდეგ, აკაკისათვის დედაენა ჩვეულებრივი სიტყვაა. აკაკი ჩვეულებრივ დედა-ენას გამოიყენებს:

„მადარამ მე კი ვერ გავიგე, თუ რა ენა უნდა ყოფილიყო მათი დედა-ენა...“ (1876 წ.)

„იმათაც კი შერჩენიათ დედა-ენა ტკბილად სასაუბროდ...“ (1877 წ.)

„შეუღად ჩვენში სამღვდლოებამ იცოდა საფუძელანად დედა-ენა...“ (1887 წ.) მსგავსი მაგალითები მრავალადა...

აკაკის პოეზიაში 10-ჯერ არის ნახმარი სიტყვა დედა-ენა:

„ერულია მისი ხსენება, ვინც დაგმობს დედა-ენას...“ (1880 წ.)

„რომ დედა-ენაც არ იცის...“ (1889 წ.)

„დედა-ენა და ერობა ქრისტეს რჯულს უაკვირავ...“ (1892 წ.)

„სამშობლო მზრისა და დედა-ენის“... (1901 წ.)

„არც მის სიწმინდეს, მის დედა-ენას“... (1909 - 1910 წ.)

„რომ შეგვრჩენოდა ჩვენ დედა-ენა“... (1909 - 1910 წ.)

„შუ ვადაცვლით უცხოზე ქართულ დედა-ენასა“ (1911 წ.)

„და გვირგვინი კი სწავლისა უფროსად დედა-ენისა...“ (1912 წ.)

„აღადგინა გორგასალმა დედა-ენა დაკარგული...“ (1912 წ.)

„შკოლები მისწავლებესა უსაპოზენ დედა-ენასა“... (1912 წ.)

ვიფიქრობთ, წარმოდგენილი მსჯელობა ადასტურებს იმას, რომ დედაენა იაკობ გოგბათაშვილის სიტყვათმომქმედების ნაყოფია; ვა შედეგად მივიღეთ იმდენად ბუნებრივი სიტყვა, რომ შემწმინთანაც გვერდით დაუდგა მსგავსი სტრუქტურის სხვა ქართულ სიტყვებს: დედამინა, დედაბოძი, დედაბურზი, დედაბურჯი, დედაქალაქი, დედაენა...

***

ღიბს, დედაენა იაკობის შემწმინი სიტყვაა; შესაბამისად, ეს უნდა აისახოს კიდევ რაღაც სახით ლექსიკონებში. დღეს რა ვითარებაა ამ მხრივ?

ქართული ენის განამარტებობით ლექსიკონის რეატიომეულში დედაენა ცალკე სალექსიკონო ერთეული არ არის. დედა ენა, ორ სიტყვად დაწერილი (შემწმინათ: ორობი-გრაფულ ლექსიკონში ერთ სიტყვადაა დაწერილი — დედაენა, ისევე როგორც მსგავსი სტრუქტურის ყველა სიტყვა), იდომატურ დაწერილია მიწნულად და სიტყვა დედა-სთან არის შეტანილი (ტ. III, თბ. 1953 წელი) — დედა ენა 1. ენა, რომელსაც ბავშვობიდანვე ითვისებს ადამიანი მშობელთაგან და მასლოვლთაგან და ყველაზე უფრო ბუნებრივია მისთვის ულპარასკა და აზროვნებამი; ენა, რომელზეც პირველად ამტყველდება ბავშვი და რომელ-

იც ურთიერთობის საშუალებაა იმ საზოგადოებისა, რომლის წევრიც თვითონ არის, — მშობლიური ენა, ლექსი ენა. 2. სახელწოდება მშობლიური ენის პირველდანიეებითი სახანალო წინგისა, რომლითაც ბავშვები წერა-კითხვას სწავლობენ."

პირველი მნიშვნელობის საილუსტრაციოდ ორი მაგალითია მოყვანილი: «ქართული ლექსი ენასაც **დედა ენას** ეძახის» (ილია); «კრულია მისი სხენება, ვინც დაგმობს **დედა ენასა**» (აკაკი). მეორე მნიშვნელობის საილუსტრაციოდ იაკობის ციტატაა მოყვანილი: «ამის შემდეგ მონათლევები გადაეღვენ **დედა ენის**» მეორე ნაწილზე».

სავალისხმო შენიშვნა: როგორც ილია, ისე აკაკი **დედა-ენას** დეფინით წერენ; ლექსიკონში დამონშებულ წინადადებაში ცალცალკეა დანერილი.

1986 წელს გამოცემულ განმარტებითი ლექსიკონის ერთმომუშელო **დედა-ენა** სალექსიკონო ერთეულადაა გატანილი. განმარტება რეაქტომულდინაა ზუსტად მოტანილი (პირველ მნიშვნელობის აკლია ფრაზა **ლექსი ენა**); ილუსტრაციები არაა მოზომილი. II მნიშვნელობის ბოლოს მინერილია იკოგებაშვილის **«დედაენა»**, არა როგორც ილუსტრაცია, არამედ როგორც განმარტება.

ცხადია, განმარტებითი ლექსიკონის მრავალტომულის ახალ გამოცემაში **დედაენა** ასევე უნდა იქნეს სალექსიკონო ერთეულად შეტანილი; აუცილებელია, საილუსტრაციოდ, როგორც იაკობის შექმნილ სიტყვას, უპირველესად იაკობის მაგალითი დაურთიოთ, ცხადია, ილიასა და აკაკის მაგალითების გვერდით... სასურველია, განმარტებისას გათვალისწინებულ იქნეს ის ნიუანსიც მნიშვნელობისა, რასაც ილია განაზვად სიტყვა **დედა-ს** განმარტებისას... და ამ ნიუანსის გათვალისწინებით სასურველია **დედაენა** სასკოლო განმარტებითი ლექსიკონის (ავტორი თ. ბერიშაშვილი) შემდეგ გამოცემაში შევიდეს...

შეინიშნავთ იმასაც, რომ **დედაენა** არის ან ზოგადად «სახელწოდება მშობლიური ენის პირველდანიეებითი სახანალო წინგისა, რომლითაც ბავშვები წერა-კითხვას სწავლობენ», არამედ **სახელწოდება იაკობ გავგაბაშვილის წინგისა**...

***

ვთქვით, **დედაენა** იაკობის შექმნილი სიტყვაა და საგანგებოდ შერჩეული სახანანე წინგისათვის. უკეთესი სახელი ამ მიზნისათვის ალბათ წარმოუდგენელია. იაკობი სათაურების დიდოსტატია. თვალი მივადევნოთ:

**«დედა ენა»,
«ბუნების კარი»...**

ნიკო ლომიძემ — მაღლიერმა მოწაფემ — საეად-მყოფოში იწახულა იაკობი. იგონებს: «წინგს ვადგენო, წარმოსთქვა დაბაღის ხმით იაკობმა, «დედაენიდან» **«ბუნების კარზე»** გადასულა ძნელია მოხსენიებისათვის. მინდა წარვადგინო ისეთი წინგე, რომელიც შეაერთებს მოხსენებულ ორ სახელმძღვანელოს... ფაქტობრივ, იაკობი ქმნის დამხარე სახელმძღვანელოებს. თავის პირველ სახელმძღვანელოს ვერ შევლია, ვგადაბრუნებ და ასე დარქვა:

«იკოკრი, ანუ ანანია და პირველი საკითხავი წინგი სახლობამი სახანარებელი», შემოკლებით **«იკოკრი»** ეძახდნენ...

«დედაენისა და «ბუნების კარის» გვერდით «იკოკრის» არსებობა გამართებული იყო, მაგრამ არასაკმარისი და იქმნება დამხარე სახელმძღვანელოთა რიგა:

«კუნწულა» — ევროპული და რუსი მწერლების რჩეული მოთხრობების კრებული უფროსი ასაკის ბავშვებისათვის;

«ხომლი» — ქართული ლექსების კრებული უფროსი ასაკის ბავშვებისათვის;

«აკილო» — ქართული მოთხრობების კრებული და

«კონა» - საბუნებისმეტყველო მოთხრობების კრებული.

მამ ასე: **«დედა ენა», «ბუნების კარი», «იკოკრი», «კუნწულა», «ხომლი» «აკილო», «კონა»**... მეთაური ამ ლაშქრისა **«დედა ენაა»**; სიტყვა — იაკობის ფანტაზიის ნაყოფი; წინგი — გენიალური შემოქმედის ქმნილება... და ამ სიტყვის გამოყენება წინგის სათაურად იაკობის დაუსახელებლად არის კი დასაშვები, მიზანშეწონილი? ხომ არ არის ეს მითვისება სხვისი საკუთრებისა?

აი, რატომ ვსვამო საკითხს ასე:

ახლახან განათლების სამინისტროში კონკურსი გამართა ქართული სკოლის პირველკლასელთა სახელმძღვანელოებზე. საკონკურსოდ წარდგენილი იყო ქართული ენის ათი სახელმძღვანელო (ათი **«დედაენა»!**). განათლების სამინისტრომ გრიფი მიანიჭა ათივეს (I). პირველი კლასის სახელმძღვანელოთა ავტორები (ასე მოიხსენიებია) სახელმძღვანელოთა შემდგენლები სამინისტროს მიერ გავრცელებულ დოკუმენტებში არიან:

- კ. რამიშვილი;
- ნ. გორდელაძე, გ. ჩხენკელი;
- ბ. სულავეური, ბ. ზედლიშვილი;
- იაკობ გავგაბაშვილი** (ხაზგასმა ჩემია — გ.გ.)
- ნ. კურაავა, დ. ნაზროშვილი;
- მ. მალაქვლიძე, ც. ყურაშვილი;
- ვ. როლონია, ლ. ვაშაქიძე;
- ე. სვანიძე, ლ. ბაკრაძე;
- ზ. ვახანია;
- ბ. სარია, ლ. ჩიტაიშვილი

სია დალაგებულია ანბანრიგზე გამოცემლობათა მიხედვით; ი. გავგაბაშვილს ის უპირატესობა მიენიჭა, რომ სახელი გამოვლიად დანერეს... ჩამოთავალი მე-3, მე-7, მე-8 და მე-10 არ არის ავტორული «აი ია!» პრინციპზე; დანარჩენები ი. გავგაბაშვილის «დედაენის» მიხედვით არის შედგენილი, თუმცა ყოველთვის არ შეითითება...

მამ, ასე: ათი ავტორნატორული სახელმძღვანელო არის პირველ კლასში ქართული ენისა, ხო **«დედაენა»!** ეს (ავტორნატორული სახელმძღვანელოები) დღევანდელბის მოთხოვნათა; ამის განსჯაში ჩვენ არ შევლით. ისე, იაკობ თავისი აზრი ჰქონდა ამ საკითხზე; ჰქონდა ეტყვიან უზარმაზარი რუსეთი არ არის. **«ქ ორი-სამი სახელმძღვანელო ვერ იხვირება... ამასთან ერთად ჩვენს პატარა ქვეყანაში მწავალი სხვადასხვა კილოზე მოლაპარაკე ხალხი ბინადრობს, ამიტომ ჩვენში ერთი ავტორდანიეებითი სახელმძღვანელოა საჭირო, რათა საქართველოს ყოველი კუთხის ბავშვებმა ერთი და იგივე ლიტერატურული კილო შეითვისოს»** (ი. გომელაურის მოკრებიდან). ამბობენ, ეს აზრი დღეს აღარაა აქტუალური, მაგრამ რაღაც ქვეშარტება რომ არის ამაში, ესეც ფაქტია; ამის შესახებაც ახლა ნუ ვისაუბრებთ...

საკმაოდ რთული სურათია. როგორც ხედავთ, ზემო ჩამონათვალში რიგით მეთხუთედ თავად იაკობის „დედა ენა“. ამ გამოცემას საინტერესო ისტორია აქვს: 2006 წელს მღვდელ კონსტანტინე გიორგაძის ინიციატივით და რედაქტორობით გამოიცა იაკობის „დედა ენა“ სამი კლასისათვის; გამოცემა განმეორდა 2007 წელს; ამ წიგნს განათლების სამინისტროს ნებართვა (რეკომენდაცია, ანუ გრიფი), დაშვებული ყოფილიყო სკოლაში სახელმძღვანელოდ, არ ჰქონია. 2009 წლის კონკურსისათვის ეს წიგნი „დამიშალა“ და მომზადდა მხოლოდ პირველი კლასის სახელმძღვანელო; საანბანე და საკითხავი ნაწილი დარჩა იაკობ გოგებაშვილისა (მცირეოდენი, „იაკობისათვის მისაღები“, ცვლილებებით); წიგნს დაემატა საგარეოში (მედაგოგი ვ. გოგავა); მომზადდა მასწავლებლის წიგნი და მონაწიის რეჟული. ამ წიგნმა კონკურსში ყველაზე მაღალი შეფასება მიიღო!..

ასე რომ, იაკობ გოგებაშვილის „დედაენა“ ქართულ სკოლაში ოციციკლურად დაბრუნდა... იმედია, იმ ადგილს დაიჭერს, რასაც იმსახურებს... ამას დრო აჩვენებს... მაგრამ... ჩვენ დღეს ერთი საკითხი გვაფიქრებს: იაკობი თავის თავს არ უწოდებს ავტორს „დედაენისა“; ახე ეწერა წიგნზე: „მღვდენილი იაკობ გოგებაშვილის მიერ“. დღეს სამინისტრო ყველა სახელმძღვანელოს შემდგენელს ავტორად მოიხსენიებს...

პრობლემაზე აქ არის: ქართული ენის სახელმძღვანელოს „დედაენა“ იაკობ გოგებაშვილმა დააჩქრა. როგორც ვთქვით, 1876 წლიდანვე და მას შემდეგაც არაერთი საანბანე წიგნი არსებობდა. მათ, რა თქმა უნდა, სხვა სახელი ერქვა. „დედაენა“

ავტორისაა, იაკობისა! ამ სახელის („დედაენის“) გამოყენება სხვა ავტორთა მიერ მითვისება სხვისი საკუთრებისა, საეჭირო უფლებების დარღვევა! ეს რომ იყოს საგნის სახელთან გაიგივებული „ნეიტრალური“ სახელწოდება — „ქართული ენა“, „მშობლიური ენა“ - სხვა საქმე იქნებოდა. ცხადია, ყველას აქვს ამგვარი სახელის დარღვევის უფლება. „დედაენის“ გამოყენება სხვა ავტორის მიერ იგივეა, მხატვრულ ნაწარმოებს ვინმემ „ვეფხისტყაოსანი“ ან „ოთარაანი ქერივი“ დაარქვას...

რას ვითხოვთ? — მოგახსენებთ: თუ საანბანე სახელმძღვანელო „აი ია“-ს პრინციპზე შედგენილი, მას შეიძლება ეწოდოს „დედაენა“ და მის ავტორად უნდა იწოდებოდეს იაკობ გოგებაშვილი. ვინც ვ. გოგებაშვილის პრინციპზე დაყრდნობით შეადგინა ახალი სახელმძღვანელო, მის შესახებ უნდა ითქვას: ა. გოგებაშვილის „დედაენის“ მიხედვით შეადგინა“... ანდა „ი. გოგებაშვილის „დედაენა“ გადაამუშავა“...

ხოლო ქართული ენის პირველი კლასის სახელმძღვანელოს, საანბანე წიგნს, რომელიც არ არის შედგენილი „აი ია“-ს პრინციპზე, არ შეიძლება ეწოდოს „დედაენა“! უნდა დაერქვას სხვა სახელი და, შესაბამისად, მის ავტორად შეიძლება დაენეროს ის, ვინც ეს სახელმძღვანელო შეადგინა.

სამართლიანობა ამას მოითხოვს... ჩვენ, ყველანი, ვალდებული ვართ, დავიცვათ იაკობ გოგებაშვილის საკუთრება ხელყოფისაგან, მითვისებისაგან; გაეფუძნებოდეთ მას... ეს იქნება ჩვენი სამაგლობელი დიდი ერთსკაცისადმი მის მიერ განუხლები უკუდაეღვანისათვის.

გამომხატვა

იოსებ ჭუმბურიძე

სინათლე სიბნელეში

დავკინანავალი პირველი შთაბეჭდილება

ქვესათაური დაზუსტებას მოითხოვს: შთაბეჭდილება კი არა, დაგვიანებული მისი გამოქვეყნებაა, ოღონდ ჩემი მიზეზით: კარგა ხანს ვფიქრობდი, რომ რომანის განხილვაზე წარმოთქმულ სიტყვას განვრცობა სჭირდებოდა, ნაწარმოების სიღრმისეული ხაზები და პლასტიკები მეტის თქმას იმსახურებდა. ბოლოს გადაწყვიტე, რომ პირველი

შთაბეჭდილება სწორედ პირვანდელი სახით უნდა დაიბეჭდოს. ასე უფრო ნიღბი და გულწრფელი იქნება, ვფიქრობ, დამაჯერებელიც.

ერთ (არაკალენდარულ) წელიწადში (2007-2008) „ჩვენმა მწერლობამ“ ორი რომანი გამოაქვეყნა: გურამ ოდიშარიას „პრეზიდენტის კატა“ და ზურაბ ლავრელაშვილის „მღვიმარება“.

ჯერა სწორია და, ღირებული სხვა რომ ნორმალური დაბეჭდვა, ერთ უფრანლს ესეც ეყოფოდა.

როსტომ ჩხეიძის თქმისა არ იყოს, ჩვენ რომ ნორმალური სამწერლობო ცხოვრება გვქონდეს, ორივე ეს რომანი ლიტერატურული მოვლენის რანგში განიხილებოდა.

ესეც სათქმელია: ზოგიერთს რომ ასეთი რომანი დაწერა, ქვეყანას შესწავდა და თავის არსებობას დაგვიმადლოდა.

საბედნიეროდ, ჩვენი ორივე მწერალი ამგვარი ამბიციურიობისგან დაზღვეულია.

გურამ ოდიშარიას კარგა ხანია ვიცნობ. ზურაბ ლავრელაშვილი ახლახან გავიცანი. ბატონი გურამის თავმდაბლობა და სხვა პიროვნული ღირსებანი საყვაველთადაც ცნობილია. ზურაბი ზედმეტად თავმდაბალი და მოკრძალებულიც კი მქონია.

მიხარია, რომ მის ნიჭიერებაზე ყურადღება ჩემმა შეილება მიმაქცევინა.

ამ ფაქტს სიმპოლურ მნიშვნელობას ვანიჭებ და იმედს მოძიორებს.

რეჟისორი რომ ვიყო და საჭირო თანხაც მქონდეს, „მედიარბებს“ აუცილებლად დაედგამდი ან გადავიღებდი, იმდენად აქტუალური და სადღესია (ამასთანავე, მართლული) მისი სათქმელი, იმდენად საინტერესოდ არიან დახატული მისი პერსონაჟები.

აი, მაგალითად, როგორ გვიხატავს მწერალი ერთ-ერთ მთავარს – ლომოურს.

ჯერ გარეგნობა: „შავწვერა გოლიათი, სქელი წარბები და ცხენის კბილები აქვს, ისეთი, მაგიფის დახვარა რომ არ გაუჭირდება... ინსპექტორმა... მაგიდაზე უხარმაზარი მუშტი ფუთასავით შემოღო“.

მაგრამ მთავარი ხასიათია, მით უმეტეს, რომ ნანარმოებს რწერუნად გასდევს შეკითხვა: „მიწიც, რა კაცია ეს ლომოური?“

ეს კითხვა აწვავს რომანის მთავარ გმირს – ექიმ ბარჯაძეს.

ექიმის თვლით დანახული ლომოური: „ნაკითხი და განათლებული მეჩვენა, ოღონდ, რაღაცნაირი სიაცვეტყობა, რითაც ფარულ იმედგაცრუებას თუ მალავს, იმ ბალღივით, კაკალი რომ ვერ გაუტეხია და თავს იმით იმშვიდებს, ვერთობიო, თანაც მკონი ყბდიც უნდა იყოს“.

უაღრესად საინტერესოა ექიმისა და ლომოურის დიალოგი, მათი ფილოსოფიური კამათი კაცობრიობის მართლად უპრობლემებზე. ასეთი კამათი მწერლისთვის საჯილდოა ქვად იქცევა ხოლმე. ამ შემთხვევაში, ეს „ქვა“ აწეულია.

საინტერესოდ არიან დახატული დანარჩენი პერსონაჟებიც.

აგუსტ სიეზმანი უცხოელია – წარმოშობით შვედი თუ ფინელი. ატენში სახერხი, დუქანი, საპარიკმახერო და სახელონიც აქვს. „ორმოცდაათწლიანი იჯარით აუღია ერისთავ-ორბელიანისაგან აქაური ტყე, ძვირფას ნაძვსა და სოქს მორებად ქრის და სახელმწიფოებრივ ეზიდება. მუშებად აქ ჩამოსახლებული რუსები ჰყავს – ატენში ხომ რუსების პატარა კოლონიაა, სიეზმანს იწინებრებადც რუსები უყენია“.

მის მუღღებს კი, მადამ კატერინეს, საკვირაო სკოლა აქვს, სადაც რუსულ ნერა-კითხვასა და ხელსაქმეს ასწავლის.

და ვინ დაიჯერებს, რომ ეს რომანი მეცხრამეტე საუკუნის საქართველოზეა და არა დღევანდელზე?

სწორედ სიეზმანის მონვევით ჩადის ექიმი ბარჯაძე ატენში, რათა მის ავადმყოფ მძისწულს უმკურნალოს.

მაგრამ საკითხავია, რით არის ავად დრედი, რომელიც ბიძას სასწავლებლად ევროპაში გაუგზავნია?

ვკონებ, უცნაურობების ევროპაში დაეწყო – ეუბნებოა სიეზმანი ექიმს.

„ცივილიზებული ადამიანი ყველა სწეულია. ამას ევროპაში დიდი ხანია მიხედნენ“. – ეს ლომოურის (გორნი სკოლების ინსპექტორი, ატენში – საკვირაო სკოლის ზედამხედველი) აზრია.

გურამ ოდიშარიას „პრეზიდენტის კატა“ გვიჩვენებს: თუ ხარ პიროვნება, მაშინ „სიბინძურეშიც შეიძ-

ლება იყო სუფთა, მონობაშიც შეიძლება იყო თავისუფალი“ (მიღერი).

ზურაბ ლავრელაშვილის „მედიარბებს“ კი პიროვნებად შედგომის პროცესია ნაჩვენები.

პიროვნებად რომ შედგეს, რთული გზა უნდა გაიარო: უნდა შეხვედეს ლომოურს და რაც მთავარია, უნდა გაუძღოდ, უნდა აიტანო იგი.

უნდა მხებდე ფრედს, რომელიც გიფია და არც არის გიფი. ერთიც და მეორეც ბევრ რამეს დაგანახებს.

ერთი გეტყვის: „ჩემი არცოდნა თქვენსას სჯობს. მე ჯერ არ ვიცი, თქვენ კი არ გინდათ, იცოდეთ“.

მეორე გაფიქრებინებს, რომ ყველანი ავადა ვართ და ამასაც მივახვედრებს: „ამქვეყნად ყველა ტირანი ერთ-ნაირად იქცევა. თავად არასოდეს მუშაობს, სხვების ხარჯზე ცხოვრობს და თან ამადლის, ღვთის რწეული ვარ და თავი ისე დავიმბობუე, მწნს ხსნას ცვილოლობ“.

უნდა შეხვედეს მარისასაც, რათა აღიარო: „ამქმდე გარყვნილებას ჰიგენიური თვალსაზრისით ვაფასებდი. სინახე? გტყნობა? შორით ბნუნდა? ეგ პოეტური ჩმახი იყო“. ის გზა უნდა გაიარო, რათა ბოლოს თქვა: „მონა ყვავი, ახლა თავისუფალი ვარ. ვარსებობ, თავისუფალი ვარ და მიხარია“.

სამოთხე ჩემს შვინთაა. მე ვარ მისი მცველიც და მებატრონც“.

***

გძინავს, ექიმი? – ეკითხებიან მთავარ გმირს რომანის დასაწყისში.

ფინალში კი ის თვითონ ამბობს:

„ფრედიმ – ქაობში ამოსულმა ყვავილმა მასწავლა, ქვეყნიერებას ფიხილო თვლით ვუყურო... ასე მგონია, უწინადობის შვერძნობი, უფსკურლს მივექანები. თუნდაც ჩავვარდებ, აღარ მეშინია, რადგან ვიცი, რომ სიბნელეში სინათლე იმალება“.

სინათლე უნდა დაინახო. ამისათვის უნდა იფიხილო“.

***

რომანიც ამისთვის უნდა დაწერო.

***

მაგრამ რომანიც უნდა დაეინახოთ.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ყვავილი ქაობშიც ამოდის და სიბნელეში სინათლის დანახვაც უნდა შეეძლოს.

მაშინ იმასაც დაეინახათ, რომ ჩვენს გვერდით მოკრძალებით ცხოვრობს ძალიან ღრმა და ნიჭიერი მწერალი, რომელიც არც აღიარებას ითხოვს, არც „საბას“ და არც „რუსთაველს“.

არადა, გუთინის.

მჯერა კიდევ: მოგე დრო და აუცილებლად მიიღებს.

რაც მთავარია, თვითონ მას მიიღებს საბაც და რუსთაველიც.

თუ უკვე მიღებული არ ჰყავთ...

ნოდარ გურაბანიძე

სამყარო თეატრალის თვალთ

ორი „გლოზუსი“

2008 წლის შექსპირის ბიოგრაფია ორი ახალი, უმნიშვნელოვანესი ფაქტით შეიკის: „ლონდონის მუზეუმის“ არქივოლოგებმა და ისტორიკოსებმა ყოფილი შორდონის რაინდო (ძველი ლონდონის სახლურების მიღმა) წარმოებულ გათხრებისას აღმოაჩინეს 1576 წელს აგებული „თეატრის“ (სახელწოდებაა) ნანგრევები. ეს შენობა მართლად მოჩანს XVI საუკუნის ერთ ფერდაკარგულ პანორამაზე — „ლონდონის ხედი ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ“ (1597-1600 წწ.), მაგრამ მისი ზუსტი ადგილსამყოფელი და არქიტექტურული გეგმარება უცნობი იყო. თავის დროზე სწორედ ამ თეატრში დაიწყო მუშაობა ყველასათვის უცნობმა ახალგაზრდა უილიამ შექსპირმა. ისტორიკოსები ვარაუდობდნენ, სწორედ „თეატრში“ გაიპარა „რომიო და ჯულიეტა“ პრემიერა და, შესაძლოა, აქვე შესრულდა „ჰამლეტის“ ადრეული ვარიანტი. აქ გაიციო მან ლუისი ნეგრო (ლუისი მორგანო, „პატი ლუისი“), რომლის სახეც უკვედგავო თავის სონეტებში.

იმ დროს, ლონდონის ლორდ-მერის განკარგულებით, ქალაქის სახლურებში აკრძალული იყო თეატრის მშენებლობა. ლონდონის მრავალრიცხოვანი დასები სპექტაკლებს მართავდნენ ტრაქტირებში („ხარი“ ბიზოპსკეიტში, „ბელ სევიჯი“ ლუდგეიტ-ჰოლზე, „ნათელი ლომი“ და „ახალი თავი“, უატჩაქემში...), რომელთაც პქონდათ მუდმივი სცენები, თოახები მსახიობებისათვის და ადგილი ფეხზე მდგომი მაცურებლისათვის.

პირველი სამეცნიერო თეატრალური შენობის აგება უდადესი მოვლენა იყო ინგლისურ დრამის ისტორიაში, რომლის ფურცლებზე საშუალოდ დამიკვირდა ადგილი ჯეიმზ ბერნეტმა, „თეატრის პირველმა მშენებელმა“, რომელიც ხელმოწი ხურო იყო და შემდგომ იქცა პროფესიულ მსახიობად.

შექსპირის ბიოგრაფებისათვის კარგადაა ცნობილი ჯეიმზ ბერნეტის (არ აგვერთოს მის შვილში — რიჩარდ ბერნეტში, „გლობუსის“ თეატრის პრემიერში, რომლისთვისაც შექსპირმა საგანგებოდ დაწერა რიჩარდ მესამეს, რომლის, ბრუტუსის, ჰამლეტის, ოტლოს, მაკბეტის, ლირის, კორიოლანოსის, ანტიონუსის, პროსპეროს როლები) შვილების — კატბერტისა და რიჩარდის — ჩანაწერი ლონდონის პირველი თეატრის („თეატრი“) მშენებლობის შესახებ: „მამამ, რომელმაც ჩვენ, მის შვილებს კატბერტის და რიჩარდს, სიცოცხლე მოგვცა, პირველმა ააშენა თეატრი. თვითონაც ახალგაზრდობის წლებში მსახიობი იყო.

მან ააშენა „თეატრი“, რისთვისაც პროცენტით ასეულობით ფუნტი ისხება“.

ეს „თეატრი“, რასაკვირველია, ქალაქარეთ იყო, შორდონში, რომელიც გარყვნილების ბუდედ ითვლებოდა, ბორდლების, სამიკიტონებისა თუ დუქების სიმრავლის გამო. შექსპირის მოგვრავს ს. შენბაუმს თავისი წიგნის — „შექსპირი“ — მეცხრე თავში — „ლონდონი და ლონდონის თეატრები“ — აღწერილი აქვს ლონდონისა და მისი გარეუბნების მეტად კოლორიტული სურათები, სადაც ნათელია ფერებს შუქი და პირქუში საღებავები სჭარბობდნენ: უბრწყინვალესი სასახლეებისა და პარკების გვერდით — უბინძურესი ქუჩები, მკვდარი კატებითა და ვირთვებით მოფენილი, სახლების ფანჯრებიდან პირდაპირ ქუჩაში გადმოყრილი ნაგვის გორები, აყროლებული გუბები, ფეკალების ნიაღვრები... სხვათა შორის, თითქმის ასეთივე იყო ლონდონი დიკენსის დროსაც, რომელიც ესოვრდ დიდი ოსტატობითა დახატული „ოლივერ ტვისტის“ დაუვინყარ ფურცლებზე... შორიში ქალაქის კარიბჭისაგან ნახევარი მილის მოშორებით მდებარეობდა, ჯერ ლონდონი რა იყო იმ დროს და მიტოვებული, უკაცრიელი ადგილი რა იქნებოდა: დანგრეული სახლები და საწყობები, იავარქმინი ბოსტნები, გუმბათ-ჩამოტყვეული მონასტერი და მოძიკრობა ტბა, რომელიც ბინძური წყლით ივსებოდა და იქაურობას აქოთებდა...

აი, ასეთ ადგილას, მიტოვებული მიწის ნაკვეთზე ააგო ბერნეტმა „თეატრი“, რომელსაც მაცურებელი მამინე მოსწავდა. ერთ-ერთი ლეგენდისა თუ მითის თანახმად, შექსპირი ამ თეატრის მოსამსახურე იყო, რაც იმით გამოიხატებოდა, რომ მაცურებლის ცხენებს უყვარდა და აბინავებდა, ბოლის შექსპირი ვეღარ აუდიოდა გაზრდილ სამუშაოს და დაიქირავა ბიჭები, რომლებიც „შექსპირის ბიჭებს“ უწოდებდნენ (შემდგომში, როცა შექსპირი საყოველთაოდ აღიარებული დრამატურგი გახდა და მაცურებლები უკვე ეტლებით დადიოდნენ თეატრში, ამ მსახურებს მაინც „შექსპირის ბიჭებს“ ეძახდნენ).

სხვა ვერსიის თანახმად, იგი სტრატფორდს დაუხლოვდა ჯეიმზ ბერნეტს, „გრაფ ლესტერის დასის“ ნამყვან მსახიობს, რომელმაც შექსპირი ლონდონში წამოიყვანა, დასში ჩარიცხა მსახიობად და აქედან დაიწყო მისი წარმატებული დრამატული პოეზიის ვანრში.

გამოხდა ხანი და გაირკვა, რომ „თეატრი“ იჯარით აღებული მიწაზე ყოფილა აგებული, ხოლო მოგვიანებით, მიწისფლობელმა თეატრის დანგრევა მოითხოვა. გაიმართა ხანგრძლივი სასამართლო პროცესი, რომელიც ბერნეტის სიკვდილის შემდეგაც გაგრძელდა და მისი შვილების ვიკონად გაანაწა. ბოლის ძმებმა ბერნეტებმა გადაწყვიტეს ადგილის შეცვლა, დაშლეს „თეატრი“, ამათაც პროცენტით ისხესთ ფული და ააშენეს თეატრი „გლობუსი“, რომლის თანამფლობელი შექსპირიც გახდა და უკვე „თავისი“ თეატრისათვის განუყოფრებული შედეგები შექმნა („გლობუსი“ ამჟამად ბრწყინვალეადა აღდგენილ-რესტავრირებული).

აი, ეს ცნობა, რომელიც მოხმობილია ს. შენბაუმის წიგნში „შექსპირი. მოკლე დოკუმენტური ბიოგრაფია“¹ 1. რუსულ ენაზე 1985. ს. შენბაუმი, თავის მხრივ, ეყრდნობა სხვა წყაროებსაც, კერძოდ; Chambers, Elizabethan Stage

ან Joseph Adams. Shakespearean Playhouses), რეესორ სანდრო მრეწველიშვილისათვის აღმოჩნდა ძლიერი იმპულსი ახალი ორიგინალური პიესის შესაქმნელად (აქვე ვიტყვი, ბარე, რომ იგი ავტორია რამდენიმე პიესის და ინსცენირების, რომელნიც ნარბაზეტით დადგა თეთიონზე, როგორც „თავის“ თეატრში, ასევე სახელგანთქა — ზარბრუქენსა (1989) და სტამბოლში (1995).

დაუდგრომელმა და ტემპერამენტუანმა სანდრო მრეწველიშვილმა, მას შემდეგ, რაც მეტეის ტაძარში დააფუძნა ექსპერიმენტული თეატრი-სტუდია (1974 წელს, პირველად საქართველოში), სადაც ჩამოყალიბდა ძალზედ საინტერესო, მცირერიცხოვანი დასი და სადაც მრავალი მშვენიერი სპექტაკლი შეიქმნა, გადამწყობა თავისი ნებით დაეტოვებინა ტაძარი და იქვე, საკუთარ ბინაში, თავისი ხელით, თითქმის მარტო, ჩააშენა პატარა სცენა (1995) — ხუთრიგანი ამფითეატრით, უნდა მას „ძველი სახლი“, და ჩვეულებრივ ენთუზიაზმით განაგრძო მუშაობა (მანამდე, ალექსანდრეს პარკში, საკმაოდ მოზრდილი „კაპიტო“ დადგა, ნარმოადგინეს „მწუხარე სახის რანდი“ სერჯანტის „დონ კიხოტის“ მიხედვით, მაგრამ მალე ქალაქის მამინდელმა მესვეურებმა სანდროს მისივე ხელით დააშლეს ის „კარავი“).

და, აი, 2004 წელს, თავისი გეგმა-პროექტით, ალექსანდრეს პარკის ქვედა ნაწილში ააგო ხით შემოსილი თეატრის მრგვალი შენობა ამფითეატრით, რომელსაც, შექსპირის თეატრის საპატივსაცემოდ, „გლობუსი“ უწოდა და საპრემიეროდ დადგა თავისივე პიესა „თეატრის მოტაცება“, სადაც ლონდონის „თეატრის“ დანგრევისა და „გლობუსის“ აგების დრამატიზმით, იმედაცირებული და ბუნებრივებით სახესტორია იყო გადმოცემული. ახლა სანდროსაც გაუქმნელდებოდა იმის ახსნა თუ როგორ მოხდა ეს ყოველივე, ანუ ვერ პიესის დანერგის იდეა გაუნდა და მერე თბილისური „გლობუსის“ აგებისა თუ პირველ შექსპირად კი გამოჩნდა იდეა, ერთმანეთს დაეკავშიროს XX საუკუნის შვილის, სანდრო მრეწველიშვილისა და მთექვესმეტე საუკუნის ლინდონელი მოქალაქის ჯეიმზ ბერბერჯის სახლები, ორივე თეატრის ფანატიკოსი, ერთი, ჯერ დურგალი იყო და მერე პროფესიონალი მსახიობი (ჯეიმზი), მეორე — ჯერ პროფესიონალი რეჟისორი და მერე დურგალი (სურო), და ბოლოს ბერბერჯისა და მრეწველიშვილის გავრთიანად დაკავშირებული ლინდონური „გლობუსისა“ და თბილისური „გლობუსის“ შექმნა. მაგრამ ისტორიამ კიდევ ერთხელ გაგვაოცა პარადოქსით — ლონდონის „გლობუსი“ გააცოცხლეს, ააღორძინეს, თბილისურ

„გლობუსს“ კი ქალაქის დღევანდელმა მესვეურებმა სიცოცხლე მოუსწარავეს.

„გლობუსის, შორდირის „თეატრის“ გამო. ლონდონის მერიის გადაწყვეტილებით ამ შენობის ნანგრევებს განმდებდა და ზედ დაამუშავებდა ახალ, ფუნქციონალურ თეატრს. ეს დაბლოკებით ისაა, რომ თბილისში, თავისუფლების მოედანზე „ალმოჩინილი“ ე.წ. „სახანზო თეატრის“ ნანგრევებზე ახალი თეატრი აგეიმენოს ქალაქის მერიამ (დავუჯეროთ ყვარყვარს? — „ოქროს სარაიას აგეიმენი, ჩემსას რომ მოვითავებ მერე“).

სამშენებლო კომპანიის „Tower Theatre“-ს ნარმოადგენისი, პენი ტერკის განცხადებით, „ჩვენ მთლიანად შეინარჩუნეთ თეატრის ნაშთებს. ნარმოადგინეთ, რომ ახალი თეატრის მომავალი მსახიობები ამ ძველ ქვებს შორის გაივლიან და, შესაძლოა, გაიხსენონ კიდევ შექსპირი, რათა ნარმატება შესთხოვონ მას“ (ახალი თეატრის გახსნა ნაგარაუდევია 2012 წლისათვის).

არანაკლებ მნიშვნელოვანია ბრიტანეთში აღმოჩენილი შექსპირის საყოველთაოდ ცნობილი პორტრეტის ორიგინალის ისტორია.

„გლობუსი“ და მისი შემოგარენი

შექსპირის სიცოცხლეში შექმნილი ერთადერთი პორტრეტის ორიგინალი აღმოჩნდა კერძო კოლექციამ. სურათის (რომლის ავტორიც უცნობია) პერზენტაცია მოხდა ლონდონის პრესტიჟულ რაიონში, მკვიფირში. პრეზენტაციას სახელგანთქმული შექსპირლოგები და მსოფლიოს მრავალი ქვეყნიდან ჩამოსული ეურნალისტები დაესწრნენ. პორტრეტი (38X54), როგორც მეცნიერები ვარაუდობენ, შექსპირის მეგობრისა

და მფარველის ლორდ საუთემპტონის დაკვეთით არის შესრულებული 1610 წელს, ანუ ექვსი წლით ადრე დრამატურგის გარდაცვალებამდე. ეს პორტრეტი საუკუნეთა მანძილზე ინახებოდა კობის საგვარეულო სახლში, არლანდიაში, დუბლინის მახლობლად. კობის ოჯახის ერთ-ერთმა მემკვიდრემ 2006 წელს მოახდინა ამ სურათის იდენტიფიკაცია მას შემდეგ, რაც „ლონდონის პორტრეტების ეროვნულ გალერეაში“ გამართულ დიდ გამოფენაზე წახა შექსპირის პორტრეტის ასლი და მიხვდა, რომ მის საგვარეულო სახლში შემონახული, აქამდე ამოუცნობი კაცის სურათზე სწორედ შექსპირი უნდა ყოფილიყო გამოსახული. დიდი ბრიტანეთისა და გერმანიის ცნობილმა სპეციალისტებმა ჩაატარეს მუხის ფიკრების (რახედაცა შექსპირის ფერწერული პორტრეტი დახატული) დენდროქრონოლოგიური გამოკვლევა, მოახდინეს საღებავების ინფრარედული და რენტგენული ანალიზი და დასკვნის, რომ სურათი აუთენტურია. „შეკვიძია დარწმუნე-

ბულნი ვიყოთ, რომ სურათი კობის საგვარეულო ოჯახიდან, არის პირველი პორტრეტი და, დღემდე შემონახულია სალბთან შედარებით, ყველაზე სრულყოფილად და მუშაველი, — განაცხადა კემბრჯვის უნივერსიტეტის პროფესორმა ლუპერტ ფეხერსტონმა.

სიკვდილი სცანაზა

რუსული თეატრისა და კინოს ნამდვილ ვარსკვლავს ანდრეი მირონოვს სულ ორჯერ შეეხვია — ერთხელ, როცა დიდების მწვერვალზე იმყოფებოდა და მეორედ — უკვე გარდაცვილი. იგი გავიციანი პეტერბურგში, სახელმძღვანელო კომპოზიტორის ანდრეი პეტროვის ოჯახში. ა. პეტროვთან ახლო ურთიერთობა და შეგობობა მაკე-ნიშინადა. 1958 წელს ახალგაზრდა შემოქმედთა ჯგუფი მიგავლინეს გერმანიაში და იქ თვანახვევარი დაევათ. ამ დროისათვის ბერლინში ჯერ არ აღემართათ ის საძინელი კედელი, რომელმაც რამდენიმე თაობის ფსიქიკა შეინარია და გაანადგურა. სანამ გერმანიაში გაემგზავრებოდნენ, 30 ახალგაზრდას, თენახვევრის მანძილზე, ლექციებს გვიკითხავდნენ მოსკოვის სასტუმრო „ЮНОСТ“-ში. მრავალ ლექტორთაგან მხოლოდ სამი გამოირჩეოდა მაღალი კულტურითა და ერუდიციით: ორი ლევი, ორი გერმანისტი, ლევი კოვალევი (ქართველ გერმანისტებთან დაახლოებულ და ნოდარ კაკაბაძის მეგობარი) და ლევი ვინზბურგი. მესამე იყო ა. შენერსონი, მუსიკისმცოდნე და მუსიკის პოპულარიზატორი (როგორც ჩვენში იყო მომიხილავი ბავულ ზუჭუა, რომელიც წლების მანძილზე თეატრ-მცოდნეებს მუსიკის ისტორიის წარმტაც ლექციებს გვიტარებდა).

შემდეგ ორივე გერმანისტი გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში გაიქცა და იქ ლ. კოვალევმა საყოველთაო აღიარება მოიპოვა. ამ ოცდაათი ახალგაზრდადანი კი შვიდი შეგვარჩიეს და დიდი აზმით გაგავაცილეს. გერმანიაში მე და ანდრეი პეტროვი ერთად ვცხოვრობდით თელი ამ ხნის მანძილზე, მაშინაც კი, როცა ამ მცირე დელეგაციიდან ორი, მე და ანდრეი, გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკიდან, ანუ ფატეობრივად, აღმოსავლეთ ევროპის „სამტოთა რესპუბლიკიდან“ გერმანიის ფედერალურ რესპუბლიკაში, ანუ კლასიკური კაპიტალიზმის ქვეყანაში გაგვიშვეს.

ამ მოვალეობისას მე და ანდრეი პეტროვმა უამრავი სპექტაკლი ენახეთ, რომელთაგან მესხიერებამი ღრმად აღმებეჭდა გენიალური საოპერო რეჟისორის ვალტერ ფოლშემტინის მიერ ბერლინის „კომიშე ოპერაში“ დადგმული ბიზეს „კარმენი“, ვერდის „ოტელი“ და იანოჩკის ფფორული ოპერა „ემემა კი მელაუმა“, აგრეთვე ბერტოლდ ბრეტხტის მულოლი, პულენ ვაგნლის, რუბინატიევი და მის მიერ გენიალურად შესრულებული მთავარი როლი ბრეტხტის „დედოლა კურაფაში“. აქვე მოგვასმინინეს „ახალი ვენური სკოლის“ შემქმნელის, არნოლდ შონბერგის (თომას მანის რომანის „დეტორი ფუტუსუსის“ მთავარი გმირის პროტოტიპი) „მეორე სიმებიანი კვარტეტი“, „სერენადა“ (სადაც პირველად გამოიყენა კომპოზიციის ახალი მეთოდი — „დედგეაფონია“ ანუ „სერიალიზმი“).

და მართლაც, თავზარდამცემი „პიშინი ვარშავას“ („მინე ვარშავიდან“ — ორკესტრის, ვენდისა და მითხილვისათვის), რომელშიც ისმოდა ვარშავის ვეტოს შემადგენლებელი ხმები. ასევე დაუწინყარი იყო ჩვენთვის მწორე დიდი ავანგარდისტის კარლჰაინც შტოკაუზენის, ალექსანდრე (შემოხვევით), კონტრალტული მუსიკის მამამთარის, ოპერის — აქაბუკი ცეცხლის მღვიმში — მოსმენა. ეს იყო 50-იანი წლები და, ბუნებრივად, ორივე ეს კომპოზიტორი ითვლებოდა კომუნისტური იდეოლოგიური ესთეტიკის უპირველეს მტრად (გაციხსენით, ცნობილი დადგენილება „Сумбур вместо музыки“).

ანდრეი პეტროვი კი, რომელიც გენიალური დიმიტრი შოსტაკოვიჩის მიერ იყო ხელდახსნილი, მალე უპირველესი კომპოზიტორი გახდა (სხვათა შორის, კონსერვატიონის დიმიტრი ქართველ კომპოზიტორთან, ფლიპე ლლენტიანთან ერთად სწავლობდა). იგი მრავალ სიმფონიის, ოპერის („პეტრე პრეველი“) და სახალატო მუსიკის („სამყაროს შექმნა“, „ოსტატი და მარგარიტა“, „პუშკინი“, „იმედის ნაპირი“) ავტორი იყო. განსაკუთრებული წარმატება მოუტანა მხატვრული კინოსურათებისთვის დაწერილიმა მუსიკამ (გია დანელიას „დავითგარ მოსკოვის ქუჩებში“ და „შეიშდომის მარათონი“, ელდარ რიასხოლის „უფრთხილვით ავტომობილში“, „სამსახურებრივი რომანი“, „გარატი“, „ვაგნალი ორისათვის“ და სხვა).

სწორედ კინო-მუსიკის მოსახმენად იყო მოწვეული მსახიობი ანდრეი მირონოვი (რომელიც ყველა თავის კინოსურათში თვითონ მღეროდა) კომპოზიტორ ანდრეი პეტროვთან.

სულ სხვადასხვა თანრისა და სტილის მრავალ სპექტაკლში მინახდა იგი. მოუგერებელი მომიხებულობის არტისტი იყო, პლასტიკური, ცხოველმოსილი, ქალთა გულთამყარობელი, ნამდვილი დენი და ჯრტლმენი. შინაურ ვითარებაში უფრო მომიხებულე და არტისტიული მეტყენა. თავსაკუთრებთ ანდრეი პეტროვის, ამ შეუდარებლად ვანგაბაბალი, მორცხვი და უპრეტენზიო, თავისი ენახლუობის გამო ცოტა დაკომპლექსებული ადამიანის ფონზე. ამ დროისათვის იგი უკვე სსრკ-ს სახალატო არტისტი, ყველა არსებული და არარსებული პრემიის ლაურეატი, რუსეთის კომპოზიტორთა კავშირის თავმჯდომარე იყო. მეორე ანდრეი კი ბრწყინავდა. უზადაც გემუშებთ შერჩეული კოსტუმი ცეცა, იყო უშუალო, გონებაზავილი და ლალი. მომავალდვა ქართული პოეზიის საუბერო ცოდნით (მეუფერებლად ითხულებოდა ნიკოლზე ბარათაშვილის ლირიკულ ლექსებს), მუსიკალობით (კარგად უჩადადა როიალად და მელიორად), პლასტიკობით და გულაზადლობით, არაჩვეულებრივი მანერებით. გამეგრეს, რომ ბევრს შურდა მისი განსაკუთრებული ნიჭიერებისა და ფენომენური პოპულარობის. შურდათ, რომ ყველაზე კარგად და ყველაზე მდიდრულად იცვამდა (რაც დიდი იშვიათობა იყო იმდროინდელ სსრკ-ში), რომ თავისუფლად ფლობდა რამდენიმე ევროპულ ენას (ესეც იშვიათობა იყო მაშინ), რომ ულამაზეს ქალებზე ცრულადდნენ (თუმცა, სესი სსრკ-ში არ არსებობდა). ვიციდი ეს ყოველივე და მიკრება, როგორ შეიძლება გშურდეს ასეთი ფენომენური პიროვნების, არტისტის, რომელიც მხოლოდ მაყურბელთა ბედნიერებისა და სიხარულისათვის გაუჩენია

ღმერთს? „О, как убийственно мы любим“ — აღმოხდა ერთხელ ტურტუკეცს.

„ჩვენი მზე“ — ამბობდა მასზე სატირის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი ა. პლურეკი და ეს „მზე“ 1980 წლის 14 აგვისტოს, მოსკოვის სატირის თეატრის რიგაში გასტროლების დროს, როცა თამაშობდა მოლიერის დონ ფუანს (თითქოს ეს როლი სავანგებოდ მისთვის ყოფილიყოს დაწერილი), ღრმა ინსულტით მოცული ნაიქცა სცენაზე. იგი კვდებოდა ნახევრად პარალიზებული, გონწართმეული და ჯანსაღი ხელით ტურტუკეცს კუთხეში სისხლით შეღებილ დუქს ინმენდდა (აი, ნამდვილი დენდია), ხოლო შემდეგ დაწყობილი ზოდები და დონ ფუანის უკანასკნელ რეპლიკებს ზურგულზე და დაბრეცილი ტურტუკეცით. მართლაც,

Когда человек умирает
Изменяются его портреты
По другому глаза глядят
и губы
Улыбаются другой улыбкой
(ანა ახმატოვა)

ყველაზე საოცარი ის იყო, რომ არათუ არ შეუჩერებია სატირის თეატრს გასტროლები, არამედ მხოლოდ თეატრის წარმომადგენელი ჩამოვიდა მის დაკრძალვაზე.

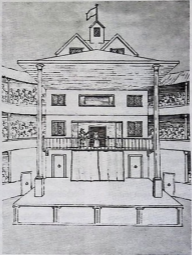
მოსკოვის მაიაკოვსკის მოედანზე, სატირის თეატრის ფორში დასვენებული ა. მიორნიოვი თავისი განუმეორებელი ხმითა და მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი ერთგვარი ირონიული ინტონაციით ეთხოვებოდა უამრავ აცრემლებულ მაყურებელს:

He плачте, сердце раня
Смахните слезы с глаз!
Я говорю вам "до свиданья?"
Я говорю вам "до свиданья?"

მუსიკალურ-ფინანსური ინტერვიუ

თუ ჯორჯ ბალანჩინი იყო პირველი, ვინც სიმფონია ქორეოგრაფიის ერთ პლასტიკურად გარდასახა, სოლიკო ვირსალაძე იყო პირველი, ვინც მუსიკისა და ქორეოგრაფიის სიმფონიზმი ფერწერის სიმფონიზმში გააერთიანა. იგი სცენოგრაფიის პოეტი იყო, ხოლო ბალეტო, საერთოდ ქორეოგრაფია, მისი შთაფონების სათავე. არც მანამდე და არც შემდეგ, იმეითად თუ ვინმეს მიუღწევია თეატრალურ მხატვრობაში ესოფედ მალაღი მწვერვალისათვის. იგი ქმნიდა არა მარტო სცენურ ვარემოს, ბალეტისათვის ეგზოტიკურ აუცილებელ სივრცეს, არამედ უპირველესად გან-

საზღვრავდა თვით ცეკვის სტილს, მოძრაობის ხასიათს. იგი კოსტუმს არა მხოლოდ მოცუკვავის სხეულის აბსოლუტური შეგრძნებით ქმნიდა, არამედ ხედავდა მოძრაობაში, ნახტომებში, ჰაერში ნავარდნა თუ გარინდებულ მოხერხებში. ამავე დროს დეკორაციების კოლორიტი ამ კოსტუმის ფერებში იწყებდნენ თამაშსა და ციმციმს — ფანტასტიკური განათების წყალობით. იგი არა მარტო გენიალური ფერმწერი, არამედ ასეთივე მუქმწერი იყო სცენაზე. ქმნიდა ფერებისა და სახეების პოლიფონიზმს და კოსტუმებში ირიკლებოდა იმ ფერწერის ლიტოტემები და ლაიტმოტივები.

„გლობუსის“ სცენა

ღმერთი“ აღაშენდა და ათენებდა თეატრის სამკერვალო სახელოსნოში და თავისი ხელით ადებდა საღებავებს კოსტუმებს.

მას ზედმიწევნით ჰქონდა განვითარებული სცენური სიყვარული გრძობა, მცირე დეტალით შექმნილი გამოცეკვა მოზომენტური ნაგებობის სიდიდე. ორი გრიგოროვიჩის „სპარტაკოში“ სისხლის კოთალი ფერის, დიდი თლილი ქვების წყობით შექმნილი მკობიერების სილუეტის შექმნა, ხოლო ვახტანგ ქაბუკიანის „ოტელიოში“, სცენის სიღრმეში სეფტის კაპიტელის ფრაგმენტით — რომლის მიღმა ლურჯად თოქანდა ზღვა — ვენეციის სულისწამლები მშვენიერება.

რობერტ სტურუა ამბობდა, „როცა მირიან შევლიძემ „რიჩარდ III“-ის მკაცრი გვირგვინა, ყველას სიყვარულმდე მოგვინდა თამაში“. შეგვიძლია ვიფარაუდოთ, რომ ბალეტის მოცუკვავეთათვის საკმარისი იყო მხოლოდ ერთხელ შეცვლილი თეატრი სოლიკო ვირსალაძის ფერწერული თეატრი (ცულბოძის კონსტრუქციებისათვის, რომ „სიგიჟემდე“ მონდობებოდათ ცეკვა.

მთელ სცენასა და მოქმედებას იგი აღიქვამდა მხოლოდ მისთვის ცნობილი განზომილებით. ხელოვნების-

ცოდნე ე. ფედორენკომ მას „დაიდი მისტიფიკატორი“ უწინდა, ხოლო საყოველთაო აღიარებით, ბალეტში მან მოახდინა „ესთეტიკური რეკლუცია“ და მისი მეტაფორული სტენოგრაფია შორს სცილდებოდა ასპექტუალის დეკორატიული გაფორმების სახეებზე.

როცა პირველად ს. პროკოფივის ბალეტი „ივანე მრისხანე“ ვნახე მოსკოვის დიდ თეატრში, გაუფიქრე: ეს მხატვრის მიერ შეიხზული, ყოველ შემთხვევაში, მისი იდეებით მთავონებელი ქორეოგრაფია, რომელიც გენი-ალურმა ი. გრიგოროვიჩმა სცენაზე განახორციელა... ბალეტის მოქმედება კულმინაციას აღწევს იმ სცენაში, როცა ბოიარებზე განიხილავდა მეფე ივანე მიატოვებს სასახლეს და ტაძარში გამოიქცევა, როგორც განდგომილი (ცნობილია, რომ ერთხანს ბერადიც იყო შემდგომი). სცენის სიბალიდიდან იატაკადან დაშვებული იყო თეთრი ბლონდის ნახევარწრეები. განათებით იქმნებოდა სრული ილუზია დიდ სივრცეში აღმართული თეთრი სვეტებისა. ამ ბლონდის (ნიობტ) სვეტების შიგინი დიდი ზარები ეკოდა. როგორც ეს სცენაზე შემოიჭრებოდა შავად მონილი ივანე მრისხანეს თებელი ფიგურა, ეს სვეტები თავისი ლერძის ვარშეო ინყებდნენ ტრიალს, ხან აცეკვდებოდნენ, ხან პაერის ტალღებზე ათამამდებოდნენ. ივანე მრისხანე ამ სვეტებს შორის დაპქრდა როგორც არდელი. „სვეტები“ თავბრუდამხვევი სისწრაფით აწყებდნენ ტრიალს, თითქმის ტაძრის სივრციდან მეფე ივანეს ნახევრება მოუწადინებიათ. ამ დროს ბლონდებში ვახვეული ზარები ხმადაც რეკდნენ, ახლა ესენი ამოირკვებდნენ სვეტებს, ზარების არეული ტონალობა, მათი ჯგუფური რეჟის-ბა და მძლავრ მუსიკა და იქმნებოდა ძველის დაქვეყნის აპოკალიფსური სურათი. სრული მთავებდებოდა რადაც ზემდგომი გრავალისა, რომლის ეპიკენტრში მოქცეული ივანე მრისხანეს სცენის მთელ პერიმეტრზე თვალმეყეულები სისწრაფით ისროდა პექთ-იქით — ამ ხმების, ზრეკვის, მუსიკის, გრავალისა თუ ბუნების სტრქიის, ღვთის რისხვის პირისპირ. მოკლედ, ამ თავზარდამცემ სიმფონიზმში მეფე ივანე, რომელიც თავისი მოსახანებით ზარადმა მრავალმილიონიანი რუსების მოსახლეობას, არაბოდა, სამყაროს უმცირეს ნაწილად აღიქმებოდა. ეს არ ყოფილა ერთი უზურპატორი მთავის ტრაგედია, ეს იყო უმკაცრესი განაზენი, ყველა ტერორის და ანტიტრისტის მშობარც გამოცნლილი. აი, განზოგადების რა ძალა და სიღრმე მიაჩნა ამ სცენას სოლოკო ვირსალაქემ. ასევე ძლიერი ემოციურ-ესთეტიკურ მთავებდებობას ახდენდა პეტრე ჩაიკოვსკის „მძინარე მზეთუნახავში“ (ქორეოგრაფი ი. გრიგოროვიჩი) ე.წ. „მუსიკალურ-ფერწერული ანტრატლი“, როცა მომრავ ბარბახანზე დახვეული პანორამა გაიმ-ლეობდა და მყურებლის თვალში „ჩაიკოვსკი“ დაბურული ტყის ხედვით, თვალუნებდნელი მდელოები: წყლის ლურჯ სარკვეზ მოსრიად აოცნების ნავი“. ფუფქტის აგ-ვირგვინება სცენაზე ამოზრდილი თვლისისმოქმედი, ნაირფერი დიდი ნაძვის ხე. ეს იყო ფრეზების, სილაშახის, მხატვრის უზადო გემოვნებელი კომპოზიცი. თითქმის ბუნე-ბაც აცეკვდა ჩაიკოვსკის მუსიკაზე. საერთოდ, სოლოკო ვირსალაქის სცენურ ფერწერაში ყველაფერი ემორჩილე-ბოდა მოძრაობას, ცეკვას, მუსიკას, ქორეოგრაფიას. შე-უძლებელი იყო არ გველარებინა მისი შემოქმედების გა-

დამწყვეტი, განმსახვრელი როლი ნებისმიერ საბალეტო სპექტაკლში. მისი დომინანტური როლი ამ სურათში ჯერ კიდევ გასული საუკუნის ორმოციან წლებში გამოიწნა, როცა პეტერბურგის მარიის თეატრის სცენაზე, 1948 წელს, ქორეოგრაფმა ვ. სერგეევმა (ნარსულიძე შესანიშ-ნავმა მომცეკვეში) ა. გლაზუნოვის „რაიმონდი“ აღადგინა (პეტრპას მიხედვით). ეს ბალეტი ცოცხა ადრე, 1945 წელს, დაიდგა მოსკოვის დიდ თეატრში, სადაც იდუოლოგიური მოსაზრების გამო, ბევრი რამ შეკვეცეს, კერძოდ — ვალ-სის ეკიზოდინდ ამოიღეს იმპერატორის ბალეტის ბრწყინვალეობა. აი, რას წერს ვ. გავესკი (შესანიშნავი ბა-ლეტმცოდნე) თავის ნიგნში „Дом Петина“: „ак раз это великое императорского балета решил возродить Сергей в 1948 году, осуществив реставрацию старой „Раймонды“. Главенствующую роль получил художник-декоратор С. Вирсаладзе. По тем временам это была блестящая постановка“.

2009 წელს შესრულდა 100 წელი დიდი მხატვრის დაბა-დებიდან. ცხადია, ჩვენს დაულაგებელ ქვეყანაში არავის გახსენება ამ მნიშვნელოვანი თარიღის ღირსეულად სა-კადრის მასშტაბით აღნიშვნა, მაგრამ იმის გამო არ ამი-ოლა კალამი ხელში.

ამ ბოლო დროის ევროპაში შეიქმნა მრავალი, განსხვავე-ბული სახეობის თეატრი, რომელსაც ახალ სიტყვად მიიწრე-ვენ თეატრალურ ხელოვნებაში. ასეთია, მაგალითად, „ბე-რის თეატრი“ (რომელსაც ზოგჯერ „ინსტრუმენტულ თე-ატრს“ უწოდებენ), სადაც მუსიკა თეატრალურბუნელია, უპი-რატესა და დრამატულ ფარში. მოსკოვში ჩატარდა კიდევ ამგვარი თეატრების ფესტივალი („Фестиваль — Театр звика“), სადაც, სხვათა შორის, ნარბოდენილი იყო ცნობი-ლი მგვილონის გილრი კრამისის მიერ თეატრალურბუნელი გაი გაწეხლის „დანელიადა“ (მუსიკა გაი დანელიას ფილმე-ბიდან). უაღრესად საინტერესოა კომპოზიტორ ა. ბაკისა და რეჟისორ ექვლბაუშის თანამშრომლობა ამ სურათში.

სოხუმში დაბადებული და გაზრდილი ალექსანდრე მო-სისევიჩი ბაკში, ავტორი მშვენიერი სონატისა „საქართვე-ლოს გახსენება“, თავის რეჟისორებთან ერთად ექვს ავსტრალიურ და ვიზუალური სახეების სინფეზ, რაც საცნაურიას მის ისეთ კომპოზიციებში, როგორებიცაა მუ-სიკალური მისტერია „სამყაროს პოლოფინა“, „მომავ-დავი პალეტე“, „კარამაზოვის დე ფოჯოხებით“, „კარდა-სახვა“ (ფრანც კავკასი მოთხრობის მიხედვით) და სხვ.

აქვე უნდა ვთქვა, რომ სანამ ამგვარი ტიპის თეატრი შე-იქმნებოდა, რომებზე სტურურას უკვე ჰქონდა ძალზე საინ-ტერესო ცდები ამ მიმართულებით, მაგალითად, 1992 წელს მან გაი გაწეხლის მუსიკაზე დადგა 9 აბრილი ტრაგედი-მოქმედება აგებული, მწეზარებითა და იმედით საესე სახა-ზაობა „დედაო ლეთისაე“ (1980) (მამინ მითხრა, „ესუბერი, რომ თავის დროზე ქორეოგრაფის შესწავლას ძლიან შე-რეულდ მოეკიდდე“), ხოლო 2004 წელს ნარბოდინა მან გაი გაწეხლისე „სტიქში“ — სედეით, ნოსტალგიითა და ტრა-გიზმით აღსავლდ დრამატულ-პლასტიკური სურათები.

მაგრამ ამგვრად ჩვენ გვანტრეტებს სულ სხვა სახის თეატრი, რომელსაც „მხატვრის თეატრს“ უწოდებენ. ამ თეატრის ყველაზე თვალსაჩინო ნარბოდინად ითე-ლება ევროპელ-ამერიკელი რობერტ (პოპი) უილსონი, გა-

ნიალორი რეჟისორი და ვიზიონერი „მე ვარ ვიზუალური მხატვარი, რომელიც თეატრში მუშაობს“ — ამბობდა იგი (ჩვეულის საერთაშორისო ფესტივალებზე ენაზე მისი სუვერენი, ავსტრული სტრინდებერის „სიზნერის თამაში“). ხელოვნებათმცოდნე ვიქტორ ბერიოზუკინმა (რომელსაც პირადად სცენოგრაფებზე მრავალი ბრწყინვალე სტატია აქვს გამოქვეყნებული) ამ რეჟისორზე დანერგა ყოვლისმომცველი მონოგრაფია „Роберт Уилсон. Театр художника“! (I. Иппеве екувантм „Польский театр художника“ (ანტორ, Шайна, Моизек“), სადაც ყოველმხრივ არის გაანალიზებული ამგვარი თეატრის ესთეტიკურ-მხატვრული ღირებულებანი. რუსეთში „მხატვრის თეატრის“ შექმენილად მიჩნეულია მხატვარი-სცენოგრაფი დიმიტრი კრიმოვი, რომელიც ამ ბოლო დროს ძალზე პოპულარული გახდა. დღეს შიგნითა თამაში თეატრს, რომ სოლიკო ვირსალაძე ერთ-ერთი იმ ვიზიონერთაგანია, რომლის შემოქმედებაში აშკარად მოჩანს „მხატვრის თეატრის“ საწყისები. სცენურ სივრცეში მოქცეული საგნებისა და ადამიანის სხეულის მისი არაჩვეულებრივი ხედვა, უხაზო გემოვნება, სახეობრივ-მეტაფორული აზროვნება, ერუდიცია, უდიდესი ოსტატობიანი გადმოცემული „მოდრანო ფერწერა“ ამის ნათელი დადასტურება იყო. თავის სცენოგრაფიაში იგი გახლდათ არქიტექტორიც და ფერმწეველიც, არასოდეს არ ტოვებდა სცენას ცარიელს, რადგან მისთან, თვით საგანზე კი პლასტიკურად გაცოცხლებული იყო. მან გაიარა უდიდესი სკოლა დრამატული თეატრის დიდ რეჟისორთან: კოტე მარჯანიშვილთან ერთად დადგა რისინის ოპერა „ვილჰელმ ტელე“ (1932), ალექსანდრე ნუშინგასთან, ფალიაშვილის „დიანი“ 1936 წ. და 1953 წელს ი. სუბოთაშვილთან, „ბესალაო და თეთრი“. 1944 ე. რუსტანის „სირანი“ დე პერეგრაკი“ იოსებ თუშინგილთან, რუსთაველის თეატრში. აქვე — ლოპე დე ვეგას „სხვისთვის სულელი, თავისთვის ქვიანი“ დ. ალექსიძესთან (1942), რეჟისორ აკაკი ვასაძესთან: ხ. შანშიაშვილის „კრნანისის გმირები“ (1943), ი. სელდინსკის „გენერალი ბრუსილოვი“ (1944) და ბრწყინვალე პეტიტელი ვ. სოლოვიოვის „დიდი ხელმწიფე“ (1945). იგი იყო ე. კოზნიცკის, ამ განსაკვირებლად ერუდირებული კინორეჟისორისა და შექსპიროლოგის, ფილმების — „პანდელისა“ და „მეფე ლირის“ — კოსტუმების მხატვარი. აქტიურად თანაშემწეობდა ისეთ სახელგანთქმულ ბალეტმეისტერებთან, როგორებიც ყვინენ ვ. ვაიონერი, ფ. ლობოვსკი, ვ. გილიეზოვი — ე.წ. „დრამბალეტის“ და „სოციალურიზმის“ ადვოკატისაგან შექცეწეწულინი. ვაწუზობილია მისი წვლილი ვახტანგ ქაუხიანის დაუწყებარ სპექტაკლებში. ცალკე გამოყოფილ ისეთ შედეგებს, როგორიც იყო ა. მანაჯარიანის ბალეტ-ოპეტლო“ (1957. თბილისი).

მაგრამ მან „ესთეტიკური რევოლუცია“ მოახდინა გენიალორი ქორეოგრაფი ი. გრიგორიუნითან ერთად. მათი თანამშრომლობა დაიწყო 1957 წელს, პეტერბურგში, ხ. პროკოფივის ბალეტის „ქვის ყვავილის“ დადგმისას. ამ დროს ხ. ვირსალაძე უკვე იყო მუშაალი ავტორიტეტის მქონე დიდი ოსტატი, ხოლო ი. გრიგორიუნი არც თუ ნაამბტებული მოცეკვეთი, რომელიც თავის პირველ ბალეტს დაამდა. ხელოვნებათმცოდნე ნ. ფედეროვის გონებაზაბილური შენიშვნით — ხ. ვირსალაძის და ი. გრი-

გორიუნიის ეს შეხვედრა ისეთივე მნიშვნელობისა იყო საბალეტო ხელოვნებაში, როგორც კ. სტანისლავსკის და ვლ. ნემიროვიჩ-დანჩენკოს შეხვედრა რესტორან „სლავიანსკი ბაზარი“, როცა საფუძველი ჩაეყარა მოსკოვის სამხატვრო თეატრის სწორედ ამ ქორეოგრაფთან ხანგრძლივი და განსაკვირვებელი სისტემალო თანამშრომლობის შედეგად შექმნილი საბატო ბალეტებში (ს. მილიქოვის „ლეგენდა სიყვარულზე“, ა. ჩაიკოვსკის „მძინარე მზეთუნახავი“, „მეკნატუნა“, „გედების ტბა“, არამ ზაჩატურიანის „სპარტაკო“, სერგეი პროკოფიევის „ივანე მრისხანე“ და სხვები) გახდა საცნაური „მხატვრის თეატრის“ პირველი საწყისები. სოლიკო ვირსალაძის შემოქმედებაში მძლავრობს მისწრაფება შექსპირისული მასშტაბებისაკენ. თავებრდამხვევია მისი აფეთქებული ვნებები, სცენების ტრანსფორმაცია, ღია ემოციონობა, მოძრაობა, ენერგიულობა და დინამიზმი (აქ უუტყველო იგრძობა კინორეჟისორ გ. კოზნიცკევთან ხანგრძლივი მგერობისა და თანამშრომლობის კვალი). შეტერბურგის მართის თეატრის და მოსკოვის დიდი თეატრის კორფეგებმა მას უწოდეს „ადამიანი-თეატრი“.

აი, ასეთ სახელმწიფეყოლო მხატვართან, რომელსაც თბილისში ელოდნენ, მოხვლა მთხოვა მაშინდელმა კულტურის მინისტრმა ითან თაქაქიშვილმა, რომელიც საზღვარგარეთ, ამერიკაში მიემგზავრებოდა, სსრკ რესპუბლიკების კულტურის მინისტრების დელეგაციის ხელმძღვანელად (აქ მავინდება ერთი ეპიზოდი: ამერიკიდან ამბრუნებულ მინისტრებს კითხვით მიმართა ცენტრალური გაზევის კორესპონდენტმა, „რა იყო თქვენი ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება ამერიკაში“, რაზედაც ბელარუსის კულტურის მინისტრმა უპასუხა: „ითან თაქაქიშვილი“!).

მოკლედ, ეწვეტი მ-ს სოლიკოს მისი თბილისური სახელოსნოში და გადაეციტი მ-ს ითარის თბხოვნა — იქნებ, იწეზოს და ნახოს ჩვენი ოპერის ფიციებისა და დარბაზის მოხატულობა და გვიჩიჩის რამე (მას არ მოსწონდა კედლების მოხატულობა). ეს ის პერიოდი, როცა ხანძრით გახადეგებული საოპერო თეატრი აღადგინეს და შიდა სამუშაოებიც დასრულდა. დაუყოვნებლივ ნამოწყვია ეს არამეფულებრივი, ელეგანტური, ძალალო, მთაბილი ფეტქონილი. ყოველი მისი მოძრაობა იყო ნატიფი არტისტინიზმი აღბეჭდილი (ჭბუჭობაში თბილისის ქორეოგრაფიულ სასწავლებელში მეცადინეობას ამოად არ ჩაუვლია!). კარგა ხანს ათავალიერებდა ამ მავრტინულ სკეტლემოხატულობა ფიციას და დარბაზს. არაფერი უთქვამს, მაგრამ სახეზე აშკარად გამოეხატა უკმაყოფილება, გახმოველია ოპერის და მხოლოდ მაშინ მითხრა — რა ანარი პქონდა ჩემს მონეეეეევა? ახლა ყველაფერი გვიანაა, ვერავითარ რჩევას ვერ მოგცემთ. ეს მოხატულობა (რომელიც მას ამკარად არ მოსწონდა!) რომ შეიცვალოს, მაშინ მთელი არქიტექტურა უნდა შეიცვალოს, რაც შეუძლებელია სულ ტყუილად მომიყვანეთ აქ“. გულწრფელად ვაღიარებ — საყოველთაოდ აღიარებული მეტრისაგან, სხვა რამეს არც ველოდი.

P.S. ეს ეტუდი დაწერილი მქონდა, როცა მოსკოვში, ბარუქმინის სახელობის თეატრალურ მუზეუმში მოეწყო მ-ს სოლიკოს 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი დიდი გამოფენა: „სიმონ ვირსალაძის ფერწერული სიმეფონიზმი“.

გიორგი კავლაშვილი

ანი კოვალიანი

ოქტი ქაუშვილი

რე... ისე მოხდა, რომ შემარჩევს. ეს ჩემთვის დიდი პასუხისმგებლობაა.

ოთარ ჩხეიძე უცნაური პიროვნებაც იყო იმ გაგებით, რომ არასოდეს მიდიოდა კომპრომისზე იმდროინდელ რეჟიმთან. ამიტომ ჩემთვის ეს სტიპენდია ამ თვალსაზრისითაც საპასუხისმგებლოა. გარკვეული გაგებით მე ვიქნები ოთარ ჩხეიძის სახე და პატივით უნდა ვაბარო ის სახელი, რომელიც თვითონ მწერალმა სიცოცხლის ბოლომდე დიდ ღირსებით მიიტანა.

ძალიან დიდი მადლობა იმისათვის, რომ მე ვარ ერთ-ერთი მათ შორის, ვისაც ეს პატივი მიენიჭა.

საერთოდ, თარგმანი შემოქმედებაში შეორებაარისხოვანი ფარგლი, ამიტომ ძალიან მიხარია, რომ მასაც მიაქციეს ყურადღება. ამისათვისაც დიდი მადლობა ყველა იმ მთარგმნელის სახელით, თავისთვის უჩუბრად რომ მუშაობს და მათი სახელები არასოდეს არის უფრო დიდი, ვიდრე მათი საქმე“.

გიორგი კავლაშვილი:

„დიდი მადლობა კოლეგებს, რომელმაც ეს სტიპენდია დამანება და იმ კომისიას, ასეთი პატივი რომ მარგუნა. ოთარ ჩხეიძეს ძალზე დიდი ღვაწლი აქვს განუვლი ქართული ენისათვის და ეს სტიპენდია დამატებით მორალურ პასუხისმგებლობას გვანიჭებს იმ თვალსაზრისითაც, რომ მისი ღვაწლი ჯერონდა დაფასდეს. ვფიქრობ, ჩვენმა თაობამ ამ მხრივაც უნდა იკისროს ვალდებულება — ოთარ ჩხეიძის სახელს თავისი ადგილი უნდა მიუჩინოს დიდ ქართულ მწერლობაში“.

ოქტი ქაუშვილი:

„მინდა ეს ტიტოზა მადლობის სათქმელად გამოვიყენო ყველა იმ ადამიანისთვის, ვინც მირჩია მომანილოება მიმეღო ამ კონკურსში და ბოლომდე მგულშემატკეობოდა“.

გახდეს ოთარ ჩხეიძის სტიპენდიის მფლობელი, დიდი პატივია, დაფასება ყველაფერი იმისა, რაც კი აქამდე იმპულსურ დონეზე ვეიყუებოდა; მინიშნება იმაზე, რომ სწორ გზას ვადგავართ და შეუკოდილა — უკვე გვევალება კიდევ — ქართულ კულტურაში თუ მეცნიერებაში ჩვენი მოკრძალებული წვლილი შევითავაზოთ.

...და რაოდენ დიდი პატივი და პასუხისმგებლობაა

ისიც, რომ ამ გზაზე მეგზურად ოთარ ჩხეიძის სულმნათი სახე და სახელი გაგვიღვება“.

რამაზ ქურდაძე:

„ვიზიარებ ბედნიერებას, ამ სამი მაგისტრანტის გულში რომ ტრიალებს, რადგან პირადად მე ის პატივი მხედა ნილადა, ვყოფილიყავი ოთარ ჩხეიძის სტუდენტო.“

დიდი მადლობა კომიტეტს, რომელმაც ეს გადაწყვეტილება მიიღო, ადამიანებს, ვისაც მიუძღვით წვლილი ამ სტიპენდიის დაარსებაში, რადგან ეს ყველაფერი ოთარ ჩხეიძის სახელის უკვდავყოფაა. მადლობა არა მხოლოდ ჩემი, არამედ იმ საზოგადოების სახელითაც, სადაც პატივნიმა ოთარმა ცხოვრების დიდი ნაწილი გაატარა — ეს არის გორის ნიკოლოზ ბარათაშვილის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტი, სადაც ოთარ ჩხეიძე წლების მანძილზე მუშაობდა. სწორედ მისი ხელდასახებით მიმდინარეობდა იმ დროს გორში ლიტერატურული ცხოვრება. ის, რომ ჩამოყალიბდა მწერალთა კავშირის გორის განყოფილება, ამ ქალაქში ვამოდიოდა ლიტერატურული ქურნალები და აღმანახები, ბატონი ოთარის დამსახურება გახლდათ. იგი ჩვენიც, მამინდელი სტუდენტებისთვის დამაკავშირებელი რგოლი იყო XIX საუკუნის ცნობილ მოღვაწეებთან — იპოლიტე ვართაგავასთან, თედო სახოკიასთან, ვისთანაც პირადი ურთიერთობა ჰქონია მას.

ბევრნაირ მადლს გვაზიარა ბატონმა ოთარმა. სწორედ ასე გვმოძღვრავდა: პატარა ერის შეიღს აკვირდნენ დიდი ტვირთი უკვიდა — პატარა ერის შვილობაო...

ბედნიერი ვარ, რომ ეს სტიპენდიაც მისი სიცოცხლის გაგრძელება იქნება“.

ჯანსუღ რაკვიანი:

„ოთარ ჩხეიძეს ბავშვობიდან ვიცნობდი. ის ძალზე ნათელი პიროვნება იყო.“

აქ მის სამწერლო ენაზე ისაუბრეს — იმაზე, რის გამოც ბევრი ქართველი გადახდა თავს. გამიგონია: როცა გებრძვიან, ეს იმიტომ ხდება, რომ ძლიერი ხარო.

არ მინდა გვარები დავასაბულო, რამდენიმე კაცი ვიცი — ცნობილი — ისევე რომ წერენ, როგორც ოთარ ჩხეიძე (ენის და სტილის მიხედვით) და ეს არ მომწონს. მე მომწონს ის, როცა შენ აკეთებ ამას, შენ რომ ხარ გრიგოლ რობაქიძე, შენ რომ ხარ ოთარ ჩხეიძე, თორენ გამეორებუ-

ლი სხვა რამა... და მგონია, რომ როცა უკვე არსებობს ერთი, ის იმ ერთად უნდა დარჩეს — ერთ კაცად და ერთ შემოქმედად.

დემრთმა ავაშენოთ ყველა, ვინც იცით ოთარ ჩხეიძის ფსიკი. მაღალია მის ოჯახს იმისათვის, რომ სამ დროში ცხოვრობს, რადგან თუ წარსულის ფსიკი არ იგი, ანმყო და მომავალი ვერ გვექნება.

დავეულოცავ გზას ოთარ ჩხეიძის შვილებს იმისათვის, რომ მამის ღვაწლს და დანატოვარს უფრთხილდებიან, იმისთვისაც, რასაც ქვეყნისთვის აკეთებენ. როსტომ ჩხეიძეს თავის ტომეულებს დავეულოცავ და კიდევ იმ ბოლო ნიგნსაც, ახლახან რომ გამოისცა და მამას უძღვნა".

კახა ლორია:

"მინდა მივულოცო ამ ახალგაზრდებს ეს დიდი აღიარება, რადგან თავის დროზე მეც მჭონდა ბედნიერება ეყოფილიყავი ოთარ ჩხეიძის სტუდენტტი.

ეს იყო უაღრესად დიდი ინტელექტუალის მქონე, ძალზე გულთბილი და თავმდაბალი ადამიანი.

ოთარ ჩხეიძე რომ დიდი მწერალია, ამაზე ახლა აღარ დავობენ. ის გარკვეულწილად თავის დროზეც დაფასებულ იყო, მაგრამ რაც დრო გავა, ამ შესანიშნავი პროზაიკოსის ღვაწლი და მთელი მისი შემოქმედების მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაიზრდება. ის არის შემტანაზე უახლესი ქართული ისტორიისა. ამავე დროს იგი მხატვრული სიტყვის დიდოსტატი და იმდროინდელი რეჟიზის წინააღმდეგ კრტიკული პათოსით გაელენილი მისი ნაწარმოებები დიდ მხატვრულ ტილოებადაც დარჩება.

მეგერა, მომავალი თაობა სულ უფრო და უფრო კარგად გაცნობიერებს ამ დიდი მწერლის ღვაწლს და ის თავის გამორჩეულ ადგილს დამოკიდებებს ქართველ კლასიკოსთა თანავარსკვლავედში".

კობა იმედაშვილი:

"ჩემთვის, როგორც ლიტერატორისათვის მეტად მნიშვნელოვანი იყო ბატონი გიორგი გაჩეჩილაძის მიერ ნამოჭრილი პრობლემა ენის მიზნარ ოთარ ჩხეიძის დამოკიდებულების შესახებ. ვფიქრობ, მკვლევარებს ამ ყველაფრის შესახებ ჯერ კიდევ არ უთქვამთ სათქმელი.

მინდა დიდი ხნის წინანდელი ამბავი მოგიყვებო:

ჩვენი ახალგაზრდობის დროსაც ასე იყო — გვეგონა, რასაც ჩვენ ვწერდით, ის იყო მთავარიც და ნაღდიც. და აი, მოხდა ისე, რომ მქონდა წერილები სერია "მთისი ქართულ პროზაში". ცხადია, ალტაეპულეო ვიყავი ჩემი უმღერეკაცივით. მაშინ ბატონი ოთარის შემოქმედებას ისე ღრმად არ ვიცნობდი, როგორც მკვლევარს ეკადრება (იმ ფონზე, როცა მწერლობაში სხვა ტიპის ენა იყო დატვირთული, რთული მეწვენებოდა ოთარ ჩხეიძის ენასთან ჩაღრმავება). გარკვეული დროის შემდეგ, ბატონმა ოთარმა ჩემი ოპუსების საპასუხოდ გამოაქვეყნა წერილი "ღვინია გადაიჩნება". არსად ვუხსენებია, მაგრამ ყოველი პნკარის უკან იგრძნობოდა გარკვეული ირონია ჩემი კვლევის პათოსისადაში. მაშინ გურამ ასათიანს ვეკითხე ("პროზაში" უკვე დაბეჭდილი იყო "ლიტერატურაშია გროზიაში"): როგორი მწერალია ოთარ ჩხეიძე-მეთქი?

— კობაო, — მითხრა, — შენ თუ ოთარ ჩხეიძის შემოქმედებას არ იცნობ, ე.ი. ვერ ერკვევი ქართულ მწერლობაში.

არ ვარ ბოლოს კაცი, მაგრამ ვფიქრე: ერთი უნდა ჩაუვჯდე მის თხზულებებს და ბოლომდე ნავიკითხო-მეთქი. ქეიშეთიმი მივდიოდი დასასვენებლად. ნაივლ შოლოდ ბატონი ოთარის ნიგნები და დავიწყე კითხვა. საერთოდ, დიდი მწერლის ტექსტებში გარკვევა, იმ კუადების გახსნა უზარმაზარი შრომაა. მეც ეს დიდი მუშაობა დავიწყე.

ნავიკითხე და...

დიდი მწერალია ოთარ ჩხეიძე, ის დაუმსახურებლად დაუფასებელი იყო ჩვენს მწერლობაში. XX საუკუნის ყოფა, ცხოვრება, ხასიათი, საერთოდ, იმ პერიოდის საქართველო შეუძლებელია გავიგოთ მისი რომანების გარეშე.

ის კარგი ლიტერატურათმცოდნეც იყო და შესანიშნავად შეეძლო საუბარი იმ ტექსტით, იმ ენით, რომელიც ყველასათვის გასაგები იქნებოდა, მაგრამ დიდი მწერლობა არსადღეს არის იოლად მისაწვდომი, დიდ მწერლობასთან ჩაღრმავება დიდი შრომა სჭირდება... და მე უფრევი ახალგაზრდებს:

მოკითხე ხელი ოთარ ჩხეიძის ნიგნებს... იშრომო... და ნახეთ რამხელა საგანძური დაგხვდებათ იქ".

ქეთევან შენგელია:

"ოთარ ჩხეიძე ჩემი მასწავლებელი იყო. მისი ცხოვრებაც და შემოქმედებაც სამშობლოს მიეძღვნა.

ეს უკანასკნელ დღეებამდე წერდა, ყოველი მისი ნიგნი არის ლიტერატურული ფაქტი, უდიდესი როლი და მნიშვნელობა რომ ჰქონდა, აქვს და ენება ქართული მწერლობის ისტორიაში.

ძალზე სისამოვნოა ის ფაქტი, რომ ჩემი მასწავლებლის სახელობის სტიპენდია გადაეცა ერთ-ერთ ჩემ მიერ შეწერილ მაგისტრანტს — გიორგი კეკელიძეს. მინდა მივულოცო ამ ახალგაზრდებს ასეთი ჯილდოს მიღება. მხარია, რომ ეს ყველაფერი უნივერსიტეტის კვლევები ხდება და აქ იარსებებს პრემია, რომელიც არაერთ ნიჭიერ ახალგაზრდას გამოაუღწევს და მისცემს სტიპენდიას. თავისთავად ძალზე მნიშვნელოვანია ისიც, რომ ამ ყველაფრით ყურადღება თარგმანის დარგსაც მიექცა".

ლია სტურუა:

"ძალზე მნიშვნელოვანი მგონია ოთარ ჩხეიძის ხსენება, განსაკუთრებით დღეს, როცა ის ქართული ენა, რომელიც მწერლობა თავისი რომანების პერსონაჟად ატყია, ასე უწყალოდ მახინჯდება.

პლატონი ამბობდა: ენის დამახინჯება შურადაცხოვს არა მარტო ვრამატიკოსს, არამედ ადამიანის სულსაც... და მე მგონია, არის მცდელობები ყოველთვის იყო, ყველა ეოპაში. რატომ ამბობდა ჯალაკტიონი. მე თუკენ მოვიმართი, მთელი დღე და მთელი ღამე, თვეობით და წელიწადობით, ილაპარაკეთ, გვეყვრებით, ოღონდ ქართულად, ოღონდ ქართულად ილაპარაკეთ".

მე ვწერ. ჩემი საქმე ეს არის. ამიტომ პირადად ჩემთვის მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ის, რაზე წერდა მწერალი, არამედ ისიც, თუ როგორ, ოთარ ჩხეიძის შემოქმედება მხატვრული ღირებულების თვალსაზრისითაც ძალზე საინტერესოა. ამას გარდა იგი ყოველთვის იყო ნონკონფორმისტი. ეს დღეს გაცოცხლები იოლია, ვიდრე მაშინ, იმ დროში, როცა ბატონი ოთარ წერდა თავის დიდ-

ბულ რომანებს, ამიტომ ამ მხრივაც გამორჩეულია მისი დენალო.

მე პოეტად ვარ და სულ ორადორი პროზაული ნაწარმოები მაქვს. ერთ მათგანს — მოგონებებს პარიზზე — „ბედნიერი სიზმე“ — თავის დროზე ბატონი ოთარი წერილით გამოხატა. ეს ჩემთვის ძალზე დიდი ბედნიერება იყო, რადგან იცოც კრიტიკოსების დამოკიდებულება ამ ყველაფრისადმი — ისინი ხშირად ფიქრობენ დაწერონ თუ არა რამე ამა თუ იმ მწერალზე, რადგან უშინაით ვინმე არ გაანანყნონ.

ბატონი ოთარის — ამ ნონკონფორმისტის, დიდი მწერლის, ქართული ენის უბადლო მცოდნის მხრიდან გამოხატულება კი ძალიან ბევრს ნიშნავდა ჩემთვის. ამიტომ დღეს ამ ახალგაზრდებოვით მეც მინდა წაგლიძა ვუთხრა მის სულს, სინათლეს, რომელიც მისი წიგნიდან მოდის იმისათვის, რომ შეამჩნიო ჩემი პროზა. მაშელობა იმ ადამიანური ღირსებებისთვისა და ყურადღებისთვის და მინდა დაეპირადე მის ხსოვნას, რომ ვილაპარაკებ მხოლოდ ქართულად, დღეობით, თვეობით, წელიწადობით ვილაპარაკებთ და დაეც, საუკუნეობით ისმინონ ეს ქართული მისმა შთამომავლებმა“.

მაკა ჯახაძე:

„დედებანდლი დღე უნივერსიტეტის კედლებში ნამადვლი დღესასწაულია. ჩვენ იმდენად მიეჩვიეთ სახანაობითა თუ ღონისძიებით „დედსასწაულებს“, რომ ამ სიტყვის მონათრისავე კი ვეღარ ვაცნობიერებთ ბოლომდე. იქნებ ამიტომაც, პირადად ჩემთვის ასხაგად სასიხარულოა დღევანდელი ზეიმი თბილისის ივანე ჯავახიშვილის უნივერსიტეტში.“

დაის, სახანაული, როცა ამ მღვრიე, ჭრელ, ღირებულეზათა გააფორმებული გადაფხვებებსა და ე.წ. რეფორმათა ტოტალური შემოჭრებისაგან, უნივერსიტეტში არსდება დიდი ქართული მწერლის ოთარ ჩხეიძის სახელობის სტატიონი. ეს ფაქტი დღევანდელ საქართველოში ერთგვარ აქციის სახესაც იძენს.

ეს არა მხოლოდ ამ მწერლის უზარმაზარი შემოქმედების შესწავლას შეუწყობს ხელს, რომელმაც ფაქტობრივად XX და XXI საუკუნის გარიჟრაჟის ქართლის ცხოვრების მალაღმატვრული, პირუთენილი ეპოპეა შექმნა, არამედ ნაბახილებს ჩვენს ახალგაზრდობის შემეცნების წყურვილს. იმ სამყაროსთან მიხატებისას, რასაც ოთარ ჩხეიძის ფანტასტიკური მხატვრული სამყარო ჰქვია, ისინი ხელახლა აღმოაჩენენ სამშობლოს. მილიონობამ დაინახვენ და გაიხარებენ XX საუკუნის საქართველოს დრამატუზმითა და ტრაგიზმით აღსავსე უახლეს ისტორიას. მხატვრული პერსონაჟებისა და გმირების სახით გაიცნობენ ამ ეპოქის ქართველებს თავისი შეცდომებითა და დანაშაულებებით, თავისი გამარჯვებითა და ღირსებებით, მოღალატეებითა და ერთგულებით, თავისი სულსწრაფობითა და სულგრძელობით.

გარდა ამისა, ისინი აღმოაჩენენ უაღრესად არაორდენარული ხელწერის მქონე შემოქმედს საკუთარი მრწამსითა და ესთეტიკით.

შემთხვევითი არ იყო, სამჭოთა რეჟიმმა ათეული წლების განმავლობაში ვერ შესძლო ამ დიდი მწერლის „მოთვინიერება“ და საბოლოოდ შური იძია — ოფიციალზმა და ნომენ-

კლატურულმა კრიტიკამ ჯოისიკით და ფოლკლორით „მწერლად საკითხავ“ მწერალია რიგებს მიკეთუნა ოთარ ჩხეიძე, და თავი დაიშვია, რომ ამ როლად დააძლევს სამყაროს შესწავლას საგულდაგულოდ ვერაფერ შეუდგებოდა.

არც ის იყო შემთხვევითი, რომ ამ მწერლის მართლაც უნიკალური და არაორდენარული სტილით პირველ რიგში სტირონი ახალგაზრდები დაინტერესდნენ და მოიხიბლნენ.

მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ დიდი მწერლის ბუნებას, მის პიროვნულ თავისებებს მივაცქიო თქვენი ყურადღება, ერთ ფაქტს თავისხენებ. როდესაც თავის დროზე ოთარ ჩხეიძის თხზულებათა სამტომეული გამოვიდა, ბატონმა ოთარმა ამ გამოცემას წინასიტყვაობად მაშინ სრულად ახალგაზრდა ლიტერატურათმცოდნის, ფართო საზოგადოებისათვის უცნობი ავტორის, აკაკი მინდიაშვილის ერთკლი უწერილი დაურთო. არადა, ნებისმიერი სახელმწიფეჭილი და ცნობილი კრიტიკოსი დიდი სიხარულით ინატრებდა ამ თისისა.

როდესაც თავისუფლებაზე ვლაპარაკობ, უპირველეს ყოვლისა, მე იმ დიდ მინაგან პიროვნულ თავისუფლებას ვგულისხმობ, რომელიც ადამიანს ნებისმიერ სიტუაციაში თავის არჩევანს აკეთებინებს. ამგვარი თავისუფლების გემოს სწობები ვერასოდეს გაიცვებენ.

როგორც თავისი თაობის, ისე მომდევნო თაობის მწერლებს შორის არავინ ისე უშურველად არ კითხულობდა და არ წერდა ნიჭურ ახალგაზრდებს, მათი წიგნებსა თუ მოთხრობებს, როგორც ბ-ნი ოთარ ჩხეიძე.

დაბოლოს, ერთი რამ მინდა კიდევ ვთქვა. როცა საკონკურსო კონისაში შემეყვანეს, მართალი გითხრათ, შემიწოდა... მაგარ იმდენად შემოქმედებითი ბუნების მქონე და სწავლის წყურვილით ანთებულ ახალგაზრდებს გავცნობი, რომ შიშმა უკან დაიხილა. მათი ნაშრომების, სამეცნიერო სტატიებისა თუ წიგნების გაცნობამ კი დიდი იმედით განმანაყო. ეტყობა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ჯერაც შემორჩნენ ღირსეული ლექტორები და ჭეშმარიტი უმედავოები.

თითოეულ გამარჯვებულს ვულოცავ წარმატებას, ხოლო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს კი დიდი ქართველი მწერლის ოთარ ჩხეიძის სახელობის სტატიონის დაარსებას“.

როსტომ ჩხეიძე:

„თუ ვინმეს უყვარდა ახალგაზრდობა და თუ ვინმე ადევნებდა თვალს მათ საქმიანობას, ეს იყო ოთარ ჩხეიძე. თუ ვინმეს მის სიცოცხლეში ერთი სტრატეგია მიიწვდებოდა, იცოდეს, რომ ოთარ ჩხეიძის ის ნაკითხული ჰქონდა და აინტერესებდა მისი შემდგომი ნაბიჯი.“

როცა ეკითხებოდნენ, როგორ ახერხებთ ამ ყველაფერს? ამბობდა: მეტი რა შემიძლია გავაკეთო ქართული ლიტერატურისთვის, გარდა იმისა, რომ თვალი ვადევნო ჩემ გამრეხო რაც ხდება.“

მერე ეს ყველაფერი რომანებში გადაჰქონდა. მისი დღეობის ფურცლები რომ ნახოთ, სულ წუხს, რომ რაღაცა ვერ ასწრებს, ვერ ახერხებს, გვერდზე რჩება ის მთავარი, რისთვისაც იყო მოწოდებული.

დღეორები ვახსენე... არსებობს ოთარ ჩხეიძის დღეორები, 1000 გვერდზე მეტი, 1965 წლიდან რომ წერდა.

როცა მამა გარდაიცვალა, კარგა ხანს ვერ მივეყარე ამ ფურცლებს. შემდგომში ნელ-ნელა დაიწყო კითხვა და ის განცდაც გამოინდა, რომ ადრე თუ გვიან უნდა დამეწერა ბიოგრაფიული რომანი ოთარ ჩხეიძეზე.

სხვათა შორის, ეს იდეა ბატონმა კობა იმედაშვილმა მომართა. ცხადია, გულში ასეთი რამ მეც მქონდა, მაგრამ... როცა მამა გარდაიცვალა, იმავე დღეს მოხრბანდა ბატონი კობა და მოთხრა:

— აუცილებლად უნდა დანერო ასეთი ნივნიო... — და სათაურიც მიკარნახა: „მამაჩემი ოთარ ჩხეიძე“, რომელიც, საბოლოოდ, ქვესათაურად დარჩა, სახელწოდება კი ნივნიას არის „ავვისტოს შვილები“. ეს არის 1924 წლის აგვისტო, რომელმაც მთელ საქართველოზე და ჩვენს ოჯახზეც გადაიარა. ასეთი გარემოდან მოიღოდა ოთარ ჩხეიძე და მიზნად პქონდა დასახული, რომ ადრე თუ გვიან დაენერა რომანი 1924 წლის ტრაგედიაზე, დაენერა იმ რეჟიონის პირობებში, როცა მინიშებითაც კი არ შეიძლებოდა ამ აუვანყებაზე საუბარი. „ავვისტოს შვილები“ ამას ნიშნავს — არა მხოლოდ ოთარ ჩხეიძის, არამედ საერთოდ, თაობაობა ტრაგედიას, 1924-ის მღელვარებაში რომ შექმნა. სწორედ აქ გამოინართა ამ ადამიანების შუუპოვრობაც, თავდადებაც და რწმენაც, რომ ადრე თუ გვიან ეს რეჟიმი დაეჭობოდა.

ოთარ ჩხეიძესაც პქონდა ასეთი რწმენა, ოღონდ ხშირად უთქვამს:

— ვერ წარმომედგინა თუ თავისუფლად და დამოუკიდებელ საქართველოს მოეწინააღმდეგო.

იგი მოესწრო 1924-ზე დაწერილი რომანის „ბორიასი“ ნივნიად დაბეჭდავასაც, თავის დროზე „ესიკარმი“ რომ გამოეცხებოდა და თავისებურ გვირგვინად ადგას მის შემომედეგებს, რომელიც 24 რომანს მოიცავს პიესებს, ნოველებს და წერილებს რამდენიმე კრებულთან ერთად და XX საუკუნის საქართველოს ყოფას ასახავს მიუკერძოებლად.

ძნელა ეს ყველაფერი ერთ ნივნიში მოაქციო, ამიტომ აუცილებელი იყო კომპოზიციური ქარგის მოძებნა. რომანი უამრავი პერსონაჟი მოქმედებს. აქ პიროვნება გა-

დაჯაჭვულია თავისი დროის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოვლენებთან, კომპოზიციური ჩარჩო ნივნიას კი იმან შერა, რომ „ავვისტოს შვილების“ ხედვისა და სისხლიანი ავვისტოც გასულ ზაფხულს თვალწინ გავემორცა.

ამ ბრძოლებმა ჩვენს სოფელზე — ყელქცეულზეც გადაიარა და მამაპაპისეულ ეზო-კარხეც, უკვე მერამდენედ...

ნივნის ეპიგრაფი მხოლოდ ჩემი მიგნება არ არის. ნლებს ნინათ ბატონმა რევაზ თვარაძემ გამოაქვეყნა ძალზე საინტერესო ოუმორისტული მასალა გალაკტიონის მოტივებზე: რომელ მწერალზე რას იტყოდა გალაკტიონი, ოთარ ჩხეიძეს კი ეს სიტყვები მოუსადაგა:

„საქართველში შენ ერთი მაინც არ იტყვი, როგორც იტყვიან სხვები“.

ალბათ ეს სტრიქონები ყველაზე ზუსტად ახსაითებს მის პიროვნებასაც და ღვაწლსაც...“

ნატო ჩხეიძე

„უდიდესი მადლობა მინდა ვუთხრა აქ შეკრებილ საზოგადოებს მობრძანებისათვის, ოთარ ჩხეიძის სიყვარულისთვის...“

მამას ადამიანის განსაკუთრებულ თვისებად ზნობა მიაჩნდა და ფიქრობდა, რომ კაცობრიობა უძველესი ცივილიზაციიდან დღემდე სწორედ ზნობამ მოიყვანა და მომავალშიც ზნობა გადაგვარჩენს. მას ტრაგედიამი „თედორე“ აქვს ასეთი ფრაზა: „მინა არის დღეს ჩვენი ღმერთი!“

მამულსადაც სიყვარული ოთარ ჩხეიძემ რწმენამდე აზიდა. რწმენა თავგანწირვას მოითხოვს... საქართველოში კი, ღვთის ძალითა და მადლით, ყოველთვის იბადებოდა ნივნი ადამიანები, რომელთაც ეძლეოდათ ის მზნობა, რომ თავი შეეწირათ ღმერთისა და სამშობლოსათვის.

უდიდესი მადლობა უნივერსიტეტის საზოგადოებს იმისათვის, რომ საქართველოში ჩვენი აქ, ამ კედლებში დანარსებულყო ოთარ ჩხეიძის სახელობის საცემბელო.

მადლობა სტუდენტებსაც, რომლებიც ნიჭისა და შრომის გამო გამოამრჩეს“.

კულწარბი

ნუ გააოვიწვაპი თვითმკვლელობას

1990 წლის ბუქერის პრემიის ლაურეატმა, პოპულარულმა ბრიტანელმა მწერალმა და 2009 წლის ბუქერის პრემიადენდებმა ანტონია ბაიეტმა გააკრიტიკა ავტორები, რომლებიც ბელეტრისტიკაში გამორჩაონას და რეალურად მცხვორებ ადამიანთა ბიოგრაფიებს ურევენ ერთმანეთში. პროზაში ჟურნალისტიკისა და გამონაგონის შერწყმის ამ სახეობას მამ „ფაქციონი“ (ფიქტია ბუღს ფაქტი) უწოდა.

ბაიეტის აზრით, „ფაქციონი“ ლიტერატურა სხვათა ცხოვრებას ისაკუთრებს და ცვლის, რაც ადამიანებზე თავდასხმის ტოლფასია. „გარდიანის“ მიმომიღველი აღნიშნავს, რომ „ბუქერზე“ წარმდგენილი მწერლის უახლეს რომანში „საბავშვო ნივნი“ ჩნდება ოსკარ უაილდი. თუმცა თვითონ ბაიეტი დაფ-

ნებით ამტიციებს, ჩემი სიტყვები დრამატურგისათვის არ მიმინურიო. ბაიეტმა აღიარა, არც ჩემთვის არის იოლი, ეწეროს ისე, რომ რეალურ ადამიანებს გვერდი აუფარო.

„სულ ცოტა ერთი შემთხვევა მაინც ვიცი თვითმკვლელობისა და ერთი თვითმკვლელობის მცდელობისა ამ ნივნიში, რომ ცოცხალი ადამიანები რომანის გმირებად იქცნენ... ახლა, როცა არსებობს საიტები, სადაც შევეხდებო ავტორის კომენტარებს სხვადასხვა თემებზე და ფეისბუქი (პოპულარული ვებ-გვერდი, სადაც ადამიანები დებენ ინფორმაციას საკუთარ თავზე და ფოტოებს, აგრეთვე ეცნობიან ერთმანეთს), ყველა მწერლად იქცა, და ყოველი გამოთქმა ამა თუ იმ პიროვნებაზე, კეთილგანწყობილი თუ დაუნდობელი, სამართლიანი თუ უსამართლო, აუცილებლად ზედმეა ქსელში... უკვე აღინიშნა რამდენიმე შემთხვევა ინტერნეტ-დღიურებსა და ფეისბუქის გამო თვითმკვლელობისა. მწერლები ძალიან ძნელად და გვიან აცნობიერებენ სიტყვის ძალას“, — განაცხადა მწერალმა.

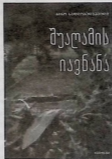
კატო ჯავახიშვილი

ფოთლისკაბიანი გოგო და იაჰნანა შუალამისას

მონატრებული საკინძესავით გადახსენი ჩემი ჩანთა და მუღნის იემში ჩაიფუტე...

შუალამისას, კომპარული სიზმრით შემოწმებულს თუ გამოგვიღვია და თვლის გახელებისს პაერი ადარ გეყო კედლებით შემოსაზღვრულ სივრცეში, სხენიდან ის ძველი ჩანთა ჩამოიღე, ერთ მშვენიერ დღეს მიძინებული შეგრძნებებით რომ გამოუტენე გულ-მუცელი და კიბის ზეით მოიწინე ადგილი. აკი დაგვიწყდა კიდევ, რამდენი ხანია არ გადაგიომწმებია მისი შიგთავსი.

ნელ-ნელა ამოალავე დავიწყებული ნივთები, მინისა და იის სურნელი რომ მოსდევს თან. რას არ იპოვი იქ — თავმოწმვარ სანთლებს და დავიწყებული შემოდგომების სანიშნეებს - ფოთლებს, ნიშით სავცე თეთრ ფლაკონს და ბელურებისთვის გადანახულ ნამცეცებს, ზამთრისთვის რომ შემოინახე. ცოტა ღრმად ჩაყავი ხელი. მარჯვენა ჯიბეში სიმშვიდის გრომები ყრია — გლახაკს თუ გადაიწყვიდი სადმე, გამოწვდილი ხელის-გული აუწყე და გზა დაულოცე. პატარა ნიგნსაც იპოვი იქვე, რომელიმე ჯიბეში, ისფერი გარეკანით. ეს ის ნიგნია, რუმად, შენთვის, სიმარტოეში რომ უნდა გაუმეორე საკუთარ თავს და ლოცვასავით ნაიწირჩულდი.

არ გეძინა, შეგამჩნიე, დაუვალო მზხო. შვკაბით ჩამოგიჯეძი ნითელ ლოგინზეო... შუბლზე ცვარი მოგინმინდე გული მოგანდეო, გეძინა თუ არ გეძინა მზე შემოგანთეო... შვკაბიან მკლავებშუა ლამეს გაათეო?..

ეს „შუალამის იაენანა“. ნინო სადლობელაშვილის პირველი პოეტური კრებული, ფესვებიდან ნამოსული სურნელით რომ აუვსია ჩაითის ნილი და თავისი შიგთავსით მის ჯიბეებშიც გაუმოწმეს — აქამდე ნოველების ერთი კრებულისა და რომანის („ორსული“) ავტორის დებიუტი პოეზიაში. აქ სხვა სიმშვიდეა; უცნაური,

ტკივილიანი სიმშვიდე პოეტი ქალისა, ხეების ჩრდილქვემ რომ მიდის და შენც, მკითხველს, გაიძულეს არსებული რეალობა გადაიფიწყო და თვალდახვეული ფეხდაფეხ გაბჟვე ავტორს, მასავით განიცადო და გეტყიოს, დაეცე და კვლავ ადგე, რადგან ცხოვრებაც ხორცისა... სიკვდილი და აღდგომა.

შენ ხარ ჩემი ხე. შენ რომ მთიდან ხარ, ბაბუაჩემი ზამთარ-ზაფხულ იმ მთაში დადიოდა, ზამთარ-ზაფხულს შუახახლში თაფლისფერი შემე გვექონდა და შუაცეცელის სუნი იდგა.

ის ფესვებიდან ნამოსული პოეტი. მინიდან ამოღებული შეგრძნებებით იკვებება და აპურებს თავის მკითხველს. ამიტომაც არის, რომ ნინოს ქვეცნობიერი „მე“ ასე მჭიდროდა დაკავშირებული ხეებთან, ბუნებასთან, ფოთლებთან, თითქოს პოეტს გაქცევა უნდა იმ რეალური სივრციდან, რომელიც მას ამ ეპოქამ არგუნა. ნინოს პოეზია მის მიერვე დახატულ ტილოს შვკეს, ხიდექემ რომ მხატვას მხატვარი და მხოლოდ მან იცის, მასში რა იგულისხმება.

შენი ჩანაცვამი გუბეშენასავი, ცვაპონაცვალი ქოშებით დავალ საკოცნად გამონვდილ ვაგებებს დავყვირი რომ: და ვარ... და ვარ...

ნინოს ლექსები საესეა აღუზიური შეგრძნებებით — თითქოს ნინაპრების სკიორიდან იანდერბა ავტორმა ისინი. ვერც გადასადგება იმეტებს, არც მათთან ერთად შეუძლია ცხოვრება. „მინდა გავაპო სიტყვა სამშობლო“ - ამბობს პოეტი და ამ პათოსით სავცე ფრაზის მიღმა იხატება ჭრელ ნინდებში გამოწვდილი გოგოს სახე, ნუთისორეში უკადურესი უსამართლობით შემინებული გაქცევას რომ ცდილობს და თავისსავე ბორკილებში გამოწმცედეული ძვლებზე ტკივილს ილოკავს.

ჩამოვალ ირმების ნყალთან, და ოდნავ გაფითრებულ ტურებზე მარწყვს რომ გადავივამა...

დაიბ, ალბათ მიხვდით. ეს ფუფალაა — გენიალური პერსონაჟი, რომელსაც ავტორი საკუთარ თავს ადარებს. ხანდახან მგონია, რომ ჩენი ცხოვრებაც ერთი დღი „გამონაგონია“ და რამებლა ნიჭი უნდა გქონდეს ადამიანს, რომ ამ „გამონაგონში“ სახე არ დაკარგო, მილიონ ატომად არ დაიშალო და არ გადასხვადურდეს. სწორედ მაშინ გაიღიბო, როცა არ გუდიმება, მაშინ იცეკვო, როცა ტკივილისგან ტურებს იკვნიტებარალიდ გამალო ქოლვა და გაუყვე ქვიან ბილიკს. და იქნებ არსათი?!

წიგნის კითხვისას ხანდახან გგონია, რომ ავტორის ნიაღვრეები და მისი რიტორიკული გულწრფელობა, რომელიც ძირითადად მელანქოლიურ ხასიათს ატარებს, სადაცაა უკიდურესი პესიმიზმის სახეს მიიღებს, ქაოტური ჩანარების სიმრავლის გამო სადაცაა განწყობა მისი შმა, მაგრამ უცერად ამ ლექსს გადაწვევები და მიხედვები, რომ დალილ შეგრძნებებს იქით მთავარი არტერია ფეთქავს და ისევე დამუხტული ავრძელებს გზას. პოეტთან ერთად უპატივები მეძაბებს წითელი პარასკევის სატირლად:

მოდით, ჩემო თვალმზაღამებულ მეძაბებო,
ხიდთან ამოსულო სამყურა ბალახებო,
ხიდქვეშ დახვავებულო,
ნავაგში გადაძახებულო
ოდესლაც თოჯინებო...

მაია ჯალიაშვილი

აბსურდის ტყვეობაში

ზაზა თვარაძის „სიტყვაში“

თანამედროვე ქართული რომანი გამოირჩევა რეალობის რეპრეზენტაციის საინტერესო ვარიაციებით. საყოველთაო პოსტმოდერნისტული ტენდენციები ქართულ პროზაშიც გამოვლინდება და, ამ თვალსაზრისით, ამ რომანშიც აირელება ნოსტალგიის, ინტერტექსტუალობის, ირონიული მოდუსისა და სხვა ნიშნები, მაგრამ ეს რომანი ტიპოლოგიურად ენათესავება „ახალ რომანს“ („ანტი-რომანის“ სახელწოდებით რომა ცნობილ დასავლეთში). ზაზა თვარაძე ამ რომანით ჩამოკავს ფრანგ ნატალი საროტს, რომელიც ცდილობდა ხელშეწყობდა შეენარჩუნებინა ის საიდუმლოება, რომლითაც ადამიანი და მისი ქვეყა იყო განპირობებული.

ზაზა თვარაძის რომანში მთავარია არა ამბავი, პერსონაჟები, ხასიათები, არამედ ერთგვარი მეტაფიზიკური რეალობა, რომელსაც იგი სიტყვების „ხორცშესხმით“ ქმნის. რომანში სიტყვები დამოუკიდებელ ცოცხალ პერსონაჟებად შემოიჭრებიან, მთლიანად ცვლიან რეალობაზე გულმოდგინედ ნარმოდგენისა და სამყაროს ერთგვარ „მეოთხე“, სიტყვიერ განზომილებას ქმნიან. ამ განზომილებაში ადამიანი სიტყვასთან — როგორც ცოცხალ ორგანიზმთან ერთად — თანაარსებობს და თავის ქვეცნობიერ იმპულსებს ავლენს.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს მისი პოეტური ხმის თავისებურება და თავისებური მდინარება. ილუზორი სრავა მისსენ, ხშირი დიალექტური სიმბოლოები, ეს ყველაფერი მის ლექსებს საოცარ ინტიმობას სძენს და ამავდროულად ამორბორებს ყოფით სამყაროსთან. ის პოეტია, თვითმყოფადედ მღერის ივენანასაც და ტირის სატრაქლასაც.

ასე დამიტირებ:
სად ნამიხველ დარდიანოო
ვერ მოგანონე ეს ნაზამორალი მდინარე...

და ერთხელაც, შუალამისას, კომმარული სიხშირით შემინებულს თუ გამოგვივიდა და თვალის გახელისას პავერი აღარ გვეყო კედლებით შემოსაზღვრულ სიერცემი, „მონატრებული საკინძავით გადახსენი“ მისი ჩანთა და მელნის იებში ჩაიყუტე.

სიტყვა ამ რომანში აღარ არის მხოლოდ პროზის შენობის ასაგები „მასალა“, არამედ ის თვითონვე ახალი რეალობა, რომელიც ჩაენაცვლება ჩვეულებრივს, ადამიანური გრძნობის ორგანოებით აღსაქმელს.

ზაზა თვარაძე ამ რომანში არ ქმნის ხაზგასმული მსტყვიისა თუ ფანტასტიკის განცდას. მისი „ახალი რეალობა“ აქვე, ჩვენ გვერდით, ხელის განდევნაზე, როგორც სიხშირე, მაგრამ, მისგან განსხვავებით, ეს სიხშირე გამოდის წინა რიგში და იქმნება განცდა მისი ფიზიკურ რეალობაზე უპირატესობისა. ე. ი. გველიძეებული ადამიანი სინამდვილეში მშინარეა, რადგან დაილუნგებული აქვს უხილავი სამყაროს ცნობის უნარი, მწერალი ცდილობს ჩასწვდეს და დახატოს საუბრების, ფესტების, განცდების, ერთი სიტყვით, ვარგებულიად გამოხატულის მიღმა დაფარული, არაცნობიერი ღრმად დამალული რეალობა.

ზაზა თვარაძის რომანისეული ალტერეგო, ფსიქოლოგი მთხრობელი, ირონიულად უფურებს ფსიქოლოგისა და მის მცდელობას — ხსენას ადამიანური არსებობის აზრი თუ სიცოცხლის მოტივაციები. ამიტომაც ხატავს არცნობიერის უმცირეს, მუდმწველ მოძრაობებს, რათა დინახოს გარკვეულად გამოვლენილი დრამის ფარული იმპულსები.

რომანის ცენტრალური სახვა „სანატარი კანტორა“ — ამ სიტყვაში მწერალი ქმნის სიტყვების თამაშის ილუზიას, თანვე ერთმანეთს უპირისპირებს ნატივე ზურჯალასა და უბეჭ სინამდვილეს. კანტორა პრაგმატული თანამდგომარეობის ანაბეჭდია, რომელიც რომანში გარკვეული ხნით, სამწუხაროდ, მხოლოდ დრამით, წაიშლება, რათა ტრაგიკულად წარმოიქმნოს რომანტიკული და ყოფითი „შეუბნებამი“ ამ უკანასკნელის დამარცხება. მკითხველი იცნობრებს სიტყვების მშვენიერ სამყაროში, როგორც თავისუფალი, ლილ შემოქმედ, მსგავსად ადამიას, რომელიც სამთხრობით თვითონ ქმნდა სიტყვებს და ყოველთვის სახელდება. ეს გახსენება თუ მოხორუება „სამთხრობისთან“ მწერალს სჭირდება იმისთვის, რათა უფრო მძაფრად წარმოაჩინოს თანამედროვე, ტექნიკური ცივილიზაციის სამყაროში ადამიანის მარტოსულობის, გაუცხოებისა და ეკარგულობის ტკივილი.

რომანის გმირები აბსურდული ცნობიერების ადამიანები არიან. რა ინვესს აბსურდულობის განცდას? რეალობა

ბის შეცვლის შეუძლებლობა და მასთან შეუგუებლობის ტკივილი იწყებს გაქცევის წაღობას. პროტესტის რაიმე ფიზიკური ფორმით გამოვლენა პერსონალთა სულიერ ძაღრბს აღემატება, თანაც ისინი ვერ ხედავენ ამ პროტესტის აზრს, ამიტომ მათ ბრძოლა მატერიალური სამყაროზე გადააქვთ ახალ, წარმოსახულ, სიხშირისულ განზომილებებში. აქ ისინი თავისუფლდებიან ყოფიერებაზე მიჯაჭვულობისაგან, წარმეუბრობისაგან, ამაოებისაგან, რადგან ახალ განზომილებებში აღარ არის საჭირო ცხოვრების საზრისის ძიება. აქ შევლავდებიან თავის ადგილასა.

რას წარმოადგენს აბსურდული ადამიანი? — ვგამს კითხვას ალბერ კამიუ და თვითონვე ვარ პასუხობს: „... ამ არცუხს აკეთებს მარადისობისთვის“... ამ თეხისს ვრცელ მსჯელობას მოაყოლებს და დაასკვნის: „ერთადერთი აზრი, რომელიც არ ცრუობს, უნაყოფო ფიქრია. აბსურდულ სამყაროში ცნების ან ცხოვრების ღირებულება უნაყოფობით იზოზება“ („სიზოფის მითი“).

მთავარი გამოჩენა შემოქმედა, მაგრამ მის აღარ აკმაყოფილებს ტრადიციული ღირებულებები, აღარ შეუძლია მათზე დაფრდნობით გამართობის თავისი არსებობა. ამიტომაც არის, რომ მრავანდები ერთდგარი ირონია კლასიკური ყიფის მხატვრული ტექსტების მიმართ. იმ დროში, როცა ისინი იქმნებოდნენ, შეუფერებდნენ იმ დროის ადამიანთა სულსკვთობას, მაგრამ თანამედროვეობაში შეუძლებელია მწერლობა თბობა დანაცო, მაგალითად, გამოთა ჩვეულებრივი აღწერილი, რაღაც ამაბიკ შეთხზას და გულდაგულ მიჰყვეს სიუჟეტის განვითარებას ვულგურული მკითხველის მისაცხებლად. ამიტომაც ზაზა თვარამე ამ რომანს იწებს სწორედ კლასიკური ტექსტების ერთდგარი პაროდირებით, აღწერას, გაზაფხულის ერთ მშვენიერ დღეს სოფელს მოჩარდაბული ურემი მიადგება, და ა.მ. მაგრამ მაღლ წყვეტს ამ ერთდგარ იდიოლო თბობას და უნაცვლებს დღევანდლობას. ახლა მოქედრული ცივი დილაა, ე. ი. სრული კონტრასტია იმ იდილისთან, ეს კი თავის მოტყუებას ჰგავს. ამიტომ რაღაც უნდა შეიცვალოს, რაც მთლიანად შეშრავს გმირის ცხოვრებას. რეალური და წარმოსახული სივრცეები ერთნანებს ჩაედატება. პერსონაჟები იწყებენ საგნებისა და მოვლენებისთვის სახელების გადარქმევას. მაგ. ჩვეულებრივი სანოტაროული კანტორა გადაიქცევა სანოტარო კანტორად. ეს, ერთი შეხედვით, აბსურდული წარმოდგენა გმირებს შეაძლებინებთ ახალი ცხოვრების დაწყებას, რაც გამოირჩევა მრავალფეროვნებით, განსხვავებულ ცნებათა ქიდილით.

მწერალი გმირებს „სანოტარო კანტორაში“ შეაძენებებს ზარდახმობას, რომლებშიც ხორცშესხმული სიტყვებია. მთელი რომანი სწორედ ამ სიტყვებით თამაშია, ე. ი. სიტყვებით იქმნება ახალი რეალობები, თუმცა აბსურდულობის განცდა ბოლომდე მიიღვ ვერ დაიძლევა, რადგან ხადაც, მესხიერების კუნჭულში ფუნფუნობას ეჭვი, რაც მატერიალურად ხელშესახებს წინანარსებობას უგარგებს, ნაბლა საროტმა რომინით „ექვის ემოცა“ ზუსტად გაზომბა თანამედროვეობის არსი. თანამედროვე ადამიანისთვის ეჭვი აზრის მამომრავებელი ძალა კი აღარ არის,

არამედ ყოველგვსთვის აზრის გამომოცედილი, დამირგუნველი. სწორედ რეალობისად დათვრებული ადამიანები არიან ზაზა თვარამის რომანში დახატული.

მწერალი ამ რომანში გამოიხატავს შემოქმედი ადამიანის დაუმორჩილებლობასაც, აქ არის სიზოფიქსული მძიმე, მტანჯველი სელა მწვერვალისკენ, რომელიც მის გულს სიცოცხლის ძალით ავსებს. გმირს არ სურს ვარაუდობიყოთა მსგავსად შეეგუოს არსებულ ვითარებას. მთავრი გმირი სანოტარო კანტორის აღმორჩენამედ გარბობა მისთვის სასურველ ტექსტებში, უპირველესად „ვეფხისტყაოსანში“, გალაკტიონის პოეზიაში, მაგრამ ახლა სურს, რომ ეს ტექსტები იყოს არა რაღაც მეორეული, არამედ პირველიად, ე. ი. სიტყვების სამყარო ჩაინაცვლოს რეალობას. ამიტომაც არის, რომ, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ რუსთველის, გალაკტიონის სიტყვებით თამაშობს. მათი სტრიქონებისგან მატერიალურ „საგნებს“ ქნის. რომანში ამ სიტყვებს ფერიც აქვთ და სუნიც. მათი შეხება, ყნოსავა შეიძლება.

რეალობიდან ორიგინალური გაქცევის ზაზა დახატა ირაკლი ლომოურმა მამან წლებში გამოქვეყნებულ მოთხრობაში „შემთხვევა“, რომელშიც გმირი აბსურდულ სიტუაციაში, მეტროს გვირაბში გამოჩენილი აქვლეთა ქარავანს მიჰყვება. აბსურდულობას ისიც აძლიერებს, რომ მოვლენის შემსრულებ 19 მოქალაქედან ამ გაქცევის მხოლოდ ერთი ახასტარებს. ამის შემდეგ ისიც ყოველდღე იწყებს მეტროში ჩასვლის იმავე სადგურზე (სხვათაგან აღარ ეკავრებიან), რომლებიც ამ შემთხვევის შემდეგ მეტროს განსაკავრებიან და ელის — რას ან ვის? მწერალი ლიად ტოვებს ამ კითხვას, თუმცა მკითხველი თვითონვე ხედავს, ელის აქვლეთა ქარავანს, რომ ისიც გაყვეს. ეს, რა თქმა უნდა, არის გაქცევის რეალური გზა, მაგრამ მწერალი ხატავს აბსურდის გარემოში შესაფერის აბსურდულ გამოსავალს, იცე, რომ მკითხველსაც გაურჩიოს ბუნდოვანებისა და გაურკვევლობის, თანვე უსაშველობის განცდა.

შესაძლებელია თუ არა, ე. ი. ადამიანს აქვს თუ არა უნარი ამგვარი მდგომარეობიდან თავდახსნისა, თუ ეს მხოლოდ ილუზია და აქვლეთა ქარავანს გაყოლა თუ ზარდახმინად ამოსული სიტყვებით თამაში მხოლოდ თავის მოტყუებას და რეალურად არ შეუძლია ადამიანს თავის დააღწიოს ამ აბსურდს?

გამოსავალი მხოლოდ ამ აბსურდის წესების აყოლაა, ანუ სიცოცხლის უსაზრისობის აღიარება. რაც, რა თქმა უნდა, მოაზროვნე ადამიანისთვის მშელია. სწორედ ამიტომაც იგიიანებს თავს პაილები, როცა მამის აწრადილი მკვლელობის ამბავს, დედის ღალატს შეატყობინებს და შურისძიებისკენ მოუწოდებს. მისთვის ცხოვრება თავდაყირა დგება, რადგან არჩევანის წინაშე აყენებს მამა: ან შური იძიოს, ე. ი. მკვლელად იქცეს, ან მამისმკვლელთან ერთად იცხოვროს. ამიტომაც როცა პოლინოუსი ეკითხება ზბლილითეკამი (წინგების, ე. ი. არარეალურ სამყაროში) განმარტობულს თუ შეიხზუნებს: რას კითხობოდი, პასუხობთ: სიტყვებს, სიტყვებს, სიტყვებს. ე. ი. არც ამ მრავალერ სამყაროშია ხსნა.

ადამიანს სანამ ხორცი ასხია, მუდმივად აბსურდულ სიტუაციებში გახალართისთვის, უსაშველო გარემოებათა

ტყვეობისთვისაა განწირული. ერთადერთი გზა თვითირო-
ნია ან თავის მოცივინება. ამგვარი ტიპის გმირებისთვის
სიბრძნე, სიბრძნე აღარ არის ბნა, რადგან ცხოვრების
აბსურდულ ნივთიერ სიბრძნე, გონიერება ვეღარ უპირის-
პირდება. ცოდნა ცალკე რჩება, სიტყვები ცარიელდება, რადგან
სიტყვები არიან, რომ რამე შეცვალონ.

ზახა თვარაპის რომანის გმირებისთვისაც, ცალკე
რჩება „ვეფხისტყაოსანი“ თავისი სიბრძნით და ცალკე
ამდე ტექსტის სიტყვები, რომლებიც მის ხელში ახრის კი
ინარჩუნებენ, მაგრამ ცხოვრებასთან აღარ არიან დაკავ-
შირებული, არამედ უტკიველ თამაშთან.

გაქცევის სურვილი ყველა დროის ლიტერატურაში
სხვადასხვაგვარადაა ასახული, შეიძლება ითქვას, თვითონ
მხატვრული ტექსტის შექმნა გულსისხმობს გაქცევას,
მაგრამ იცვლება და ვარაიციებით მფორდება მისი ფორმე-
ბი. მაგ. 1922 წელს გამოცემული ტომას ელიოტის „უნაე-
ლოო მინა“ თანამედროვეთადაც შეუფასდა, როგორც „პი-
რეული ომის შემდგომ ქაოსის დიკანონა“ და; იმადრო-
ულად, როგორც ამ ქაოსის აღტერნატივა. სწორედ ამან
განაპირობა ელიოტისული „მითოლოგიური მეთოდი“,
რომლის საშუალებითაც ქაოსის აღტერნატივის ძიება
ხდება რელიგიისა და მითოლოგიით.

საინტერესო „გაქცევი“ ხასიათდება გივი მარგველა-
შვილის ალტერ ეგო, მინიატურების მთხრობელი კრებულ-
ში „შე ნივნის გმირ ვარ“.

არის თუ არა ამგვარი გაქცევა სრული გულგრილობის
გამოვლენა რეალობის მიმართ, რაც დამახასიათებელია
აბსურდული ცხოვრების ადამიანისთვის? რა თქმა უნდა,
ეს არის აბაიური მდგომარეობა, რადგან ამ ტიპის ადამი-
ანებს და ამ რომანის გმირებსაც აღარ აინტერესებთ ის
ლიტერებულბანი (ქემპარტი თუ ყალბი), რომლითაც
ცხოვრობს და საზრდობის საზოგადოების უმეტესი ნაწილი.
ისინი გამოყოფიან ამ ნაცნობსფერ მასას და თავიანთი გამო-
ვინილ სამყაროში იკეტებიან. ზახა თვარაძე სწორედ ამ
რეალობას ჩანაცვლებულ ორიგინალურ სამყაროს ხატავს,
რომელშიც ადამიანები არ სვამენ კითხვებს: რისთვის ვარსე-
ბობ? რა არის სიცოცხლე? რა არის სიკვდილი? — თუკი ეს
სიტყვები ინვეციე ტკივილს, უსამუქლობის განცდას, მაშინ
უნდა შეიქმნას ახალი სიტყვათკავშირები, რომლებიც ადამი-
ანს მტანჯველი ფიქრებისგან გათავისუფლებენ.

რომანის მთავარი გმირ ზახასთვის უნაერთი ზარდახში
მეგობარ ლევანს მოაქვს. მწერალი, რა თქმა უნდა,
სავანგებოდ მოიხიბობს ზახარისეულ სახე-სიმბოლოს,
რათა გამამაფროს საიდუმლოს მთაბეჭდილება. გმირები
თითქოს ამ ზარდახში უჩინარდებიან და ახალ განზო-
მილებში გადაიან, სადაც ყველაფერი თავდაყირაა, ეს
არის, შეიძლება ითქვას, სარკის მფორ მთავი, რომლის
მიღება პერსონაჟები სრულიად ახალ განცდებს ეზიარე-
ბიან. უჩვეულოა და დაუფერებელი.

რომანში მთაბეჭედავად არის დახატული ზარდახშიდან
(დამაფერებლისთვის მწერალი დეტალურად აღწერს
მის მიღა თუ გარე ზედაპირებს) სხეულბერივი ფორმის
სიტყვების ამოსვლა.

აქამდე ქართული ლიტერატურაშიდან ცნობილი იყო
სიტყვებთან ამგვარი დამოკიდებულება. სიტყვებს ისე
ხორციელდა განსაკუთრებით მოდერნისტები განიცდიდ-
ნენ. დემნა შენგელაია წერდა: „სიტყვები ჩემი საყვარ-

ლებიაო“. ეს იყო, რა თქმა უნდა, ფრანგ სიმბოლისტა
გამოძახილი. გურამ დონანაშვილის უცნაური ფორმირადი
(„კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“)
სწორედაც სიტყვებად — „მამასადამე“, „იისფერი“,
„გაქცევი“ — აღქვამს სხვები.
„სიტყვები“ მთავარი გმირი ამ მოულოდნელ შემთხვე-
ვამდეც აცნობიერება, რომ ეჭვი ჰქონდა, სიტყვები ზღვის
ფსკერზე იბადებოდნენ. ყოველი სიტყვა ეგონა რაღაც არსება,
რომელსაც ჰქონდა საკუთარი მოკვრივე, გემო, შეფერილობა,
ყოველი მათგანი გამოირჩეოდა ვანუფორმული თვისებებით.
ამიტომაც არ გააკვირვებია ზარდახის ხავერდოვან-მწვანე
ფსკერიდან სიტყვა ჯერ „სუგემის“ და მერე სხვა სიტყვების
ლორწოვან სხეულთა ამოსვლა.

ლევანმა და ზახას ერთგვარი ექსტაზი ეუფლებათ,
ისინი ნეტარებენ, რადგან სადაც ექვნი ყოველდღიური
ერთფეროვნება და სიტყვებით ახალ სხეულებს ქმნიან, ამ
ნუთხები ისინი მართლაც აღივადნენ „ახტებასა და
მსგავსებას“ დმირთან, შემოქმენი ხდებიან, მინაგანად
ქმავიყოლების განცდა ეუფლებათ, უზარიათ, სიამოვნება
განძობენ, რადგან ნამდვილ ღვთის შეილება იქცევიან,
ღვთის მიერ დასრულებულ შემოქმედებით საქმიანობას
აგრძობენ. უფლს ხომ ადამიანის შედეგ აღარაფერი
შეუქმნია.

ახლა „მათი“ ჯგირა, და მათ ამ შექმნილ ეუფლებათ
განცდა საკუთარი პიროვნების ღირებულებისა. რომანში
აშკარად არის ხაზგასმნი, რომ ეს ადამიანები (და ზოგადად,
სხვა ადამიანებიც) არავის სქირდებიან, მათ ფუნქცია აქვთ
დაკარგული, ამიტომაც უნებდურები და ათასგვარი ნებარე-
ბას დასარტყელნი არიან. ეს კარგად ჩანს ერთ ეპიზოდში,
როდესაც ზახა მეგობარს ოჯახში ახალგაცნობლი
სტუმრებთან ერთ სუფრაზე აღმორბდება.

იგჩნობს თუ არა რომანში კონკრეტული ემოსის ხაზ-
განმა? რა თქმა უნდა, ეს ჩვენი დროა, XXI საუკუნის ბოლი
წლების საქართველო, გაურკვეველობისა და სასონარ-
კვეთილების ბურუსით, მაგრამ, რომანი არღვევს კონკრ-
ტულ დრო-სივრცის ჩარჩოებს. მასში ზოგადად, ადამიანის
სევედა გამობატული, სევედა, რომელსაც წარმოშობის მოკე-
ვალობისა და მასი გამო წარმოშობიან დრსომთან შექი-
დების წინასწარგადანყვეტილი დამარცხების განცდაც.

„სამუდამო სიციქლიმისეობით“ დადგალობა ყოველი
მოკვდები, ეს სასუქლო არინაზიად არ არის გამართლებული
რწმენაგამოცლი კაცისთვის და ეს ინვეცი მოსაფრობისა და
ტრავიკულობის განცდას. ამ გავცეცილიბურებულ-გავრკე-
ველი დანაშაულის გამო გამართული აბსურდული სხვა-
მართლო პროცესის მომწმრე ებეებით ფრანც კაუფს „პრო-
ცესშიც“, სადაც განაჩენსაც აღსარლებუნ და გმირს სად-
ლაც, ნანგრევეში ძალეობით დაკლავენ. მიღლი სამყარო კი
თითქოს სრული გულგრილობით შესცქერის ამ დასჯას.

რომანში გმირთა მიერ სიტყვებთან თამაში თვდა-
პირველად უაზროა, ზარდახშიდან ამოსული სიტყვები
უფრო ამძაფრებენ აბსურდულობის განცდას. „სიხი მუდ-
მივად იღლის რეგისტრატურაში“ — ამგვარი ნიშნადგება
გმირთა სულიერი სიცარიელეს ავლენს, ან კიდევ შემდეგი
ირონიულ-პაროდული მსგავლობა, რომელიც ფიქრის
აბსურდულობის წარმოჩენისა: „აშახაბი, ვითარცა ქუბა-
რი“ — „ეს სიტყვები დაახლოებით ისე უნდა იქნას
ნაკითხული, როგორც „ქერილიად, ვითარცა ქუბრი“, ან

„ჩახშობადი, ვითარცა ქუპრი“. რაც შეეხება მე, პირადად „აქროლადის“ მომხრე ვარ, რადგან მიზანია, რომ საკმაოდ აქროლადი ბუნების ადამიანი გავხდავარ, თუმცა... არც ჩახშობადობა მაკლია, კერძოდ, ჩემი ჩახშობა არც ისე ძნელია, თუმცაღა მალე ისევ იოლად ვფეროვდები ხოლმე. ერთი თვა — ანაბაბდი არსებობს ყოველდღივად და არც ანაბაბდი სურვილი მაქვს იქ მოხვედრისა, თუკი, რა თქმა უნდა, ანაბაბდი არ მოვა ჩემთან, როგორც მთა — მუჰამედთან. როგორც უნდა იყოს, იმ დღეს, აქროლად გუნებაზე მყოფმა მე შევექმენი ჩემი პირველი მწერერი, და იგი ასე გამოიყურებოდა: „მზაბადი, ვითარცა ქუპრი“.

აბსურდული მსჯელობა აქ არ მთავრდება და მწერალი ამავე სტილში განაგრძობს: „ეს სიტყვები ვინმეს შიძლება არაესთეტიკურად მოეჩვენოს, ვინემ შეიძლება თქვას, რომ ეს სტრიქონი რაღაცნაირად მიღვევადი ან უჩემად მოჭრილია, მაგრამ ვინ რა იცის, რა არის ესთეტიკური? ვინ იტყვის, რა არის მწვენიერება? ვანა შეიძლება უშევრად გამოვიცხადო სტრიქონი მხოლოდ იმის გამო, რომ შიგ „მზ“ და „პრ“ დიფორმები ურევია? თუკი მხოლოდ ბგერაზე მიდგა საქმე და აზრს სრულად არა აქვს წმისწვნილობა, მაშინ რატომ ელრს ჩემს ქმნილებაზე გატყუებით უფრო უშევრად მისი სარკისებრი ანარეკლი: „ირაპუჭ აცრათივ იდობაზმა?“

მაგრამ თანდათან ყოველივეს ზარი ენუჭება და ამ ზარს არა დამოუკიდებლად, არამედ ისევ კლასიკოსთა დადმარტებით მოიხლებთეს, თუმცა ეს „მოხლებობაც“ ილუზორია. სიტყვებით თამაშს ამოჰყვება ლევანის მეგო-

ბარი მათა, რომელიც ზარდახშასთან ერთად გაქრება, სწორედ ამიტომაც ჰქვია ეს სახელი, რომელიც ეტიმოლოგიურად მოჩვენებითობას უკავშირდება.

საგულსხმობა, რომ ზახა უპირაგ სიტყვადი ვერ პოულობს პირის ნაცვალსახელ „მუს“ და ამიტომაც ყველაფერი მესამე პირში გამოჰყავს.

ეს დეტალიც კარგად ამხელს გმირის გაუცხოებას, მას ვერ უპოვია იდენტობა, ის დაკარგულია და განზიარული. ამიტომაც ღრმადება ქვეცნობიერი და იქიდან „ამოაქვს“ სორტეალისტური სხეულები სიტყვებისა. რომანი პოსტმოდერნიზმისთვის დამახასიათებელ მეტატექსტის ელემენტებსაც შეიცავს. ავტორი ირონიულ მინიმუმებსა და ახსნა-განმარტებებს სთავაზობს მკითხველს, რაც რომანისეული თამაშის გავრცელებაა. ავტორი მკითხველს სწორედ მაშინ „ჩახტედებს“, როცა ის საღრმისეული სერიოზული დასკვნების გასაკვირვლად ეწმუდება. ამგვარად გამოკლენილი ირონიაც წარმოიშობა ყოველივეს აზრ-დაკარგულობის განედლიდან.

აბსურდულია რომანის დასასრულიც: გმირს სანეტარი კანტორის ადგილას კვლავაც ჩვეულებრივი ნოტარიუსის კანტორა ხვდება და ეს ხდება სრულ სიცხადეში, ზახვას-მულ მღვიძირებაში. ასე რომ, მწერლის დასკვნით, ამგვარი „მოჩვენებები“ სწორედაც რომ რეალური ცხოვრების თანმდევია. მრავალმნიშვნელოვანია რომანის ბოლოს გაოგნებელი პერსონაჟის სიტყვები: „როგორც ჩანს, ეზო შემქმალა... ეზოც შემქმალა, ქუჩაც და ქალაქიც“.

პაისტოლა

იქნაზ ფილიპი ბადაილოვ

ბატონო როსტომ, მოგვსენებათ რომ ჩვენს პატარა, გაუკეთესების ვახუ დამდგარ დუმიში ფურნალი „ჩვენი მწერლობა“ ერთგულ მკითხველს გამოსვლის პირველივე ნომრებიდან „დღეამზობილდა“. ეს სიყვარული ზოგიერთ მათგანს ამავე სახელწოდების გახეივდიან გადმომეცა, ზოგმა კი თქვენთან შეხვედრის შემდეგ — რედაქციასთან, აუტქანდრე ორბელიანის საზოგადოებასთან, ფურნალის ორგანოზე შემოკრებილი ავტორებთან — უკეთ გაცნობის მიზნით გადაწყვიტა მისი ხელში აღება.

თქვენი ფურნალის გავრცელების საშაზროსი, ბატონო ლევან კიკნაძის გულმოდგინებით „ჩვენი მწერლობა“ გამოსვლის დღესვე აღნივს მკითხველამდე.

მატერული რედაქტორის, ბატონო კარლო ფაჩულიას თანაპურსელი და სიღრმის მეგობარი ბიჰა მეროტე კი ყოველი მუხედრისას, მოკითხვის ნაკვალად, ქუჩის ნეორე მზრიდან მუხმინანება — „როგორაა ჩვენი ფურნალი?“

უშუალო შეხვედრებ არ მოუხალკიდეს, მაგრამ ისეთ გუნებაზე დამყვანა ნომრეგან არაბულის ოუმორისტულმა ასოციაციომ „ნადიმები — ბერძნული და დევური ანუ ჩაშლილი ქორნილები“ („ჩვენი მწერლობა“ 2009, 18), ადგილყვებში. ნერილობით მუხმინანებდით.

შეხვედავად თაიხი მატერული ღირებულებებისა, „დვეკმის ქორნილი“ ფართო მკითხველისთვის მინივ ნაკლებდაა ცნობილი. მათთვის კი, ვისაც იგი ერთხელ მაინც ნაუკითხავს ან მოუსმენია და გემოვნებაც არ აღალებს, ერთ-ერთი გამორჩეული ლექსია ქართულ ხალხურ პოეზიაში.

ნომრეგანი კი მკითხველთა სწორედ ამ კატეგორიას ეკუთვნის და, აბა, როგორ ჩაუვლიდა გვერდს უწორმად ეს ლექსითუ ბალადა. საპირმოცრე და რომ შესაფერისი ნაწარმოები — ლუკიანე საპოსატელის „ნადიმო“ ამოუყენებია!

რა სიყვარულით და ოუმორით აქვს ჩართული მოტანილი სტრიქონებს შორის თაიხი მთავდებლებანი — თითქოს ის არ გაუხივდეს, რომ ლექსის ავტორი („ალბოლე, ალბოლე თუ სულაც ენამე მესამე“) მარტო ლექსად კი არ გვივება, არამედ დვეების ქორნილის სცენებს თითქოს კინოკადრით ვიცხადებს და იმ სწორედ და ახლობლად ქორნილში ყუფნას მოგვანატრებს. მოგანდომებს ლექსის ავტორის გაცნობასაც, რომელიც ჩვეულებრივი წინადიერ კი არ არის, არამედ ჯივბებს ხელით იმარნილებს:

**ნამალო სანადიროდა,
ჯივბებს დავუნებს ჭრასა.**

ნომრეგან არაბულს, მიუხედავად არცთუ ხალისიანი ბავშვობისა, არასოდეს ღლბატობს ოუმორის გრძნობა. გარტყნულად ის შეიძლება უპოტიერთობედინ განს მდგომად მოუჩვევის ვინმეს, მაგრამ, აბა, „ნადიმ-ქორნილებში“ ნახეთ — თანაც ვუთხობი, თაიხს მშობლიური სოფელი. თვითონაც ისეთი კეთილი დევია, რომ მართლა დვეი მამასწავრაც კი მოგარნილობა მასთან.

მაღლია კრენს ფურნალს“, მაღლია ჩვენს საერთო მეგობარ ნომრეგან არაბულს, რომ კიდევ ერთხელ მივგახედა ამ ლექსისკენ.

ზემოთ ტყულობა არ მისხენებია კინო — ენებს რომელმოდ რეტორიკისა სცადოს კიდევ ფლმისა გადაღება. მილომეტის, რომ სცენარო თითქმის მზადაა, ერთ-ერთი დვეი — მსახიობად გამოსადვეი ნომრეგანიც სახეზუა!

რუბენ დარიო

უიტსილოპოსტლი

მექსიკური ლეგენდა

ცოტა ხნის წინათ შერეთებული მტკატების საზღვრისპირა ქალაქიდან ჟურნალისტური მივლინებით ერთ მექსიკურ დასახლებში, სადაც კარიანას რაზმი დაბანაკებულიყო, რომინია წასვლა. იქვე მომცეს რეკომენდაცია და საშვი, რათა შემეღნია ტერიტორიაზე, რომელიც ცნობილი მებრძოლი და სამხედრო კაუდლო პანსო ვილია ადევნებდა თვალსურს. მე ერთი ჩემი მეგობარი უნდა მენახა, რვეოლუციური მივლიცის ლეიტენანტი, რომელიც სტატისკოსათვის მონაცემებს დაჰპირდა და თანაც დამაიმედა, ჩემს ბანაკში არაფერი გემუქრებდა.

მანქანით გავემგზავრე. საზღვარი მისტერ ჯონ პერპუსთან ერთად გადავკვეთე. იგი ექიმიც იყო, ჟურნალისტიც და ემსახურებოდა როგორც იანკების პრესას, ასევე პოლიკონე რევერას, უფრო სწორად კი პადრე რევერას, ყველაზე უცნაურ და საშიზელ ადამიანს, რომელსაც ოდესმე შევეტყობინე. პადრე რევერა სტატიანი მღვდელი გახლდათ. მისი ახალგაზრდობა იმპერიალისტ მაქსიმილიანოს (მექსიკელი დიქტატორი — ე.კ.) ეპოქას დაემთხვა. მერე კი, როგორც მოსალოდნელი იყო, ახალ იმპერატორს, პორფირო დიასს (მექსიკის პრეზიდენტი 1877-1880, 1884-1811 წწ. დიქტატორი — ე.კ.) ჩაუდგა სამსახურში. სახელების გარდა მისთვის არაფერი შევცნობლა. ამ ბებერ ბასკ მღვდელს სჯეროდა, რომ ყველაფერი ლეთის ნების გამოხატულებათა; ხოლო იმას, რომ მბრძანებლობა ლეთის მიერ მინიჭებული იყოლება, იგი განსჯითაც განსჯიდა.

— პორფირო იმიტომ ბატონობდა, — იტყობა ხოლმე, — რომ ეს ლეთის ნება გახლდათ. იმიტომ, რომ ასე იყო საჭირო.

— რევეს რომაც, — პასუხობდა მისტერ პერპუსი, რომელიც ნამყოფი იყო სამხრეთ ამერიკის ქვეყნებში.

— მაგრამ პორფიროს გაუნყდა კავშირი ლეთაებრივთან... ის, ვინც პატის არ სცემს იღუმალს, ემშავს მიჰყავს! პორფირო გვაძიულებდა, ქუჩაში უნააფროდ გვევლო. აი, მაფერო (მექსიკის პრეზიდენტი 1911 წლიდან. მექსიკის რევოლუციის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი — ე.კ.) კი...

— აჰ, მექსიკაში, ჩვენი დაავალებით მინახე, რომელიც საესეა იღუმალებით. ეს ინდიელები ხომ მხოლოდ ამით სულდგმულობენ. და მექსიკელთა ბედიც კვლავ აპორიგენია პრიმიტიული ღმერთთა ხელშია. ამბობენ: „ოღონდ ინატრე... და ისიც გამოინდება...“ აჰ კი ნატრავ არ გჭირდება. აცტეტიათ და მათის იღუმალზეა ყველა მექსიკელიმ ცოცხლობს მიუხედავად მისი სოციალური კუთვნილების. ეს ისე... — პოლიკონეკო, მიირთვი თვისი კი — შესთავაზა მისტერ პერპუსსა და როულისს ბოთლი გაუნოდა.

— კომიტეკო მირჩენია, — უპასუხა პადრე რევერამ. მერე ჩანთიდან ქალაქში გახვეული მარლი და მექსიკური სასმელით სავსე მათარა ამოიღო და გამოიწინოდა.

დიდხანს ვიარეთ. ტყის პირს რომ მივადევით, ვილაცამ დაიყვირა: „სადექ!“ გავჩერდით. რამდენიმე ფეხმწიველა და იარაღმწართულმა ინდიელმა, უზარმაზარ სომბეროიანებმა, გზა გადავივლობეს. იქით გავლა აღარ შეიძლებოდა.

მათ უფროსთან მოლაპარაკება ბებერმა რევერამ ითავა, მითუმეტეს, იანკისაც იცნობდა. ყველაფერი მშვიდობიანად დამთავრდა. ის კი არადა, ორი ჯორი და ერთი ფაგლაგი ცხენიც მოგვცეს, დანიშნულების ადგილამდე რომ მიგვეღწია. გზა მივარის შუქზე განვაგრძეთ. წინ წელა მივიწინედით. რატომღაც ვკითხე რევერას:

— რევერა, როგორ მოგმართოთ, „პოლიკონეკო“ თუ „პადრე“?

— როგორც გენებოთ! — ნაიხრილა ამ გამოხმებამა პერსონამაჰმა.

— იმიტომ გეკითხებით, — შევეპასუხე, — რომ მინდა ვკითხოთ რაღაც, რაც ძალიან მანუზებს.

ორივე ჯორი მუჭურებლივ მიდიოდა. მხოლოდ მისტერ პერპუსი აჩერებდა იეროდდრო ცხენს და ლაგამს უსწორებდა, თუმცა ამ შეჩერების მთავარი მიზეზი მაინც ვისკის გადაკერვა იყო.

იანკი წინ გავლუმე, მერე ჩემი ჯორით პადრე რევერას მიუვახლოვდი და ვკითხე:

— თქვენ გამოვდილი, მამაცი და პრაქტიკული ადამიანი ბრძანდებით. ატყურ ინდიელებს უყვარხართ, პატის გვექმნ. გულწრფელად მიზანრიო, მართალია, რომ აქ კვლავაც შესაძლებელია იმ უჩვეული რაღაცების ნახვა, კონკისტის (კონკისტა — ესპ. დაპყრობა, იგულისხმება ამერიკის კონტინენტის ათვისება-დაპყრობა — ე.კ.) დროს რომ შეიძლება გენახათ?

— ეშმაქაც დაგლაზბეროთ!.. თუთუნი გაქეთ?

სიგარა გავლუმედი.

— კარგი გეტყვით. აქ ძალიან ახალგაზრდა ჩამოვედი, ჯერ კიდევ მაქსიმილიანოს დროს. მაშინ უკვე ვიყავი მღვდელი, ახლაც მღვდელი ვარ და მღვდელად მოვკვები. ამ ინდიელებს სუთი თითიერი ვიცნობ და მათთან თავს ისე ვგრძნობ, თითქოს ერთ-ერთი მათგანი ვიყო.

— და...?

— ამ ამბავში ნუ გაერვით.

— მართლს ბრძანებთ, პადრე. მაგრამ, ნება მიბოძეთ დაგინტერესდეთ თქვენი საოცარი ცხოვრებით. როგორ შეძელით, რომ წლებით იყავით მღვდელიც, სამხედროც, ლეგენდებით მოსილი ადამიანიც; ამდენი ხანია ცხოვრობთ ინდიელეთთან, ახლა კი რევოლუციამი, მაფეროსთან ამოყავით თავი? განა თვითონვე არ ამბობდით, ჩემი გული პორფირომ მოგაგო?

ბებერმა რევერამ გულიანად გადაიხარხარა. — სანამ პორფიროს გული ღმერთს ეკუთვნოდა, ყველაფერი ჩემზე იყო; და ეს დონია კარმენის გამო...

- როგორ, მამაო?
- როგორ და ასე... საქმე ისაა, რომ ხხვა ღმერთები...
- რომელი ღმერთები, მამაო?
- მიწიერი...
- თქვენი ჭნაში მათი?
- ხმა გაიკმინდე, ყმანელიო. და თუ გინდა, კიდევ და-

ლიე კომიტეკო.
 — მოდით მისტერ პერპე-
 სიცი დაგვატყობთ. ნახეთ, რო-
 გორ გაგვისწორო, — ვუთხარი.
 — ეი, პერპეს! პერპეს!
 იანკიმ არ გვიპასუხა.
 — მოიცადეთ მამა რეგერა, —
 ვთქვი, — ეგებ დაეწიო.
 — არ ნახვიდეთ, — მიპასუხა
 და თან სულს სიღრმისაკენ გა-
 იხედა, — სჯობს კომიტეკო და-
 ლიოთ.

აიტყურმა სასმელმა სისხ-
 ლი უცნაურად ამიშობრავა. ცო-
 ტა ხანი ჩუმად ვიყავით. მერე
 პადრეე მითხრა:

- მადერო რომ არ მოიტყუე-

ბინათ...
 — ვის, პოლიტიკოსებს?
 — არა, შვილო, ემშაკებს...
 — ეგ როგორ?
 — თვითონაც იცი.
 — სპირიტუზს გულისხ-

მობთ...
 — არაფერი მსგავსი. მან
 შეძლო ძველ ღმერთებთან კავ-
 შირის გაბმა.

— მაგრამ, მამაო...!
 — ჰო, ყმანელიო, ჰო. ამას იმი-
 ტომ გეუბნები, რომ, მართალია,
 მესას გატარებ, მაგრამ ვერ ვთავი-
 სუფლები იმ მაგური ცოდნისა-
 გან, რომელიც აქ წლების განმე-
 ლობში დაეგროვე... იმას გეუბ-
 ნებოდი აქ ვერით ძალიან ცოტას
 მივადნით, შინაგანდაც და გა-
 რეგნულადაც. პრინციპლ კერძა სულად და ფორმაც გვეკა-
 ნის... აქ ქრისტიანული ფაქტი არ აღმოჩნდა საკმარისი, რათა
 ძველი ღვთაებანი დაგვირგუნა. და ემშაკეული, როგორც კი
 საშუალება მიუცემა, განსაკუთრებით ახლა, თავისას აკეთებს.

უცბად ჩემი ჯორი აფორიაქდა, აკანკალდა, უკვე გა-
 დახტა და გაჩერდა. მისი ადგილიდან დაძვრა ეცაფე, მაგ-
 რამ ამოად.

— წყნარად, წყნარად, — მითხრა რეგერამ. მერე გრძე-
 ლი დაბა დააძრო, ხეს სკეპლა მოაჭრა და რამდენჯერმე
 ძლიერად დააკრა მიწას.

- ეს ჩხრიალა გველია, ნუ გეშინიათ, — მითხრა.
- მე გზის პირას მივდებოდი მკვდარი უსინებელი დაეინახე.
- გზა განუგარძეთ და მუდგლის დახშული სიცილი მომესმა.
- იანკი აღარ ჩანს, — ვთქვი.
- არა უპასუხ; ოდესმე კიდევ შევხვდებით.

ულრანი ტყე გადაეკვეთეთ. ხევიდან წყლის რაკა-რუკო
 ისმოდა. ვილიცამ დაიკვირა: „სადექ“

- ისევე? — ვკითხე რეგერას.
- ჰო, — მიპასუხა. — მოთმინება იქონიეთ, რეგულაციო-
 რი ტერიტორიის ყველაზე რთულ მონაკვეთზე ვიშვებებით.

ნინ ჯარისკაცებით გარემორტყმული ოფიცერი გა-
 დაკვივდა. მათთან სალაპარაკოდ რეგერა წარდგა. მერე
 ოფიცერის პასუხივ გაიკონცე:
 — იქით ვეღარ ნახვალთ. დი-
 ლამდე აქ უნდა დარჩეთ.
 თავმსაფრად ერთი დიდი
 აუტუტუტე (ერთგვარი ტროპიკუ-
 ლი ხე — ე.კ.) ავირჩიეთ. ძილზე
 ლაპარაკიც ზედმეტი იყო. თანაც,
 თამბაქო დამიშთავრდა და მისა-
 ნევი რეგერას კოხლზე.
 — მარისხანაგარეული მაცქს,
 — მითხრა.

შიშით ავიღე, რადგან გავიწი-
 ლი მქონდა იმ ვადოსნურ ბაღაბ-
 ზე. მონევა დაეინყე. ამასობაში
 მღვდელმა ხვრინვა ამოუშვა, მე
 კი ვერა და ვერ დავიძინე.

მთვარის მერთალ შუქში ჩაძი-
 რულ სველაში სიწუმე სუფუვდა,
 შიშისმომგვრელი სიწუმე. უცბად
 შორისმოღდა კოიოტების ყმუი-
 ლი შემომესმა; მერე ის ყმულის
 ქორში გადაიზარდა. ჩემთვის არ
 ყოფილა უცხო ველური სველის ეს
 ავისშისანსავებული მუსიკა.

როდესაც გაუცნობიერე,
 რომ ყმუილი მიახლოვდებოდა,
 ნამოვბტი. თავს ცუდად
 ვგრძნობდი. მარისხუნა გამახ-
 სენდა, ალბათ იმისი ბრალი იყო.

ყმუილი გაძლიერდა. ბებერი
 რეგერა არ გამიღვიძებია, ისე
 უცბაც ხელი რეგულავრს და იქით
 გაიქურდა, საიდანაც საფრთხე
 მოედინა.

ტყეში ღრმად შევტოვე. უცებ
 რალაც შუქი დაეინახე. ეს არ ყოფილა მთვარის შუქი; მთვა-
 რე ტყის იქით თეთრად ანათებდა, ეს კი ოქროსფერი იყო.
 გზა განუგარძე ვიდრე ბუნდღუნად გავარჩევდი ადამიანის
 ხმებს, რომელსაც შიგადაშიგ კოიოტების ყმუილი უერთ-
 დებოდა.

შეძლებდაგვარად ნინ წავინდი და, აი, რა დაეინახე: შუქ-
 ში, რომელიც მანამდე დაგლანდო, აღმართულიყო უზარმა-
 ზარი ქვის კურბი, რომელიც, იმადროულად, საკურთხეველ-
 საც წარმოადგენდა. დეტალების გარჩევა შეუძლებელი იყო.
 კურბიდან მკვლავივით თუ საცეცხევივით გამომგვრელი
 გველის თავები ზემოთ ერთდებოდა, ხოლო იმ ადგილას, სა-
 დაც მარგალიტის ყელსაბაშს აკეთებენ ხოლმე, მოკვითილი
 ხელები ჩამძვრებულყო. ყოველთა ამის ქვეშით კი,
 ღმერთი მიშველე, შემზარავი მოძრაობა შეგამჩნიე. იქვე
 თვალი მოვკარი რამდენიმე ინიდილს. ეს ის ხალხი იყო, ბარ-

მხატვარი ავთანდილ პოპიაშვილი

გის გადაზიდვაში რომ მოგვეცხმარა, ახლა კი მისტიკური მდუმარებით უვლიდნენ გარს ცოცხალ საკურთხველს.

ღიას, სწორედაც რომ ცოცხალს, რადგან კარგად რომ დავაკვირდი (და ოდესღაც ნაკითხულიც გავიხსენენ), დაგრწმუნდი, ეს სიკვდილის მექსიკური ქალღმერთის, ტოლიაომიკის საკურთხველი იყო. იმ ქვაზე ცოცხალი გველით ირეოდა და სანახაობას შემზარავ სიხვადეს ანიჭებდა.

ისევე წინ წავინიჭე. დავიხსენე, როგორი მისტიკური სიჩუმი, ყმუილის გარემო შემოიპარა კოიოტების ხროვა და საკურთხველს გარემოერთვდა. გველების ზუდახორა ისევე შფოთავდა. ხოლო ქვეწარმავლების ქანდაკების ძირში სხეული მომრაობდა, ადამიანის სხეული: ეს მისტიკური პერპეტუი გახლდათ.

გაოგნებისაგან დამუნჯებული ზეს ამოეფეთა. პალეოცინაცია მეგონა. სინამდვილეში კი უზარმაზარ ცოცხალ წრეში ჩამწკრივებულიყვნენ ამერიკული მგლები, ანუ კოიოტები, რომლებიც ევროპულ მგლებზე ბევრად უფრო სასტიკები არიან.

მეორე დღეს ბანაკს მივალწინეთ. ექვში დამჭირდა და პადრე რევერა მოვიკითხე.

— პოლკოვნიკი რევერა, — მიპასუხა იქვე მეგონმა კაცმა, — ამჟამად დაკავებულია. მას კიდევ სამი კაცი უყავს დასახვერტი.

ესპანურდან თარგმნა
ქალწორა კუპაჯან

გამომხატვა

თამარ ღონღაძე

„როცა მარტო ხარ
საკუთარ თავთან“

გია კობახიძის ლექსები

პოეტმა იცის: თუ არა ლექსით, სხვანაირად როგორ ვაპოვებ ამზერებ სევდას, რომელიც სხვისთვისაც ძალიან ნაცნობია? პოემა, ისევე ჩვენს „ძველ ნაცნობს“ ისე გვახვედრებს, რომ გინდა ხმაშავლა მიმართო: საღამო, სევდაც ის სულაც არ ვაჩვენებს გულზე ლოდივით, პირიქით, მისკენ მივმუხრებით... ვიდრე დამოკიდებულებს ბუნების ნიაღვრად დაბადებული ნეტარების მიმგვერული სიმატრივე და ქალაქის ხმაურიანი სირთულე დაიწყებოდეს, თავისთავად შეცურდები პოეტის ფიქრში. მსუბუქი ნისლის ზღაპრულმა ბუნდოვანებამ იქნენ შეგიტყუოს. კიდევ ხილრმებისკენ და არც კი შეეცადო ზღის უკან გამოგენებას და იმის გარკვევას, სულაც შენი ფიქრების მორევში ხომ არ ტრიალებ? ამგვარ განცდასა და ასოციაციას იწვევს ელა კობახიძის ლექსები („ჩვენი მწერლობა“ 2009, 17).

პოეტმა უნდა შეგახსენოს ის, რისიც ბავშვობაში გვეჯეროდა და შემდეგ ბუნების გაკვირვებლსა და საზუნებისმეტყველო წიგნებიდან შეცნობულად არგუმენტირებულ-დასაბუთებელი მსჯელობებით მიიშალა ნარმოსახავთა მღვიმეებში. არადა, პოეტის თქმისა არ იყოს, არ მჯეროდა, რომ „ეს დამდნარი თოვლი გუშინწინდელი ჩვეულებრივი წყალია“. ერთნაირი არცერთი წვეთი არ არის, არცერთი ფიქვის ნახატი, მამასადამე, არც ცრემლი გამეორდება, არ იქნება თუნდ ტვუტისკალივით მსგავსი... ჩვეულებრივი არაფერია პოეზიაში. სიკვდილსა და საფლავსაც კი უპიზაურდება, რადგან ორივე წუთისოფლის ზღვარს იქით გადაბიჯება და იქ არსებობის გაგრძელება...

არადა, ამაირ ქარის შემოჭრობებით, უცნაური ფიქრების ამრიალებით, რამდენჯერ შემოხეტებულა სულში სიკვდილზე ფიქრი, მაგრამ წუთისოფლის სარკედ ქცეული პოეზია ათ-

ქმეინებს პოეტს: „მშვიდად ვერაზინ მივიდა საკუთარ ბედისწინამდებ. რა მანძილია, ვინ იცის, აკენიდან კუბოს ქელამდე!“

ამ არცოდნის სიბრძნეა სწორედ, სილაღს რომ ანიჭებს ამ სტრიქონებს; მშობლიური მიწის სიყვარული კი — ის გრძნობა, რომელიც ჯვრიდან დანახულ სანახებზე ათქმევენებს ადამიანს:

ძველსამარხებიან არმაზს
წვიმა გადარბენს ზოლად,
რა ბედნიერებაა ალბათ,
ამ თბილ საფლავებში ნოლა.
ნელ-ნელა წყნარდება თვალი,
გულიც საფლავში ჩადგა,
არაფის მიმყვება ვალი,
ამ ქრელი მიწდვრების გარდა.

და ამავე ლექსში, მართლაც რომ პოეტისთვის დამახასიათებელი მოვლენიანი და თან ძალზე სახიერი შედარება ჩნდება: „დრო დგას და ყველაფერს ითმენს, მიუყრებს თავალებით დედის.“

თურმე დრომაც შეიძლება მოიცადოს, თურმე დროსაც შესძლება მოითმინოს... როდის, რა გარემოებათა წყალობით შეიძლება დედის თვალების სითბო შეგვგაგრძობინოს პოეზიაში დროსთან შეხებით? ალბათ, როცა ირგვლივ ყველაფერი ისეთი მშობლიური და ზღაპრულია, როგორც მცხეთის ჯვრიდან დანახული არქიმარე...

როცა სულში ლექსის განწყობილება იბუდებს, ყველაფერი შეიძლება მოხდეს და მამინძი, როდესაც საზღვარს სიყვარული იელვებს:

ის, რაც გაზაფხულს შეუძლია აპრილის თვეში,
არ შეუძლია აპრილს მებადეს,
ოქტომბრის ბოლოს

დაგასვლებს მაისის თვეში,
თუ სიყვარულის ნაპერწკალი
ითიუბს შეგახებას.

გასაგებია და პოეტისაც სიტყვებით იოლი ასახსნელი, რა ძალა უბიძგებს, ლექსებად გამოითქვას, რასაც უფრობის და რასაც გრძნობის... „როცა მარტო ხარ საკუთარ თავთან“, პოეზია შეგაძლებინებს, „ერთი ნაბიჯით გაასწრო წუხილს“...

შხიხალი მისკომპილი ცანხორი

თავის კაბინეტში რომ შევიდა, უნიჩარეს ყოვლისა, ყველა ნათურა აანთო. იანვრის ოცდაათგარდაუსიანი ყინვა იდგა გარეთ, თორემ კარსაც ლიად დატოვებდა - მისისიაპული ჯეუნტლმენის ზრუნვა იმაზე, რომ ქალს თავისი პაკიოსანი სახელი არ გასტეხოდა.

კობიდან მოესმა ფეხის ხმა და გაიფიქრა: „როგორ შეიძლება ასე რუმი ბაკა-ბუკით მოძრაობდეს, თითქოსდა ჩვეულებრივი ადამიანია. ვეგნერის მუსიკაში გახვეული უნდა მიტყურავდეს და მთელი სხეული უნისონში იყოს ბგერათა მდინარეებსაღმართ“.

უმიმდო ტრფოზით შეპყრობილი გვეინ სტივენსის კაბინეტში, ჩვეულებრივ საკარტელში მოკალათებულა ჯეფერსონელი ქალმწერთი, რომელმაც ოლქის პროკურორის თავს დაატეხა ხანგრძლივი უშილობა, აფორიატება თხემით ტერფამდე, გულის აქროლებდა და ახალაზრდული სულის დუღილი, საჯარო სკანდალსაც რომ არ ერიდებდა.

ზეკვიდან ჯეფერსონის ცოდვილ მინაზე ჩამობრძანებული ანგელოზი გულდასმით ათვალიერებს კაბინეტს, საქმიანი ქალის მზერით თვალს მოაულებს ყველა კუთხე-კუნძულს და ასკვნის: „მე მგონია, აქ კარგი იქნება... ყველაფერს აქა სჯობა“.

„აქ?“ - ვერ მალავს გაოცებას გვეინი. „ღიაბ, აქ, თქვენს კაბინეტში. კარი შეგიძლიათ ჩაკეტოთ. ასე გვიან ღამით ფრიად საცქეთა, რომ ვინმე უშიჩარნა აყლაყსუდად შემოიჭყტოს ფანჯარაში“.

„აქ?“ - თუთიყუშივით იმეორებს გვეინი. „აქ? აი აქ?“, მერე ტყვიამფრქვევივით მიავრის: „პო, ალბათ უნდა ირქებოთ. დრო ბევრი არა გაქვთ. ახლა ხომ უკვე უნდა იჩიეთ თქვენს ქმართან ანდა, ეგებ დღეს მანჭრედის ჯვრია?“

ბოდივით ტირანდა პროკურორისა ვერძოდებდა და ბოლოს: მითხარით, ხომ მომიტყველოთ. „კეთილი“, ამბობს ქალი. გვეინი ალბეს კარს: „ღამე შევიღობისა!“, ქალი: „მამ არ განდებო?“. გვეინს გაეცინება. ქალი: „მე კი მეგონა, რომ ძალიან გინდობდა“.

(იხ ასე - აქვენიტებისა და ნიაღვრების გარემე როგორ უნდა ვადმოსცე ულიამ ფოლქნერის თხრობის უნიკალური, განუყოფრების სტილი?)

„არსთვის მოზრძანდითო?“ - გულუბრყვილოდ ეკითხებოდა კაცი ქალს და ახსნა-განმარტებითი პასუხიც ესმის: უბედური ადამიანები არ მიყვარს და იმიტომბო. მაგრამ რაც გნანდა, იმას რომ მიიღებ, სულაც არ გახადები უფრო ბედნიერი და იმის გამო, რაც გენადა, არა ღირს თავი უბედურადამიანად იგრძნოთ.

„I love you,“ she said. „Even when I have to tell a lie, you have already invented it for me.“
I wrote *No lie nobody Mentioned Barton Kohl*
“Yes,“ she said.
I wrote *No*
“But you can me,“ she said. That’s right. She used the explicit word, speaking the hard brutal guttural in the quacking duck’s voice.

THE MANSION

„I love you,“ she said. „Even when I have to tell a lie, you have already invented it for me.“
I wrote *No lie nobody Mentioned Barton Kohl*
“Yes,“ she said.
I wrote *No*
“But you can me,“ she said. That’s right. She used the explicit word, speaking the hard brutal guttural in the quacking duck’s voice.

კურორის ახლა ქალღმერთის ასული შუუფარდება, სახელად ლინდა. მზრუნველი მამის დარად თავს დასტრიალებს სკოლის მოწვევს, ურჩევს საკითხავ ნიგნებს და დროდადრო ქუას არიგებს. უცლომელოდ მებრძობული კაცი ეპყრობა მას, როგორც თავის ღვიძლ შვილს და, იმადეროულად, თავდავიწყებით უყვარს, როგორც ქალ!

ლინდა ამთავრებს სკოლას და, გვეინ სტივენსის რჩევით, სწავლის გასაგრძელებლად მიემზავრება ჩრდილოეთში, იქ გაიცნოს მემარცხენე მსოფლმხედველობის მოქანდაკეს, გააყვება ცოლად და იმის ნაცვლად, რომ დასხდნენ და დასტკბენენ უწვეულებრივ ამერიკელთა ცხოვრებით, ხოლო მოქანდაკემ თავისი მემარცხენეობა გამაოგანების სკულპტურაში, ერთ მშვენიერ დღეს ჩემოდნებს ჩაალავებენ და მიეჭრებიან ესპანეთში რესპუბლიკის დასაცავად. მოქანდაკე იღუპება. ლინდა, მძიმე კონტუზიის შედეგად, სამუდამოდ კარგავს სმენას. ბრუნდება

სამშობლოში და, როგორც მოსალოდნელი იყო, იჩიება მოღუანკობას ხანგების უფლებათა დაცვის ასპარეზზე. და ყველაფერი მეორედია, ლინდა - უფრო გულთბილად, უფრო დელიკატურად, უფრო ნებზიანად.

მე შენ მიყვარხარო, - ეუბნება ოლქის პროკურორის დაყრუბული ლინდა თავისი მშრალი, უსიცოცხლო ხმით, იხვის ყოყვის რომ წაავას. და მერე: „But you can fuck me“.

ჭალარამებარული ოლქის პროკურორი პატარა ბავშვით ნითლდება. რატომ ვანითლდით? მაგ სიტყვამ განაწითლაო. მითხარი სხვა სიტყვა, რომ მეც ვიცოდეთო. არა, სხვა სიტყვა არ არსებობს, მაგრამ მე ძველი ყადისი კაცი ვარ და მესამუშება, რომ მთელი ხიალი, მთელი ჯადო ამ ერთ სიტყვაში ჩაეტოვებ და ისიც მესამუშება, რომ ქალი სწორედ მაგ სიტყვას წარმოითქვამსო.

...თბილისის საჯარო ბიბლიოთეკაში მოიპოვებოდა ფოლქნერის დასახელებული რომანის („The Mansion“, ქართულად „პალატი“) რომ უნდა ენოდოს ლონდონური გამოცემა, რომელიც ერთ მშვენიერ დღეს უგზოუცკლოდ გაქრა. ამჟამად იქ დავაგებულა მისი ქსეროასალი, რომელსაც მოსკოვის უცხოური ლტერატურის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის (РБН) შტაბში ანის და ზემოხსენებული უცნაური სიტყვა ჩვეთის უცნობ ცენზორს საგულდაგულად ამოუშლა ტექსტიდან (იხ. ფოტო - ზემოაღნიშნულ მე-6 სტორიში). 400-გვერდიანი რომანის ინგლისური დედანი როგორი გულსწყურით, როგორი ჩაკიცობით წაუკითხავს მალალი ზნეობის სადარჯოზე მდგომ ფხიზელ მოსკოველ ცენზორს, რომ ეს პანანა ემსაქუნა ეპოეა ასი ათასი სიტყვის უღრან ტყეში. პარაკუნა მის პროფესიონალიზმსა და კეთილსინდისიერებას!

XI საუკუნის დამლევს უჩვეულო აღტიკონება მოიცავს მთელი დასავლეთი. ჯვაროსანთა ვებერთელა ტალღა აგორდა ადგილ-საფლავისაკენ - მამადივიანის ხელთაგან მაცხოვრის წინმდა საფლავის გამოსახსნელად.

როგორ მოუქვასთ ანტიოქიის პირა

გირზე ველარ შემგარდა, მინას დაწარტება და სული განუტეოა.

1095 წელს საფრანგეთის ქალაქ კლიერმონში მოწვეულ საეკლესიო კრებაზე რომის პაპი მსმენელთ შუახსენებდა ფსალმუნის ლექსს: „ამგონით, შეგიფრთხილარ ნარმართის სამკვიდრებს და შენისა და შეგანების ტაძარი წმინდა შენი...“ და მერე - მაცხოვრის სიტყვებს: „რომდღამან არა აღიღოს მაცხოვრის თვისი და შემომიდგეს მე, იგი არა არს ჩემდა ღირს“.

პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის ფსადფუდებულ მშობენლობას საქართველოსათვის თვალნათლივ მეტყველებს დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსის სიტყვაფუნნი ცნობა, არაერთხელ რომ დაუმონწმებიათ ჩვენში: „ამას გამსა გამოვიდეს ფრანგი, აიღეს იერუსალიმი და ანტიოქია, და შენგენითა ღმრისისათა მოეშენა ქუჩაქანა ქარლისა, განძიორდა დავით და განამარგადა სპანი. და არღარა მისცა სულტანას ხარაჯა, და თურქნი ვერღარა დაიწამორებდეს ქართლს“.

ჯერ ანტიოქია იყო, მერე - იერუსალიმი. ჯვაროსანთა მიერ ანტიოქიის აღებისას (1098 წლის 3 ივნისი) დაიწყო ანტიოქიის ამირა იაგი-სანი. მისი სიკვდილის ამბავი სხვადასხვაგვარად არის გადმოცემული საისტორიო წყაროებში. სხვათა შორის, პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის წინამძღონი რომის პაპის სახელზე წარვზავილი ეპისტოლეში ნაგანებოდა აღნიშნუდნენ: „თითი კასანი“ მოკვადდებითო (ესე წარმოქმდავანდენ - ფრანგნი) არუ ვერსოვლი მამადივიანი ამარას სახელს). ერთ-ერთი ჯვაროსნული ქრონიკის ანონიმი ავტორი მოგვხრობს, რომ იაგი-სანი, თავის ერთგულ მზღებელთან ერთად, გაიქცა ანტიოქიიდან დასავლეთის მიმართულებით. როდესაც ცხუნებდა დაეპიწვით, რომდღეს სოფელში მტერად და ერთ სახლს შეაფარეს თავი. მაგრამ ერთქამს სირიულტებმა და სომხებმა იცნეს იაგი-სანი, შეაპყრეს, თავი მოჰკვეთეს და ჯვაროსანთა ერთ-ერთ წინამძღონს, ანტიოქიის დამპყრობელს - ბოჰემუნდს მიაბრუნეს ძეგლად.

არამი ისტორიკოსი იბნ ალ-კალინის გვაუწყებს, რომ იაგი-სანი, თავისი ამალის თანხლებით, გაიქცა ანტიოქიიდან. სოფელ არმანაზის მახლობლად უცებ ცხენიდან გადმოეარდნოდა. მზღებელს ნამოუყენებია და შუესავამს ცხენზე, მაგრამ იაგი-სანი უზა-

ინბ ალ-ასირი წერს, რომ ანტიოქიიდან პაპისა კურად გაქცეული იაგი-სანი, გარკვეული ხნის შემდეგ დაწინარგებულა და უქითიას: სადა ვარო? უთხრეს, სადაც იწყაფებოდა. ამირა დამწურებულა, ემსაკმა გონება ასე როგორ დამწინდა. ჩემი ოჯახი და ქვეყნდრობნი რომ მივატოვო. სიმბიძილი ცხენიდან განდმოვარდნო და გრძინდა დაეკარგება. მზღებელს უპატრონოდ მიადგეს სულთმობრძავი ამირა და უკანობურდგავად მოურცხვლეს, ოღონდ კი თავი გადაეჩინათ. მომსჯედა იაგი-სანს ნაწინდა სომეხი მემისმქრელი, ანდერის აფო, თავი მოჰკიან და ანტიოქიამი წაუღო ჯვაროსნებს - უსათუოდ დამაჯულდოებენ. სომეხი ისტორიკოსის მათე ედესილის გადმოცემით, ანტიოქიიდან გაქცეული იაგი-სანი გლებებმა მოკლეს და თავი მოჰკვეთეს ცელით (სხვათა შორის, მათი სიმოხბა სწორედ სომეხი წყაროები არაა აღნიშნული).

ჩვენამდე მოღწეული ინფორმაციის ამგვარი სხვადასხვაობა უფლებებს აძლევს კონსტანტინე გამსახურდიას, რომ თავის ტეტრალიკონში - „დავით აღმაშენებელი“ მოგვანოვოს არიგინალური ვერსია: იერუსალიმის მოსალეოცავად გამგზავრებული საქართველოს დედოფლის მცველთა რაზმი ქალაქ ანტიოქიის სასახეში გადაეფრდა თურქ-სელჩუკებს და ჯონდი ერისთავი ხელმუხით განგმირავს ანტიოქიის ამირას, ჯვაროსანთაგან დამარცხებულნი რომ გარბნობდა თავისი საბატონოდან.

აი, მოკლეს პასივ, დავით აღმაშენებლის "პირველი წინგანმარცხე" როცა ჯონდი ერისთავის ანტიოქიის ციხეში მიაღწევა ბოჰემუნდს იაგი-სანიის თავი, ნორმანელმა რაინდმა გადააკოცინა ქრისტიანი „ბერძენი“. ნორმანული ზმალი უბოძა მას თავისი, რომელზედაც უხატა მგლის თაით. მერმე გაუღმა უცნობი რინდს და ეს უთხრა: „დღეს დე ეოლტ!“ (ეს იყო ჯვაროსანთა დევიზი: უფადს აგერ სმადიათ).

ევროპა გულში იხუტებდა საქართველოს. დიდებულ ქართველი მწერალთ, ალბათ, ცყრდნობა რომელიც ჩვენთვის უცნობი წყაროს და, ამასთან, ითვალისწინებს აკად. კორნელი კეკელიძის მოსაზრებას, რომელიც „ქართლის ცხოვრების“ ერთი ბუნდოვანი ცნობის საფუძველზე ვარაუდობდა ქართველი მხედრების მონაწილეობას პირველ ჯვაროსნულ ლაშქრობაში.

ძმონისა

მარტყოფნის მონსაფლე-ახალგაზრდობის სახლის საქტო დარბაზში გამართული შეხვედრა თვალსაჩინო მწერლისა და ფოლკლორისტიკოსი, ქართველი ზემოწმართველების მკვლევარის - აპოლონ ცანავას დადებითი 90-ე წლიანობაზე მოეძღვნა.

შეხვედრა განსნა და უძღვებოდა ამ სახლის დირექტორი იგორ კეკელიძე, რომდღეს აღნიშნა: აპოლონ ცანავა თავისი სიცოცხლე ქართული კრიოთული ფესვების კვლევას შეუღია. მთელი საქართველო ფესვებზე ჰქონდა შემოხედილი... ის იყო ერთ-ერთი მყარი ბაღავარი და ბურჯი ქართული ფოლკლორისტიკასა, ისეთი სახელობან მცენერებთან ერთად, როგორცაღაც იყენენ: მობილე ჩიოქოქი, ქაქია სიხარულიც, ედენე ვირსაბაძე, თამარ ბურჭულაძე, აღუქანდერე ლლორე, ჯონდი ნარდაველიძე, ნოდარ შამანაძე, დავით გოგოჭყორი, ფოქია ხანდერეკლი... ამ დაშიანებთან საქმიანობდა, მათ გვერდითი ტრეტალებდა, მუყათიად შრომობდა, ფესფუტებდა... განსაკუთრებით პოპულარულია მისი გამოკვლევები ფოლკლორის და ლტერატურის ურთიერთობის საკითხებზე. ამ კუთხით განიხილა სულხან-საბა ორბელიანის, კონსტანტინე გამსახურდიას, ლეო ქიქელიის, დენნა შერვაშიაძის და სხვათა შემოქმედება... აპოლონ ცანავას ცხოვრების გზაზე ისაუბრეს მარტყოფის მხა-

რომმყოფდნობის მუხეუმის მუცნიერ-თანამშრომელმა ანა ჩიქვანიამ, მწერალმა და კომპოზიტორმა ოპარ ხუხვაძემ, გაზთი „პარტოლს“ რედაქტორმა აფუსტ ნაფარიათ, მისწავლულ-ახალგაზრდობის სახლის პედაგოგმა სოფიკ ვანერდელიმ, გამგებლის პირველმა მოადგილემ ზვიად ბურჭულაძემ, ფილის VI საჯარო სკოლის დირექტორმა თინა ცანავამ, მონსაფლე-ახალგაზრდობის სახლის აღსაწოდებელმა ლეო გვილიამ, პედაგოგმა ნაზი ბუღაძემ და დღესობის მწერლთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონის დირექტორმა, პოეტმა ზადერი ქუთათლიაძემ.

ბანძის ფოლკლორული ანსამბლის წევრების - ინეზა ცანავასა და ციკლა კონტაძის, დღესანის საჯარო სკოლის მეთაურ-დასელის - ირაკლი ჩარგვაიას მიერ შესრულებულმა სიმღერებმა ოცავა დაიშისახებურს. აპოლონ ცანავას დამ. ქალბატონმა ლენამ და მელუქიმ - ლამარს ნინვამ მადლობა გაუთხრეს მონსაფლე-ახალგაზრდობის სახლის დირექციას ღმრისობის მომზადებასა და ჩატარებისათვის. დამსწრე საზოგადოება დიდი სიხარულით მუხვდა გადმწეებულობას, ფოლკლორის კაბინეტისათვის აპოლონ ცანავას სახელობის მნიშვნის შესახებ.

მწერლები, მოხსწავლეები და კრიტიკოსები

ქართული კრიტიკოსები სკოლას ანუ ქართული კრიტიკის სასკოლო ქრესტომათიის მეორე ტომი – გამოცემული მარკეტინგული და მედია კომუნიკაციების ინსტიტუტის მიერ.

მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურის საუკეთესო ნიმუშები საუკეთესო ავტორთა ინტერპრეტაციებით.

ნიგნის შინაარსი:

რელიგიაში და სიმბოლიზში თეორიები ნოდარ კაკაბაძის თვლით;

დავით კლდიაშვილის „სამანიშვილის დედინაცვალი“ განხილული გრიგოლ კიკნაძისა და მკაე ჯონხაძის მიერ;

მიხეილ ჯავახიშვილის „კვაჭი კვაჭანტირაძე“ გივი მალუღარაის თვალთახედვით; „ჯაყოს ხიზნები“ – გურამ კანკავას, ხოლო „ლამბალო და ყაშა“ თამაზ ვასაძის ანალიზით; ლეო ქიაჩელი „პაკი აბა“ აკაკი ბაქრაძისა და თამაზ ვასაძის ინტერპრეტაციებით;

ნიკო ლორთქიფანიძის „შელოცვა რადიოთი“ – თეიმურაზ დოიაშვილისა და თამაზ ვასაძის კრიტიკული დისკურსები; კონსტანტინე გამსახურდიას „ხოვანის მინდია“ – განხილვა აკაკი ბაქრაძისა;

გალაკტიონ ტაბიძის „ლურჯა ცხენები“ – ნაკითხული გურამ კანკავას და ბელა წიფურიას მიერ;

გრიგოლ რობაქიძის „ჩაკლული სული“ (განიხილავს თამაზ ვასაძე);

ოთარ ჩხეიძის „ბორიყა“ (კობა იმედაშვილი);

ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მყოვენლმან“ (გურამ ასათიანი);

ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშისა“ (რევაზ თვარაძე);

გურამ რჩეულიშვილის „ალავერდობა“ (გურამ კანკავა, თამაზ ვასაძე);

ვლადიმერ სიხარულიძის „მეათე მონმე“ (ოტია პაჭკორია, ლევან ბრეგაძე);

ჯემალ ქარჩხაძის „იგი“ (თამაზ ვასაძე, მარიამ ნინიძე);

გურამ გეგეშიძის „შურისძიება“ (ნოდარ ნათაძე, მანანა კვაჭანტირაძე);

გურამ დონანაშვილის „აკაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“ (მანანა კვაჭანტირაძე, ბელა წიფურია).

ნიგნის შემდგენელია თამაზ ვასაძე.

რედაქტორი – თამაზ ხარაიშვილი.

მომზადდა მარკეტინგული და მედია კომუნიკაციების ინსტიტუტში

განკუთვნილია პედაგოგების, მოხსწავლეებისა და აბიტურიენტებისათვის.

ბ. 87/34

ზინობანის ბოილმბი

დანუკან ქილაშვილი